ALEXANDRINA NOVAC ŞI IANCU COLEAŞĂ

Culegere de fraze analizate sintactic

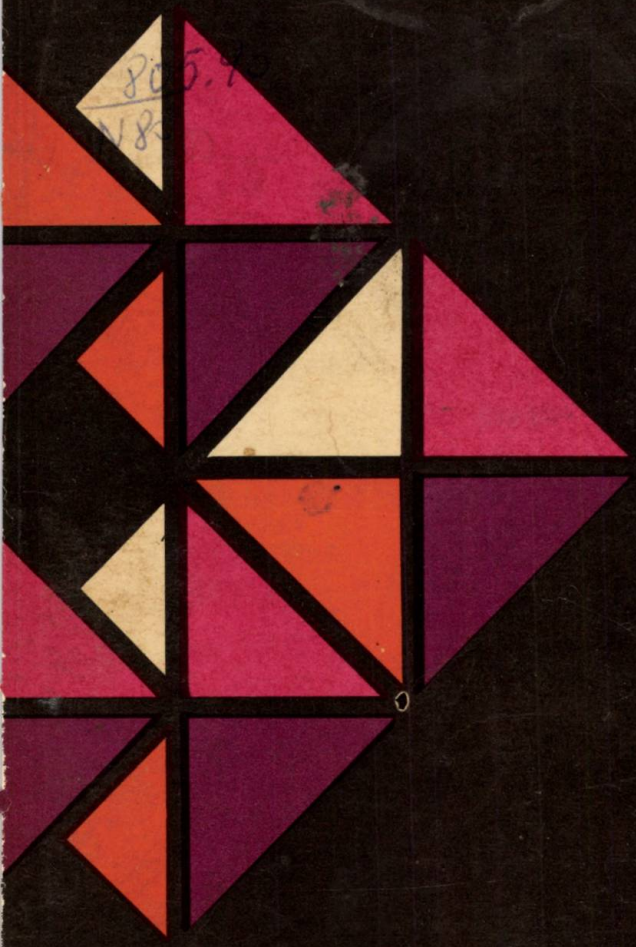

805.90
N80

ALEXANDRINA NOVAC și IANCU COLEAȘĂ
(lector univ.) (prof.)

Culegere de fraze analizate sintactic

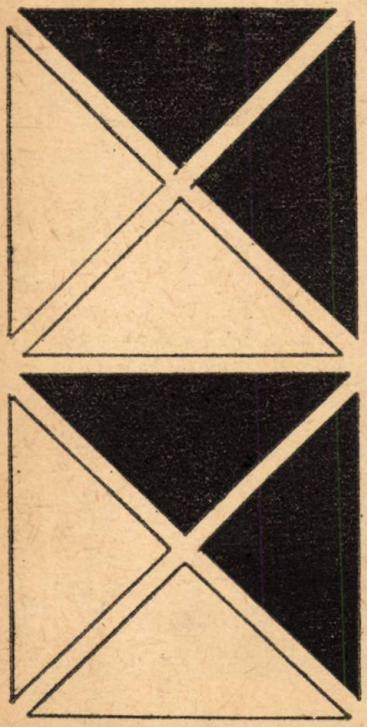

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA BUCUREȘTI
55565
pv

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, BUCUREȘTI — 1973

Referent: *Elena Bolog*

Redactor: *Valentin Anghelache*
Tehnoredactor: *Daniel Achile*

Coperta: *Octavian Dragoș*

CUVÎNT ÎNAINTE

Lucrarea de față se adresează în primul rînd elevilor din școala de cultură generală și liceu și urmărește să le pună la îndemînă materialul lingvistic necesar pentru formarea unor corecte deprinderi de analiză. În plus, culegerea conține o serie de fapte sintactice a căror interpretare e mai dificil de realizat și care, în orice caz, lasă loc pentru mai multe interpretări. În aceste cazuri autorii au propus o soluție invitînd la replică.

Nu întîmplător, frazele analizate au fost culese din diferitele stiluri ale limbii române și din diferitele ei etape istorice. Autorii au urmărit să pună la dispoziția elevilor și profesorilor un material lexical cît mai bogat, care să sublinieze bogăția și varietatea limbii române. Am folosit în acest scop texte foarte recente ca și texte foarte vechi (Esopia, Alexandria), texte aparținînd limbii literare, texte aparținînd limbii populare etc., și am reprodus după dicționare sensurile cuvintelor considerate de noi mai puțin familiare elevilor.

Prin economia ei, lucrarea poate servi și ca un manual pregătitor pentru candidații facultăților de profil. În acest scop autorii au împărțit materialul lingvistic analizat în două părți. Prima parte conține fraze analizate desfășurat, grupate sau nu, pe tipuri de propoziții. Partea a II-a conține fraze a căror „rezolvare" sintactică este redată la sfîrșitul volumului.

În analiza desfășurată a frazelor am considerat necesar să dăm anumite explicații de ordin lingvistic, care, de regulă au drept scop să explice soluția preferată de autori. Deoarece în elaborarea acestor „explicații" ne-am folosit de anumite lucrări de lingvistică, am considerat necesar să dăm la sfîrșitul volumului și o bibliografie lingvistică.

Trebuie să subliniem, de asemenea, faptul că am selectat textele de analizat după criteriul bogăției și varietății de aspecte sintactice pe

care trebuie să-l prezinte o asemenea lucrare și că am evitat frazele greoaie, artificial complicate, pentru că sîntem de părere că o astfel de culegere trebuie să prezinte „mostre" și mai ales modele de limbă, iar nu „monștri" sintactici. În virtutea aceluiași principiu n-am evitat cu orice preț frazele conținînd un număr relativ mic de propoziții și nu am colecționat cu insistență fraze de lungime mare.

Punem deci la dispoziția profesorilor de limba română și a elevilor din școlile noastre rezultatul străduințelor noastre, care, în ciuda unor inevitabile lipsuri, sperăm că le va folosi.

Autorii

ÎNDRUMĂRI

A. Segmentarea frazei

Analiza sintactică a frazei începe cu operația de segmentare a frazei în unități sintactice minimale de nivelul unei propoziții. Propoziția fiind unitatea constitutivă minimală a frazei, o frază trebuie să se împartă în propoziții fără „rest", adică fără a permite apariția unor segmente independente mai mici decît o propoziție. În cazul în care apar asemenea segmente, ele constituie de fapt propoziții care au suferit o serie de transformări, în urma cărora predicatul este subînțeles, sau este exprimat printr-un element nominal.

Propoziția, ca unitate constitutivă a frazei, este segmentul sintactic organizat în jurul unui predicat, între limitele reprezentate de două elemente relaționale cu funcțiune în cîmpul frazei. În unele cazuri, unul sau chiar ambele elemente relaționale pot fi ∅[1]. În acest caz, limitele propozi-

[1] Element relațional ø prezintă în frază numai propozițiile principale. Aparent, în multe cazuri și propoziții subordonate apar cu marcă relațională ø, dar în acest caz avem de-a face cu un fenomen sintactic larg răspîndit în limba română: subînțelegerea elementului relațional. Acest fenomen se produce de regulă (în exprimarea neafectivă) atunci cînd două sau mai multe subordonate, se introduc prin același element relațional subordonator. În aceste cazuri, elementul relațional există. În afară de subînțelegere, mai avem și cazuri în care propoziții subordonate sînt legate de regenta lor prin juxtapunere. Și aici nu avem decît aparent element relațional ø, fiindcă acest element relațional apare în mintea colocutorului ca răspuns la semnalele transmise de locutor prin intonație și accent semantic. În aceste două cazuri în culegerea noastră am marcat cu semnul (√‾) locul elementului relațional și l-am explicitat imediat sub text.

ţiei sînt determinate de punctul în care organizarea în jurul predicatului îşi schimbă sensul.

E_1. După un moment *se întoarce* cu cheseaua goală[1]/, o *pune* pe masă[2]/... (Text, 3).

Schimbarea sensului organizării se marchează în vorbire prin intonaţie, iar în scris prin virgulă (,), punct şi virgulă (;), sau două puncte (:).

Pornind de la această concepţie asupra limitelor propoziţiei ca unitate constitutivă a frazei, operaţiile preliminare (marcarea predicatelor prin subliniere şi a elementelor relaţionale prin paranteze) capătă un rol esenţial în procesul de analiză a relaţiilor sintactice contractate în interiorul unei fraze.

După executarea acestor operaţii se observă că există un număr finit şi relativ mic de reguli în funcţie de care se realizează segmentarea frazei în propoziţii şi în funcţie de care se stabilesc relaţiile sintactice de subordonare între propoziţii. Unele dintre aceste reguli sînt cunoscute intuitiv şi au fost accidental prinse în lucrări anterioare de gramatică.

Formulăm mai jos principalele reguli de segmentare şi stabilire a sensului relaţiilor sintactice de subordonare:

1. În topică directă, orice subordonată depinde de propoziţia precedentă şi numai de aceea, indiferent de natura ei, dacă:

1(a) — nu intervine un raport de coordonare.

E_2. Chelăreasa o *văzu*[1]/ (şi)[2]/ (dacă) *veni* la dînsa[3]/ o *întrebă*[2]/ ... (iar) ea *răspunse*[4]/ (că) *este o fată* săracă şi fără părinţi[5]/ (şi) /~ *ar vrea*[6]/ *(să)* se *bage la stăpîn*[7]/. (Text, 387)

P_6 nu depinde de P_5, ci de P_4, deoarece între P_5 şi P_6 se stabileşte un raport de coordonare.

1(b) — nu apare o propoziţie subordonată subiectivă cerută de o regentă insuficientă atît din punct de vedere al subiectului, cît şi al predicatului, deci redusă la verbul copulativ.

E_3. (Ceea ce) *e* aproape *sigur*[1]/ *e*[2]/ (că) la un moment dat Eminescu *s-a lăsat* pe Mureş la *vale*...[3]/ (Text, 652)

P_1 deoarece este, în topică directă, așezată la stînga regentei, depinde de propoziția următoare, constituind în felul acesta o excepție de la regulă.

2. Dacă o frază prezintă în poziție inițială două elemente relaționale dintre care unul, coordonator și altul, subordonator, elementul relațional coordonator se barează și se atașează primei principale în ordinea textului.

E_4. (Și)[1]/ (cînd) *s-a apropiat* Aghiuță de tron[2]/, *l-a înhățat* Dardarot de urechi[1]/ (și) *scutură-l*[3]/ ... (Text, 384)

3. Dacă o frază conține în poziția (1) o propoziție subordonată, aceasta stabilește un raport de subordonare față de prima principală în ordinea textului.

E_5. (Cînd), spre exemplu, *dai* unui om flămînd un prînz[1]/ (cu care) își *poate* foarte bine potoli foamea mîncînd tot lucruri simple, dar sănătoase și curat gătite[2]/, *e învederat*[3]/ ... (Text, 240)

P_1 este subordonată lui P_3 — prima principală în ordinea textului.

4. Dacă în interiorul unei fraze apar două elemente relaționale de tip diferit, în succesiune imediată, primul dintre ele se barează și se atașează la prima propoziție care nu prezintă un element relațional.

E_6. *Trebuie*[1]/ *(să) înțelegi*[2]/ (că)[3]/ (dacă) ei *ucid* fără remușcare[4]/, (cum) *zici* dumneata[5]/ *au* siguranța absolută[3]/ ... (Text, 458)

5. Dacă în interiorul unei fraze se întîlnesc în succesiune imediată un element relațional coordonator și unul subordonator există două soluții posibile, în funcție de context.

5(a) — cele două elemente relaționale (r_c și r_s)[1] se referă la aceeași propoziție, dacă propoziția precedentă este o subordonată introdusă prin același element relațional subordonator (r_s).

E_7. ... (și)-i *spune*[2]/ (că) femeia cea de ieri *are* acum o vîrtelniță de aur[3]/, (care) *deapănă* singură[4]/ (și) (care)-*i* mult *mai minunată* decît furca[5]/ ... (Text, 63)

---

[1] r_c — element relațional coordonator, r_s — element relațional subordonator.

5(b) — cele două elemente relaţionale (r_c şi r_s) aparţin la două propoziţii de tip diferit dacă propoziţia precedentă nu este introdusă prin acelaşi (r_s).

E_8. ... (şi) înşfăcîndu-şi beţele de după uşă *pornesc* cu noaptea-n cap[7]/, (şi)[8]/ (cît) *e* calea de *lungă*[9]/ *se aud* paşi rari de ciubote[8]/... (Text, 103)

În acest caz, conjuncţia coordonatoare se va ataşa propoziţiei care îndeplineşte condiţiile de la 5(a), sau care nu este introdusă prin nici un element relaţional.

6. Dacă în interiorul unei fraze întîlnim două sau mai multe adverbe, locuţiuni adverbiale relative, sau locuţiuni conjuncţionale, în succesiune imediată, există două soluţii posibile.

6(a) — elementele relaţionale sînt sinonime şi în acest caz introduc toate o singură propoziţie (subordonată), deoarece sînt echivalente din punct de vedere funcţional.

E_9. ... *mulţumeşte*-te[1]/, *zic*[2]/, *(să)*-ţi *spui* aici numai[3]/ (în ce chip, cum, şi ce fel) imaginaţiunea, sufletul şi mintea mea *au putut* aievea[4]/ *(să)*-şi *însuşească* plăcerile şi farmecul artei[5]/...

(Al. I. Odobescu)

Adverbul *cum* este sinonim cu locuţiunile conjuncţionale *în ce chip*, şi (în) *ce fel*, deci introduc una şi aceeaşi propoziţie.

6(b) — elementele relaţionale nu sînt sinonime — şi în acest caz introduc, fiecare din ele, cîte o subordonată. Structura propoziţiilor subordonate va fi identică, se vor deosebi doar prin elementul relaţional subordonator care exprimă circumstanţa.

E_{10}. (De unde)[1]/, (cînd)[2]/ (şi) (cum) *a aflat* viitorul scriitor[3]/ ... *nu se ştie*[4]/ ... (B. Elvin)

7. Dacă în interiorul unei fraze există o propoziţie al cărei termeni suferă un fenomen de disociere, urmat de o intercalare a unei subordonate, propoziţia intercalată depinde întotdeauna de propoziţia între termenii căreia a fost intercalată (indiferent dacă regenta este o propoziţie principală, sau o propoziţie secundară).

E_{11}. Străvechea roată[1]/ (pe care) *se arcuia* trupul celui osîndit[2]/ *am văzut*-o[1]/, cătușele grele[3]/ (ce) tot *țineau* înlănțuit pînă la agonie[4]/ le-*am văzut* și pe ele[3]/ ... (Text, 443)

P_2 este subordonată lui P_1 iar P_4 în mod obligatoriu, lui P_3.

B. Elemente relaționale

Elementele relaționale funcționînd în planul frazei se pot clasifica în funcție de două criterii: I. Criteriul morfologic (formal) și II. Criteriul sintactic (funcțional).

I. Criteriul morfologic
- — conjuncții
- — locuțiuni conjuncționale
- — pronume (adjective) relative și interogative
- — pronume (adjective) nehotărîte
- — adverbe pronominale relative și interogative
- — locuțiuni adverbiale pronominale relative
- — adverbe pronominale nehotărîte

II. Criteriul sintactic (funcțional[1])
- a) coordonatoare: 1 — elemente relaționale plurivalorice; 2 — elemente relaționale monovalorice
- b) subordonatoare: 1 — elemente relaționale plurivalorice; 2 — elemente relaționale monovalorice

În legătură cu aspectul morfologic al elementelor relaționale, trebuie arătat că în realitate aparenta diversitate de elemente relaționale se poate reduce la trei nuclee cu variantele lor lexicale și morfologice.

I.1. *conjuncții*
- 1 — coordonatoare: 1 — propriu-zise; 2 — locuțiuni conjuncționale
- 2 — subordonatoare: 1 — propriu-zise; 2 — locuțiuni conjuncționale

[1] Vezi V. Robu, *Criteriul cîmpului funcțional în tipologia elementelor conjuncționale*, vol. *Lucrări științifice*, Constanța, 1970, p. 83—88.

I.2. *pronume (adjective) relative (interogative)*	1 — propriu-zise 2 — formațiuni conținînd ca element esențial un pronume relativ (interogativ) cu sens nehotărît (pronume nehotărîte).
I.3. *adverbe relative (interogative)*	1 — propriu-zise 2 — locuțiuni adverbiale 3 — formațiuni conținînd ca element esențial un adverb relativ (adverbe nehotărîte).

Listă de elemente relaționale sub I

I. 1.1.1. 1.1.1. (a) copulative: de, iar, nici, și[1].
1.1.1. (b) adversative: ci, dar, iar, însă, și.
1.1.1. (c) disjunctive: fie, sau, ori
1.1.1. (d) conclusive: așadar, deci, și deci.

I. 1.1.2. 1.1.2. (a) copulative: nu numai (că) ... (ci și) ... nu numai (că) ... (dar și) ...
1.1.2. (b) adversative
1.1.2. (c) disjunctive
1.1.2. (d) conclusive: prin urmare, în concluzie, într-un cuvînt, c-o vorbă, așa deci.

I. 1.2.1. — ca (...) să, că, căci, dacă, de, deoarece, deși, fiindcă, încît, întrucît, pînă, să.

I. 1.2.2.

A. așa ca să
C. ca în fel cum
ca nu cumva să
ca să nu care cumva să
chiar dacă
chiar de
chiar să
chit că
cît despre ce
cît despre cine
cîtă vreme (2)[2]
cît ce
cît privește
cît timp (2)
cu chip că
cu scop să
cu toate că

[1] Ordinea conjuncțiilor este ordinea alfabetică.
[2] Cifra din paranteză indică numărul valorilor funcționale.

D. decît să (2)
de cîte ori
de cum (2)
de îndată ce
de parcă
de vreme ce
din cauză că
din moment ce (2)
din pricină că
după ce (că) (2)

F. fără ca (...) să
față de ce (2)
față de cît
față de cum

I. imediat ce
Î. îndată ce
înainte (ca) să
în afară că (2)
în caz că
în (ceea) ce privește
în loc să
în timp ce (2)
în vreme ce (2)

L. las'că
M. măcar că
măcar să
O. odată ce
ori de cîte ori

P. pe cît vreme (2)
pe dată ce
pe lîngă că
pe măsură ce
pe motiv că
pentru ca (să)
pentru că
pentru cînd să
plus că

S. sub pretext că

I. 2.1. care
ce
cel ce[1]
ceea ce
cei ce
cele ce
ce fel de
cine
cît, -ă, -i, -e
} ± prepoziție

[1] Formele *cel ce, ceea ce, cei ce, cele ce* sînt considerate în totalitate de autori ca forme flexionare, realizate prin compunere, ale pronumelui relativ *ce* care altfel nu poate realiza nici flexiunea de gen, nici pe cea de număr sau caz. Pentru a împiedica dispariția din limbă a pronumelui *ce*, vorbitorii limbii române i-au acordat o proteză tot pronominală, mărindu-i corpul fonetic prea scurt, și creîndu-i în același timp posibilitatea de flexiune. În sistemul pro-

I. 2.2. fiecare, oricare, orișicare, orice, orișice
fiecine, oricine, orișicine
oricît (± nume)
oricîtă (± nume)
oricîți (± nume)
oricîte (± nume)
tot ce (— nume)
} ± prepoziție

I. 3.1. cînd
cît
cum
unde
parcă
încotro
} ± prepoziție

I. 3.2. oricînd, orișicînd
oricît, orișicît
oricum, orișicum
oriunde, orișiunde
oriîncotro, oridincotro
} ± prepoziție

I. 3.3. ca și cînd
ca și cum
așa cum

II. Luînd acum în discuție elementele relaționale cu funcționalitate în planul frazei ne vom limita la cele subordonatoare (II b) și observăm că ele se grupează în două categorii indiferent de natura lor morfologică în funcție de capacitatea lor funcțională. Există, astfel, în limba română elemente relaționale subordonatoare care stabilesc mai multe tipuri de relații de subordonare, schimbîndu-și valoarea funcțională în funcție de context. Vom numi și noi aceste elemente relaționale *plurivalorice*. Există de asemenea în limba română și elemente relaționale subordonatoare *mono-*

numelui procedeul e cunoscut încă din latina populară. De altfel, în limba română actuală vorbitorii folosesc pe *ce* aproape exclusiv în combinație cu prepoziții, din același motiv. Valoarea adjectivală a pronumelui *ce* dă naștere unor construcții pretențioase sau arhaice. Ca determinant al verbului apare distinctă folosirea lui *ce* pentru obiecte și a lui *cel ce*, *cei ce*, *cele ce*, pentru ființe, cu excepția formei de feminin singular *ceea ce*, care se folosește exclusiv cu valoare neutrală.

valorice, adică elemente relaționale subordonatoare, care s-au specializat în marcarea unui singur tip de raport de subordonare (cauzal, concesiv etc.).

II.b.1. *Elemente relaționale subordonatoare plurivalorice*

II.b.1.1. — Conjuncții subordonatoare: că, ca (...) să, dacă, de, să.

II.b.1.2. — Pronume (adjective) relative și interogative: care, ce, cel ce (ceea ce, cei ce, cele ce), ce fel de, cine, cît (cîtă, cîți, cîte).

II.b.1.3. — Pronume (adjective) nehotărîte: fiecare, oricare, orișicare, fiecine, oricine, orișicine, oricît, oricîtă, oricîți, oricîte, tot ce, orice.

II.b.1.4. — Adverbe pronominale relative și interogative: cînd, cît, (invariabil), cum, unde.

II.b.1.5. — Adverbe pronominale nehotărîte: oricînd, orișicînd, oricît, orișicît, oricum, orișicum, oriunde, orișiunde, oriîncotro, oridincotro.

Capacitatea funcțională (de stabilire a relațiilor sintactice) variază de la 13 valori (vezi conjuncția *de*[1]) pînă la două valori (în cazul unor adverbe). Elementele relaționale plurivalorice stabilesc atît relații de subordonare circumstanțială, cît și de subordonare non-circumstanțială.

II.b.2. *Elemente relaționale subordonatoare monovalorice*

În această categorie intră cîteva conjuncții subordonatoare care au o încărcătură semantică mai mare decît conjuncțiile discutate anterior, sînt mai puțin gramaticalizate, precum și aproape întreg inventarul de locuțiuni conjuncționale și locuțiuni adverbiale relative.

---

[1] Vladimir Robu — articolul citat.

II.b.2.1. — Conjuncții subordonatoare: căci, deși, deoarece, fiindcă, încît, întrucît.

II.b.2.2. — Locuțiuni adverbiale: ca și cum, ca și cînd, așa cum.

II.b.2.3. — Locuțiuni conjuncționale subordonatoare: listele anterioare înregistrate sub I.1.2.2. cu excepția celor care conțin cifra (2).

C. Planurile vorbirii

Vorbirea umană, în general, poate transmite două categorii de mesaje: mesaje proprii și mesaje străine de vorbitor. Altfel spus, un vorbitor (locutor) poate realiza prin mesaj o activitate originală, de creație, sau activitate de reproducere a altui mesaj anterior creat de un alt locutor. În cazul reproducerii unor mesaje străine de vorbitor, reproducerea se poate realiza mai mult sau mai puțin fidel în raport cu mesajul original. Reproducerea exactă a mesajului străin, de către locutor, poartă numele de „*vorbire directă*". Reproducerea aproximativă a mesajului cu intervenția locutorului asupra formei — și uneori chiar și asupra conținutului — mesajului străin a primit în gramatica românească denumirea de „*vorbire indirectă*".

Din punct de vedere al sintaxei frazei vorbirea indirectă nu constituie o unitate sintactică independentă în raport cu mesajul locutorului (cuvintele autorului), pe cînd vorbirea directă reprezintă o frază independentă de fraza conținînd mesajul locutorului:

Textul 428: — Eu le-am spus dumnealor de la începutul începutului că boierii nu poftesc a vinde moșiile la oameni și n-a vrut de loc să mă asculte, pînă ce m-am luat și eu după capul lor, zise într-un rînd bătrînul Lupu vrînd să arate tuturor din vagon că nu degeaba are plete cărunte.

În acest text apar de fapt două fraze, independente una de cealaltă, reprezentînd:

I. *Mesajul propriu (cuvintele autorului)*	II. *Mesajul reprodus (vorbirea directă)*
...zise într-un rînd bătrînul Lupu vrînd să arate tuturor din vagon că nu degeaba are plete cărunte.	Eu le-am spus dumnealor de la începutul începutului că boierii nu poftesc a vinde moșiile la oameni și n-a vrut de loc să mă asculte, pînă ce m-am luat și eu după capul lor...

Avînd în vedere cele de mai sus am notat în schemele din volum, precum și la *Rezolvări*, cu I — propozițiile principale (PP) din segmentul reprezentînd cuvintele autorului și cu II — propozițiile principale (PP) din segmentul reprezentînd reproducerea vorbirii directe.

LISTĂ DE ABREVIERI

AA — Propoziție subordonată atributivă apozitivă
AC — Propoziție subordonată atributivă circumstanțială
ACf — Propoziție subordonată atributivă de calificare
ACsv — Propoziție atributivă (circumstanțială) concesivă
ACz — Propoziție atributivă (circumstanțială) cauzală
ACF — Propoziție atributivă circumstanțială finală
Ag — Propoziție subordonată completivă de agent
AD — Propoziție subordonată atributivă descriptivă
AI — Propoziție subordonată atributivă de identificare
CE — Propoziție subordonată circumstanțială de excepție
CI — Propoziție subordonată circumstanțială instrumentală
CO — Propoziție subordonată circumstanțială opozițională
CR — Propoziție subordonată circumstanțială de relație
CCm — Propoziție subordonată circumstanțială cumulativă
Cdț — Propoziție subordonată circumstanțială condițională
Cst — Propoziție subordonată circumstanțială consecutivă
Csvți — Propoziție subordonată circumstanțială concesivă ipotetică
Cz — Propoziție subordonată circumstanțială de cauză
D — Propoziție subordonată completivă directă
F — Propoziție subordonată circumstanțială finală
I — Propoziție subordonată completivă indirectă
Ie — Propoziție incidentă

L — Propoziție subordonată circumstanțială de loc

M — Propoziție subordonată circumstanțială de mod

MC — Propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă

MCc — Propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă condițională

MCE — Propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă de egalitate

MCI — Propoziție subordonată circumstanțială modală comparativă de inegalitate

MM — Propoziție subordonată circumstanțială modală de măsură

P — Propoziție subordonată predicativă

PId — Propoziție principală independentă

PP — Propoziție principală

PS — Propoziție predicativă suplimentară

S — Propoziție subordonată subiectivă

T — Propoziție subordonată circumstanțială temporală

j = Raport de coordonare (subordonare) realizat prin juxtapunere

s = Substantiv

v = Verb

P = Propoziție (cifra așezată la dreapta simbolului (P) notează numărul propoziției).

art — articol

dem — demonstrativ

(ne)hot — (ne)hotărît

pron — pronume

Semne grafice

( ) — cuprind numărul propoziției regente, reprezintă limitele elementului relațional

... — locul unde s-a produs disocierea propoziției

55565

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA

$\sqrt{}^{-}$ — marchează elipsa sau subînțelegerea, cifra prezentă ca indice a radicalului notează segmentul lingvistic (P) unde s-a produs fenomenul; cuvîntul apărut sub radical reprezintă segmentul care lipsește.

* — notează locul unde se impun (după părerea autorilor) unele observații de ordin lingvistic.

/ — limita propoziției

A/B — A și B fiind reprezentate în schemele din volum de diferitele abrevieri descrise în lista anterioară, bara oblică marchează sensul dublu al subordonării.

1. RAPORTUL DE COORDONARE

1

(Şi) hîrleţul le-*a scos* şi pe acestea[1]/, cazmaua grea *a lovit*[2]/ (şi) *a dat* veacurile *într-o parte*[3]/, mîna sacrilege *a aprins* torţa[4]/ (şi) *a intrat* sub portalurile sacre[5]/, măştile de aur *au căzut* de pe feţe[6]/ (şi) un norod întreg de fantome *a revăzut* din nou* lumina zilei[7]/.

(D. Anghel)

PP — j — PP — şi — PP — j — PP — şi — PP — j — PP — şi — PP
1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6 — 7

sacrilegiu — necinstire, profanare a unui lucru considerat sfînt (DLRM)

porta uri — porţi monumentale la unele edificii bogat împodobite (DLRM)

* *a revăzut din nou* — repetiţie tautologică

2

La uşa cancelariei îşi *coprindea* barba în mîna dreaptă[1]/, şi-o *netezea*, ridicînd buza de deasupra în sus[2]/, (ca şi cum) *ar fi mîrîit*[3]/; mustăţile şi le *clănţănea* între degete[4]/;

deschidea mîna[5]/, *sufla* într-însa[6]/, *tușca*[7]/ (și) *intra* pe ușă binișor[8]/, (fără *să*) i *s-auză* pașii[9]/.

(B. Șt. Delavrancea)

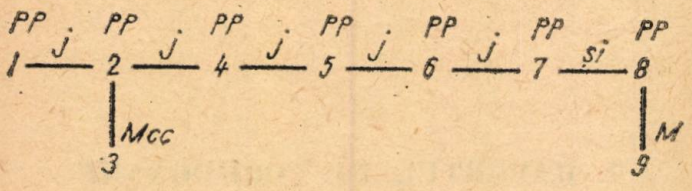

3

După un moment, *se întoarce* cu cheseaua goală[1]/; o *pune* pe o masă[2]/ *se apropie* de mine[3]/, îmi *ia* de pe mescioară tabacherea cu țigarete regale[4]/, *scoate* una[5]/, o *pune* în gură[6]/ (și) mă *salută* militărește ca orice soldat[7]/ (care) *cere* unui țivil[8]/ *(să)*-i *împrumute* foc[9]/.

(I. L. Caragiale)

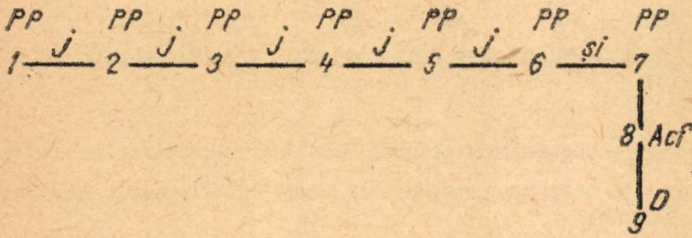

chesea (chisea) — vas mic de sticlă, de cristal sau porțelan, în care se ține dulceața (DLRM)

4

Val cu val se *ridică*, săpînd prăpăstii adînci[1]/, zbuciumul *pune* cununi de spumă pe fiece creștet[2]/, fiecare strop[3]/

(ce) *clădește* un val[1]/ *poartă* o lume aparte în el[3]/, (dar) toate se *sfîrșesc*[5]/ (și) *fac* puterea imensă a mării[6]/, toate *sfîrșesc* prin a se liniști (însă)[7]/ (și) se *nivelează*[8]/, (și) goană de valuri obosite împingîndu-se unul pe altul, *merg* toate către același orizont[9]/, (ca *să*) *vadă* răsărind soarele[10]/.

(D. Anghel)

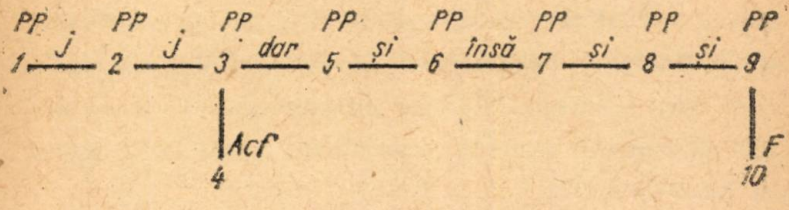

P 3 — ...fiecare strop [...] poartă o lume aparte în el...

5

Budulea își *netezi* părul de pe frunte[1]/, își *potrivi* hainele pe trup[2]/, *ieși* din bancă[3]/ (și) *înaintă* cu pași hotărîți la locul[4]/ (unde) *stăteau* băieții[5]/ (cînd) *își spuneau* lecția[6]/, apoi se *opri*[7]/ (și) *așteptă*[8]/ *(să) fie întrebat*[9]/.

(I. Slavici)

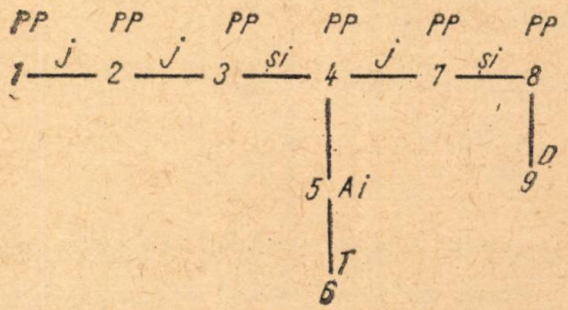

6

Stelele *izvorăsc* umede și aurite pe jumalțul cel adînc și albastru al cerului[1]/, buciumul *s-aude* pe dealuri[2]/, un fum de un miros adormitor *împle* satul[3]/, carile *vin* cu boii osteniți, scîrțiind din lanuri[4]/, oamenii *vin* cu coasele de-a umăr, vorbind tare în tăcerea sărei[5]/, talangele turmelor, apa fîntînelor, cumpenele *sună*[6]/, scrînciobul *scîrțîie*-n vînt[7]/, cînii *încep* a lătra[8]/ (și) prin armonia amestecată *s-aude* plin și languros sunetul clopotului[9]/, (care) *împle* inima cu pace[10]/.

(M. Eminescu)

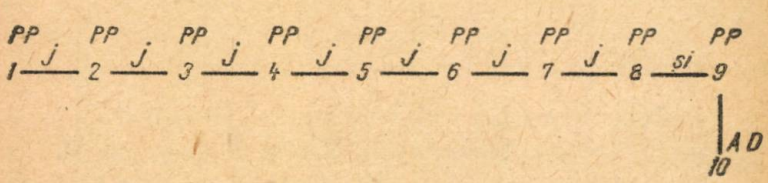

Jumălț, jumalțuri, s.n. (reg.) — smalț — Germ. *Schmulz* (DLRM)

languros — plin de sentimentalitate, galeș; după fr. *langoureux* (DLRM)

7

Se *așezară* la masă[1]/, *întinseră* hărțile[2]/, *se sfătuiră*[3]/, *văzură*[4]/ (unde) *a apărut* reflectorul ultima dată[5]/ (și) *chib-*

zuiră[6]/ (unde) *trebuie*[7]/ *(să) apară* la noapte[8]/, *aprinseră* un muc de luminare[9]/, *făcură* socoteli de tragere...[10]/.

(Liviu Rebreanu)

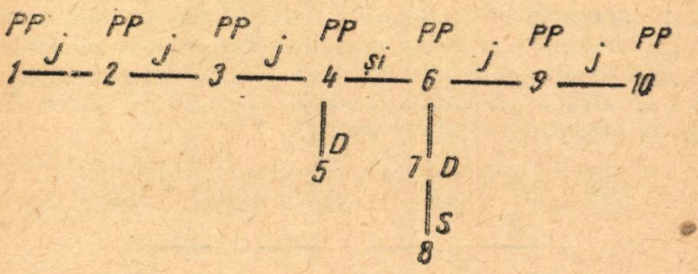

8

Soarele *era* la apus[1]/, aerul *începea* a se răcori[2]/, holdele *păreau*[3]/ (că) *adorm* din freamătul lor lung[4]/, de-a lungul drumului de țară oamenii *se-ntorceau* de la lucrul cîmpului cu coasele de-a spinare[5]/, fetele V cu oale și donițe în amîndouă mîinile[6]/, boii *trăgeau* încet în jug[7]/ (și) carul *scîrțîia*[8]/, (iar) românul[9]/ (ce) *mergea* alături cu ei[10]/ (și) V *pocnea* din bici[11]/ își *țipa* eternul său hăis, ho![9]/.

(M. Eminescu)

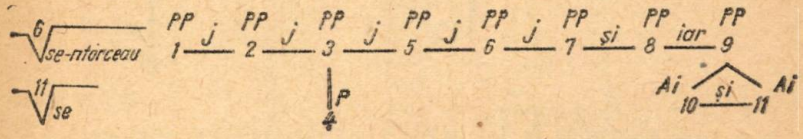

P 9... iar românul [...] își țipa eternul său hăis, ho!

9

Dintr-o vatră de jăratec[1]/ (în care) mîini puternice parcă *zvîrleau* mereu hrană focului[2]/, limbile de flăcări *țîșneau*[1]/, se *zvîrcoleau*[3]/, se *împleteau* neîncetat, ca niște șerpi apocaliptici[4]/, *lingeau*[5]/ (și) *înțepau* poalele cerului, zugrăvind răni în toate culorile, ștergîndu-le pe toate cu imense șomoioage de fum și lăsînd pentru fiecare cîteva clipe numai cîte o zdreanță purpurie zvăpăiată[6]/ (care) *fîlfîia* ca un amenințător steag roșu[7]/.

(Liviu Rebreanu)

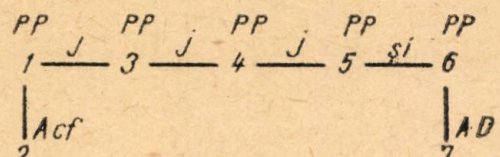

P 1 Dintr-o vatră de jăratec [...] limbile de flăcări țîșneau... *apocaliptici* — înspăimîntători, îngrozitori. (DLRM)

10

Apoi, sprintenă ca o copilă, *face* degrabă leșie[1]/, *pregătește* de scăldătoare[2]/ (și)[3]/, (fiindcă) *știa* bine treaba moșitului[4]/, *lă* purcelul[3]/, îl *scaldă*[5]/, îl *trage* de nas[6]/ (și)-l *sumuță*[7]/, (ca *să) nu se dioache* odorul[8]/.

(I. Creangă)

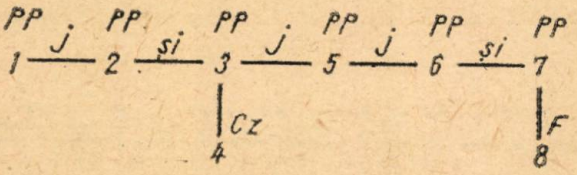

P 3 ...și [...] lă purcelul...
lă — verb neregulat (a la); a (se) spăla (pe cap); a (se) scălda; a (se) îmbăia (DLRM)
sumuță — (a sumuța) scoate sunete specifice, țuguind buzele, pentru a-și manifesta simpatia față de un copil sau de un animal (DLRM)

11

Văzîndu-i într-acea stare, el îi *luă* pe braţe[1]/, le *puse* căciulele în cap[2]/ (şi)[3]/, (după ce) îi *învăli* cu plapăma[4]/, *stinse* luminarea[3]/, se *descultă*[5]/ (şi) *se duse* pînă la uşa fetelor[6]/, o *crăpă* niţel[7]/, *se uită* înăuntru[8]/ (şi) *văzu*[9]/ (că) fetele s-*au culcat* în pat tot d-a curmezişul patului, dar cu capetele la perete[10]/.

(Balade şi basme populare)

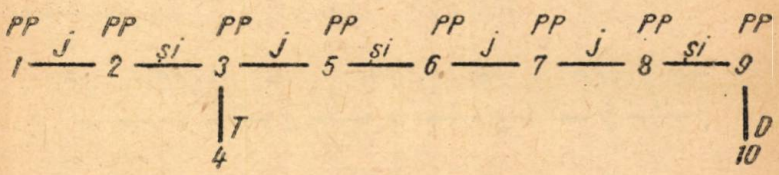

P 3 ...şi [...] stinse luminarea...

12

(Dar)[1]/ (cînd) *aţinteşte* ochii asupra jertfei sale[2]/, (cînd) *vede* acel trup măreţ, acea căutătură sălbatică şi îngrozitoare[3]/, un tremur groaznic îl *apucă*[1]/, *ridică* satîrul[4]/, *voieşte* a izbi[5]/, (dar) mîna îi *cade*[6]/, puterile îi *slăbesc*[7]/, groaza îl *stăpîneşte*[8]/ (şi), trîntind la pămînt satîrul, *fuge* printre mulţimea adunată împrejur, strigînd în gura mare[9]/ (că) el *nu îndrăzneşte* a ucide pe acest om[10]/.

(N. Bălcescu)

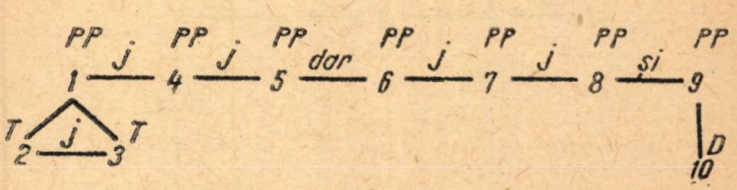

P 1 Dar [...] un tremur groaznic îl apucă...

13

Ne *bălăceam* în valuri[1]/, *ieșeam* la mal[2]/ (și) ne *ungeam* cu nomol din cap pînă-n picioare[3]/; *lăsam*[4]/ *(să)* ne *pîrlească* soarele prietin[5]/, ne *sculam*[6]/, ne *alungam* în lungul malului cu chiote și cu răcnete[7]/, apoi dintr-o dată *săream* cu toții în apă, în bufuieli asurzitoare și în curcubeie de stropi[8]/.

(M. Sadoveanu)

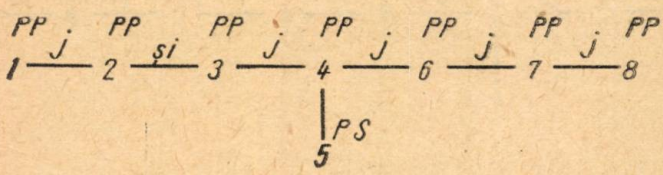

14

Apoi mă *dau jos*[1]/, *caut* o lespede potrivită[2]/, mă *sui* cu dînsa iar în tei[3]/, îmi *iau* căciula[4]/ (și) în locul ei *pun* lespedea, cu gînd* [5]/ (c)-*a ieși* ea pupăza de undeva[6]/, (pînă) *m-oi întoarce* eu din țarină[7]/.

(I. Creangă)

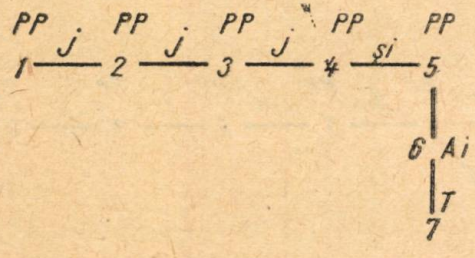

* *cu gînd* — cu convingerea (DLRM)

15

Poetul *e posedat* de dorinţi violente, purificate de un sentiment al inaccesibilului,[1]/ *vrea* demonicul, întrupat într-o fiinţă strălucitoare, aulică[2]/, *vrea*, (într-un cuvînt) o voluptate[3]/ (care) *să*-i *cutremure* totdeodată de spaimă sufletul, ca prezenţa unei divinităţi venerice[4]/, *nu* √ dărnicia simplă a unei prozaice Milly[5]/.

(G. Călinescu)

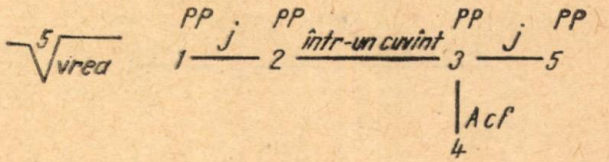

aulic, ă — de la curte, aici, nobilă, princiară (DN)

16

Murgul *nu voia*[1]/ *(să)* se *ridice*[2]/, apoi *nu voia*[3]/ *(să) plece*[4]/, (ci) *stetea* zgrăburind în loc[5]/, apoi *nu voia*[6]/ *(să) o ieie la treapăt*[7]/, (dar) deodată el îşi *adună* toate puterile[8]/, *o rupse la fugă* încordată[9]/ (şi) *o ţinu* aşa cale de cîteva împuşcături[10]/, apoi *căzu* frînt la pămînt[11]/, (încît) îşi *aruncă* stăpînul cît colo între cioate[12]/.

(I. Slavici)

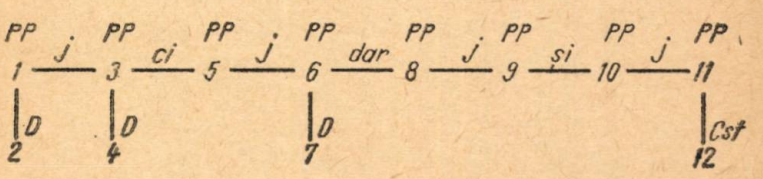

zgrăburind (zgriburind) — (a se zgriburi) — variantă fonetică a verbului *a se zgribuli* — a tremura, a se strînge, a se ghemui de frig (rar de frică) (DLRM)

Viaţa poporului nostru mai ales în timpurile de demult[1]/, (din care) *se trage* acest cîntec foarte vechi[2]/ *(e vorba* de balada Mioriţa)[3]/, *a fost* cu deosebire *păstorească*[1]/, (prin urmare) *nu* se *putea* întîmpla[4]/, *nu putea* sugestiona pe fericitul cîntăreţ popular necunoscut[5]/, (şi) *nu putea* ademeni mai puternic auzul ascultătorului decît un eveniment tăiat în carne vie, aşa zicînd, din viaţa comună păstorească[6]/.

(Aron Densusianu)

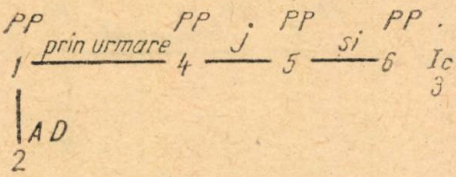

P 1 Viaţa poporului nostru, mai ales în timpurile de demult (...) a fost cu deosebire păstorească...

2. RAPORTUL DE SUBORDONARE

2.1. SUBORDONATA SUBIECTIVĂ

18

Bărbaţilor le-*a plăcut*[1]/ *(să) cioplească* în lemn porţi monumentale[2]/, *(să)*-şi *împodobească* pălăria, sumanul şi chimirul lat de piele[3]/ (şi) *(să) cînte* din fluier şi din cimpoi cîntece de mînie sau jale[4]/.

(Geo Bogza)

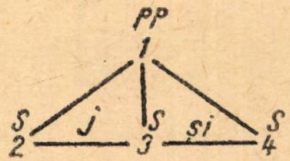

19

Ştiu[1]/ (că) ţi-*e greu*[2]/ *(să) aştepţi*[3]/, (însă)[4]/ (ca *să) al* ceva pentru totdeauna[5]/ *trebuie*[4]/ *(să) rumegi* în tine[6]/, *(să)* te *muşti* singur[7]/.

(Al. Sahia)

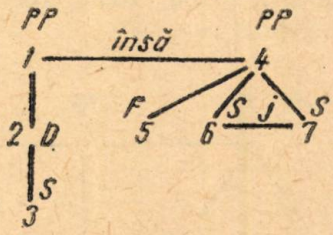

P 4 ...însă [...] trebuie...

20

E adevărat[1]/ (că) cititul îndelungat, mai ales fără controlul cuvenit, *are* de multe ori și urmări rele[2]/, (dar), iarăși, *e foarte adevărat*[3]/ (că), fără îndeletnicirea asta[4]/, (oricît) *ar umbla* cineva la școală[5]/, *rămîne* cu un cerc de vedere foarte strîmt[4]/.

(I. Agîrbiceanu)

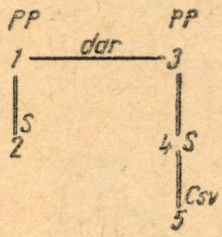

P 4 — ...că, fără îndeletnicirea asta, [...] rămîne cu un cerc de vedere foarte strîmt.

21

(Dar)[1]/ (ca) o istorie *(să) poată* aduce aceste foloase[2]/, *nu trebuie*[1]/ *(să) fie* numai *un șir* de oarecare întîmplări politice sau militare uscate, fără nici o coloare, fără nici un adevăr local[3]/; *nu trebuie*[4]/ *(să) se ocupe* numai de oarecare persoane privilegiate[5]/, (dar)√[6]/*(să)* ne *arate* poporul român cu instituțiile, ideile, sentimentele și obiceiurile lui în deosebite veacuri[7]/.

(N. Bălcescu)

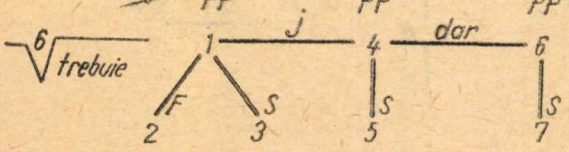

P 1 Dar [...] nu trebuie...

22

(Aşadar), gazda *avea* musteţi...[1]/ (şi)[2]/, (cînd) *zic* acestea[3]/, *înţeleg* două şfichiuri de păr sure şi lungi[2]/, (care) se *prelingeau* în jos de pe amîndouă laturile buzei de deasupra[4]/; (ceea ce), în alte împrejurări, s-*ar fi putut* numi faţă[5]/ *era*, de astă dată, *o alcătuire* împoncişată de ciolane[6]/.

(C. Hogaş)

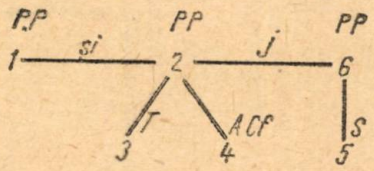

P 2 ... şi (...) înţeleg două şfichiuri de păr sure şi lungi...
împoncişat-ă — aşezat cruciş (DLRM)

23

Atunci i *se păru*[1]/ (că) şi fata de lîngă el se *ridica* încet...[2]/ (că) trupul ei se *risipea* în aer[3]/, (de) *nu rămîneau* decît oasele[4]/, (că), inundată de-o manta argintie, *apucă* şi ea calea luminoasă[5]/ (ce) *ducea* în lună[6]/.

(M. Eminescu)

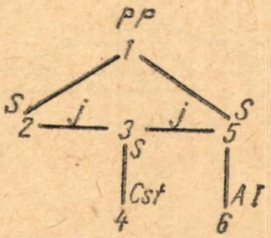

24

Fata atunci s-*a suit*[1]/ (și) ș-*a ales* lada cea mai nouă și mai frumoasă[2]/, (căci) îi *plăcea*[3]/ *(să) ieie* cît de mult[4]/ (și) (ce)-*i mai bun și mai frumos*[5]/, (dar)[6]/ *(să) facă* slujbă bună[7]/ V *nu*-i *plăcea*[6]/.

(I. Creangă)

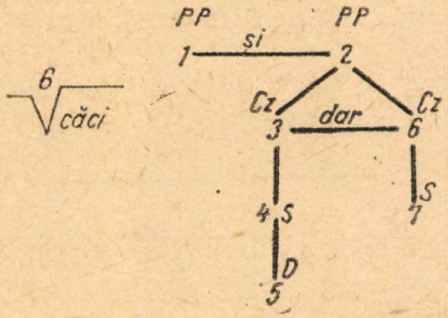

P 6... dar [...] nu-i plăcea.

25

A doua zi, dimineață[1]/, (cînd) porțile[2]/ (ce) *străjuiau* intrarea din cîmp în ograda Floricicăi[3]/, se *închiseră*, scrîșnind în urma mea cu neunse și hrentuite încheieturi de fier ruginit[2]/, mi *se păru*[1]/ (că) ceva ascuțit mă *înțeapă* în suflet[4]/, (sau) (că) ceva greu și înalt îmi *cade* pe spate[5]/ (și) (că) *răsună* a sec din lumea aceasta tocmai în lumea cealaltă...[6]/.

(C. Hogaș)

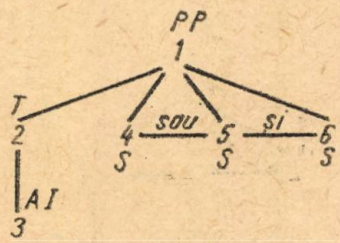

P 1 A doua zi dimineață [...] mi se păru...

P 2 ...cînd porţile [...] se închiseră, scrîşnind în urma mea cu neunse şi hrentuite încheieturi de fier ruginit.

hrentuite — dărăpănate (DLRM)

26

Acum[1]/, (ca *să) scăpăm* de aici[2]/, *trebuie*[1]/ *(să) ne punem toate puterile*[3]/ *(să) stricăm* fereasta magaziei ăştia[4]/ (şi) *(să) fugim*[5]/, (căci) dimonul de dascăl *are de gînd*[6]/ *(să)* ne *ia* în revărsatul zorilor[7]/, *(să)* ne *ducă* în pădure[8]/ (şi) *(să)* ne *omoare*[9]/.

(P. Ispirescu)

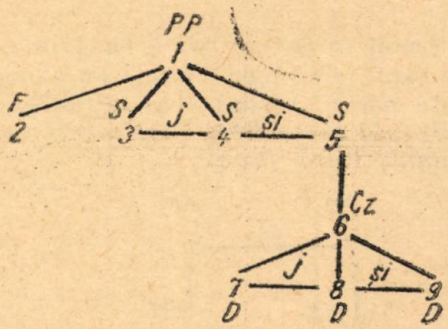

P 1 Acum [...] trebuie...

are de gînd — intenţionează, se gîndeşte (DLRM)

dimon — drac (nume dat unui copil neastîmpărat) (DLRM)

P 4 — nuanţă circumstanţială (finală)

27

Aşa *pătimesc*[1]/ (cei ce) *nu socotesc* mai întîi lucrul[2]/ (ce) *vor*[3]/ *(să)*-l *facă*[4]/, ori cuvîntul[2]/ (ce) *vor*[5]/ *(să)*-l *gră-*

iască[6]/, (ci) V⁻ *se apucă* de niște lucruri mari[7]/ (și) V⁻ mai pe urmă *cad* în nevoie și în necazuri[8]/.

(Esopia)

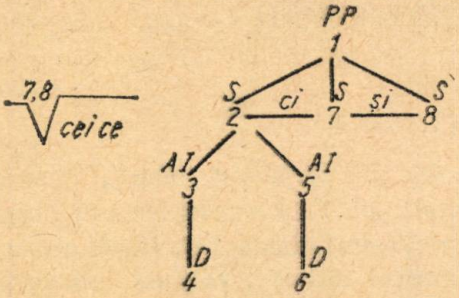

P 2 — ...cei ce nu socotesc mai întîi lucrul (...) ori cuvîntul...

28

Baba[1]/, (care) se *culcase* odată cu găinile[2]/, se *sculă* cu noaptea-n cap[1]/ (și) *începu* a trînti ș-a plesni prin casă[3]/ (încît)[4]/ biata noră[6]/*, (care) abia *ațipise*[5]/, de voie, de nevoie *trebui*[4]/ *(să)* se *scoale*[6]/, *(să)* *sărute* mîna soacrei[7]/ (și) *(să)*-i *arate*[8]/ (ce)-*a lucrat*[9]/.

(I. Creangă)

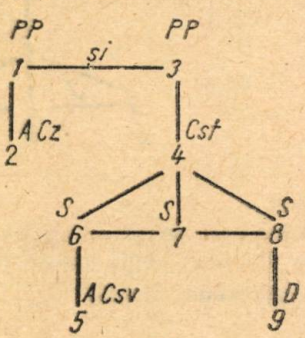

P 1 ... Baba [...] se sculă cu noaptea-n cap...
P 4 ... încît [...] de voie, de nevoie trebui...
P 6 ... biata noră [...] să se scoale...
* Aici apare un fenomen sintactic mai puțin obișnuit. În prezența verbului *a trebui* (valoare impersonală), subiectul subordonatei subiective apare frecvent în regentă, uneori (ca în cazul de față) la distanță mare de predicatul propriu.

29

Se zice[1]/ (că)[2]/ (dacă) *moare* cineva[3]/, (după ce) *n-a* mai *fost* caz de moarte de multă vreme[4]/, *trage* după sine și alți oameni[2]/, (și) $\sqrt{}$ *nu se întîmplă*[5]/ *(să) fie* o moarte singurică[6]/ decît prea arare[5]/.

(I. Agîrbiceanu)

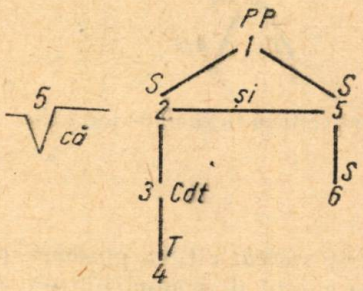

P 2 ... că [...] trage după sine și alți oameni...

P 5 ... și nu se întîmplă [...] decît prea arare...

30

Mai întîi i *se păru*[1]/ (c)-*aude* șoptirea acelor moșnegi bătrîni* [2]/, (care)[3]/, (pe cînd) *era mic*[4]/, îi *povesteau* în timp de iarnă, ținîndu-l pe genunchi, povești fantastice despre zîne îmbrăcate în aur și lumină[3]/, (care) *duc* limpedea lor viață în palate de cristal[5]/ (și) *pare*** [6]/ (c)-*a fost* ieri[7]/, ieri *pare*[8]/ (că)-și *încîlcea* degetele în barba lor albă[9]/ (și) $\sqrt{}$

* *moșnegi bătrîni* — pleonasm

** *pare* — *verb la diateza reflexivă (reflexivul impers.)* cu pronumele reflexiv subînțeles.

asculta la graiul lor înțelept și șoptitor, la cumințenia trecutului, la acele vești din bătrîni[10]/.

(M. Eminescu)

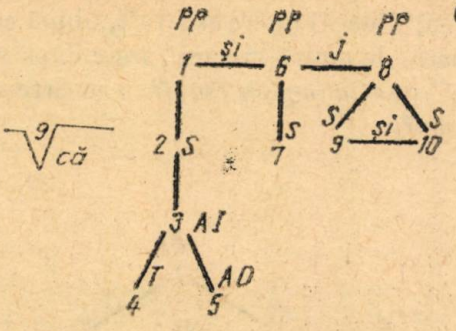

P 8 ... care [...] îi povesteau în timp de iarnă etc...

31

(Ș)-atunci s-*au ridicat* cîteva glasuri[1]/ (și) *au protestat* în contra acestui curent de compătimire[2]/, (și) *s-a zis*[3]/(că) Eminescu *n-a suferit*[4]/, (că) *n-a fost* de loc *nefericit* în viață[5]/, (că) *așa era* felul lui, nepăsător de el[6]/ (și) (de tot ce)-l *înconjura*[7]/, (că) el *disprețuia* orice onoruri[8]/, (și) (că) *s-a împotrivit* cu energie[9]/ (cînd) *a fost vorba*[10]/ *(să)* i *se dea* și lui un Bene-merenti[11]/.

(Al. Vlahuță)

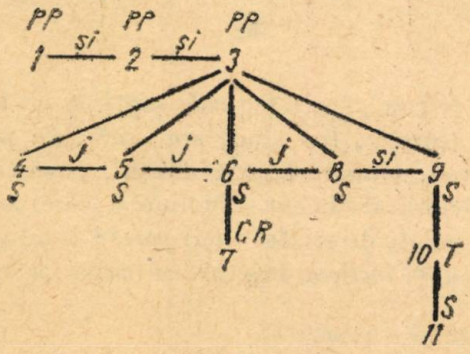

tot ce — vezi *DLRM p.* 870, — *tot, toate, (pron. nehot.) considerat expresie.*

cf. *Al. Graur „Tendințele actuale ale limbii române"* Editura științifică, București, 1968, p. 169
(idem pt. cel ce considerat pronume relativ compus).

32

...(cel ce) *umbla*[1]/ (încotro) îl *duceau* capricioșii pași ai fantaziei lui[2]/ *are* obezi azi la mîni[3]/ (și) *poartă* povara unui condei[4]/ (pe care) *trebuie*[5]/ *(să)*-l *urnească* vrînd-nevrînd[6]/, (cel ce) *iubea* altul cu patimă[7]/, azi *a devenit dușman* al lui[8]/ (și) *nu poate* concepe[9]/ (ca) o zi *(să) treacă*[10]/ (fără ca *s*)-o *îndolieze* cu nesfîrșite semne negre[11]/.

(D. Anghel)

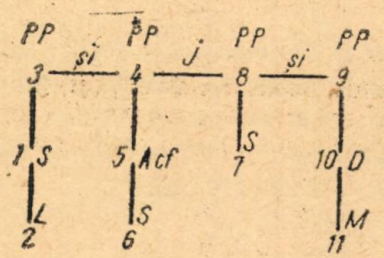

obadă — instrument de tortură alcătuit din două bucăți de lemn paralelipipedice, prevăzute cu găuri, care imobilizau picioarele sau mîinile osîndiților (DLRM)

33

(Că) altă dată *s-ar fi făcut negru* la față[1]/ (și) √ numai aruncîndu-i omului acela o privire *l-ar fi făcut*[2]/ *(să)*-i *rămînă* vorba în gît[3]/ (și) *(să) meargă* de-a-ndăratelea[4]/;

e adevărat[5]/, (dar) *tot atît de adevărat era*[6]/ (că) de astă dată nici *prin minte nu-i trecuse*[7]/ *(să) se supere*[8]/.

(M. Preda)

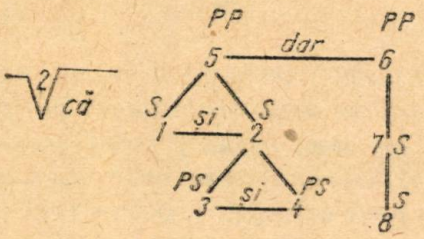

34

(Dacă) *n-ar fi fost* mirișteа locurilor sau urmele roților de căruță, uscate adînc în pămîntul drumului[1]/, (care) *arătau*[2]/ (că) pe aici *au fost* oameni[3]/, *s-ar fi zis*[4]/ (că) porumburile *au crescut* singure[5]/, (că) *au fost părăsite*[6]/, (că) nimeni *n-o să* mai *calce* vreodată pe aici[7]/.

(M. Preda)

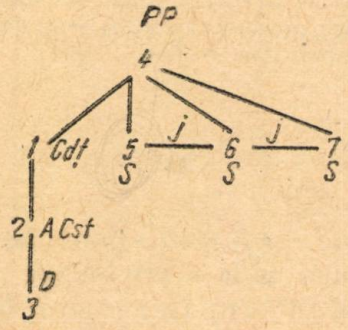

35

Stăm noi oamenii în căile vieții adeseori cuprinși de îndoială *în loc*[1]/ (și) *nu putem*[2]/ *(să)* ne *dumirim*[3]/ (dacă)[4]/ (ceea ce) înșine *facem*[5]/ (ori) √ *păţim*[6]/ *e lucru* în aievea petrecut *ori* numai *un vis* deșert și fără de ființă adevărată...[4]/.

(I. Slavici)

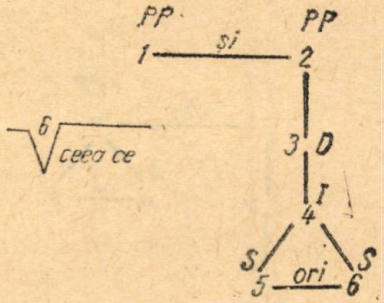

P 4 ... dacă [...] e lucru în aievea petrecut ori numai un vis deșert și fără de ființă adevărată...

36

(Dacă) el *s-ar fi gîndit* mai bine la nestatornicia și ticăloșia lucrurilor omenești[1]/, *negreșit*[2]/ (că) s-*ar fi oprit* aci[3]/, (și) √ *ar fi petrecut* o viață liniștită și dulce[4]/; (dar) el *era ambițios*[5]/ (și) ambițiunea *nu are* margini[6]/.

(N. Filimon)

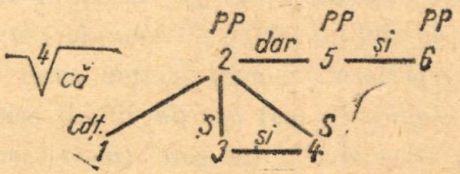

Aș fi vrut[1]/ *(să)*-i *pun* din nou *în vedere*[2]/ (că) *nu trebuie*[3]/ *(să) intre*[4]/ (și) *(să) rămînă* la mine[5]/ (cînd) *nu sînt* acasă[6]/, (dar) mi *s-a părut*[7]/ (că) mînia mea i-*ar sfărîma* nervii[8]/, (că) l-*ar deprima* ca o insultă nemeritată[9]/.

(Camil Petrescu)

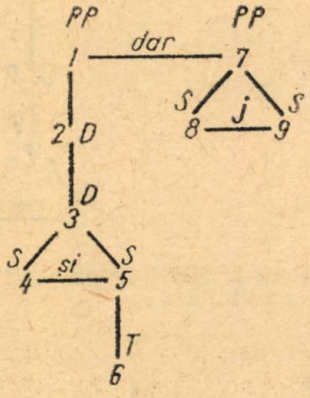

38

Natural[1]/ (și) *evident*[2]/ (că) nu orice nume propriu din „Illyricum" ori purtat de localități și de persoane de aici *poate*[3]/ (ori) V *trebuie*[4]/ *(să) fie considerat* illiric[5]/, fiind clar[4]/ (că) *nu sînt illire*[6]/ (și) V *n-au*[7]/ (ce) *să caute* într-un asemenea repertoriu, nume[8]/ (despre care) *se constată*[9]/ (ori) V *se bănuiește*[10]/ (că) *aparțin* limbii celtice, venete, pannonice, trace etc.[11]/, (pe care) (însă) inadvertența ori

lipsa de suficient spirit critic și de informare le-*au declarat*[12]/ (ori) √ *introdus* cu forța în tabele de nume illire[13]/.

(I. I. Russu)

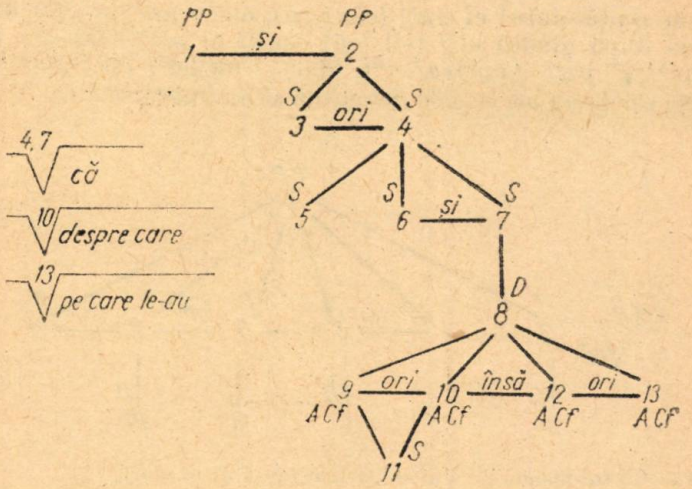

39

(Dar)[1]/ (ceea ce) *voiam*[2]/ *(să) zicem*[3]/ *este*[1]/ (că)[4]/ (precum) tragedia, prin chiar natura ei *a fost silită*[5]/ *(să)*-și *ia* mai ales regii și eroii drept persoane principale[6]/, tot așa romanul *este* √[4]/ (și) √ *va fi* din ce în ce mai mult *silit*[7]/ *(să)*-și *caute* elementul său propriu în toate timpurile mărginite ale unei anume clase sociale dintr-un anume popor[8]/.

(T. Maiorescu)

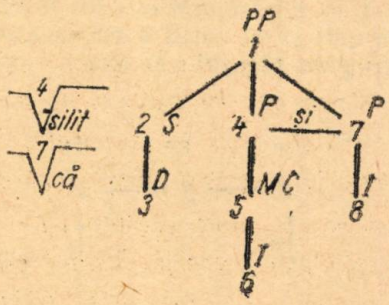

40

Ca totdeauna[1]/ (cînd) *nu* mai *știa*[2]/ (ce) *să facă*[3]/, și acum simțămîntul ei *era*[1]/ (că) toate *au să iasă* în cele din urmă după gîndul ei[4]/ (și) (că) copiii ei *pot*[5]/ (să) *dea în gropi*[6]/, √ *pot** [7]/ *(să) sufere*[8]/, (dar) √ *nu pot*[9]/ *(să) piară*[10]/ (și) √ tot la ea *au* în cele din urmă *să se întoarcă*[11]/.

(I. Slavici)

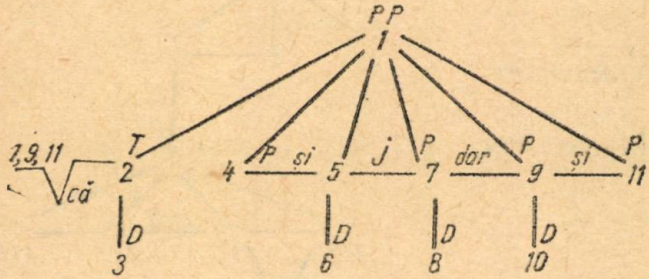

P 1 — Ca totdeauna [...] și acum simțămîntul ei era...
* folosirea procedeului repetiției.

2.2. SUBORDONATA PREDICATIVĂ

41

Așezat bine în cojoc și cu căciula trasă pe ochi și peste urechi, *părea*[1]/ (că) *dormitează* într-o nepăsare adîncă[2]/, numai din cînd în cînd *îndemna* c-un mormăit întărîtat[3]/ (și) *făcea* cu trupul și cu cotul o mișcare repede[4]/, (ca *să*) *îndrepte* fugarii prin făgașul cel bun[5]/.

(M. Sadoveanu)

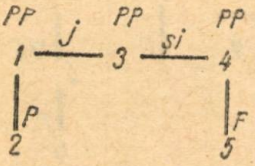

42

Am ajuns[1]/ *(să) cred*[2]/ (că) *nu e* nimic în lume[3]/, (care) *să impresioneze* pe om în prea mult bine sau prea mult rău[4]/, (cînd) sufletul *ajunge*[5]/ *(să)* se *desfacă* de realitatea imediată[6]/ (și) *să plutească* într-o altă atmosferă[7]/.

(D. Zamfirescu)

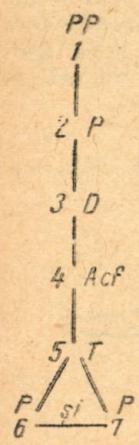

43

Soarele *se ivise* de pe la prînz, scăpătat departe spre miazăzi[1]/, (și) *împrăștia* raze palide, neputincioase[2]/, (care) *păreau*[3]/ (că) abia *răzbesc*[4]/, √ abia *străbat* prin ceața[5]/, (ce) se *împînzea* în văzduh[6]/.

(I. Agîrbiceanu)

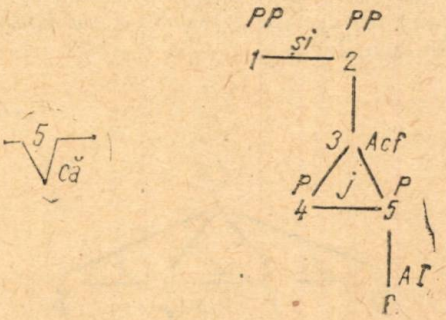

44

(Dacă) revoluția *căzu* astfel[1]/, cauza* *fu*[2]/ (că) *avea* un caracter mic[3]/, (că) *se mișca* într-o sferă puțin întinsă[4]/, (că) îi *lipsea* adevăratul element[5]/ (care) *dă* viață și mărime unei mișcări[6]/: universalitatea românilor[5]/; (că) revoluția *nu fu insurecția* generală a României[7]/, (ci) numai *o mișcare* provincială[8]/.

(N. Bălcescu)

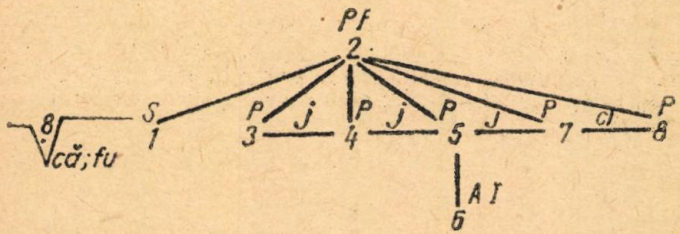

* *cauza* — cuvînt de reluare a subiectivei (în mod frecvent apare cu această funcție pron. demonstrativ *aceasta*).

45

„Menirea mea *este*[1]/ *(să) trăiesc* în mijlocul neamului vitregit de soartă[2]/, *(să)*-i *alin* suferințele[3]/, *(să)*-i *simt* durerile[4]/, *(să) fiu sprijinul* lui"[5]/ *zicea* dînsul cu mîndrie în clipele de însuflețire[6]/.

(Liviu Rebreanu)

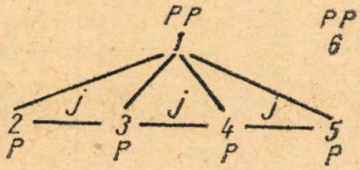

46

Un an întreg de zile Eminescu *nu a avut* (deci)* nici un fel de legătură oficială cu Universitatea[1]/, (iar) în primul şi al treilea an de şedere în Viena *a fost student* înscris numai cîte o jumătate de an şcolar[2]/, (ceea ce) *nu înseamnă*, însă**[3]/, (că) *nu avea contact* cu facultatea[4]/ (şi) (că) *nu audia* cursuri[5]/.

(G. Călinescu)

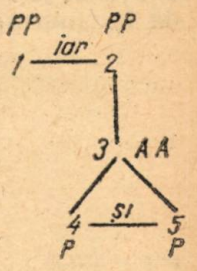

* *deci* — topică inversă („Deci un an întreg de zile...")
** *însă* — conjuncţia coordonatoare prezentă aici arată că acest tip de relaţie apozitivă se apropie foarte mult de raportul de coordonare.

47

Astfel de dimineaţă[1]/, (îndată ce) *auzea* vreun zvon de pe la argaţi sau alţi oameni umblători pe la curte[2]/, *se ducea* repede[1]/ *(să)*-i *comunice* bătrînului Miron, adăugînd mereu[3]/ (că) părerea lui *ar fi*[4]/ *(să) profite* de ezitările ţăranilor[5]/ (şi) *(să) părăsească* Amara[6]/ (cît) mai *e timp*[7]/, (căci) orice rezistenţă *ar fi inutilă* faţă de starea spiritelor prea încărcate[8]/.

(L. Rebreanu)

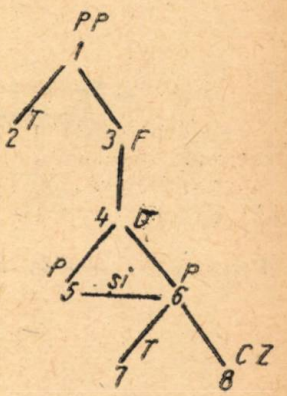

P 1 — Astfel de dimineaţă [...] se ducea repede ...
P 3 — Propoziţia subordonată finală are şi nuanţă de loc.

48

Taina[1]/, mă-*nţelegi* tu?[2]/ taina *e*[1]/ *(să) nu deznădăjduieşti* de la cea dintîi dezamăgire[3]/ (şi) *(să) n-aştepţi* nimic de la nimeni[4]/.

(Cezar Petrescu)

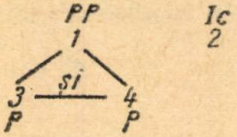

P 1 — Taina [...] taina e ...

49

În structura unei mari creaţii *se află* nenumărate sensuri[1]/ (cărora) timpul şi împrejurările le *dau* un accent deosebit[2]/, (şi)[3]/ (dacă) la un moment dat un plan al operei se *impune* ca interes înaintea celorlalte[4]/, aceasta *nu înseamnă* neapărat[3]/ (că) ele se *exclud*[5]/, (ci) √ mai curînd[6]/ (că) se *întrunesc* în unitatea operei[7]/.

(B. Elvin)

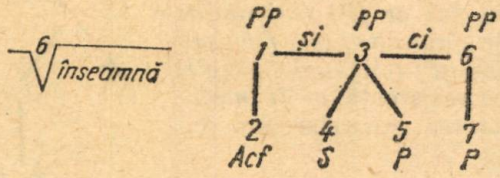

P 3 ... şi [...] aceasta nu înseamnă neapărat ...

50

Adevărul *este*[1]/ (că) la acea oră burghezia şi moşierimea *tindeau*[2]/ (să) *cîştige* adeziuni în rîndurile micii burghezii[3]/

(și) V⁻ -i *acordau* o serie de libertăți[4]/, (dar) V⁻ *nu cedau* nici o clipă din mînă frînele puterii economice și politice[5]/ (și) V⁻ *dispuneau* fără nici un control de destinele țării[6]/.

(B. Elvin)

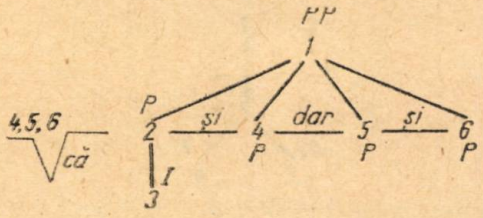

51

Cum i-*ar putea* apărea ca logice aceste ființe[1]/ (care) *au descoperit*[2]/ (că) *sînt libere*[3]/ (de ceea ce) *gîndesc* [4]/ (și) (de ceea ce) *spun*[5]/, (care) *au presimțit* vag, dar fără îngrijorare[6]/, (că) rostul lor pe lume *este*[7]/ *(să) fie un artificiu* de calcul într-o statistică electorală (...)[8]/ (și) (care) *au ridicat* neseriozitatea la rangul unui principiu de existență?[9]/

(B. Elvin)

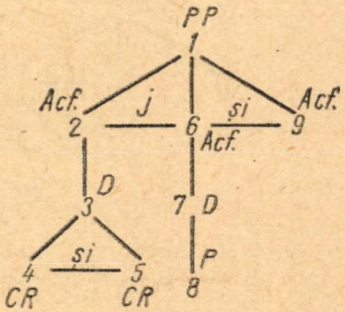

52

De aceea nici *nu-i de mirare*[1]/ (că) una din cele mai ispititoare ipoteze[2]/ (pe care) i-o *oferă* Caragiale cititorului său de astăzi[3]/ *este*[2]/ *(să)*-l *considere* printre precursorii literaturii absurdului[4]/.

(B. Elwin)

P 2 ... că una din cele mai ispititoare ipoteze [...] este ...

53

(Ceea ce) *este deprimant*[1]/ — *notează* Eugen Ionescu[2]/ — *este*[3]/ (că) înseşi ideile văzute prin prisma acestui haos *se degradează*[4]/, √ îşi *pierd* orice semnificaţie, astfel[5]/ (încît), în cele din urmă, oameni şi ideologii, totul *este compromis*[6]/, (iar) √ toate actele vieţii (...) se *scaldă* într-o bizară elocvenţă făcută din expresii pe cît de răsunătoare, pe atît de miraculos de improprii[7]/ (şi) (în care) cele mai rele non — sensuri se *acumulează* cu o bogăţie inepuizabilă[8]/ (şi) √ *servesc*[9]/ *(să) justifice*, în mod nobil, acţiuni incalificabile...[10]/

(B. Elwin)

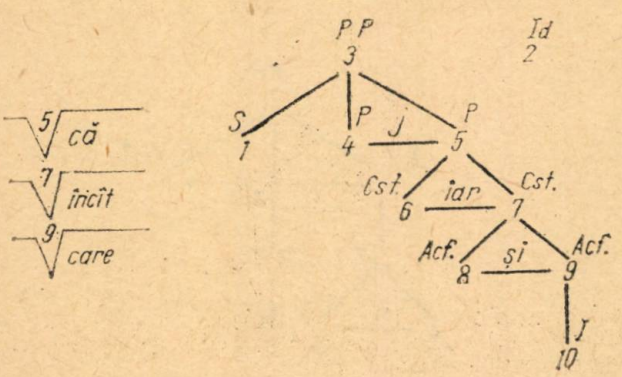

52

De aceea nici *nu-i de mirare*[1]/ (că) una din cele mai ispititoare ipoteze[2]/ (pe care) i-o *oferă* Caragiale cititorului său de astăzi[3]/ *este*[2]/ *(să)*-l *considere* printre precursorii literaturii absurdului[4]/.

(B. Elwin)

P 2 ... că una din cele mai ispititoare ipoteze [...] este ...

53

(Ceea ce) *este deprimant*[1]/ — *notează* Eugen Ionescu[2]/ — *este*[3]/ (că) înseşi ideile văzute prin prisma acestui haos *se degradează*[4]/, √ îşi *pierd* orice semnificaţie, astfel[5]/ (încît), în cele din urmă, oameni şi ideologii, totul *este compromis*[6]/, (iar) √ toate actele vieţii (...) se *scaldă* într-o bizară elocvenţă făcută din expresii pe cît de răsunătoare, pe atît de miraculos de improprii[7]/ (şi) (în care) cele mai rele non — sensuri se *acumulează* cu o bogăţie inepuizabilă[8]/ (şi) √ *servesc*[9]/ *(să) justifice*, în mod nobil, acţiuni incalificabile...[10]/

(B. Elwin)

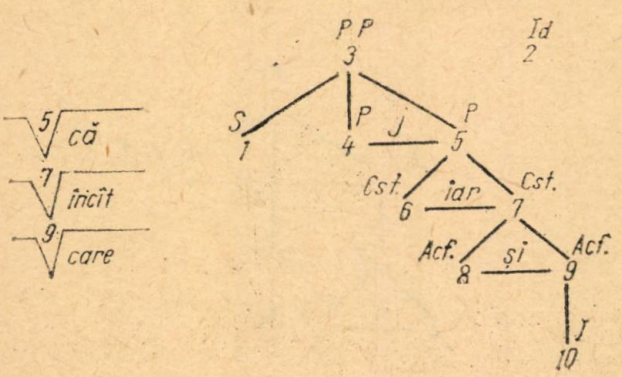

54

Consecința imediată a acestei mișcări în cerc închis, a acestei imobilități *este*[1]/ (că) *dispare* ideea de timp, de evoluție[2]/, (că) viața se *pulverizează* în clipe, în fragmente de existență[3]/ (și) (că) între ele *nu se stabilește* o succesiune logică și dramatică[4]/, *(așa cum) e* legea oricărui destin deschis spre viitor, al oricărei ființe[5]/ (care) *întreprinde* o acțiune[6]/, (care) *țintește*[7]/ *(să) modifice* ceva din realitate[8]/.

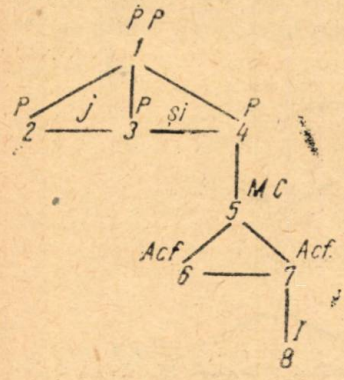

(B. Elvin)

55

Pesemne[1]/ (că) de atîția ani[2]/ (de cînd) *trăia* bine[3]/ Aristide *ajunsese*[2]/ *(să) creadă*[4]/ (că) și alții *o duceau* tot așa[5]/ (și) (că) *nu* le *pria** două mese una după alta[6]/, (cum) *nu* i-*ar fi priit* lui[7]/.

(M. Preda)

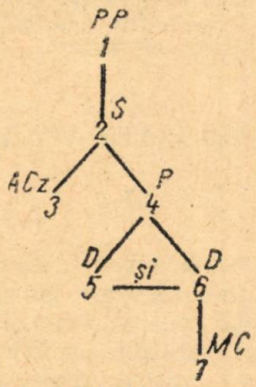

P 2 ... că de atîția ani [...] Aristide ajunsese ...
* — persoana a III-a plural identică cu forma de persoana a III-a singular, formă dialectală.

Era în cîntecul ei o credință protivnică oricărei gîndiri[1]/, (pe care) o *au* numai fetele[2]/ (și) V o *pierd* muierile[3]/, (că) *e*[4]/* (așa cum) *știe* ea[5]/, (orice) i-*ai spune*[6]/, (chiar dacă) *ai lua*-o de mînă[7]/ (și) V *ai duce*-o[8]/ *să vadă* cu ochii ei...[9]/

(M. Preda)

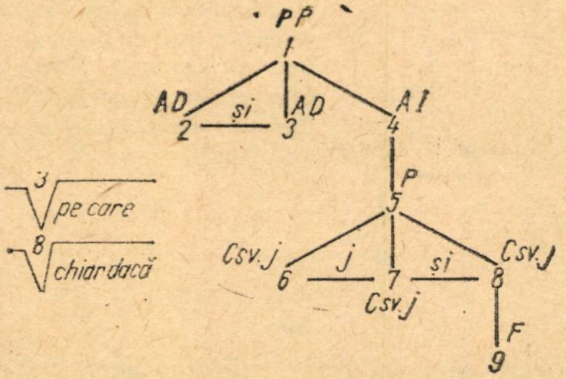

P 9 — propoziția subordonată finală are și nuanță de loc.

* într-un lanț de trei atributive, toate subordonate aceluiași termen regent, dintre care două (P^2 și P^3) sînt atributive izolate descriptive, iar a treia este atributivă neizolată de identificare (P^4), nu se stabilesc relații de coordonare.

2.3. SUBORDONATA ATRIBUTIVĂ

57

În adevăr, acest fel de scrieri[1]/, (a căror) țintă *este d-a arăta* evenimentele dramatice ale istoriei, înconjurată de toate amănuntele vieții contimporane și locale[2]/, își *dobîndesc* prețul lor cel mai mare sub condițiunea d-a observa — nu atît șirul exact al faptelor reale, nu atît personalul netăgăduit[1]/ (ce) *a jucat* un rol într-însele[3]/, — ci, mai cu deosebire, culoarea locală, acel parfum al timpului trecut[1]/

(care) *strămută* pe cititor în mijlocul întîmplărilor povestite[4]/V⁻ îi *descrie* localităţile[5]/ (ce) le-*au servit* de scenă[6]/, V⁻ îl *face părtaş* la obiceiurile, la credinţele, la viaţa publică şi privată, la cugetările şi chiar la limba timpului şi locurilor[7]/ (unde) *s-au petrecut* faptele[8]/ (de care) *se atinge* romanţul[9]/.

(Al Odobescu)

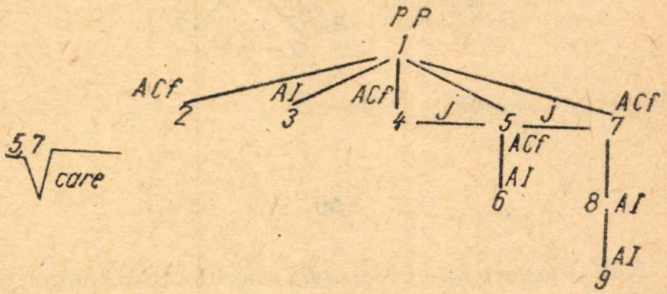

P 1—În adevăr, acest fel de scrieri [...] îşi dobîndesc preţul lor cel mai mare sub condiţiunea d-a observa — nu atît şirul exact al faptelor reale, nu atît personalul netăgăduit [...] — ci mai cu deosebire, culoarea locală, acel parfum al timpului trecut...

58

Printre oamenii[1]/ (pe care) firea *i-a lipsit* de ale trupului desăvîrşiri[2]/ *sînt* unii[1]/ (care), preţuind încă din vîrsta copilăriei starea lor neasemuită cu a celorlalţi oameni şi de toţi batjocorită, se *hrănesc* cu o nepreţuită ciudă, c-o adîncă zăcăşie[3]/ (care) în veci le *ţine* mintea vegheată[4]/ (şi) V⁻ le *porneşte* sufletul la viclenii şi la răutăţi[5]/; (iar) alţii, mai zăbavnici poate în agerimea duhului, *sînt* de tineri *cuprinşi* de-o tainică melancolie, d-o îndoioasă sfială[6]/,

(care) mai adesea *se cumpănesc* cu o minte dreaptă și sănătoasă, cu un suflet compătimitor, cu o inimă miloasă[7]/.

(Al. Odobescu)

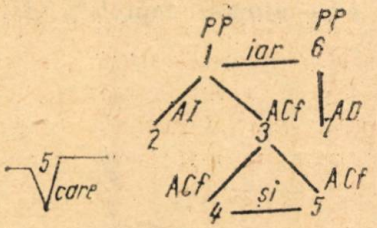

P 1—Printre oamenii [...] sînt unii...

59

Nici o pasăre *nu*-și *îndreaptă* zborul său rătăcitor peste sălbăticia și tăcerea de mormînt a locurilor acestora[1]/, (unde) iarba stearpă *e fără de sămînță*[2]/ (și) (unde) brusturul de munte, cu floarea galbenă și lată cît podul palmei, mai *are* curajul[3]/ *(să) se uite*, de pe creasta stîncilor înalte, în prăpăstiile negre și fără fund[4]/ (ce) *se deschid*, ca niște guri de iad, sub picioarele lui[5]/.

(C. Hogaș)

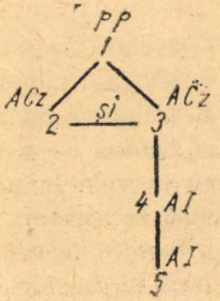

60

Domnu nostru... ne-*a învățat* cîntece[1]/ (care) *erau așa de frumoase** pentru copilăria și sufletele noastre[2]/, (deși) *nu* le *înțelegeam* bine[3]/; ne-*a învățat*[4]/ *(să) credem* și în alte lucruri, în trecut și în vrednicia noastră, lucruri[5]/ (pe care) mulți le *batjocoreau* în acea vreme[6]/; ne-*a învățat* multe[7]/, (de care) *aminte nu ne* mai *aducem*[8]/, (dar) (care) *au rămas* în fundul sufletului ca semințe bune[9]/ (ce) *au înflorit* bogat mai tîrziu[10]/.

(M. Sadoveanu)

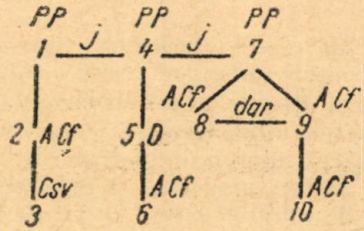

* *așa de frumoase* — procedeu stilistic de exprimare a superlativului absolut *(așa de* — locuțiune adverbială).

61

Familia d-lui Sterie *era una* dintr-acele nenumărate adunări de suflete nevinovate[1]/, (care) *trăiesc* prin provinciile noastre cu rușine de oameni, credință în bine[2]/; (care) *luptă* cu desperare contra neaverii, năzuind totdeauna către o stare mai înfloritoare[3]/; (care) *n-are** alt ideal decît de a-și putea ține băieții la învățătură sau a aduna după puteri, zestre fetelor[4]/; (în sfîrșit) *era o familie* ca aceea[5]/

(din care) *am ieșit* noi cu toții cei[6]/ (care) *nu ne coborîm* din cruciați sau din cavalerii de Malta[7]/.

(D. Zamfirescu)

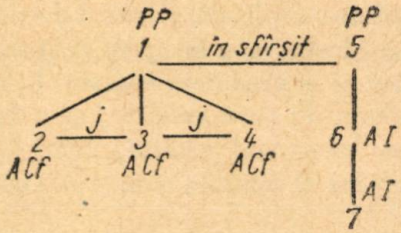

62

În stînca[1]/ (de care) *pomenirăm*[2]/ (și) (care) se *înalță* îngrozitoare la spatele zidurilor[3]/, *este* o mîncătură adîncă, un fel de peșteră[1]/, (din care) *iese* un izvor[4]/ (ce) *trece* pe sub pămînt, prin curtea mînăstirii[5]/, √ se *aruncă* din înălțime ca un torent[6]/, (și) √ împreunîndu-se cu rîul Tismanii[7]/, (ce) *curge* în vale[8]/, *formez* împreună o gîrliță[7]/ (ce) *șerpuiește* între două șiruri de munți[9]/ (și) √ se *pierde* în depărtare[10]/.

(Gr. Alexandrescu)

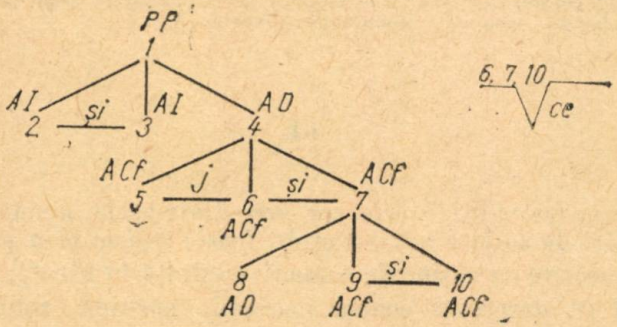

P 1 — În stînca [...] este o mîncătură adîncă, un fel de peșteră...
P 7 — ... și împreunîndu-se cu rîul Tismanii, [...] formez împreună o gîrliță...

63

(Şi) viind iarăşi slujnica la apă şi văzînd şi această mare minune, *fuga* la stăpînă-sa[1]/ (şi)-i *spune*[2]/ (că) femeia cea de ieri *are* acum o vîrtelniţă de aur[3]/, (care) *deapănă* singură[4]/ (şi) (care)-*i* mult *mai minunată* decît furca[5]/ (ce) *i-a dat*[6]/.

(I. Creangă)

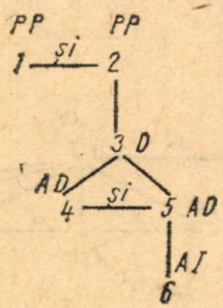

vîrtelniţă — unealtă de lemn cu ajutorul căreia se deapănă firele de cînepă, de lînă, de bumbac (DLRM)

64

Din şoseaua[1]/ (ce) *vine* de la Cîrlibaba, întovărăşind Someşul cînd în dreapta, cînd în stînga, pînă la Cluj şi chiar mai departe[2]/, se *desprinde* un drum alb mai sus de Armadia[1]/, *trece* rîul peste podul bătrîn de lemn, acoperit cu şindrilă mucegăită[3]/, *spintecă* satul Jidoviţa[4]/ (şi) *aleargă* spre Bistriţa[5]/, (unde) se *pierde* în cealaltă şosea naţională[6]/ (care) *coboară* din Bucovina prin trecătoarea Bîrgăului[7]/.

(Liviu Rebreanu)

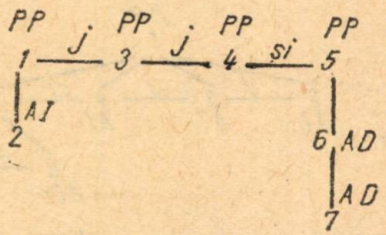

P 1 — Din şoseaua [...] se desprinde un drum alb mai sus de Armadia, ...

65

Fata se *așează* nepoftită pe laviță[1]/, (căci) genunchii îi *tremurau* ca piftia[2]/, (și) *rămase* cu ochii umezi ațintiți asupra lui Ion[3]/ (care), liniștit[4]/, (ca și cînd) *n-ar fi văzut-o*[5]/, *tăia* cu briceagul o mușcătură de slănină[4]/, V̄ o *potrivea* pe o felie bună de mălai[6]/, V̄ o *vîra* în gură[7]/, V̄ *tăvălea* prin sare ceapa crestată[8]/ (și) V̄ apoi *îmbuca* dintr-însa cu multă poftă[9]/.

(Liviu Rebreanu)

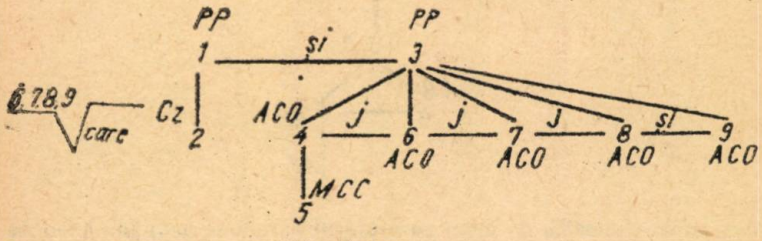

P 4 ... care, liniștit [...] tăia cu briceagul o mușcătură de slănină...

66

*Avea impresia** [1]/ (că) morții *zac* neîngrijiți de prea mult timp[2]/, (că) sufletele lor *nu*-și *pot* găsi odihna[3]/, (că) se *chinuiesc*[4]/ (și) V̄ *chinuiesc* pe cei vii dimprejur, în primul rînd pe el[5]/, (care) de aceea *suferă* atît de mult[6]/ (și) V̄ *e copleșit* de mustrările conștiinței[7]/.

(Liviu Rebreanu)

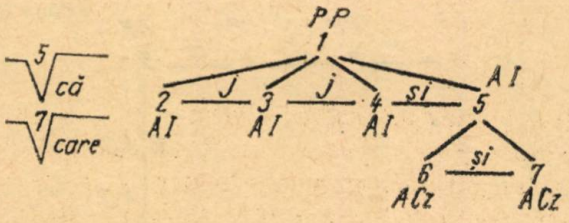

* Locuțiunea verbală *(a) avea impresia* conține s. impresia articulat cu articol hotărît (-a), ceea ce creează obligativitatea relației sintactice de natură atributivă (cf. statutului incomplet).

67

Creierii mei* [1]/ *părea*** [2]/ (că)-i *stoarce* o gheară de lemn[1]/, pieptul meu *părea apăsat* ca de-o piatră[3]/, *părea*[4]/ (că) *e* cineva pe mine[5]/, (care)-mi *stingea* suflarea[6]/, (care) m-*apucă* cu braţe lungi şi teribile[7]/ (şi) ⌐ m-*aruncă* într-un abis întunecos[8]/, (unde) *căderam* mereu, mereu[9]/.

(M. Eminescu)

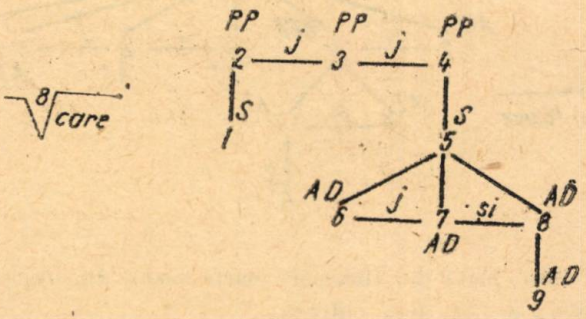

P 1 — Creierii mei [...] că-i stoarce o gheară de lemn...

* fenomenul anacolutic
Subiect izolat (creierii mei) reluat prin complement direct.

** *părea* — formă de persoana a III-a cu valoare impersonală.

68

Piatra, luată din timpurile foarte vechi, din degetele unui împărat[1]/, (care) *supusese* voinţei sale toate pământurile şi toate apele[2]/ (şi) ⌐ *biruit* numai în ziua[3]/ (când) i *se putuse* ghici taina[4]/ (şi) (când) *a putut** [5]/ *(să)*-i *fie zmulsă* piatra

* *a putut* — persoana a III-a cu valoare impersonală. Urmează o subordonată subiectivă.

din podoabele lui[6]/, *avea* puterea[1]/ *(să) vindece*[7]/, *(să) învieze* morții[8]/, *(să) întinerească* bătrînețea[9]/ (și) *(să) prefacă* toate gîndurile în bucurii și fapte[10]/.

(T. Arghezi)

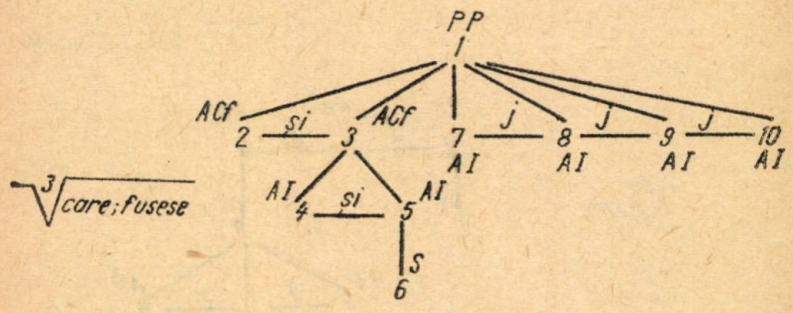

P 1 — Piatra, luată din timpurile foarte vechi, din degetele unui împărat [...] avea puterea...

69

Fila albă de hîrtie, ca un pustiu[1]/ (pe care) pasul nici unei caravane *nu* și-*a însemnat* urma[2]/, ca un troian de curînd căzut[1]/ (pe care) nici o dîră *nu* și-*a scris* violetul unei îndrumări[3]/, *stă* înaintea mea[1]/ (și) mă *fascinează*[4]/, (și) atunci, obosit, îmi *plec* capul vid de gînduri pe umărul drept, pe umărul[5]/ (ce)-*i începutul* brațului[6]/ (ce) *va însemna* turpitudinile mele[7]/ (și) mă *îndrum* în pustiu[8]/, *fac* cei dintîi pași pe alba zăpadă[9]/ (și) *urmez* înainte privind la tovarășii mei[10]/ (care) *fac* același lucru, îndurînd robia coloanelor[11]/ (care) *se vor acoperi* de litere, de negrele semne,

de înfiorătoarele ieroglife[12]/, (ce) *sînt* primii *paşi*[13]/ (după care) *se vor lua* atîţia[14]/ (ca *să*) *nu meargă* nicăieri[15] */.

(D. Anghel)

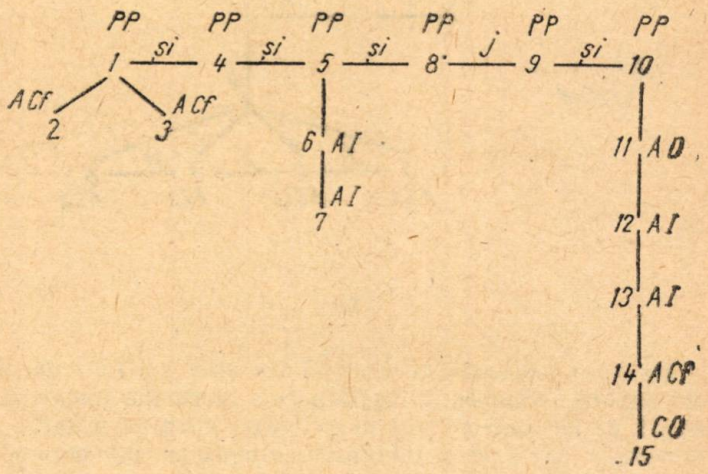

P 1 — Fila albă de hîrtie, ca un pustiu [...] ca un troian de curînd căzut [...] stă înaintea mea...

* cf. GLR, 1963, V. II, p. 334, falsă finală, circumstanţială opoziţională.

turpitudine — faptă josnică, mîrşavă. (DLRM)

70

Şi voi *o să fiţi* odată *mari*[1]/, şi* voi *o să povestiţi* copiilor voştri cele de acum[2]/ (şi) *o să vedeţi* atunci[3]/ (cît) farmec, cîtă gingăşie *e* în vîrsta asta a voastră[4]/, (cînd) *treceţi* din braţe în braţe, din mîngîiere în mîngîiere[5]/, (cînd) profe-

* *şi* — cu valoare adverbială; raportul de coordonare se realizează prin juxtapunere.

sorii se *ostenesc* pentru voi[6]/ (şi) √ părinţii vă *poartă* grijile[7]/ (şi) √ *nu* vă *lasă* decît una singură vouă: grija şcoalei[8]/.

(I. A. Bassarabescu)

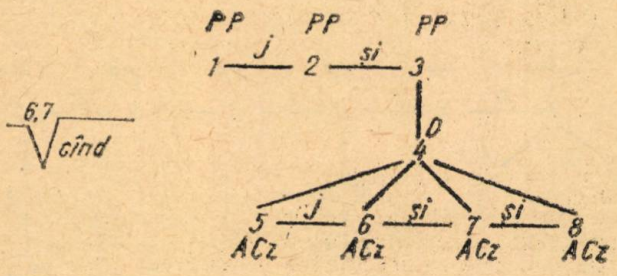

71

Tu *ai* o judecată rece[1]/ (şi) *vei şti*[2]/ *(să)*-mi *descrii* toată natura vizionară şi înşelătoare a lucrurilor (omeneşti) lumeşti, de la floarea[3]/ (ce) cu naivitate *minte* prin haina ei strălucită[4]/ (că) *e ferice* înlăuntrul gingaşelor sale organe[5]/, pînă la omul[3]/, (ce) *acopere* cu vorbe mari, cu o ipocrizie vecinică[6]/, (care) *ţine* cît istoria omenirii[7]/, acel sîmbure negru şi rău[6]/, (care)-*i rădăcina* adevărată a vieţii şi a faptelor sale[8]/ — egoismul său[6]/.

(M. Eminescu)

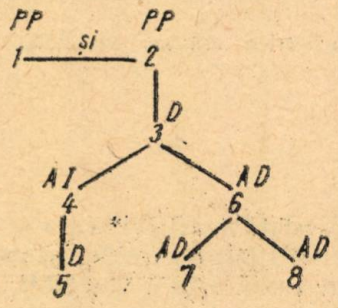

P 3 — ... să-mi descrii toată natura vizionară şi înşelătoare a lucrurilor lumeşti, de la floarea [...] pînă la omul...

P 6 — ... ce acopere cu vorbe mari, cu o ipocrizie vecinică [...] acel sîmbure negru şi rău [...] egoismul său.

72

La romani *exista* un curent important în gramatică, numit al analogiştilor[1]/, (care) *susţineau*[2]/ (că)[3]/, în toate cazurile litigioase soluţia[4]/ *trebuie*[3]/ *(s)*-o *dea* analogia[4]/, (adică) *trebuie*[5]/ *să* ne *orientăm* după felul[6]/ (cum) *sînt tratate* cazurile similare dar nelitigioase[7]/.

(Al. Graur)

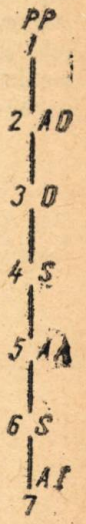

P 4 — ... în toate cazurile litigioase soluţia (...) s-o dea analogia...
analogie — asemănare dintre două sau mai multe situaţii, obiecte, fenomene, noţiuni etc. — aici, asemănare parţială în ceea ce priveşte forma sau conţinutul a două elemente de limbă, care determină modificarea unuia dintre ele sub influenţa celuilalt (DN)
similar-ă — de aceeaşi natură, asemănător analog (DN)
(ne)litigios-ă — care constituie obiectul unui litigiu; litigiu = conflict (DN)

73

(Cînd) *ocheam* cu puşca[1]/ *aveam* o singură preocupare[2]/: *să ochesc* bine[3]/ (şi) *să*-l *ucid* pe cel ochit[4]/, *să nu*-l *rănesc* numai[5]/ (şi) *să*-l *las*[6]/ *(să)* se *chinuie*[8]/.

(Z. Stancu)

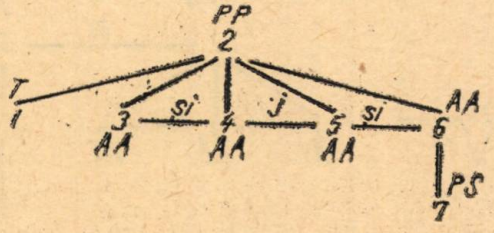

74

Cei puși deodată în fața locuințelor lor distruse *nu sufereau* numai de pe urma pierderii materiale[1]/, (ci) *erau încercați* de un sentiment de adîncă neliniște[2]/, (ce) *părea*[3]/ (că) *privește* tot cosmosul[4]/: parcă însăși existența lumii, a sorilor și a planetelor *era amenințată*[5]/ (și) *se înfiora* în carnea oamenilor[6]/.

(Geo Bogza)

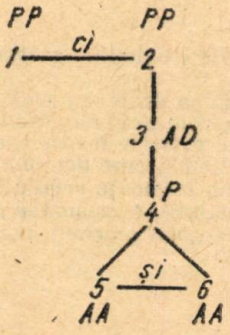

75

În fiece colț de pămînt, *e* plăcut *lucru* a reînvia umbra bărbaților vestiți[1]/ (ce) *au trăit*[2]/, √ *s-au bucurat*[3]/ (ori) √ *au suferit* odinioară acolo[4]/; (și) *e* încă *mai plăcut*[5]/ (cînd) *poate* a se împresura cu priveliștea monumentelor și obiectelor[6]/ (ce) *au fost martore* la faptele, la luptele și la simțirile lor[7]/.

(Al. Odobescu)

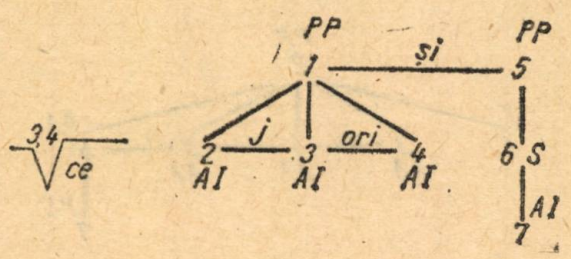

2.4. SUBORDONATA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

76

De aceea „Sămădăul" *(nu) e (numai) un om* cu stare[1]/, (ci) mai ales $\sqrt{}$ *om aspru și neîndurat*[2]/, (care) *umblă* mereu călare de la turmă la turmă[3]/, (care) *știe* toate înfundăturile[4]/, $\sqrt{}$ *cunoaște* pe toți oamenii buni și mai ales pe cei răi[5]/, (de care) *tremură* toată lumea[6]/, (și) (care) *știe*[7]/ *(să) afle* urechea grăsunelui pripășit, chiar și din oala cu varză[8]/.

(I. Slavici)

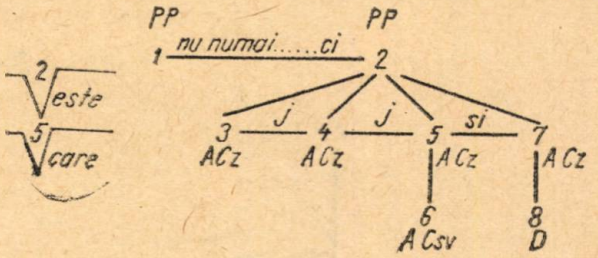

77

Atunci sîngele îi *îngheță* în vine, crezînd[1]/ (că) zmeul *s-a deșteptat*[2]/ (și) $\sqrt{}$ l-*a apucat* de haine[3]/, (dar) *nu-și pierdu cumpătul*[4]/, (ci) *se uită* cu băgare de seamă împrejurul său[5]/ (și) *văzu*[6]/ (că) zmeul *dormea* tot dus[7]/, (dar) (că) haina *s-a apucat* de un cîrlig al patului[8]/ (și) $\sqrt{}$ de aceea *se simțise oprit în loc** [9]/.

(Balade și basme populare)

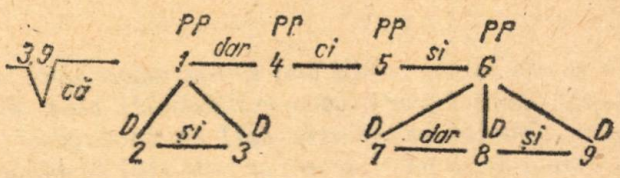

* *a opri în loc* — expresie verbală (DLRM) aici, la modul participiu — nume predicativ.

(Şi) îndată *se apucă*[1]/ *(să) povestească*[2]/ (cum) *n-a rămas* nici picior de boier între Roşiori şi Alexandria[3]/ (pe unde) *a rătăcit* el zilele astea[4]/, (iar) V conacele toate le-*au făcut* oamenii *una cu pământul*[5]/, (ca) nici *(să) nu se* mai *cunoască* urmele[6]/ (unde) *au fost*[7]/, apoi (cum) *se adună* pe acolo oamenii, cu mic cu mare, pe sate[8]/ (şi) V *se înarmează*[9]/, (şi) V *stau de pază*[10]/, *(să) nu se* mai *întoarcă* cumva înapoi ciocoii[11]/ (şi) *(să)*-i *împiedice* la împărţirea pământurilor[12]/...

(Liviu Rebreanu)

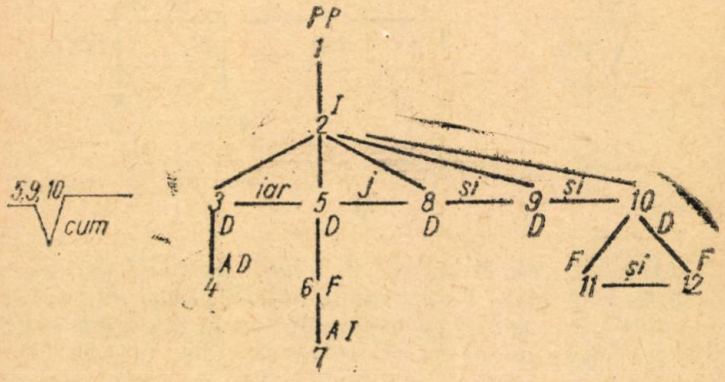

79

În şcoală la ele* *văd*[1]/ (că) *sîntem umbre* fără voinţă, *automaţi*[2]/ (care) *facem*[3]/ (ceea ce) *trebuie*[4]/ *(să) facem*[5]/, (şi) (că)[6]/, (pentru ca) jucăria *(să) nu* ne *dezguste*[7]/ *avem* această mînă de creieri[6]/, (care) *ar vre*[8]/ *(să)* ne *dovedească*[9]/

* la ele — la albine

(că) într-adevăr *facem*[10]/ (ce) *voim*[11]/, (că) *putem* face un lucru[12]/ (sau) V⁻ *nu* V⁻ [13]/...

(M. Eminescu)

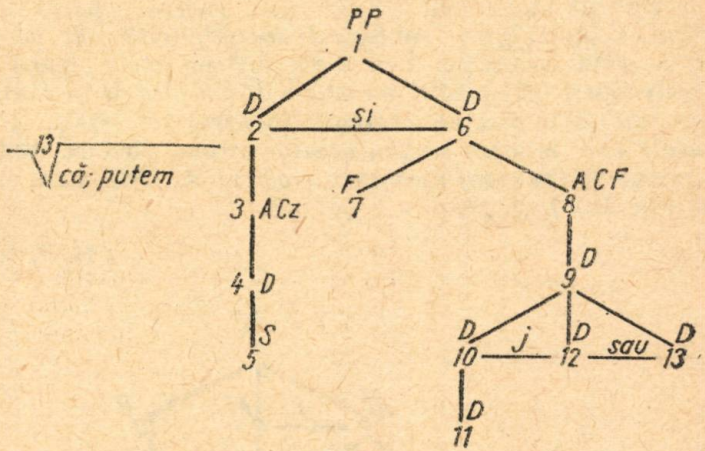

P 6 — ... și că [...] avem această mînă de creieri...

80

Din norocire tatăl meu *dormea* așa de dus[1]/, (încît) *n-a auzit*[2]/ neci (cum) *ascuțeam* coasa[3]/, neci (cum) apoi, luînd două pistoale lungi și ruginite de sub pat, le *încărcai* cu praful de pușcă dintr-un corn de bou[4]/, V⁻ mi le *pusei* în brîu[5]/, V⁻ *luai* o țundră veche pe umere, o căciulă de oaie în cap, lancea de-a umere[6]/ (și) V⁻ *ieșii* afară din casă[7]/.

(M. Eminescu)

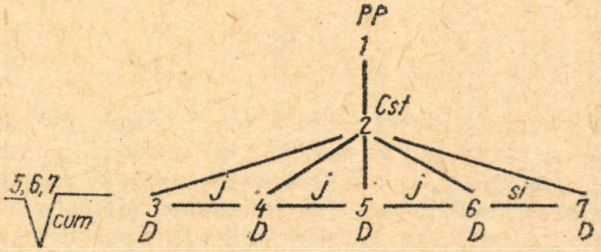

țundră — zeghe, suman (DLRM)

81

(Şi) pe acei[1]/ (care) *cred*[2]/ (că) poetul *e* pururea *cu mintea-n stele*[3]/ (şi) $\sqrt{}$ *nu bagă de seamă*[4]/ (cît) *e de păcălit* în această socoteală dură a vieţii,/[5] pe acei[1]/ (cari) *îşi închipuiesc*[6]/ (că) poetul *nu sufere* de umilinţele şi rănile[7]/ (pe care) i le *face* societatea[8]/ (în care) trăieşte[9]/, îi *voi ruga*[1]/ *(să) mediteze* asupra acestor cîteva rînduri dintr-o scrisoare[10]/ (pe care) Eminescu o *adresa*, în 1882, unui amic al său din Iaşi...[11]/

(Al. Vlahuţă)

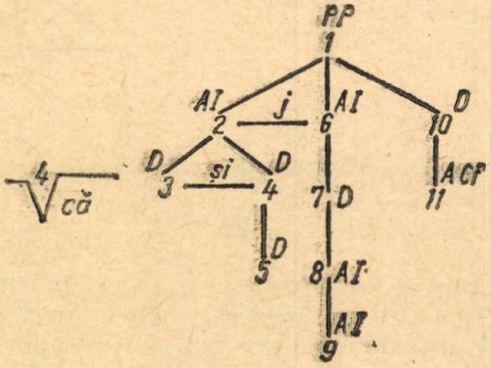

P 1 — Şi pe acei [...] (pe acei) [...] îi voi ruga...

82

Cu această piatră la inel, omul *putea*[1]/ *(să) umble* pe talaze şi pe nori[2]/; *putea** [1a]/ (să) *zboare*[3]/, *putea*[1b]/ *(să) afle*[4]/, *(să) ştie*[5]/, (şi) *(să) înveţe*[6]/, *putea*[1c]/ *(să) vorbească* în limbi străine[7]/; *putea*[1d]/ *(să) facă* flori şi fructe în mijlocul iernii[8]/; *putea*[1e]/ *(să) scoboare* fulgerul la poruncă[9]/; *putea*[1f]/ *(să) facă* din apă vin[10]/; *putea*[1g]/ *(să) scoată* apă din pietre[11]/;

putea[1h]*/ (să) schimbe* pietrele în oameni și oamenii în pietre[12]*/.*

(T. Arghezi)

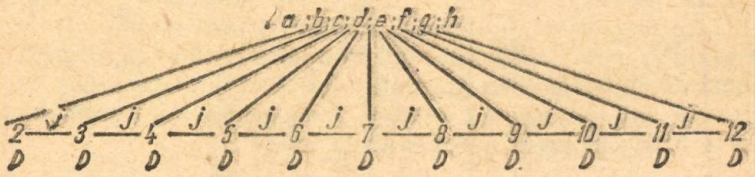

* *1 a; b; c; d; e; f; g; h;* — reprezintă o singură propoziție cu repetarea, cu intenții stilistice, a verbului predicativ.

83

Minusculul și grandiosul *se învecinează*[1]*/* (și) *povestesc*[2]*/* (că) aceleași mîni, în dorul lor de artă, *au știut*[3]*/ (să) modeleze*[4]*/* (și) *(să) drăgostească*[5]*/* și (ce)-*i mic*[6]*/*, și (ce)-*i uriaș*[7]*/*, *(să) facă* nebunia lor de visători[8]*/ (să) urce* cîteodată un biet cărăbuș de bronz, cît un grăunte, pe trufașul munte al unei piramide de granit[9]*/.*

(D. Anghel)

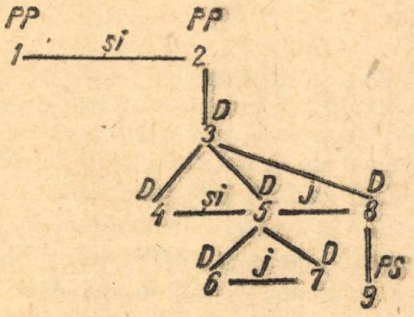

minuscul,-ă — de dimensiune (foarte) redusă (DLRM)

84

Se *propti* cu spatele de trunchiul încrestat al pomului[1]/ (și)[2]/, (în vreme ce) deasupra ei frunzele ruginite, moarte, *zuruiau* legănate de vînt[3]/, dînsa cu pleoapele închise, scăldate în lacrimi de durere, *asculta*[2]/ (cum) *rontăie* vitele în grajd[4]/, (cum) *vîjîie* din cînd în cînd o suflare aspră prin frunzișul copacilor din grădină[5]/ (și) (cum) toate astea se *amestecă* într-un zgomot ciudat, monoton[6]/, (ce) *seamănă* foarte bine cu povestea unei vieți triste[7]/.

(Liviu Rebreanu)

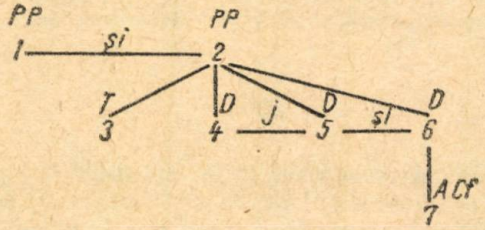

P 2 — și [...] dînsa cu pleoapele închise, scăldate în lacrimi de durere, asculta...

85

Șezu[1]/ (și) *spuse* proprietăresei[2]/ (că) *are* șapte copii[3]/, (că) la toamnă *împlinește* cincizeci și trei de ani[4]/, (că) pe fata cea mare[5]/, (care)-*i foarte cuminte și frumoasă*[6]/, *a cerut*-o un funcționar de la poliție[5]/, (dar) V⁻ mă-sa *n-a vrut*[7]/ *(s)*-o *dat*[8]/ (fiindcă) *auzise*[9]/ (că) funcționarul *e* beț*iv și bătăuș*[10]/, (că) dînsul *e* în serviciu de douăzeci și cinci de ani[11]/ (și) V⁻ toți superiorii l-*au avut drag*[12]/ (și) V⁻ l-*au cinstit*[13]/, V⁻ numai Șulea îl *persecută*[14]/, (că) om mai fără suflet și mai tiran ca Șulea *n-a* mai *pomenit*[15]/, (că) îl *amendează* în fiecare lună fără nici o vorbă[16]/ (și) V⁻ *nu se gîndește*[17]/ (că)

bieții copilași îi *mor* de foame[18]/ (și) (că) el *crede*[19]/ (că) Șulea *n-o să ajungă* bine[20]/ (că) *e prea țanțoș și înfumurat.*

(Liviu Rebreanu)

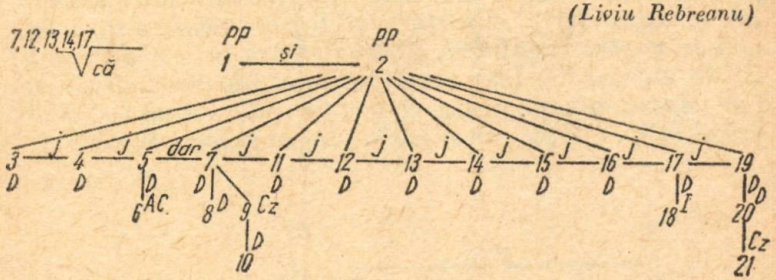

86

Aș vrea[1]/ *(să)-ți spun*[2]/ (că) și mai tîrziu, și într-altă parte, *am văzut*[3]/ (că) lucrurile *se întîmplă* tot așa[4]/, (dar) *ar fi nevoie* de oarecari precizări[5]/ (și) *simt*[6]/ (că) *nu* mi-*ar* mai *ajunge* respirația[7]/, (că) *aș ocoli* prea mult[8]/.

(Camil Petrescu)

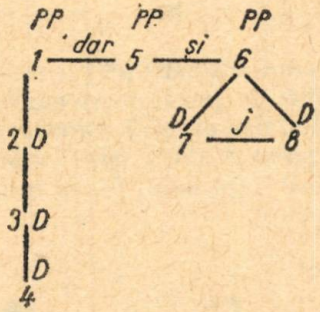

87

Plecînd către orașul[1]/ (în care) *locuiau* părinții și frații lui[2]/, îmbrăcat fiind în haine proaste țărănești, *întîlni* niște drumeți[1]/ (și) *află* de la dînșii[3]/ (că) frații lui *au luat*

de soții pe fetele[4]/ (care) le-*a trimis* el[5]/, (după cum) le *hotărîse* însuși[6]/, (că) părinții lui *erau foarte mîhniți* de pieirea fiului lor celui mai mic[7]/, (că) fata cea mică *e îmbrăcată* în negru[8]/ (și) √ -l *jelește*[9]/ (și) (că) *nu voiește* a se mărita nici în ruptul capului[10]/, (măcar că) *au pețit*-o mai mulți fii de împărat[11]/; (că) acum, în cele din urmă, frații lui *i-au adus* un ginere prea frumos[12]/ (și) (că) o *silesc* cu toții[13]/ *(să)*-l *ia*[14]/, (și) (că) *nu se știe*[15]/ (de) *va putea* scăpa[16]/.

(P. Ispirescu)

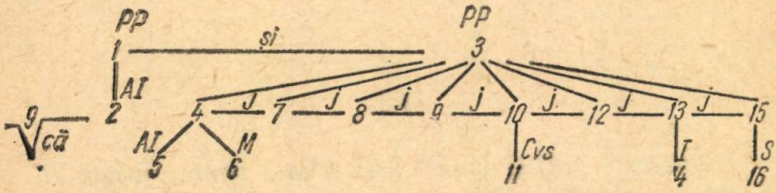

P 1 — Plecînd către orașul [...] îmbrăcat fiind în haine proaste țărănești, întîlni niște drumeți...

88

Împăratul *se cruci* văzînd[1]/ (că) *se întoarce* viu, nevătămat[2]/, (și) *se coprinse* de groază mare auzind[3]/ (că) spăimîntătorul zmeu[4]/, (de frica căruia) *a tremurat* atîția amar de ani[5]/, *se afla* în palatul său[4]/ (și) √ *zăcea* fără de putere închis într-un butoi[6]/, (în care) *fusese închis* de mîna unui fecior de plugar[7]/.

(Virgiliu Ene)

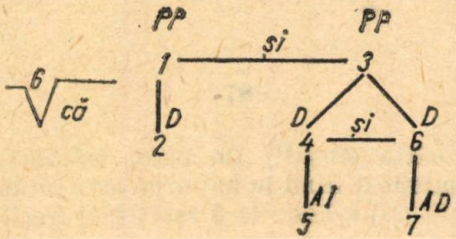

Așa *am venit* și eu poate[1]/, (și) m-*am așezat*[2]/, imensul fluviu al timpului m-*a purtat*[3]/ (și) m-*a adus* de aiurea[4]/, (și), ca o piatră fără amintire, *am uitat*[5]/ (pe unde) *am fost*[6]/, *nu vreau*[7]/ *(să)* mai *știu*[8]/ (ce) valuri *au trecut* peste mine[9]/, *nu simt* decît înfrățirea firului de nisip și a cimentului întîmplător[10]/ (care) m-*a făcut* un tot[11]/.

(D. Anghel)

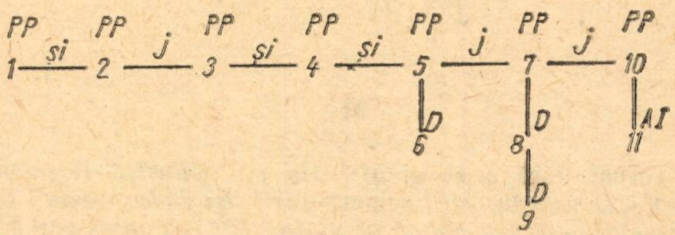

2.5. SUBORDONATA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

90

În aceeași clipă își *aminti* cu o precizie chinuitoare[1]/ (cum) *a votat* condamnarea cehului[2]/, (cît) *a fost de* trufaș*[3]/ (că) *a avut onoarea*** [4]/ *(să) facă parte* din Curtea Marțială[5]/, (cum) *s-a amestecat*, din exces de zel[6]/, (și) (cum) *a dat mînă*

* *de* — prepoziție cerută de construcția cu adverbele de cantitate *cît, atît* — nu modifică cazul adjectivului-nume predicativ.

** *a avut onoarea* — expresie verbală sinonimă cu *a avea cinstea*. P 4 — nuanță circumstanțială (cauzală).

de ajutor la pregătirea execuției[7]/, (cum)*a apucat* șireangul încercîndu-l[8]/ (dacă) *e* destul de *rezistent*...[9]/

(Liviu Rebreanu)

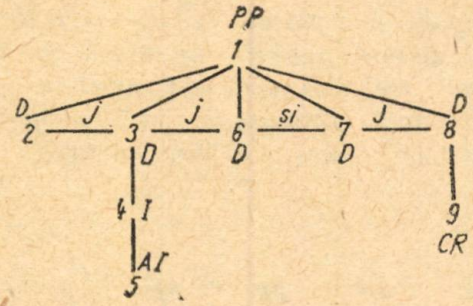

91

Totuși, fără a se gîndi[1]/ (la ce) *spune*[2]/, *răspundea* corect[1]/, *se uita* în ochii colonelului[3]/, *își dădea seama*[4]/ (că) în clipele acestea *se cîntărește* viața lui[5]/ (și) *auzea* parcă un fîlfîit straniu de aripi[6]/ (care) *stîrneau* un vînt rece în sală[7]/.

(Liviu Rebreanu)

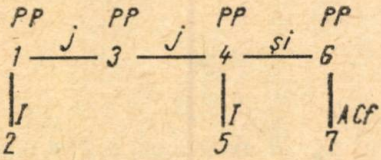

P 1 — Totuși, fără a se gîndi [...] răspundea corect...

92

A, *nu mă mir*[1]/ (că) ți *se dete*
O zodie atît de tristă[2]/,

zodie — destin, soartă, ursită (DLRM)

(Că) zbuciumat de-atîtea patimi,
Rîvneşti[3]/ (pe cei ce) *nu există*[4]/,
(Şi) (că) potop de negre gînduri
Se strîng[5]/ (şi) √ ţi se *zbat* sub frunte[6]/...

(Al. Vlahuţă)

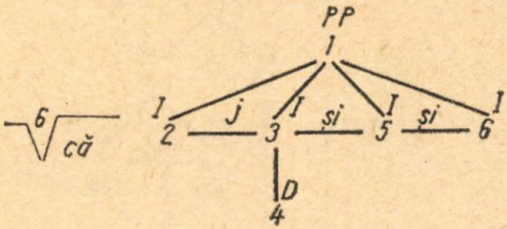

93

Un înger hain — fără îndoială-mi *trezea* gîndurile[1]/, mă *făcea*[2]/ *(să)-mi viu în fire*[3]/, *(să)-mi dau* din ce în ce mai deslușit *seama*[4]/ (că) mă *plimb* prin chioşc, cu mîinile la spate, ca un bătrîn[5]/, (că) mama *a strîns* covoarele de pe gard[6]/ (şi) √ *a închis* ferestrele[7]/ (că) *o să* mă *cheme* la masă[8]/, (că) *o să fiu liber* trei zile[9]/.

(I. A. Bassarabescu)

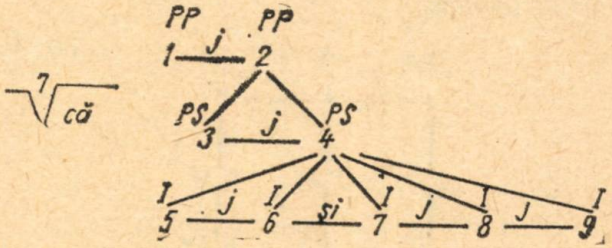

94

(Şi) nici *nu-şi da bine seama*[1]/ (cum), trecînd vremea, *ajunsese stăpînit*[2]/, (deşi) *era căpetenia* tuturor răzeşilor de

la Răut[3]/, (și) (cum) mortul cel ucis de buzdugan sub Aron Vodă[4]/, (deși) *era îngropat*[5]/ (și) √ *putrezise* în sicriul lui[6]/, se *înalța* ca o umbră din mormînt nesimțită, dar stăpînitoare[4]/.

(M. Sadoveanu)

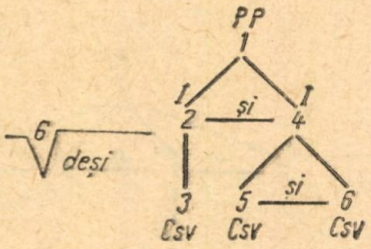

95

Cu o răbdare ciudată m-*am plecat*[1]/ (peste tot ce)-*a știut*[2]/ *(să) facă* omul[3]/, cu o bolnavă bucurie m-*am oprit* față de tot pasul[4]/ (pe care) energia acumulată a veacurilor *a putut*[5]/ *(să)*-l *facă* spre frumos[6]/, (și) *n-am putut* trece cu toate acestea[7]/ (fără *să*) *nu*-mi *opresc* pașii deopotrivă și în fața vitrinelor[8]/ (unde) *stăteau* rînduite, ca o pildă barbară[9]/ (tot ce)-*a putut* inventa inteligența unui tiran ori fantazia nejudecată a instinctelor în dauna superiorității[10]/ (cu care) *ne pretindem înzestrați*[11]/.

(D. Anghel)

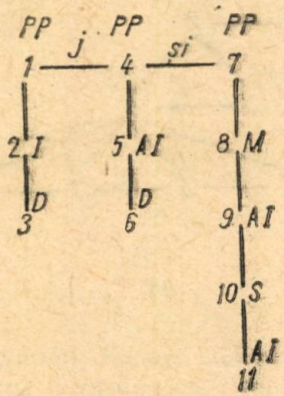

96

Ne *gîndeam*[1]/ (că) poate și-*a găsit* soția[2]/ (și) V⁻ *s-o fi dus* după ea în zăvoi[3]/; (și) ne *sileam*[4]/ *(s)*-o *recunoaștem* de pe cîntec[5]/, (dar) *lipsea* un sunet[6]/; *n-auzeam* pe nici una făcînd: clings! clings![7]/

(I. Al. Brătescu Voinești)

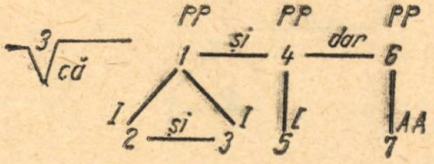

97

(Dacă) *ar exista* diavoli, duhuri rele[1]/, (tot ce) *poate* fi mai dușman oamenilor[2]/, (și) V⁻ li *s-ar da* douăzeci de minute[3]/ (în care) *să-și dezlănțuie* toată ura, încercînd[4]/ *(să)-i nimicească*[5]/, *sînt sigur*[6]/ (că) *n-ar folosi* alte mijloace[7]/, (că) *n-ar putea* da dovadă de o mai sălbatică sete de distrugere![8]/

(Geo Bogza)

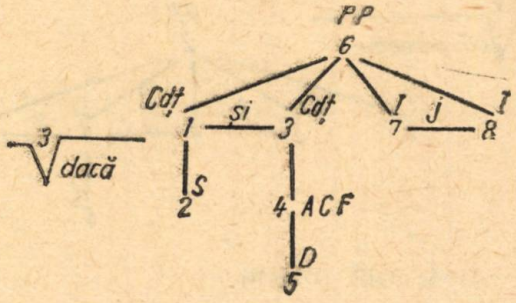

2.6. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC

98

Acolo[1]/ (unde) *nu e* lege[2]/, *nu e* nici slobozenie[1]/ (și) acolo[3]/ (unde) legea *e* numai pentru unii[4]/ (și) V̄ ceilalți *sînt scutiți* de subt ascultarea ei[5]/, slobozenia *a pierit*[3]/.

(Al. Russo)

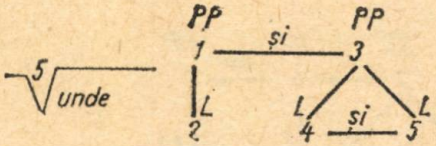

P 1-Acolo [...] nu e nici slobozenie...
P 3-... și acolo [...] slobozenia a pierit.

99

(Pînă *s*)-*adune* feciorii de împărat[1]/ *trecu* vreme la mijloc[2]/, (că) unii *porneau* din revărsatul zorilor[3]/, V̄ alții V̄ tocmai din scăldătoarea soarelui[4]/, (și) V̄ alții V̄ [5]/ (de unde) noaptea se *ridică* ca un zăbranic negru[6]/, (și) V̄ alții V̄[7]/ chiar (de pe unde) pămîntul *e drob și piftie*[8]/.

(Barbu Șt. Delavrancea)

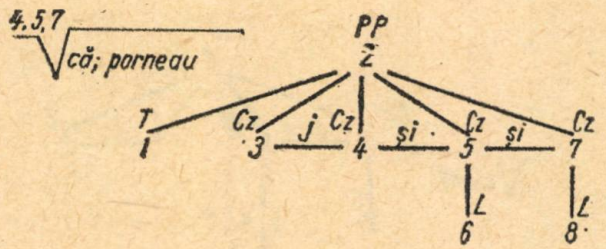

zăbranic — văl de doliu (DLRM)

100

(Şi) odată *se duce* Ivan răpede cu cele două carboave[1]/ el *ştie* (unde)[2]/ (şi) *cumpără* unelte de teslărie, două lătunoaie groase, patru balamale, cîteva piroane, două belciuge şi un lăcătoi zdravăn[3],(şi) *se aruncă*[4]/ (de*)-şi *face* el singur o drăguţă** de raclă[5]/, *(să) poată* şede şi împăratul într-însa[6]/.

(I. Creangă)

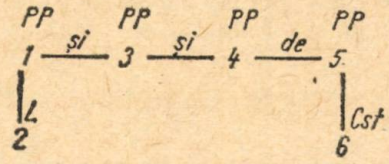

* de — conjuncţie plurivalorică; aici, funcţionează copulativ (conjuncţie coordonatoare copulativă, sinonimă cu *şi)*

** — *o drăguţă de...* — formă de exprimare a intensităţii maxime (atît de frumoasă, confortabilă etc.) — cere o consecutivă. (P6 nu determină s. *raclă*, ci forma adjectivală analizată mai sus).

carboavă — veche monedă rusească de argint (DLRM)

101

Ţăranii *ascultau*[1]/, chiar *rîdeau* uneori de cîte o glumă de a lui[2]/, (dar) *găseau* replici la orice[3]/ (şi)[4]/ (unde) *nu*√[5]/ *se îndîrjeau*[4] */ (că) *e munca* lor[6]/ (şi) √ revoluţia *nu îngăduie*[7]/ *(să)* se *amestece* boierii în treburile oamenilor[8]/.

(Liviu Rebreanu)

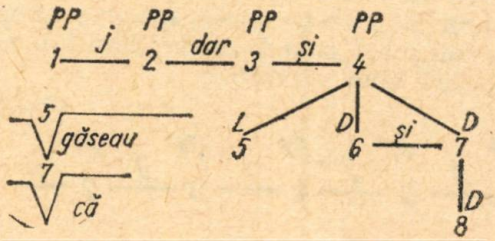

* *a se îndîrji* — folosit aici cu valoare de verb de declaraţie.

102

Una, fără braţ, *şi-aduce aminte* de frumuseţea mîinilor ei marmoreene[1]/; o oglindă de metal *ţinea* o alta[2]/ (în care) s-*a privit* secoli întregi[3]/ (şi) acum îşi *rosteşte* jalea[4]/ (că) *nu*-şi mai *poate* vedea frumuseţea[5]/ un gladiu *purta* un războinic[6]/, (pe care) l-*a pierdut*[7]/ (în) cine* *ştie* (ce) năvăliri[8]/; *o balanţă era* simbolul celeilalte[9]/, (dar) *a scăpat*-o din mînă[10]/ (ca şi cum) dreptatea *ar fi fost un cuvînt* van[11]/...

(Dimitrie Anghel)

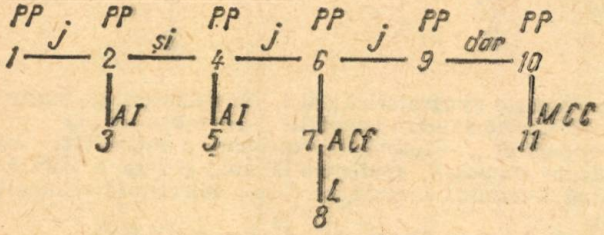

* *cine* — în acest context are valoare de pronume negativ.

103

De la Ulmi la tîrg *ai* de bătut cu piciorul cale de mai bine de două ceasuri[1]/, de aceea oamenii se *scoală* pe la cîntatul de ziuă al cocoşilor[2]/, îşi *bagă* ochii într-un pumn de apă rece[3]/, se *îmbracă* repede[4]/, îşi *înfundă* cuşmele[5]/, îşi *pun* desagii pe umăr[6]/ (şi) înşfăcîndu-şi beţele de după uşă *pornesc* cu noaptea-n cap[7]/, (şi)[8]/ (cît) e calea de *lungă*[9]/ *se aud* paşi rari de ciubote, cepăit sprinten de opinci, mers legănat de vaci şi boi, trap de copite, duruit de roţi în fugă, scîrţîit de cară abia urcînd[8]/.

(Eusebiu Camilar)

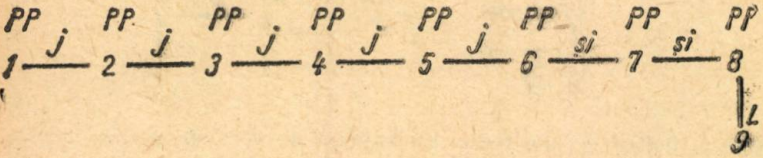

2.7. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP

104

(După ce) *pleca* boierul la curte[1]/, *se ducea* la vătaf(ul)[2]/ (și)-i *făcea* o mulțime de lingușiri[3]/; apoi[4]/, (după ce)-și *spăla* feligenele de cafea[5]/ (și) V *curăța* bine ciubucele[6]/, se *închidea* în camera sa[4]/ (și) *se da* cu totul la citire și la meditațiuni, petrecîndu-și astfel timpul pînă la ora prînzului[7]/.

(N. Filimon)

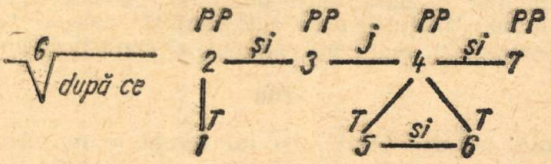

P 4 ... apoi... se închidea în camera sa.
feligean — feligene (felegene) — ceașcă (turcească) de cafea neagră, fără toartă (DLRM)

105

Și[1]/ (cum) sara *creștea* în juru-mi cu úmbrele-i calde și nelămurite[2]/, după cina gustoasă cu scobai și cu cleni pescuiți în Siret[1]/, (cum) *stam* lîngă bunic[3]/ (și) V *priveam* în sus[4]/ (cum) se *aprindeau* în fundul negurilor de sus scîntei de aur[5]/, (care) *tresăreau* dintr-o dată, născute din taina adîncurilor[6]/, (cum) *stam* toropit, cu sufletul ușor, ușor[7]/, un abur, deodată, pentru întîia oară *pătrunse* pînă la mine, pînă în toate simțurile mele, acel fior fără nume, acel fior

melodios, abia auzit, mai mult priceput, al cîntării de bucium[1]/.

(M. Sadoveanu)

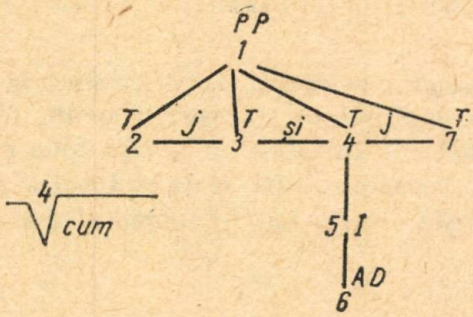

P 1 Şi [...] după cina gustoasă cu scobai şi cu cleni pescuiţi în Siret [...] un abur, deodată pentru întîia oară pătrunse pînă la mine, pînă în toate simţurile mele, acel fior fără nume, acel fior melodios, abia auzit, mai mult priceput, al cîntării de bucium.

106

Şi mai *stă* din băut[1]/, şi iar *începe* a mornăi[2]/; şi iar mai *bea* cîte un răstimp[3]/, şi iar* *mornăieşte*[4]/, (pînă ce), de la o vreme, *încep* a-i slăbi puterile[5]/ (şi), √ cuprins de ameţeală, pe loc *cade jos*[6]/ (şi) √ *adoarme* mort[7]/, (de) *puteai*[8]/ *(să) tai* lemne pe dînsul[9]/.

(I. Creangă)

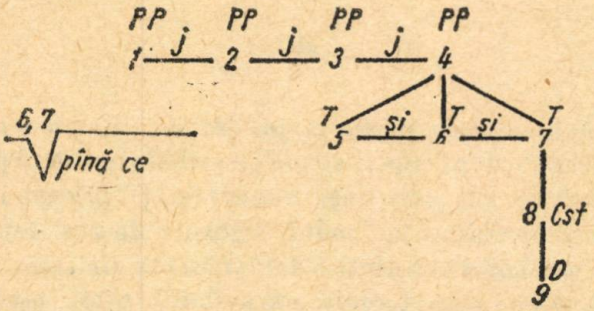

* P 1; 2; 3; 4 — şi ... şi (iar) ... şi (iar)... valoare adverbială (întărită de prezenţa adverbului iterativ *iar*), de aceea coordonarea se realizează prin juxtapunere (paratăxă).

107

La Bilbao (nu numai că) *a fost bombardat* orașul[1]/, (nu numai că) avioanele *au mers* în lungul străzilor[2]/ (și) *au mitraliat* populația[3]/, (ci) chiar atunci[4]/ (cînd) orașul *era* aproape *căzut*[5]/, (cînd) *nu* mai *opunea* nici o rezistență[6]/, avioanele *au secerat* mulțimile[4]/ (care) *fugeau* din el în lungul șoselelor[7]/.

(Geo Bogza)

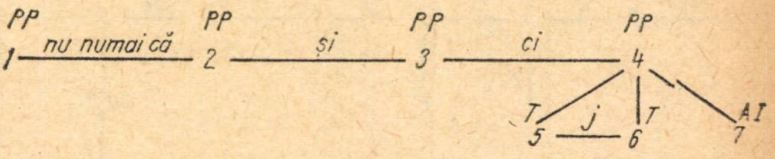

P 4 ... ci chiar atunci (...) avioanele au secerat mulțimile...

108

(După ce) Huțu *a ieșit* afară[1]/, (și) √⁻ *a început*[2]/ *(să) plîngă*[3]/, (iară) √⁻ maică-sa *a ieșit* după el[4]/ (ca *să*) *plîngă* și ea[5]/, *am început*[6]/ *(să) plîng* și eu[7]/ (fiindcă) *nu* mai *văzusem* pe Huțu plîngînd[8]/.

(I. Slavici)

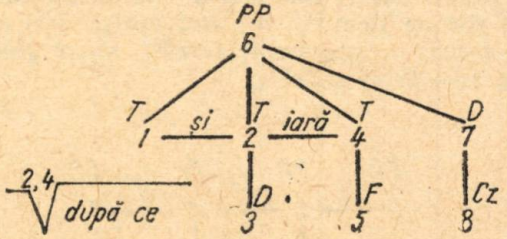

109

De astă dată el *nu* mai *plînse*[1]/, (nici) *se* mai *boci*[2]/, (ci) *așteptă* în cămara lui[3]/ (pînă *să*) *se înșereze*[4]/, (și)[5]/, (cum)

s-a înnoptat[6]/, *ieși* din cetate[5]/, *apucă* drumul spre palatul zmeului[7]/ (și), despicînd rîul cu plesnitul biciului, *trecu* dincolo[8]/, (și)[9]/ (după ce) *se încredință*[10]/ (că) zmeul *doarme*[11]/, *intră* în grajd[9]/ (și) *puse* mîna pe frîul calului[12]/ (care) *dormea* întins pe paie proaspete[13]/.

(Balade și basme populare)

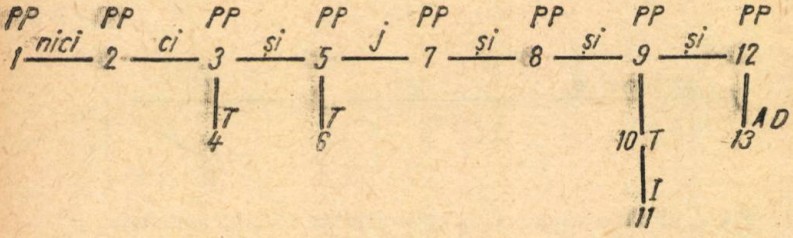

P 5 ... și [...] ieși din cetate...
P 9 ... și [...] intră în grajd...

110

Povestea mi-*a rămas* adînc *săpată* în suflet[1]/, (și), mai tîrziu[2]/, (cînd) *am cetit*-o într-o odăiță scundă în Iași[3]/ (pe cînd) *făceam* liceul[4]/, *am stat* mult[2]/ (și) *m-am gîndit* la sara[5]/ (cînd) o *cetea* învățătorul[6]/, *m-am gîndit* ca la o poveste a copilăriei mele[7]/...

(M. Sadoveanu)

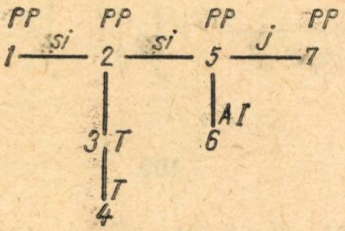

P—2 ... și, mai tîrziu [...] am stat mult...

Atunci el *dete* o săgeată[1]/, *dete* două[2]/ (și)[3]/, (cînd) *dete* cu a treia[4]/, un geamăt *ieși* de lîngă pom[3]/ (și) apoi o tăcere de moarte *se făcu*[5] */; (iară) el[6]/, (cum) *se lumină* puțin[7]/, *culese* cîteva mere din pom[6]/, le *puse* pe o tipsie de aur[8]/ (și) le *duse* la tatăl său[9]/.

(P. Ispirescu)

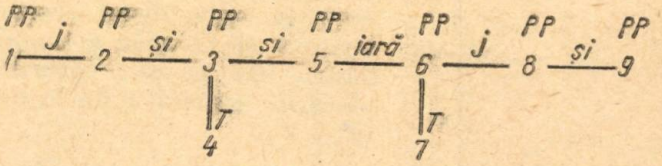

P 3 ... și [...] un geamăt ieși de lîngă pom...
P 6 ... iară el [...] culese cîteva mere din pom...
* *se făcu* — aici, se instală, se produse.

2.8. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD

112

S-audè uneori foșnetul piciorului[1]/ (care) *nu poate* atinge pedala[2]/ (și) clapele se *răzvrătesc* deodată[3]/ (și) *mîrîie* înfundat[4]/, (parcă) *n-ar* mai *vrea*[5]/ *(să) se lase* sub joaca unei mîini de copil[6]/, (sau) (parcă) veverița *a fugit*, pierzînd una cîte una nucile prin pădure[7]/, (și) √ ursul *s-a trezit* în bîrlogul lui întunecos[8]/ (și) √ *a pornit*[9]/ *(să) mormăie*[10]/.

(Alecu Ivan Ghil

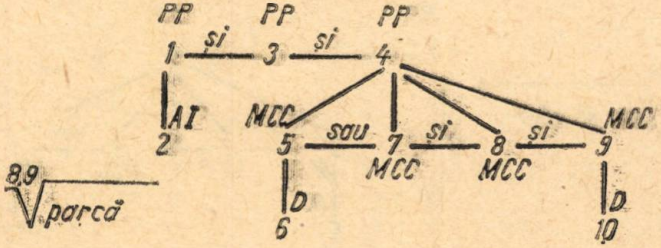

113

Din norocire, bisoceanul meu *nu știa* nimic despre chipul[1]/ (cum) *ne batem* noi *joc*, în orașe[2]/, (de ce) *avem* mai scump de la părinți[3]/, (și) el, în limba sa[4]/, (pe care) *aș da* ani din viață[5]/ (ca *s*)-o *pot* scrie întocmai[6]/ (după cum) el o *rostea*[7]/, în aceă limbă spornică, vîrtoasă și limpede a țăranilor noștri, îmi *povestea* păsurile și plăcerile oamenilor de la munte[4]/.

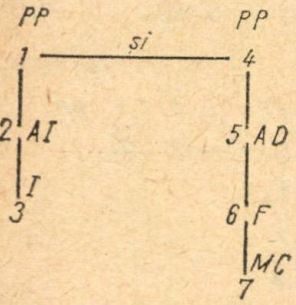

(Al. Odobescu)

P—4: ... și el, în limba sa [...] în acea limbă spornică, vîrtoasă și limpede a țăranilor noștri, îmi povestea păsurile și plăcerile oamenilor de la munte.

114

Feciorul *trase* iar *cu ochiul*, drept semn[1]/ (că) acuma ***va ști***[2]/ ***(să)*** o *pună* și aceasta *la cale*[3]/, apoi ei *rămaseră* ***tăcuți*** față-n față, privind țintă unul la altul[4]/, (ca și cînd) **fiecare** *ar avea*[5]/ *(să)*-i *spună* celuilalt ceva[6]/, (dar) V⁻ ***stă pe gînduri***[7]/ (și) V⁻ *nu află* vorba potrivită[8]/ (ori) V⁻ *nu cutează*[9]/ ***(să)*** se *deie* fără șovăire *pe față*[10]/.

(I. Slavici)

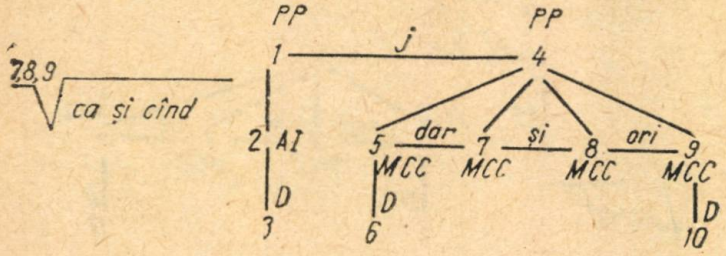

Domnule[1]/ — îmi *zise* el[2]/, (după ce) *cercetă* cu de-amănuntul pe bolnavă[3]/, (ca şi cum) i-*ar fi făcut* o adevărată disecţie cu ochii* [3]/ — *iacă* un caz de boală[1]/ (care) mă *face* din nou[5]/ *(să) crez*[6]/ (că) medicina[7]/ (cu cît) se *apropie* mai mult de o ştiinţă pozitivă[8]/, (cu cît) *vrea* mai mult[9]/ *(să) pipăie*[10]/, *(să) vază*[11]/, *(să) guste*[12]/ (şi) *(să) auză* organismul omului[13]/, (cu cît) *vrea*[14]/ *(să)* se *închiză* în anatomie şi fiziologie[15]/, cu atît *cîştigă*[7]/ (şi) √⁻ *pierde* deopotrivă de mult[16]/.

(Barbu Şt. Delavrancea)

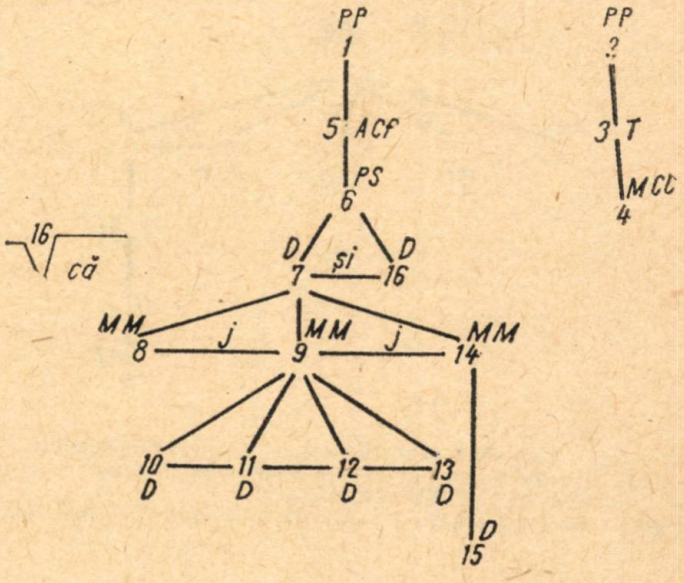

P 1 Domnule [...] iacă un caz de boală...
P 7 ... că medicina [...] cu atît cîştigă...

* — P2; 3; 4 — reproduc vorbirea directă a personajului, deci au independenţă sintactică faţă de restul propoziţiilor.

116

(Şi)[1]/ (cum) le-*am văzut* aceste multe intrînd într-un muzeu străvechi[2]/, *am văzut* şi întîile tipare, întîile semne ciudate, sculptate cu răbdare în pătrate de lemne, întîile figuri[1]/, (ce) *aveau să facă* nenorocirea noastră, a tuturora[3]/, întîile sunete mute[1]/, (care) *corespundeau* unui anumit desemn[4]/, întîile nonsensuri[1]/ (ce) de sine stătătoare *nu spuneau* nimic[5]/ (şi) (care) învecinate şi puse la un loc *aveau să formeze* silabele şi cuvintele[6]/, (care) la rîndul lor *trebuiau*[7]/ *(să) formeze* nesfîrşita rînduială de fraze şi goana de perioade[8]/ (a căror) victimă *era să cad* mai tîrziu[9]/.

(D. Anghel)

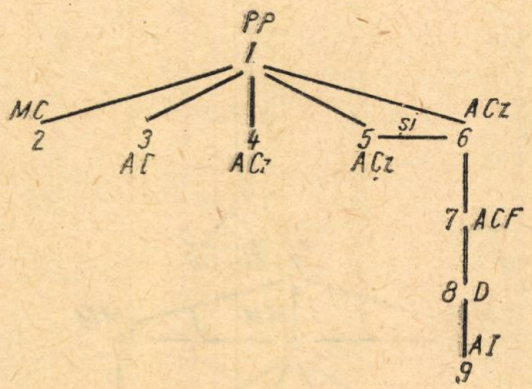

P 1 — Şi [...] am văzut şi întîile tipare, întîile semne ciudate, sculptate cu răbdare în pătrate de lemne, întîile figuri [...] întîile sunete mute [...] întîile nonsensuri.
nonsens — ceea ce e fără înţeles; vorbă, faptă fără rost (DLRM)

117

(Cel ce) *dezrobise* atîtea zvonuri[1]/ (şi) [illegible] le *dăduse drumul* în lume[2]/... *privea* la rîul tulbur stropit de lumini[3]/ (fără *să*)-l *vadă* parcă[4]/, *privea* mai departe, dincolo de lume[5]/,

(ca şi cum) *ar fi fost deprins* cu extazul pămîntesc[6]/ (şi) √ *aştepta*[7]/ *(să) vadă* altceva[8]/, (ce) *nu văzuse* încă[9]/... (ce) *nu se poate* vedea[10]/, desigur[11]/, decît după moarte[10]/.

(D. Anghel)

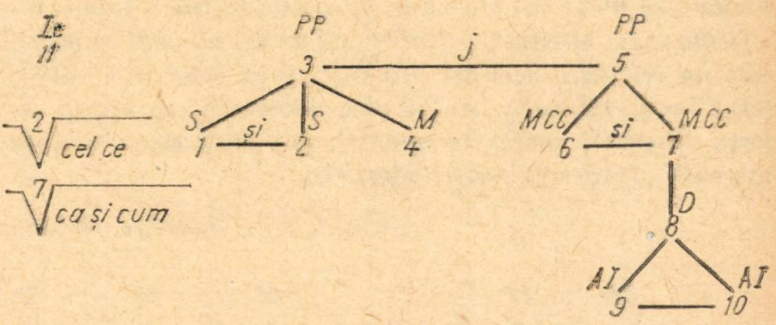

extaz — admiraţie profundă, adoraţie. (DLRM)

118

(Şi)[1]/ (cu cît) mă *cufund* mai adînc în puful dulce al somnului[2]/, cu atît *ştiu* mai bine[1]/ (că) *dorm*[3]/, cu atît *văd* mai bine noaptea, noaptea[4]/ (pe care) *n-aş putea*-o coprinde cu ochii[5]/, (şi) cu atît *aud* mai bine glasurile cîmpului, ciudate, pline de taine, glasurile cîmpului[6]/ (care) *vorbesc* noaptea mii şi mii de graiuri[7]/, (pe care) urechile mele *nu* le-*ar auzi* treze[8]/ (şi) √ *nu* le-*ar înţelege*[9]/.

(Z. Stancu)

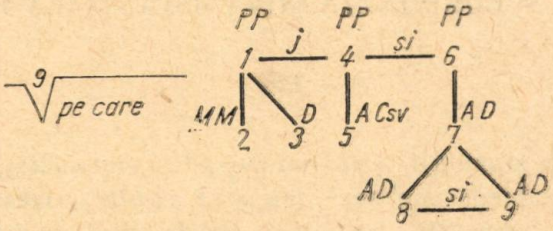

P 1 Şi [...] cu atît ştiu mai bine...

119

Să nu te *obișnuiești* cu nimic[1]/, *să fii antipodul* statorniciei[2]/, *să nu*-ți *legi* eul de toate micile lucruri[3]/ (din care) *e făcută* viața noastră[4]/, *să știi*[5]/ (că) astăzi *nu va fi ca ieri*[6]/, (că) *nu vei vedea* aceleași priveliști prin geamurile tale[7]/, (ci) √ ochii tăi *vor privi* tot alte decoruri[8]/, *să asculți* de forța obscură[9]/ (care) te *mînă*[10]/, (și) *(să) mergi* înainte mereu[11]/, (fără *să*) *regreți* nimic[12]/.

(Dimitrie Anghel)

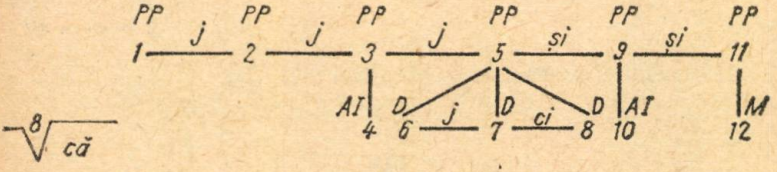

antipod — loc de pe suprafața pămîntului diametral opus altui loc; lucru opus altui lucru (DLRM)

eul — (din ego (latină)) — ceea ce constituie individualitatea, personalitatea cuiva (DLRM)

obscură — necunoscută, greu de priceput, nedeslușită, neînțeleasă, lipsită de claritate (DLRM)

2.9. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ FINALĂ

120

Văile și munții se *uimeau* auzindu-i cîntecele[1]/, apele-și *ridicau* valurile mai sus[2]/ (ca *să*)-l *asculte*[3]/, izvoarele își *tulburau* adîncul[4]/, (ca *să*)-și *azvîrle* afară undele lor[5]/, (pentru ca) fiecare din unde *(să)*-l *audă*[6]/, √ fiecare din ele

(să) poată cînta ca dînsul[7]/ (cînd) *vor șopti* văilor și florilor[8]/.

(M. Eminescu)

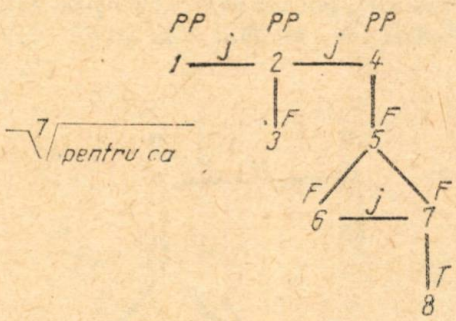

121

Ian *stai* oleacă[1]/, *(să)* te *duc* eu la tată-tău[2]/ (și) *(să) văd*[3]/, V⁻ el te-*a trimis* cu pupăzi de vînzare[4] */ *(să) spurci* iarmarocul?![5]/

(Ion Creangă)

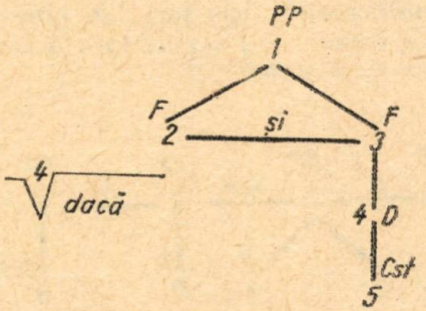

* P 4 — subordonată legată de regenta ei prin juxtapunerea (parataxă).

122

Şi pe la noi *s-au străduit* oamenii[1]/ *(să) cumpere* pămînturi de la boieri[2]/ (şi) *n-a fost chip* niciodată[3]/, (că) totdeauna *au sărit* alţi boieri[4]/, (ca nu cumva) moşiile *(să) ajungă* pe mîna oamenilor[5]/, *(să) nu* mai *aibă* dînşii[6]/ (cu cine) *să* le *muncească*[7]/.

(L. Rebreanu)

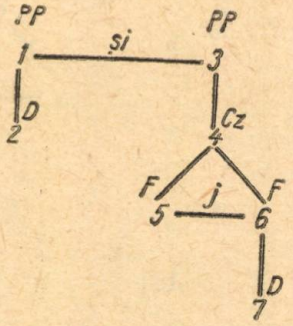

123

Un grădinar *hrănea* lîngă coliba lui un şarpe[1]/ (şi) viind vremea iernii[2]/ (ca *să*) *nu îngheţe* afară[3]/, îl *bagă* în sîn[2]/ *(să)*-l *încălzească*[4]/, (iar) şarpele[5]/ (după ce) *se văzu* la căldură[6]/, îl *muşcă*[5]/ (şi) aşa de tare îl *otrăvi*[7]/, (încît) bietul grădinar *muri* numaidecît[8]/.

(Esopia)

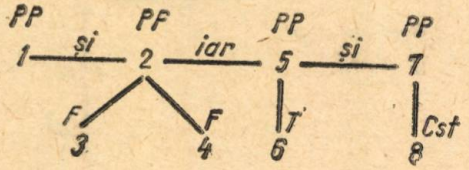

P 2 — ... şi, viind vremea iernii [...] îl bagă în sîn...
P 5 — ... iar şarpele [...] îl muşcă...

124

Un delfin din mare, după obiceiul lui, *se alunga* după un alt peşte mare[1]/ (şi) astfel fugind amîndoi grăbiţi, unul[2]/ *(să) scape*[3]/ iar altul[2]/ *(să) ajungă*[4]/, *nu* mai *băgau de samă*[2]/ (despre ceea ce) *era* înaintea lor[5]/; cînd* deodată *deteră* într-un ostrov mîlos şi foarte nisipos[6]/ (unde) se *înnămoliră* amîndoi[7]/, (de) *nu* se mai *puteau* întoarce nici unul, nici altul[8]/.

(Esopia)

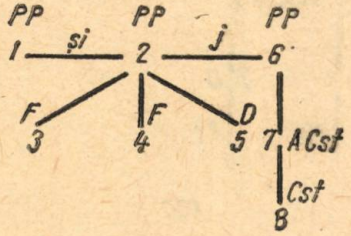

* *cînd* — aici, adverb de mod — supranumit „al surprizei", fără valoare de adverb relativ.

125

Primeşte[1]/, te *rog*[2]/, pentru un moment[1]/, *(să) ne întoarcem* cu vreo cincisprezece sute de ani mai înapoi[3]/, (pentru ca *să*) ne *încredinţăm*[4]/ (cum că) vînătorile cu acompaniament de orchestră *nu sînt*[5]/, (precum) *s-ar putea* crede[6]/, *o* deşartă *închipuire* a imaginaţiunii mele vînătoreşti[5]/, (ci) (că), din contra, cele mai măreţe serbări cinegetice *au fost însoţite*, chiar din vechime, cu concerte instrumentale şi vocale[7]/.

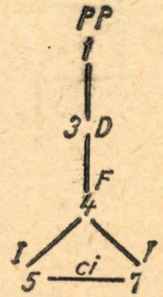

(Al. Odobescu)

serbări cinegetice — serbări vînătoreşti (DLRM)

126

De silă de milă, *fu nevoit* a mai aștepta încă un an[1]/, (ca *să*) *facă* și *voia* fiului său celui mijlociu[2]/, (care) *cerea* cu stăruință de la tată-său[3]/ (ca *să*)-l *lase* și pe dînsul[4]/ *(să) pîndească*[5]/, (și) √ *se lega*[6]/ (că) el *va prinde* pe hoții[7]/ (care) îi *făceau* atîta întristare[8]/.

(P. Ispirescu)

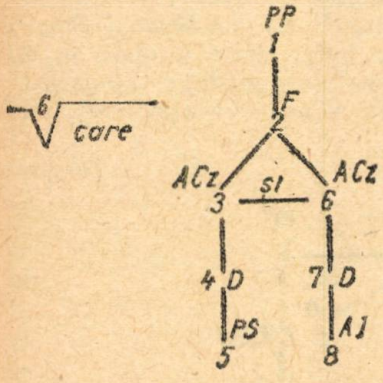

127

Oaia *e deprinsă* la muls și la tuns[1]/, (și)[2]/ (cînd) *o prinzi* de picior[3]/ (și) √ *vede* fierul[4]/ ea *nu se teme*[2]/ (căci) *socotește*[5]/ (că) pentru aceea o *prinde*[6]/, (ca *s*)-o *mulgă*[7]/ (sau) *(s)*-o *tundă*[8]/, (și) *tace*[9]/; (dar) porcul *nu-i* nici *muls*[10]/, nici √ *tuns** [11]/, (și)[12]/ (cînd) îl *prind*[13]/ el *știe*[12]/ (că) la nimic din acestea *nu*-l *duc*[14]/, (ci) √ numai[15]/ (pentru ca *să*)-i *ia* carnea[16]/, (și) de aceea *guiță*[17]/.

(Esopia)

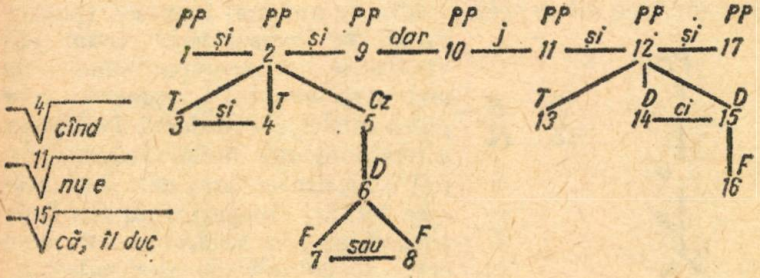

P 2 ... și [...] ea nu se teme...
P 12 ... și [...] el știe...
* *tuns* (muls); verbe predicative la diateza pasivă — la al doilea (tuns) se procedează la subînțelegerea verbului auxiliar.

2.10. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ

128

Ia *stați* nițel, mă fraților[1]/, (că) nici la boier *nu* te *poți* duce ca la moară[2]/, (că) *trebuie*[3]/ *(să) știi* bine[4]/ (ce) *vrei*[5]/, (că) dumnealui *are să* te *întrebe*[6]/ (și) √ *să* te *sucească*[7]/, (ș)- √ apoi[8]/ (dacă)-*i sta* ca prostul[9]/, are *să* te *ocărască*[8]/ (și) √ *să se supere*[10]/ (ș) -√ atunci degeaba *ne-am* mai *răcit gura*[11]/, (că) *ne-om întoarce* mai rău[12]/ (de cum) ne-*am dus*[13]/.

(Liviu Rebreanu)

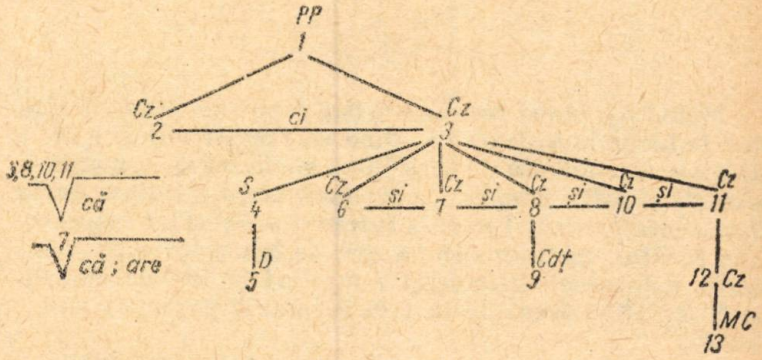

P 8 — ...ș-apoi [...] are să te ocărască...

129

Ghemuitul și micul contur[1]/ (pe care) îl *scrie* țara mea față de imensitatea marilor continente[2]/ mi-*e scump*[1]/ (pentru că) aici *m-am născut*[3]/, mi-*e scump*[1a]/ (pentru că) *am uitat*[4]/ (pe unde) m-*au purtat* valurile[5]/, mi-*e scump*[1b]/ (pentru că) nicăiri *nu* m-*aș recunoaște*[6]/, (pe unde) m-*aș*

putea întoarce[7]/, mi-*e scump*[1c]/ (pentru că) amintirea altor vremuri *au** *murit* în mine[8]/...

(D. Anghel)

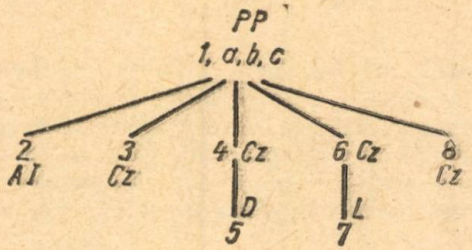

P 1 — Ghemuitul și micul contur [...] mi-e scump...
* *au murit* — acordul realizat cu cel mai apropiat termen *(va muri)*.

130

(Fiindcă) turcii *pustiiseră*[1]/ (și) √ *prădaseră* toată țara pînă la hotarele Ardealului, luînd mai multe mii de robi, o cătățime nenumărată de vite[2]/ (ce) *se vînduseră* la mezat în tabără[3]/ și atîta pradă[2]/ (încît) *încărcaseră* cu dînsa ca la 10 mii care[4]/, vezirul *puse* la intrarea podului un inspector și un scriitor, însărcinîndu-i a cere de la neguțători[5]/ (care) *duceau* dobitoacele și celelalte mărfuri și lucruri cumpărate[6]/ legiuitul drept de la 1 la 5 pentzik pe seama sultanului[5]/.

(N. Bălcescu)

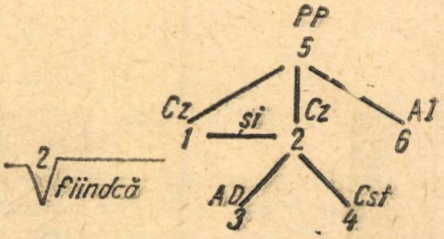

P 5 — ... vezirul puse la intrarea podului un inspector și un scriitor, însărcinîndu-i a cere de la neguțători [...] legiuitul drept de la 1 la 5 pentzik pe seama sultanului.

131

Acolo *vom poposi* puțin[1]/, *oiu clătări* ploșca bine[2]/ (ș)-*oiu umple*-o cu apă proaspătă[3]/, (ca *să*) *avem* la drum[4]/, (căci) mai încolo *nu* prea *sînt* fîntîni[5]/, (și), ∨ din partea apei, mi *se pare*[6]/ (că) i-*om duce dorul*[7]/.

(Ion Creangă)

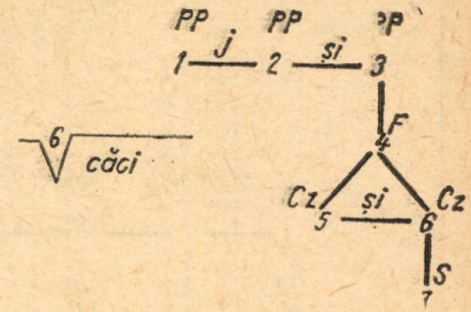

132

Acum[1]/, (cînd) *va sfîrși* scrisoarea[2]/, *va ști*[1]/ (că) mîinile[3]/ (care) *au scris*-o[4]/ *nu vor* mai *rupe*-o[3]/ (și) ∨ nici ochii *nu vor* mai *vedea*-o[5]/, (pentru că) mîine pe vremea aceasta, capul lui *va fi îngropat* în pămînt[6]/ (sau) ∨ *va atîrna* undeva[7]/, (iar) ∨ mintea lui[8]/, (care) *își dă seama* de toate acestea[9]/, mîine *nu va* mai *naște* nici un gînd[8]/, (ci) ∨ *va fi o grămăjoară* de creieri morți; năpădiți de sînge închegat[10]/.

(L. Rebreanu)

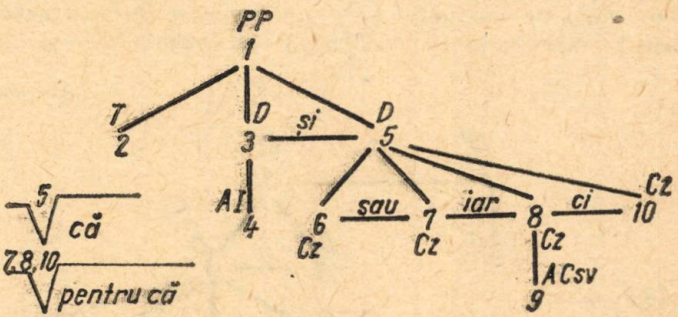

P 1 — Acum [...] va ști...
P 3 — ... că mîinile [...] nu vor mai rupe-o...
P 8 — ... iar mintea lui [...] mîine nu va mai naște nici un gînd...

133

(Iară)[1]/ (dacă) *auzi* și ciobănașul[2]/, își *ceru* simbria de la stăpînu-său[1]/, își mai *vîndu*[3]/ și (ce) bruma de țoale mai *avea*[4]/, își *cumpără* un cal de atît[5]/ (pe cît) îi *ajunsese* banii[6]/ și haine de primeneală[5]/, își *luă* ceva merinde[7]/ (și) *plecă* și el[8]/.

(P. Ispirescu)

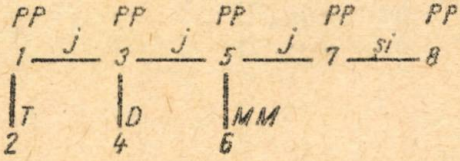

P 1 — Iară [...] își ceru simbria de la stăpînu-său...
P 2 — propoziția subordonată temporală are și nuanță cauzală.
P 5 — ... își cumpără un cal de atît [...] și haine de primeneală...

134

Am înțeles[1]/ (ce) ne-*ai scris*[2]/, (și) așa *să știi* împărăția-ta[3]/ (că) noi *sîntem* sub mîna lui Darie[4]/ (și) V *nu cutezăm*[5]/ *(să)* ne *închinăm* ție[6]/, (că) ne-*om închina* astăzi[7]/, (iară) V mîne *va veni* Darie[8]/ (și) V cu rea moarte *vom muri*[9]/.

(Alexandria)

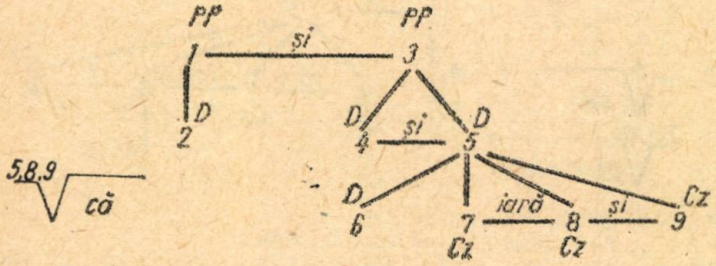

135

Dintr-un lucru de nimic *se învrăjbiseră* fără de veste cîteva mii de oameni[1]/ (care) *trăiseră* mai-nainte în bună înțelegere[2]/, (iar) ziua următoare vrajba *s-a lățit*[3]/, (fiindcă) *era* tîrg la Rodna[4]/, (și) *s-a-nrăit*[5]/ (fiindcă) pornirea pătimașă *trece* din om în om[6]/.

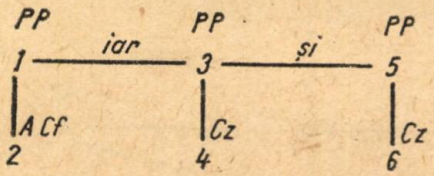

(I. Slavici)

2.11. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ

136

(De) *va ședea* lungit pe iarbă, la poalele unui codru[1]/; (de) *va sta* pe picioare, răzimat într-un toiag, lîngă o turmă de oi[2]/; (de) *va sălta* în horă vesel cu pletele în vînt[3]/; (de) se *va coborî* pe o cărare de munte, cu durda sa pe spinare[4]/; (de) se *va arunca* voinicește pe un cal sălbatic[5]/; (de) *va cîrmui* o plută de catarguri pe Bistrița sau pe Olt[6]/... — te *vei minuna* de fireasca frumuseță a pozei lui[7]/ (și) *te vei încredința*[8]/ (că) un zugrav *n-ar putea* nicăire[9]/ *(să)*-și *îmbogățească* albumul mai mult și totodată mai lesne decît în țările noastre[10]/.

(V. Alecsandri)

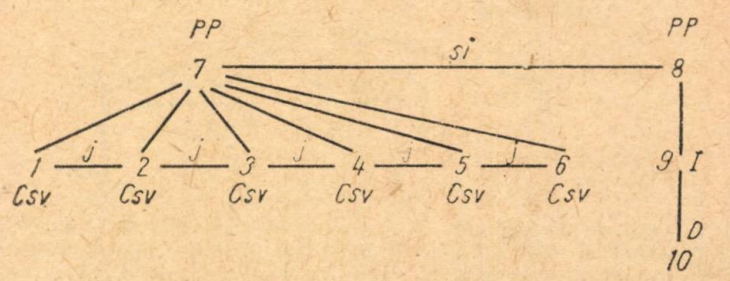

137

Tot drumul *e un vîrtej* spăimîntător[1]/ (în care) călătoriul *are prilej* de a-şi vedea capul frînt de zece ori pe ceas[2]/; (dar) *n-aibă frică* el[3]/, (căci)[4]/ (deşi) drumurile *sînt răle*[5]/, (deşi) caii *sînt mici*[6]/, (deşi) hamurile *sînt slabe*[7]/, (deşi), (într-un cuvînt), primejdiile *sînt multe*[8]/, poştaşii români *sînt ghibaci*[4]/, V *sînt voinici*[9]/.

(V. Alecsandri)

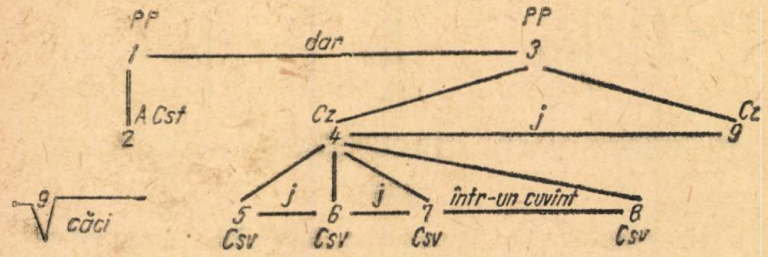

P 4 ... căci [...] poştaşii români sînt ghibaci...

138

Pentru ce* legumele[1]/ (pe care) eu le *sădesc*[2]/, (măcar că) adeseori le *sap*[3]/ (şi) V le *ud*[4]/, tot mai tîrziu *cresc* decît acelea[1]/ (care) *răsar* de sinele din pămînt[5]/, (şi) (care) mai curînd *fac* sămînţă[6]/, (măcar că) pentru acestea nimeni nici o grijă *n-are*[7]/?

(Esopia)

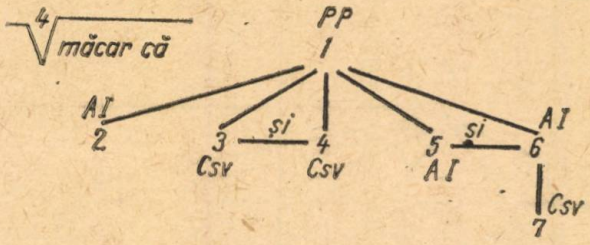

P 1 — Pentru ce legumele [...] tot mai tîrziu cresc decît acelea...?
* *(pentru) ce* — aici, pronume interogativ, apare într-o propoziţie principală interogativă — nu are funcţie de element relaţional.

139

Şi[1]/ (de) m-*ar fi bătut* mama cu toate gardurile[2]/ şi[1]/ (de) m-*ar fi izgonit* de la casă ca pe un străin[3]/, tot *n-aş fi rămas* aşa de *umilit* în faţa ei ca atunci[1]/ (cînd) *m-a luat cu binişorul*[4]/.

(I. Creangă)

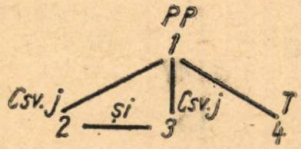

P 1 Şi [...] tot n-aş fi rămas aşa de umilit în faţa ei, ca atunci...

140

Bine ar fi[1]/ *(să) poată* merge cît mai mulţi[2]/, (ca *să*) *vază* boierii[3]/ (că) întreg norodul *cere* pămînt[4]/, (deşi) cheltuiala *e mare*[5]/ (şi) oamenii greu *o să-şi rupă* din sărăcie[6]/.

(Liviu Rebreanu)

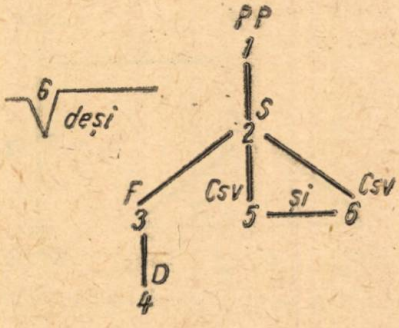

141

Un surîs dăruit *e un lucru* prea frumos[1]/ (ca *să*) *fie măsurat* cu vreun echivalent[2]/ (și) eu *îngheț* uneori[3]/, (chiar cînd) constatarea *e ulterioară*[4]/, la gîndul[3]/ (că) *ar fi bănuit* cineva[5]/ (că) un zîmbet al meu *e interesat*[6]/, (deși), *e timpul** [7]/ *(să)*-ți *spun*[8]/... (că) din diferite motive lumea mă *crede* altfel[9]/.

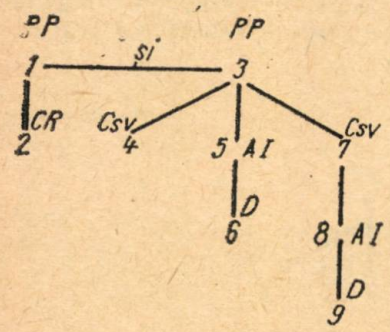

(Camil Petrescu)

* *e timpul* — expresie verbală. Subiectul propoziției e nedeterminat, se află în construcție; exprimă necesitatea, obligativitatea producerii unei acțiuni.

142

Numai scriitor[1]/ *știu*[2]/ (că)[1]/ (oricît) *aș vrea*[3]/, (orice) *aș face*[4]/ (și) (oricît) m-*aș stoarce*[5]/ *n-aș putea* deveni niciodată[1]/ (și) de aceea *stau* cu sfială alături de cei doi prieteni[6]/, (căci) zîmbetele lor mă *umilesc* puțin, nu mult, așa[7]/ (cît) s-*ar apleca* o trestie sub apăsarea vîntului[8]/.

(Camil Petrescu)

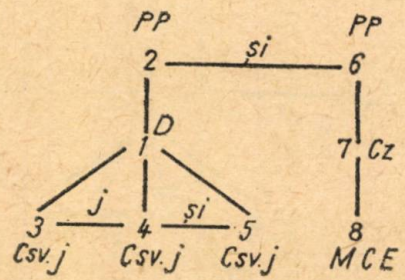

P 2 — ... că [...] n-aș putea deveni niciodată...

(Chiar dacă) valea *n-ar fi plină* de huietul ei industrial[1]/, (chiar dacă) de la un deal la altul *n-ar trece* linia funicularului[2]/ (şi) V din adîncimea pămîntului ascensoarele *n-ar zvîrli* afară cohortele negre[3]/, (dacă) *n-ar fi* aici decît munţii, apele şi pădurile[4]/ şi încă întîlnirea acestor oameni *ar fi un spectacol* deosebit,capabil[5]/*(să) surprindă* şi ochiul şi spiritul[6]/.

(Geo Bogza)

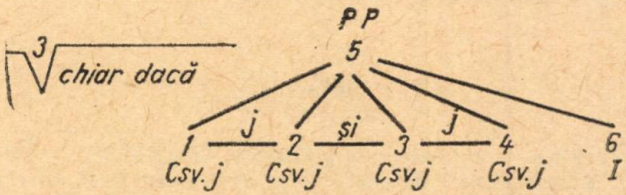

2.12. SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ CONSECUTIVĂ

144

Apoi seara *se aprindeau* prin pieţe focuri mari de paie[1]/ (şi) *zicea* mereu tubalhanaua turcească[2]/ (de)* *juca* norodul[3]/; (şi) uneori slujitorii *slobozeau* în mijlocul gloatei cîte o vulpe cu coada muiată în păcură aprinsă[4]/, (de) *fugea*

* *de* — în P3 nu realizează un raport de consecuţie, ci realizează un raport de coordonare copulativă — cele două acţiuni sînt simultane în timp.

lumea[5]/ (încotro) *putea*[6]/ (și) V⁻ muierile speriate *se îmbrînceau*[7]/ (și) V⁻ *alergau* țipînd[8]/.

(Al. Odobescu)

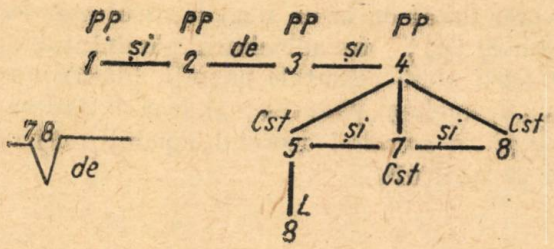

tubalhana — instrument muzical (DLRM)

145

Puindu-și toate puterile, Prîslea mai *strînse* o dată pe zmeu[1]/ (de)-i *pîrîi** oasele[2]/ (și), aducîndu-l, îl *trînti* așa de grozav[3]/, (de) îl *băgă* pînă în git în pămînt[4]/ (și)-i *tăie* capul[5]/...

(P. Ispirescu)

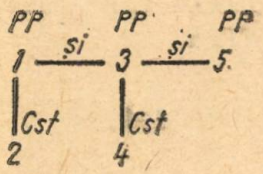

* formă ambiguă (dialectală)

146

Apoi cea mai tînără, fiind mai șugubață decît cele două, *trînțește* baba în mijlocul casăi[1]/ (ș)-o *frămîntă* cu picioarele[2]/, (ș)-o *ghigosește* ca pe dînsa[3]/; apoi îi *scoate* limba[4]/ apoi, i-o *străpunge* cu acul[5]/ (și) i-o *presură* cu sare și cu piperi[6]/, (așa că) limba îndată *se umflă*[7]/, (și) V⁻ biata

soacră *nu* mai *putu* zice nici cîrc[8]/! (și)[9]/ *slabă și stîlcită* (cum) *era*[10]/, √ *căzu* la pat bolnavă de moarte[9]/.

(I. Creangă)

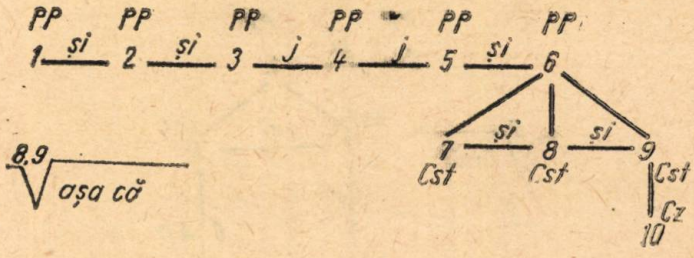

P 9 ... și [...] căzu la pat bolnavă de moarte.

147

Zecile de perechi *bat* someșana cu atîta pasiune[1]/ (că) potcoavele flăcăilor *scapără* scîntei[2]/, √ poalele fetelor se *bolbocesc*[3]/, (iar) √ colbul de pe jos se *învîltorește*[4]/ √ se *așază* în straturi groase pe fețele brăzdate de sudoare, luminate de oboseală și de mulțumire[5]/.

(Liviu Rebreanu)

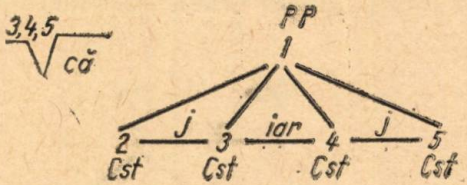

148

Atîta concentrare *era* în această faptă[1]/ (și) atît de greu îl *apăsa* gîndul mortului[2]/, (încît)[3]/ (cînd) Pogat *răsuflă* ceva mai tare, sforăind din nări[4]/, căpitanul *sări în sus* de

spaimă[3]/ (și) V⁻ un fel de durere fizică *simți* în tîmple[5]/ (care)-l *strîngea* pe dinafară[6]/, (ca și cum) *ar fi fost cercuit*[7]/...

(Duiliu Zamfirescu)

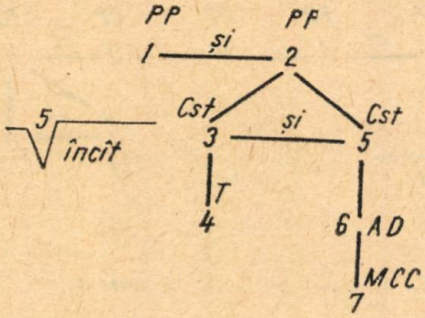

P 3 — ... încît [...] căpitanul sări în sus de spaimă...

149

Cîinii *lătrau*[1]/, (dar) V⁻ întotdeauna departe[2]/, (încît) hămăitul lor cu nimic *nu tulbura* liniștea nopții[3]/, (ci) V⁻ mai mult îi *mărea* farmecul[4]/, (așa cum) *aducea*, ca un zvon nelămurit, ecoul marilor spații[5]/ (care) ne *înconjurau*, umplînd cu sate și cîmpii uriașa circumferință a lumii[6]/.

(Geo Bogza)

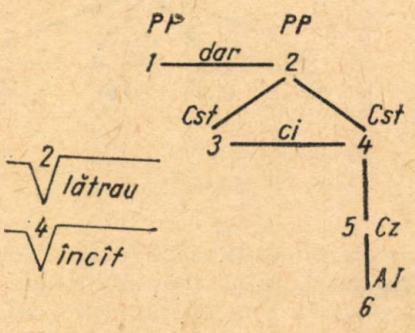

(Dar) deodată *păru*[1]/ (că) lumea *se-nsenină*[2]/, (că) gaura în cer *începe* a deveni din ce în ce mai mare și mai largă[3]/, (încît) prin ea *se vedea* asupra boltei albastre[4]/ (ce) *îmbrățișază* pămîntul[5]/ o altă boltă cu mult mai naltă, cu mult mai largă[4]/...

(M. Eminescu)

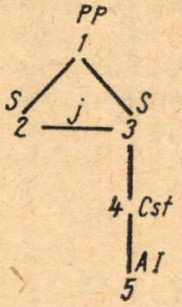

P 4 — ... încît prin ea se vedea asupra boltei albastre [...] o altă boltă cu mult mai naltă, cu mult mai largă...

151

Șeful (însă) se *plimba* plictisit, încoace și încolo, cu ochii jumătate închiși[1]/, pe urmă se *opri*[2]/, se *întinse* de cîteva ori[3]/ (de)-i *trosnără* oasele[4]/, *își aruncă privirea* spre ceasornicul de perete[5]/ (și) *se repezi* pe peron[6]/, (unde) *prinse* a trece în revistă pe pasagerii[7]/ (care) *tropăiau* din picioare, zgribuliți și rebegiți de frig[8]/.

(Liviu Rebreanu)

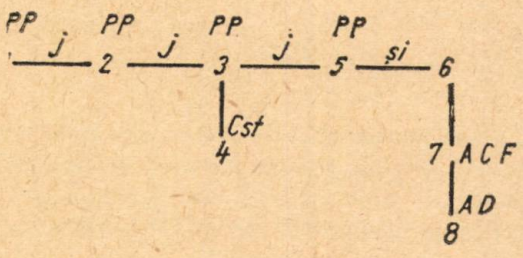

2.13. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ

152

Își *alese* un loc de pîndă într-un colț pe lîngă pom[1]/, *bătu* țepușele în pămînt[2]/ (și) se *puse* între ele[3]/, (așa cum) să-i *vină* unul dinainte și altul la spate[4]/ (ca)[5]/, (dacă) îi *va veni somn*[6]/ (și) √ ar moțăi[7]/, *(să)* se *lovească* cu barba în cel de dinaintea lui[5]/ (și)[8]/ (dacă) *ar da* capul *pe spate*[9]/, *(să)* se *lovească* cu ceafa în cel de dinapoi[8]/.

(P. Ispirescu)

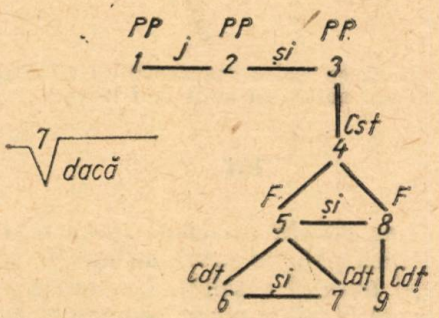

P 5 ... ca [...] să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui...
P 8 ... și [...] să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

153

(Ș)-apoi mai *aveam* și alte bunuri[1]/; (cînd) mă *lua* cineva *cu răul*[2]/, puțină treabă *făcea* cu mine[3]/ (cînd) mă *lua cu binișorul*[4]/, √ nici atîta[5]/; (iar)[6]/ (cînd) mă *lăsa de capul* meu[7]/, *făceam* cîte-o drăguță de trebușoară ca aceea[6]/,

(de) nici sfînta Nastasia, izbăvitoarea de otravă, *nu era în stare* a desface cu tot meșteșugul ei[8]/.

(I. Creangă)

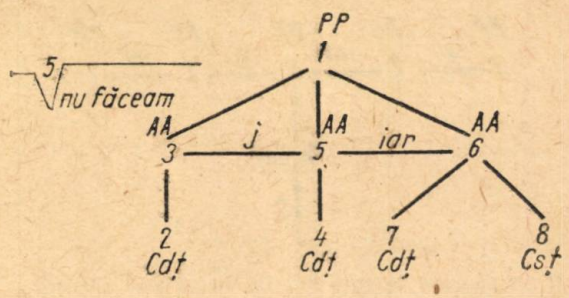

P 6 — ... iar [...] făceam cîte-o drăguță de trebușoară ca aceea...

154

(De) *vor fi atăcați** [1]/, *vor ști*[2]/ (ce) *să facă* cei rămași în urmă[3]/; (iar)[4]/ (de) *vor fi lăsați*[5]/ *(să) treacă*[6]/, (și) √ numai după aceea *vor fi atacate* chervanele[7]/, ei *să se întoarcă*[4]/, *să*-i *ia* din spate pe tîlhari[8]/.

(Camil Petrescu)

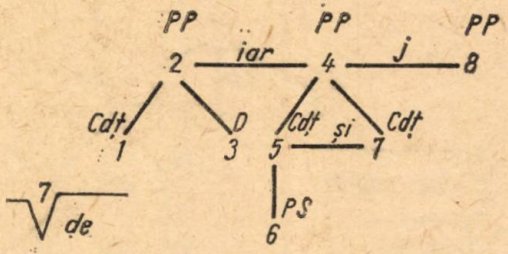

* *atăcați* — formă dialectală, populară *(atacați)*

155

Un cîine se *întovărășise* c-un cucoș[1]/ (și) *umblau* amîndoi împreună[2]/, (iar)[3]/ (dacă) *se întîmpla*[4]/ *(să) însereze* prin

vreun codru[5]/, cucoșul se *suia* sus în vîrful unui copac[3]/ (și) *dormea* acolo, cîntînd la vremea sa[6]/, (iar) cîinele se *culca* și el la rădăcina aceluiași copac în scorbură[7]/.

(Esopia)

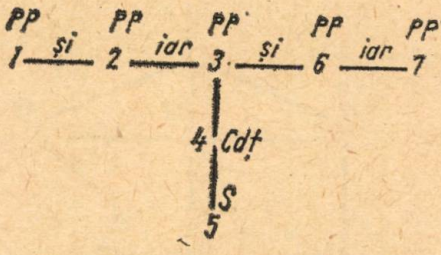

P 3 ... iar [...] cucoșul se suia sus în vîrful unui copac...

156

Cum *să dai* banul* [1]/ (pe care)-l *ai* în mîna ta[2]/ (cînd) *nu capeți* pentru el ceva hotărît, pipăit, neîndoios[3]/, (ci) V⁻ numai o părere, o nădejde, un gînd[4]/, (care) *poate*[5]/ *(să)* te *veselească* acum[6]/, (dar) V⁻ *nu știi*[7]/ (dacă) *se va împlini*[8]/, (ori) V⁻ *nu*[9]/.

(I. Slavici)

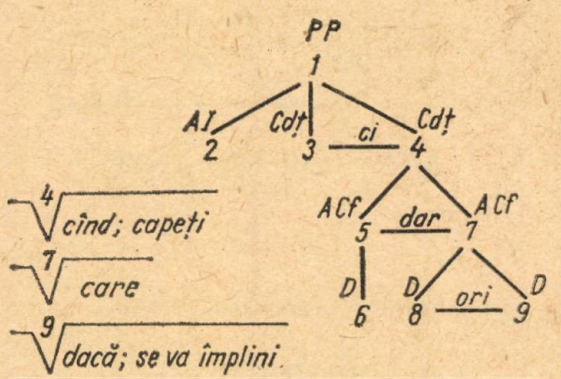

* P 1 — propoziție principală, interogativă retorică. Adverbul *cum* funcționează aici ca adverb interogativ — nu este element relațional.

157

Lăsase acasă două calfe, cu poruncă strașnică[1]/ *(să)*-i *ascundă*[2]/ (cum) *vor ști* mai bine[3]/ cojoacele rămase[2]/, (că)[4]/ (de) *nu*[5]/, (cînd) *s-o întoarce*[6]/ (și) *nu* le-*o mai găsi*[7]/, *face* altele din pielea lor[4]/.

(Gala Galaction)

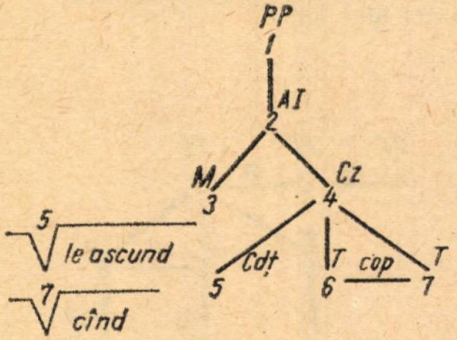

P 4 — ... că [...] face altele din pielea lor.

158

Era în mine o durere amorțită la constatarea[1]/ (pe care) o *făceam* acum[2]/ (că) nici gelozia, că* nimic *nu poate* stimula o dragoste inexistentă[3]/, (că) nici mijlocul acesta recomandat de atîți autori de maxime și de piese de teatru *nu* mi-*ar putea* fi de nici un folos[4]/ (dacă) *aș încerca* vreodată[5]/ *(să)*-mi *recîștig* prețul în ochii lui[6]/.

(Camil Petrescu)

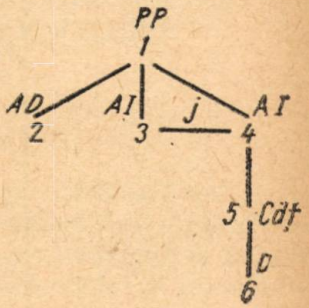

* *că* — aici, la a doua apariție în propoziție, conjuncția *că* își pierde funcția relațională și devine un mijloc stilistic de subliniere a ideii, deoarece, *nimic* este în raport apozitiv cu subst. *gelozia*.

Un erete văzînd-o şi fiindu-i foame, *se repezi* după dînsa[1]/ (şi) o *prinse*[2]/; (şi)[3]/(pe cînd) *se gătea*[4]/ *(s)*-o *omoare*[5]/, privighetoarea *ruga* pe erete[3]/ *(să) n*-o *mănînce*[6]/, (căci) *nu* se *va sătura* cu dînsa[7]/, (ci)[8]/ (dacă)-i *trebuie* mîncare[9]/ *(să) caute* alte paseri mai mari[8]/.

(Esopia)

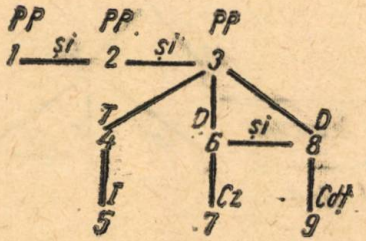

P 3 — ... şi [...] privighetoarea ruga pe erete ...
P 8 — ... ci [...] să caute alte paseri mai mari.

2.14. SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ OPOZIŢIONALĂ

160

Fîntînă se *smulse* şi el în aceeaşi clipă cu aceeaşi hotărîre[1]/, (şi) *o luă* înainte pe şosea[2]/, (dar) îndată *se văzu*[3]/ (că) la el hotărîrea paşilor *nu era susţinută* de o hotărîre dinlăuntru la fel de clară[4]/, (pentru că) după cîteva zeci de metri parcurşi în acest fel deodată se *opri*[5]/ (şi) V¯ după cîteva clipe de ezitare *o luă* înapoi într-o direcţie contrarie[6]/, (pentru ca) după alţi treizeci de paşi *(să)* se *răsucească*

iar pe loc[7]/ (și) *(s)-o ia* pe un al treilea drum[8]/, (care) *se deschidea* aici în răspîntie în trei direcții[9]/.

(Marin Preda)

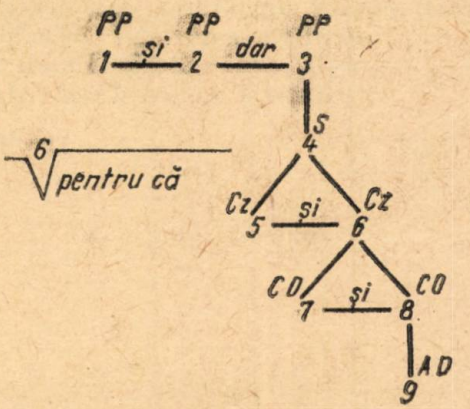

161

Împrejurarea *este explicabilă*[1]/ (dacă) *ne gîndim*[2]/ (că) formele *sînt* mai mult sau mai puțin *statornice*[3]/, (în timp ce) vocabularul *reprezintă partea* mai mobilă, aceea[4]/ (care) *stă în legătură* cu dezvoltarea societății, cu noțiunile noi[5]/ (pe care) le *primește*[6]/, cu influențele[5]/ (cărora) li *se deschide*[7]/.

(Tudor Vianu)

P 5 — ... care stă în legătură cu dezvoltarea societății, cu noțiunile noi [...] cu influențele...

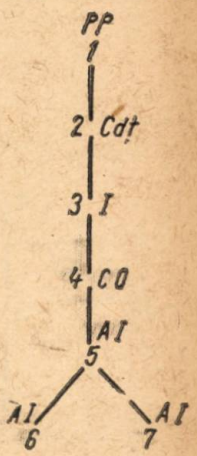

162

(Dacă) studiul limbilor vechi *este de* mare *folos* pentru istorie[1]/, (căci) *permite* descifrarea documentelor[2]/, (care) *constituie materialul* principal al istoriei[3]/, apoi istoria limbii *vine*[4]/ *(să) suplinească* adesea direct istoria[5].

(Alexandru Graur)

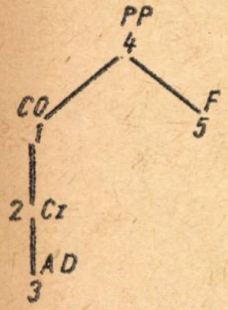

163

Era unul dintre aceia[1]/ (care) mai *credea*[2]/ (că) lumea *era*[3]/ (așa cum) *și*-o *închipuia* el[4]/, (care) *credea*[5]/ (că) speranțele *sînt bucurii* adevărate[6]/ (și) √ nenorocirile √ numai *ale altora*[7]/ (și) (care)[8]/ (în loc *să*) se *oprească* pe loc[9]/, *(să)* se *trezească*[10]/ (și) *(să)* se *înspăimînte*[11]/ *trecea* pe drum liniștit și încrezător[8]/ (și) √ *dădea bună ziua*[12]/.

(Marin Preda)

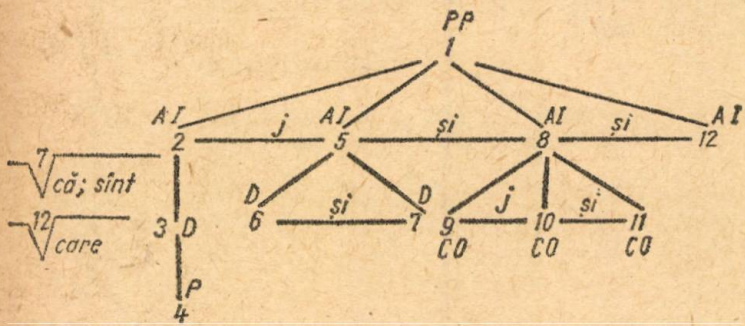

P 8—... și care [...] trecea pe drum liniștit și încrezător...

164

S-ar părea[1]/ (că) dîndu-şi fiecare seama de esenţa propriei vieţi, *încearcă*[2]/ *(să)* se *influenţeze* reciproc, apa vorbind pietrelor despre frumuseţea mişeării şi căutînd[3]/ *(să)* le *tragă* cu ea la vale[4]/ (pe cînd) pietrele, lăsîndu-se greu la fund, *se străduie*[5]/ *(să)* o *convingă* de vastitatea[6]/ (pe care) o *capătă* lumea[7]/ (cînd) *nu-i străbătută*[8]/ (ci) √‾ *contemplată*[9]/.

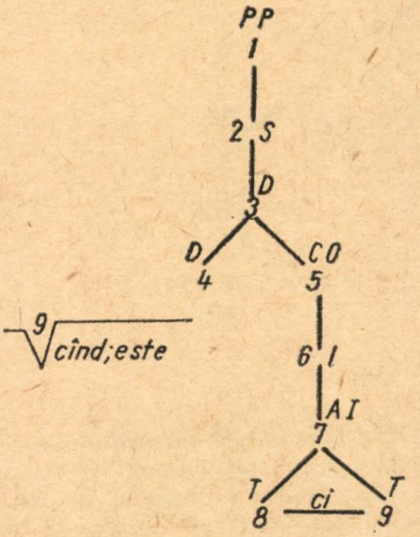

(Geo Bogza)

165

Aşa *credea* el[1]/ (că) *va impune* smerenie sburdalniculuî Gheorghiţă[2]/, (care), ghicind gîndul tatălui, îl *cultiva* cu o şiretenie deosebită[3]/, (pe cînd) coana Siţa[4]/, (pentru care) lucrurile şi fiinţele *luau* cu greu o schimbare[5]/ — mai ales cînd *era vorba* de Gheorghiţă[6]/ — *da de ceasul morţii*[4]/, (că) *a rămas* numai *în grija* ei toată răspunderea creşterii

băiatului[7]/, (încît) îi *pretindea* lucruri[8]/ (ce) *nu se* mai *potriveau* acum cu vîrsta lui[9]/.

(I. A. Bassarabescu)

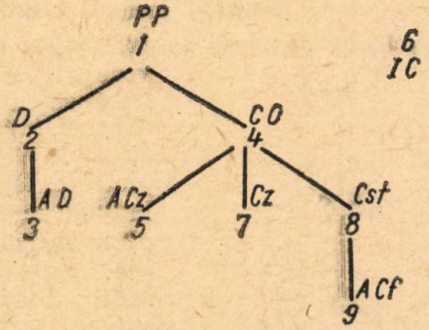

P 4 — ... pe cînd coana Siţa [...] da de ceasul morţii...

166

Figurile create de toţi aceştia *sînt ca ilustraţia* resorturilor simple[1]/ (care) *pun în mişcare* mecanismul vieţii şi al societăţii[2]/; (în timp ce) chipurile lui Sadoveanu *exprimă* forma supremă a expansiunii vieţii[3]/ (şi) *reprezintă* în cadrul de legendă[4]/ (cu care) îi *înconjoară* scriitorul[5]/, tipuri de creatori, fiinţe[4]/ (care) îşi *croiesc* soarta lor[6]/.

(T. Vianu)

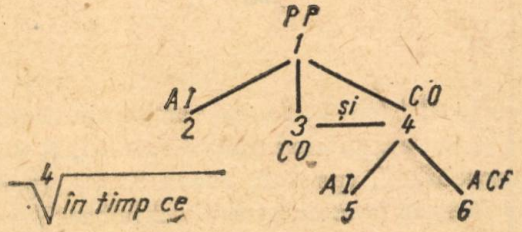

P 4 — ... şi reprezintă în cadrul de legendă (...) tipuri de creatori, fiinţe...

(În loc *să*) ni *se spună*[1]/ (că) ochiul aceluia *a redevenit „obraznic şi semeţ“*[2]/, al doilea complement de mod *este separat* de cel dintîi, printr-o incidentală[3]/, (şi) astfel împins la sfîrşitul frazei, *dobîndeşte* un relief deosebit[4]/.

(T. Vianu)

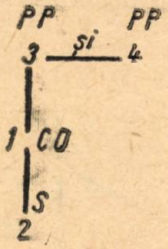

168

Cîte focuri, cîte luminări şi cîte văpăiţi *n-ai ars*, poveste[1]/, (şi) toate *s-au stins*[2]/, (şi) multe *se vor aprinde*[3]/ (ca *să*) *se stingă* iarăşi[4]/, numai tu, poveste, *nu* te *vei stinge* decît cu cel din urmă om...[5]/ (şi) numai ăla *va şti* bine[6]/ (că) lumea asta *a fost o* lungă şi aceeaşi *poveste*[7]/.

(B. Şt. Delavrancea)

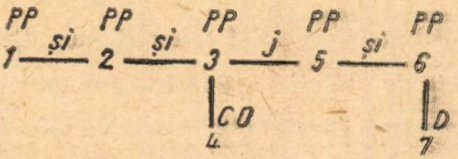

2.15. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE EXCEPȚIE

169

(Dacă)-*i*[1]/ *(să) vorbim*[2]/ (și) *(s)-arătăm* lucrul[3]/ *(cum) este*[4]/, *vine** [5]/ (că) noi *am fost purtați* pe drumuri de haram[6]/, (iar) V⁻ sămînța *a rămas bun* pierdut[7]/, (ca *să*) *nu zicem* chiar furat** [8]/... (Afară de cazul cînd) *ne-am încumeta*[9]/ *(să) dăm* statul *în judecată*[10]/, (ceea ce) *nu s-a văzut*[11]/ (și) V⁻ *nu se știe* în părțile noastre*** [12]/; Statu-*i stat*[13]/ (și) *n-ai* ce-i face[14]/.

(V. Em. Galan)

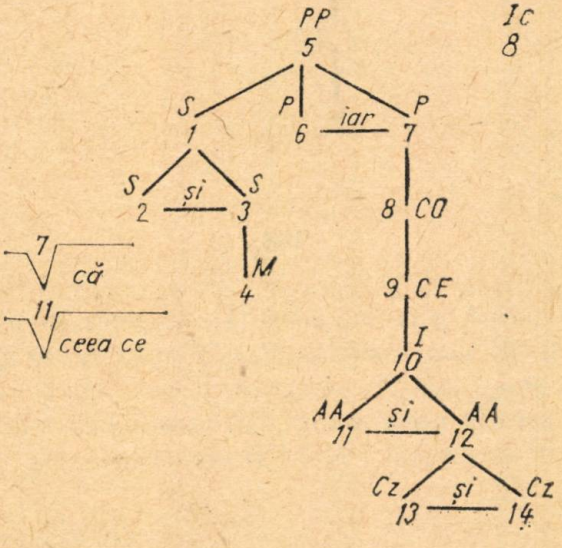

* *Vine* — verb folosit aici cu valoare de copulă lexico-gramaticală (sinonim cu v. *a însemna*).
Este parțial delexicalizat și cere aici subiectivă și predicativă.

** Subordonata de excepție este izolată prin puncte de suspensie de restul frazei.

*** Ultimele două subordonate (dintre care P—13 prezintă fenomenul tautologiei) sînt izolate de restul frazei prin punct și virgulă.

170

Seara[1]/, (fără *să*)-l *îndemne* nimeni[2]/, *a adus* cîteva braţe de lemne[1]/, *a îngrijit* de foc[3]/, ne-*a tras* tuturor cismele[4]/, le-*a curăţat*[5]/ (şi) le-*a aşezat* frumos în dosul cuptorului[6]/; *a întins* o sfoară de la balamaua uşii pînă la fereastră[7]/, *a spînzurat* pe ea hainele[8]/; (şi) *n-a plecat*[9]/ *(să)* se *culce* în fînul din podul grajdului[10]/ (decît după ce) *s-a încredinţat*[11]/ (că) *nu* mai *avem nevoie* de absolut nimic[12]/.

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

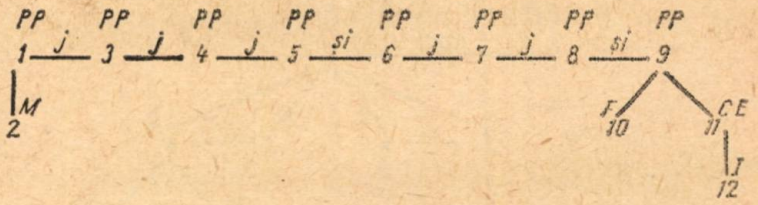

P 1 — Seara [...] a adus cîteva braţe de lemne...
P 10 — are şi nuanţă de loc

171

Toţi şi toate din toată întinderea cuprinsului împărăţiei *erau fericiţi şi mulţumiţi*[1]/ (că) *au scăpat* de procletul de zmeu[2]/, (numai)* fraţii cei nemulţumitori *trăsneau*[3]/ (şi) V *bufneau* de ciudă[4]/, mai cu seamă (cînd) *au aflat*[5]/ (că) împăratul *a dat* duşmanului lor pe fiica sa *de nevastă*[6]/ (şi) V l-*a lăsat moştenitor* peste tronul său[7]/.

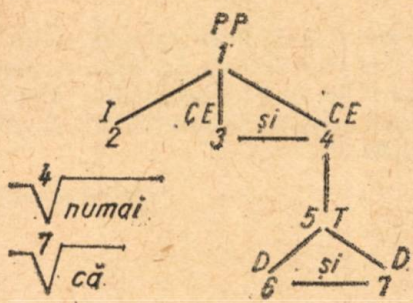

(Balade şi basme populare)

P 2 — propoziţia subordonată indirectă are şi nuanţă cauzală.
* *numai* — adverb de mod de restricţie sau exclusivitate, sinonim cu *decît*

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA BUCUREŞTI

172

Nimeni *nu suflase* niciodată nici un cuvînt despre acest lucru[1]/, (dar) seara[2]/, (cînd) Birică *se întorcea*[3]/ (și) \/ le *găsea* pe cele două surori în dosul porții[4]/, *înțelegea*[2]/ (că) ele *au stat* acolo tot timpul[5]/ (și) (că) nimic altceva *n-au făcut*[6]/ (decît *să*) *stea*[7]/ (și) *(să) se* tot *uite*[8]/ (cum) *se scurg* spre horă fetele de seama lor[9]/.

(M. Preda)

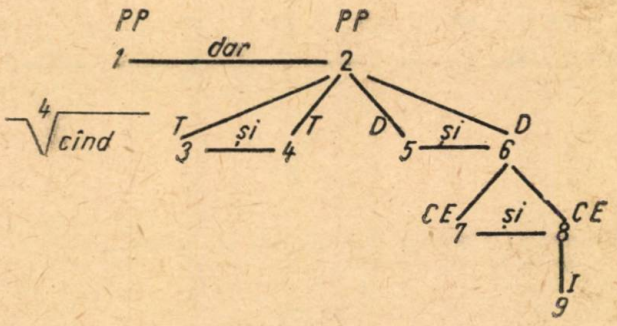

173

Nu-i venea lui[1]/ *(să) creadă*[2]/ (că) bucureștenii *nu* mai *aveau* altă ieșire[3]/ (decît *să*) se *grămădească* pe laptele celor douăzeci și patru de oi ale lui Achim Moromete din comuna Siliștea-Gumești[4]/ (și) *(să)*-l *umple* pe el *de bani*[5]/.

(Marin Preda)

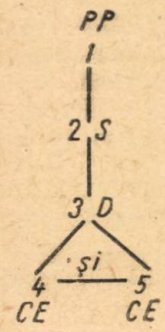

174

Vru[1]/ *(să)* se *întoarcă din drum*[2]/, (dar) *continuă* totuși[3]/ *(să) meargă* spre casa Polinei[4]/ (și) mergînd el *uită*[5]/ (că) *vroia*[6]/ *(să) afle* ceva de la ea[7]/; *nu* mai *vroia*[8]/ (decît *s*)-o *vadă*[9]/.

(Marin Preda)

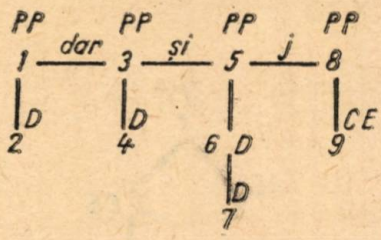

175

Aici *țin*[1]/ (să) *adaug*[2]/ (că) elementele primite din substrat, ca și cele împrumutate din limbi străine, numite uneori „adstrat" și „superstrat" *nu devin esențiale*[3]/ (decît dacă) *au fost adoptate*[4]/ și *generalizate*[5]/, (ceea ce) *se întîmplă* destul de rar[6]/.

(Alexandru Graur)

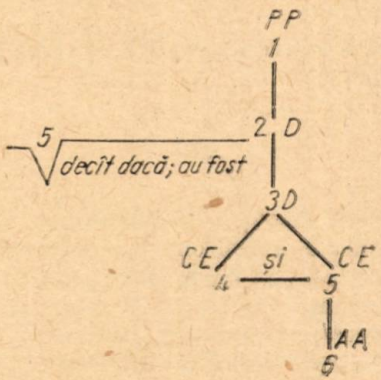

176

Această întîlnire cu colonelul[1]/, (pe care) o *simțisem* cu un sfert de oră mai înainte[2]/, *nu făcea*[1]/ (decît *să*)-mi *întărească* și mai mult convingerea amorțită[3]/ (că)[4]/ (tot ce) *e de întîmplat*[5]/, *trebuie*[4]/ *(să) se întîmple*[6]/.

(Camil Petrescu)

P 1 — Această întîlnire cu colonelul [...] nu făcea...

2.16. SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE RELAȚIE

177

Pentru a sfîrși discuția, foarte sumară de altfel, privitoare la elementele autohtone ale lexicului romanic *se impune*[1]/ *(să) amintim* și onomastica, adică numele proprii de locuri și de oameni[2]/, (care) *fac parte* și ele din lexicul limbilor romanice[3]/, (nu numai) (pentru că), foarte des, *au la bază* cuvinte aparținînd limbii curente[4]/, (ci și) (pentru că)[5]/, (în ce *privește*) uzul[6]/, *nu* se *deosebesc* prin nimic de

acestea[5]/: ele *se întrebuințează* la fel de des, cel puțin în vorbirea regiunii[7]/ (unde) *există*[8]/.

(Iorgu Iordan)

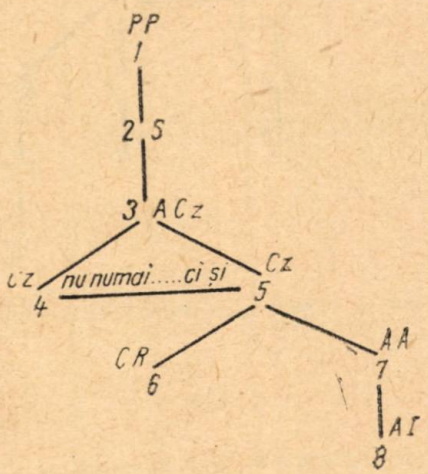

P 5 ... ci și pentru că [...] nu se deosebesc prin nimic de acestea...

178

Lua de multe ori frazele *de la început*[1]/, *accentua* cîte un cuvînt celui[2]/ (care) i *se părea*[3]/ (că) *nu*-l *putuse* prinde[4]/, (și) pe urmă[5]/, (cînd) *izbuti*[6]/ *(să) sfîrșească*[7]/, după numeroase repetiții și explicații, *izbucni* la rîndu-i într-un hohot formidabil[5]/, (deși) la drept vorbind, nici pînă la urmă *nu păru dumirit*[8]/ (de ce) *se prăpădeau* atîta *cu firea*[9]/, (cînd)

farsa cu plutonierul *nu era* tocmai *din cele* mai straşnice ale lui[10]/.

(Gib. I. Mihăescu)

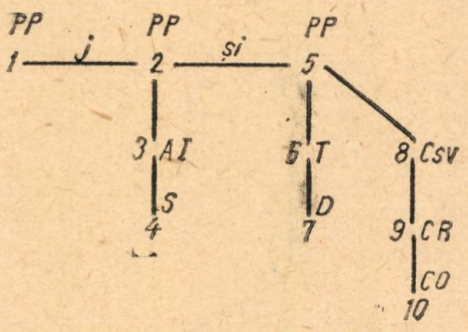

P 5 — ... şi pe urmă [...] izbucni la rîndu-i într-un hohot formidabil...

179

(Cît *priveşte*) diversele legi germanice[1]/, *se ştie*[2]/ (că), în general, ele *aparţin* unei perioade relativ tîrzii[3]/, (aşa că) materialul lexical *a intrat* în idiomurile romanice nu prin intermediul limbii latine, ca majoritatea celor de pînă aici, ci oarecum direct[4]/, (în sensul că) fiecare idiom romanic în formaţie le-*a primit* separat, în condiţii deosebite de la unul la altul[5]/.

(Iorgu Iordan)

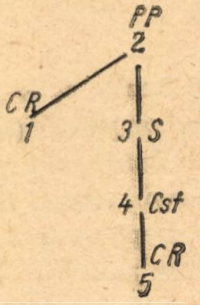

180

Adevărul *e*[1]/ (că) toate popoarele *sînt egale*[2]/, (dar)[3]/ (cu cît) *trece* mai mult timpul[4]/, cu atît ne *despărțim* mai mult de cei[3]/ (cu care) *ar trebui*[5]/ *(să) fim egali*[6]/, (căci) *deopotrivă sîntem*[7]/ (în ceea ce *privește*) însușirile cerute de cultură[8]/.

(Camil Petrescu)

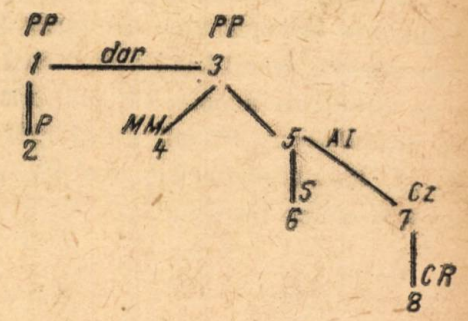

P 3 — ... dar (...) cu atît ne despărțim mai mult de cei...

181

(Dacă) *văzu*[1]/ (și) √ *văzu** [2]/ (că) altfel *nu se poate*[3]/, (și) (că) fata[4]/ (ce)-și *alesese* fiul ei[5]/ *(să)* o *ia de nevastă*[6]/ *este cuminte, blîndă, cu* bună *judecată*[4]/, (și) √ mai presus de toate *este smerită, cinstită și vrednică*[7]/, *se învoi* și dînsa[8]/.

(Petre Ispirescu)

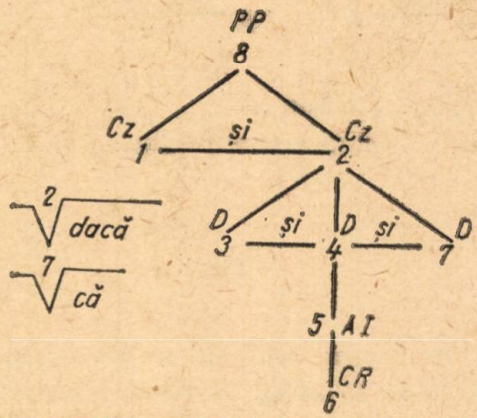

* *Văzu și văzu* — repetiția verbului cu funcție de predicat — urmărește să exprime efortul depus de subiect pentru a împiedica producerea acțiunilor (fenomenelor etc.) din subordonate.

P 4 — ... și că fata [...] este cuminte, blîndă, cu bună judecată...

182

(Aşadar)[1]/ omul[2]/ *trebuie*[1]/ *(să) fie tare şi curajos*[2]/ (cînd) i *se întîmplă* vreo nenorocire[3]/ (sau) (cînd) *dă peste* vreo *nevoie*[4]/, (căci) fiind dimpotrivă slab şi fricos, la orice mică întîmplare nenorocită, (nu numai că) *va găsi* destui[5]/ (ca *să*)-l *dojenească*[6]/ (şi) *(să)*-l *rîdă* în loc de a-l ajuta[7]/, (dar) √ la alte nenorociri[8]/, (ce) *sînt* c'teodată *foarte mari*[9]/, se *va pierde* cu totul[8]/.

(Esopia)

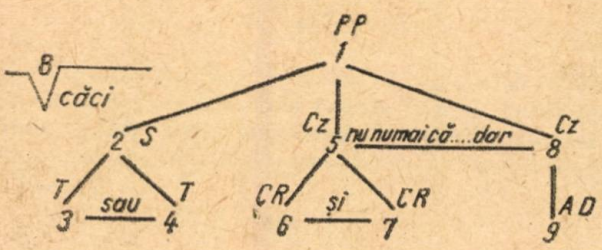

P 1 — ... Aşadar [...] trebuie...

P 2 — ... omul [...] să fie tare şi curajos...

183

(Dacă) din contra, ochii lui se *măresc*[1]/ (şi) √ se *micşorează*[2]/ — (dacă) se *strîng* nervos în pleoape[3]/ (şi) √ se *desfac* repede pînă la frunte[4]/ — (dacă) *clipesc* fără ordine[5]/ — (şi) (dacă) mînia ca şi bucuria lui se *aprind* în luminile lor[6]/ — *e de ajuns*[7]/ (ca *să*) te *încredinţezi*[8]/ (că) această

viață[9]/, (care)-i *scapără* în priviri[10]/, *pornește* dintr-un foc de viață, din aluatul aprins al creierului[9]/...

(B. Șt. Delavrancea)

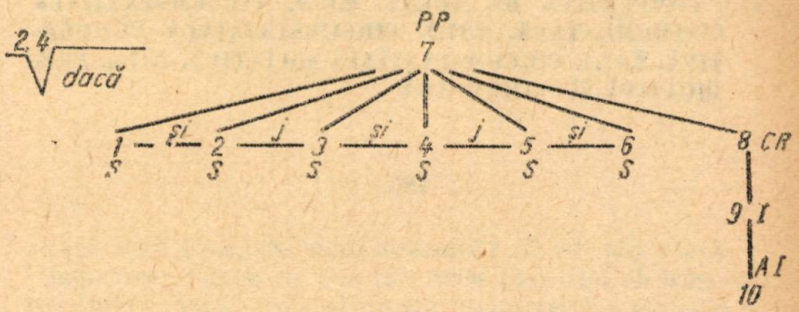

P 9 — ... că această viață [...] pornește dintr-un foc de viață, din aluatul ajuns al creierului...

184

Nu vreau[1]/ *(să) spun*[2]/ (că) toți maniacii *au* viață interioară[3]/, (dar) *țin*[4]/ *(să) afirm*[5]/ (că), după părerea mea[6]/, (după cîte) *am înțeles*[7]/ (de pe unde) *am fost*[8]/, orice om cu viață interioară *trebuie*[6]/ *(să)*-și *organizeze* traiul de toate zilele[9]/, *(să)* și-l *simplifice* pe baza cîtorva deprinderi sistematice[10]/, manii le *numesc* ceilalți[11]/, (care)-l *scutesc* de atenție exterioară, de explicații și de pierdere de timp[12]/.

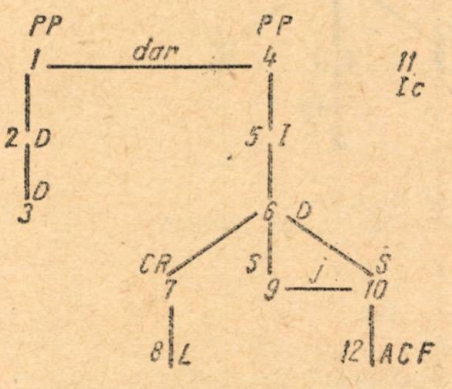

(Camil Petrescu)

P 6 ... că după părerea mea [...] orice om cu viață interioară trebuie...

2.17. SUBORDONATE CU FRECVENȚĂ RELATIV MICĂ ÎN LIMBĂ

2.17.1. COMPLETIVĂ DE AGENT. 2.17.2. CIRCUMSTANȚIALĂ INSTRUMENTALĂ. 2.17.3. CIRCUMSTANȚIALĂ CUMULATIVĂ. 2.17.4. CIRCUMSTANȚIALĂ SOCIATIVĂ. 2.17.5. PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ

185

Iată[1]/ (de ce) G. Călinescu *poate* susține[2]/ (fără *să*) se *contrazică* de fel[3]/ (că) scriitorul *este un anxios* preocupat[4]/ (de ceea ce) *e determinant* într-un destin[5]/, (dar) √ rîsul său *este un rîs* fără tenebre[6]/.

(B. Elvin)

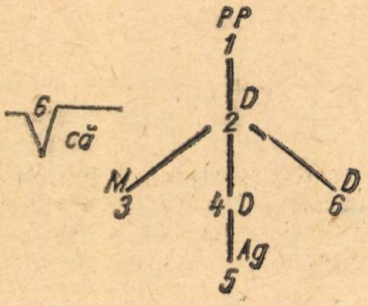

anxios — neliniștit, îngrijorat (DLRM)
tenebră(-e) — întuneric, întunecime, beznă (DLRM)

186

Fata (însă) *întîrzia* în așternut[1]/ (fără *să*)-*și dea seama*[2]/, prinsă poate[1]/ (de ceea ce) numai ea *știa*[3]/ (că) mai *simțise* încă în vis[4]/ (și) femeia *se răsti* la ea[5]/ *(să) se dea* mai repede *os* de pe prispă[6]/ — *începuseră*[7]/ *(să) doarmă* afară ca

mai toată lumea spre sfîrșitul lui iunie[8]/ (care) *era începutul* căldurilor de vară[9]/ — (și) (să) *se apuce* de treabă[10]/, *n-auzea** [11]/ (că) vaca aia *a început*[12]/ *(să) mugă*?[13]/

(M. Preda)

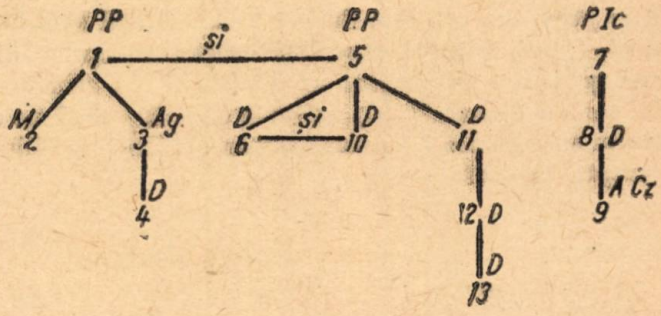

P 1 — Fata însă întîrzia în așternut [...] prinsă poate ...

* Vorbire indirectă liberă. P 11, 12, 13 reproduc indirect spusele mamei, dar la P 11 s-a omis conjuncția subordonatoare și s-a păstrat intonația interogativă din vorbirea directă (Vezi Al. Graur, *Pentru o sintaxă a propozițiilor principale*, SG, I, p. 122—123).

187

Aţiţat de această aşteptare, de luminile de luminări[1]/, (de ceea ce) *avea să se întîmple*[2]/, frăţiorul cu ceafa rotundă ca o tigvă *năvăli* deodată în casă peste ei[1]/ (şi) cu braţele întinse *începu*[3]/ *(să) ţipe* sîsîit la tată-său[4]/: „eu *spor* tete[5]/ eu spor!“[6]/

(M. Preda)

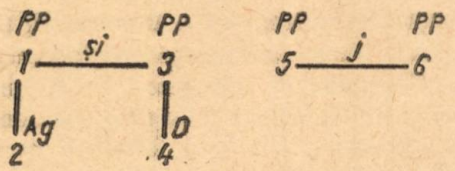

P 1 — Aţiţat de această aşteptare, de luminile de luminări [...] frăţiorul cu ceafa rotundă ca o tigvă năvăli deodată în casă peste ei...

Ar fi putut face pentru noi[1]/, (cu cît) *știa*[2]/ (și) (cu cît) *era în stare*[3]/, (să) mai *afle*[4]/, mult mai mult[1]/, (dacă) *am fi făcut parte* din alt cerc decît al curiozității sale bibliografice[5]/ (dar) autorul studiilor asupra relațiilor dintre Franța și Italia în secolul al XVI-lea..., *n-avea* destulă *vreme* pentru aceasta[6]/ (și) astfel *a trebuit*[7]/ *(să)* ne *mulțămim* cu note asupra literaturii românești (Nicolae Milescu), ori asupra tiparului nostru/[8]...

(N. Iorga)

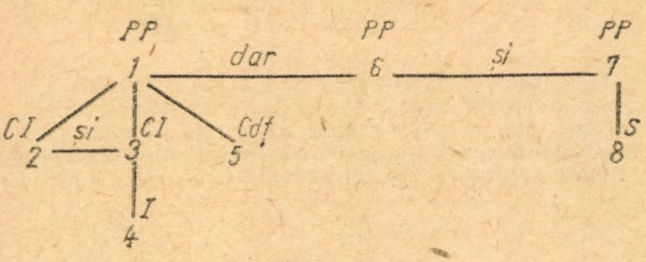

P 1 — Ar fi putut face pentru noi [...] mult mai mult...

189

Harap-Alb aflîndu-se cu părere de bine despre asta, *aleargă* în dreapta și în stînga[1]/ (și) *nu se lasă*[2]/ (pînă ce) *găsește* un buștihan putregăios[3]/, îl *scobește*[4]/ (cu ce) *poate*[5]/ (și)-i *face* urdinișe;[6]/ după aceea *așează* niște țepuși într-însul[7]/, îl *freacă* pe dinăuntru cu cătușnică, cu sulcină, cu mătăciune, cu poala Sîntă-Măriei și cu alte buruiene mirositoare și prielnice albinelor[8]/ (și) apoi, luîndu-l pe umăr *se duce* la roiu[9]/, *răstoarnă* albinele frumușel din pălărie în buștihan[10]/, îl *întoarce* binișor cu gura în jos[11]/, îi *pune* deasupra niște căptălani[12]/ (ca *să*) *nu răzbată* soarele și ploaia înlă-

untru[13]/, (și) apoi, lăsîndu-l acolo pe cîmp, între flori, *își caută de drum*[14]/.

(I. Creangă)

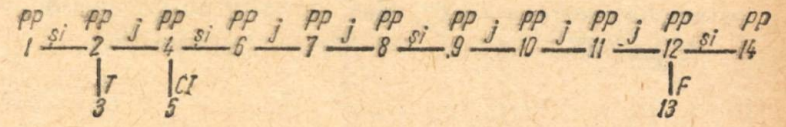

urdiniș — deschizătură în stup pe unde ies și intră albinele (DLRM)
căptălan — frunza unei plante întrebuințată ca acoperiș la stupii primitivi de albine (DLRM)

190

Toată vremea la masă *s-a vorbit* rău de profesori[1]/, (cari)[2]/ (după ce că) *nu sînt buni de nimic*[3]/, apoi *sînt* și *brutali și mojici*, mai ales cu copiii de familie bună[2]/.

(I. L. Caragiale)

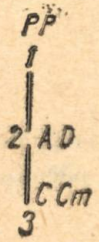

P 2 — ... cari [...] apoi sînt și brutali și mojici, mai ales cu copiii de familie bună.

191

Odaia[1]/ (în care) *trăia* Neaga[2]/ *era micuță*[1]/. Și[3]/ (în afară că) *era micuță*[1]/, mai *era* și *supraîncărcată* de mobilă[3]/.

(Z. Stancu)

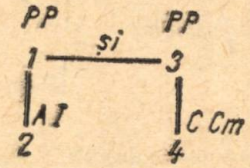

P 1—Odaia [...] era micuță.
P 3—Și [...] mai era și supraîncărcată de mobilă...

192

(Las'că) nici la celelalte *nu* prea *pot* învăța, cu slova asta nouă[1]/ (care) *a ieșit*[2]/, însă afurisita de gramatică îmi *scoate peri albi*[3]/, *trăsnit-o-ar fi*[4]/ *s-o trăsnească*[5]/

(I. Creangă)

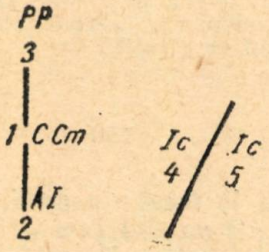

193

Pesemne[1]/ (că) noi[2]/, (cum) *s-ar prinde*[3]/ (las'că de) scris,√ talpa gîștei[4]/, (dar) apoi și de vorbit, păcatele noastre, *se vede*[5]/ (că) *vorbim* pogan și rău de tot[2]/.

(I. Creangă)

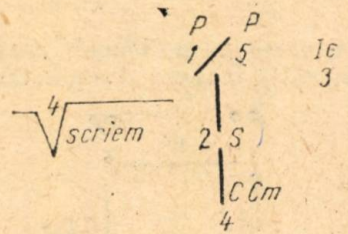

P 2 — ... că noi [...] dar apoi și de vorbit, păcatele noastre ... că vorbim *pogan* și rău de tot.

pogan — adv. stîlcit, stricat (DLRM)

194

De la șase dimineața[1]/, (cînd) *se deschid* odăile[2]/ (și)√ *se face* apelul[3]/, silueta lui îndesată, atît de stranie în pardesiul de croială englezească, *poate* fi văzută[1]/ (cum) *dă tîrcoale* pe la infirmerie, pe la cantină, pe la celulele[4]/ (unde) *dorm* „boierii"[5]/, la „minori", la „trecători", la „privința mare" și la „privința mică"[4]/.

(Geo Bogza)

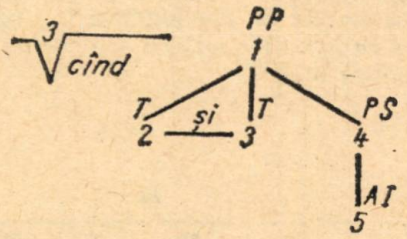

P 1 — De la șase dimineața [...] silueta îndesată, atît de stranie în pardesiul de croială englezească, poate fi văzută...

195

Toți șase *se mirară* peste măsură văzîndu-l[1]/ (că)[2]/, (în loc *să*) *țipe* ca de obicei[3]/ (și) *(să)*-i *facă* tîlhari[4]/, *se dădu* un pas *înapoi*[2]/,√ *oftă*[5]/(și)√ *se întoarse* cu fața spre cocoșat[6]/: „*Du-te*, mă, jos[7]/ (și) *vezi*[8]/ (că)-*i* în sanie o traistă cu zece kile de mălai[9]/. *Ad*-o încoa![10]/

(Geo Bogza)

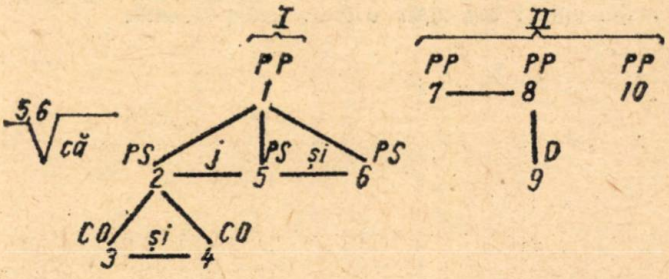

P 2 — ... că [...] se dădu un pas înapoi ...

Să spui lui Alexandru[1]/: (Cît) *a luat*[2] */ să-i fie de bine*[3]/ (şi) *să ne împăcăm*[4]/, (iară) eu *nu mă voi închina* lui[5]/, (că) împărat la împărat *nu se închină* nici unul[6]/ (ci) unul viu şi altul mort *împărăţeşte*[7]/, (iară)[8]/ (de) *nu va vrea* aşa[9]/, el *să* mă *aştepte* în cincizeci de zile[8]/ *(să) merg* la el[10]/ (cu cîţi) perşi mi-*au rămas*[11]/, (şi) *voi*[12]/ *(să) aduc* şi din India oaste, de la Por-împărat[13]/, (şi) (ori) îl *voi bate*[14]/, (ori) mă *va bate* el[15]/ (şi) *voi pieri* cu cinste pe moşia mea cu toţi perşii mei[16]/.

(Alexandria)

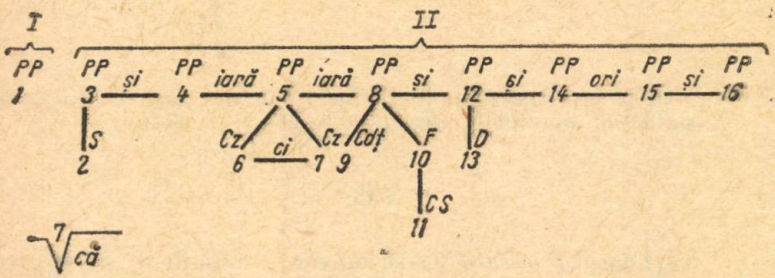

P 8—... iară [...] el să mă aştepte cincizeci de zile...

* P 2 şi următoarele reprezintă o falsă reproducere a vorbirii directe. Darie (împăratul Perşilor) trimite un mesaj lui Alexandru. Segmentul reprezentînd mesajul este considerat de locutor ca fiind independent de el. Drept urmare acest segment începe cu majusculă şi constituie o frază independentă.

3. FRAZE CU RELAȚII SINTACTICE COMPLEXE

197

S-a posomorît privind spre umbra neagră a hanului[1]/, și-*a potrivit* toiagul la subsuoară, sprijinindu-se în el după obiceiul ciobanilor[2]/, apoi s-*a întors* spre noi[3]/ (și) *și-a plimbat ochii* în jur[4]/ (fără *să*) ne *vadă*[5]/ (căci) privirea lui dintr-o dată se *cufundase* în alt timp[6]/.

(M. Sadoveanu)

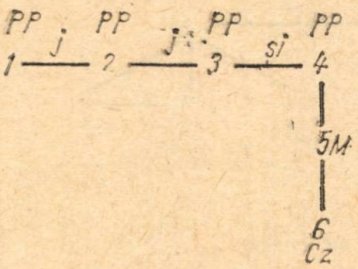

198

Pe lîngă desișuri bogate, printre gropi și printre cioate, ținînd poala pădurii, drumeagul *urca*[1]/ (și) *cobora*[2]/, *ocolea* la dreapta și la stînga[3]/, *dispărea*[4]/ (și) *se arăta* în depărtare, undeva[5]/, cine* *știe* (unde)[6]/, apoi *se pierdea* pe o muche de deal[7]/, (unde), singurică, *se zugrăvea* pe cer o fîntînă cu cumpănă[8]/.

(M. Sadoveanu)

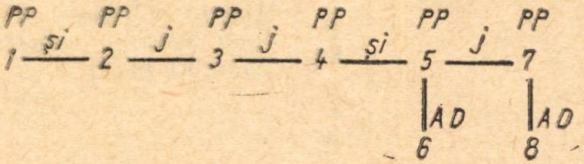

* *cine* — valoare de pronume negativ.

Nu e rău[1]/ — o *repetim*[2]/ — (ca) traducătorul român *(să) consulte* și pe cei[3]/ (cari), mai înainte de dînsul *s-au cercat* a interpreta în limbe moderne pe autorii vechi[4]/; dar[5]/ (cît) de *îndemînateci* și cît de *experimentați ar fi* aceia[6]/, *nu se cuvine*[5]/ (ca) noul cercetător *(să)*-i *ia* orbește drept călăuze[7]/ (și) urmînd poteca lor laturală și poate chiar mai lin așternută, *(să) părăsească* calea cea largă și adesea mai accidentală a textului original[8]/.

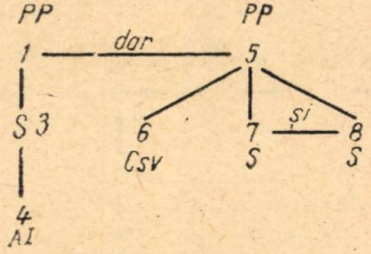

Ic (Al. Odobescu)
2

P 5 ... dar (...) nu se cuvine...

203

...(Dacă) Ceahlăul *ar putea*[1]/ *(să) vorbească*[2]/, el ne-*ar putea* spune cu autoritatea celui[3]/ (care) de la început *stă strajă* peste pămînturile Moldovei[4]/, (că) nici una din epocile[5]/ (prin care) *a trecut* de-a lungul istoriei[6]/ *n-a fost* atît de *înfloritoare* ca aceasta[5]/ (în care) lui însuși i-*a fost dat*[7]/ *(să)*-și *contemple* prima oară măreția, în oglinda[8]/ (pe care) i-*au oferit*-o constructorii marelui baraj[9]/.

(Geo Bogza)

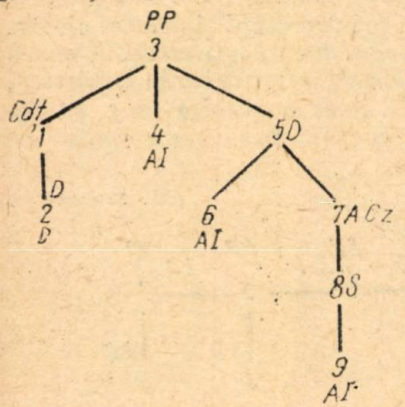

P 5 ... că nici una din epocile [...] n-a fost atît de înfloritoare ca aceasta....

201

Adevărul *e*[1]/ (că)[2]/ (de cînd) Moldova *s-a ales* pe fața lumii cu munții, rîurile, cîmpiile ei și cu oamenii[3]/ (care)-i *fac* istoria[4]/ niciodată *nu s-a zidit* acolo atît de mult marcîndu-se profilul unei epoci[2]/ (despre care) *se va vorbi* multă vreme[5]/ ca în timpul de față, în timpul marii domnii a poporului[2]/.

(Geo Bogza)

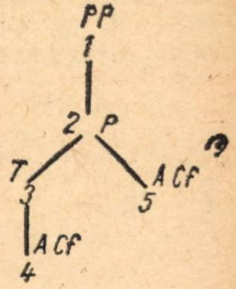

P 2 — ... că [...] niciodată nu s-a zidit acolo atît de mult marcîndu-se profilul unei epoci [...] ca în timpul de față, în timpul marii domnii a poporului.

202

Astfel *pîndi*[1]/ (pînă cînd), într-una din nopți, cam după miezul nopții, *simți*[2]/ (că)-l *atinge* încetișor boarea zorilor[3]/ (care) îl *îmbăta* cu mirosul său cel plăcut[4]/, $\sqrt{}$ o toropeală moleșitoare se *alegă* de ochii lui[5]/; (dară) loviturile[6]/ (ce) *suferi* vrînd[7]/ *(să) moțăiască*[8]/ îl *deșteptară*[6]/, (și) *rămase priveghind*[9]/ (pînă cînd), pe la revărsat de zori, un ușor fîșîit *se auzi* prin grădină[10]/.

(Petre Ispirescu)

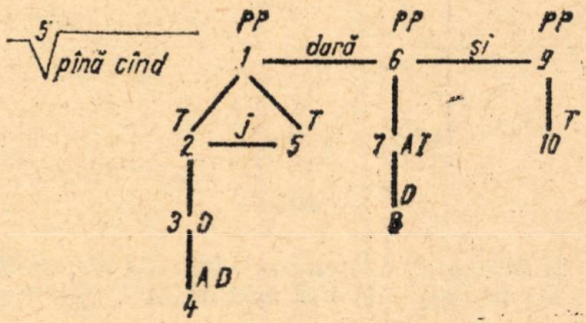

P 6 — ... dară loviturile [...] îl deșteptară...

203

În formă, nedibace și abia pipăită, un primitiv[1]/ (în care) scînteia minții abia *a prins*[2]/ *(să) mijească*[3]/, înduioșat poate într-un ceas posomorît de amurg lîngă un foc avar de vreascuri[1]/, (pe cînd) negurile nelocuitului pămînt *veneau*[4]/ *(să)* se *adune* în preajma luminii[5]/, *a căutat*[1]/ *(să)*-și *concretizeze* o imagine[6]/, *(să) prindă*[7]/ (și) *(să) facă dar* vremurilor chipul unei ființe[8]/ (căreia) nudul i *se părea firesc*[9]/ (și) (lîngă care) *a simțit* poate un minut căldura viului[10]/ (ce) *vrea*[11]/ *(să)* se *veșnicească*[12]/.

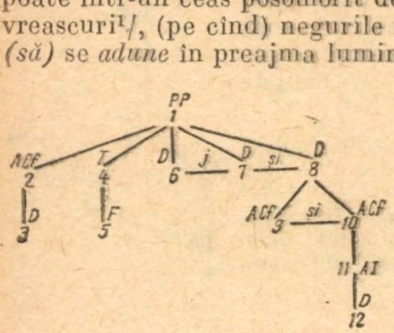

(D. Anghel)

P 1 — În formă, nedibace și abia pipăită, un primitiv [...] înduioșat poate într-un ceas posomorît de amurg lîngă un foc avar de vreascuri [...] a căutat...

204

(Ce)-*a fi zis* Irinuca, în urma noastră[1]/ (ce) *n-a fi zis*[2]/, *nu știu*[3]/; (dar) *știu* atita[4]/ (că) *eram cu gheața-n spate*, de frică[5]/, (pîn)*-am ajuns* la Borca[6]/ (unde) ne-*a fost masul*[7]/.

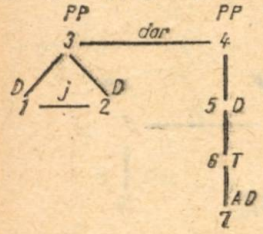

(Ion Creangă)

205

Ea *își dă seama*[1]/ (cît) *a avut*[2]/ (cînd) *a rămas văduvă*[3]/, (cît) *are* acum[4]/ (și) (cît) *o să aibă* odată[5]/. (Și)* [6]/ (chiar)

* — Fenomenul izolării propozițiilor principale prin punct.

Mara (să) fii[7]/, te *moi*[6]/ (cînd) *simți*[8]/ (că) *e bine*[9]/ *(să) fii om* în lumea aceasta[10]/, *(să) alergi* de dimineața pînă seara[11]/ (și) *(să) știi*[12]/ (că) *n-o faci* degeaba[13]/.

(I. Slavici)

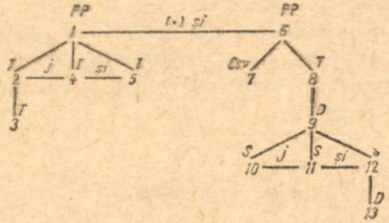

P 6 ... și [...] te moi...

206

Și în ceasurile calme, în ceasurile bune[1]/, (cînd) *veștI nu sînt*[2]/, (cînd) cataclisme *nu se întîmplă*[3]/, (cînd) ambițiile marilor oameni *nu se ciocnesc*[4]/, (cînd) firele telegrafice *nu* mai *vibrează*[5]/, (cînd) orizontala față a marelui ocean[6]/ (pe care) *se înscriu* toate valurile[7]/ *nu* mai *înseamnă* nici o vibrație[6]/, atunci *îmi aduc aminte* de omul setos de senzații[1]/, (care) *umbla* liber, împins de fantezia lui prin muzee[8]/, *revăd* multele lucrări[9]/ (ce) le-*am văzut*...[10]/

(D. Anghel)

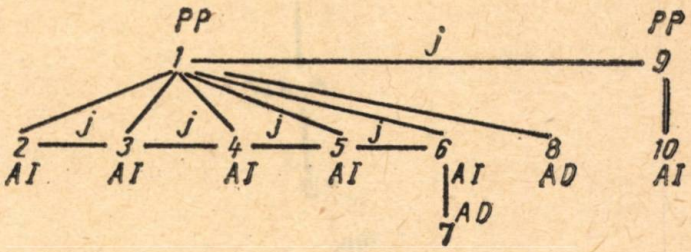

P 1 — Și în ceasurile calme, în ceasurile bune [...] atunci îmi aduc aminte de omul setos de senzații...

P 6 — ... cînd orizontala față a marelui ocean [...] nu mai înseamnă nici o vibrație...

Nu știu (însă)[1]/ (cum) (și) (ce fel) *ne aduse vorba* a pomeni despre grauri[2]/, (și) aci, *iartă*-mă amice autorule[3]/, *(să)* te *țin de rău*[4]/ (fiindcă), în cartea ta, *n-ai spus* nimic despre acest vînat, și mai cu seamă despre o altă pasăre[5]/, (pe care) mulți la noi o *confundă* cu graurele[6]/, (din cauză că) ea *poartă*, pe franțuzește, un nume[7]/ (ce) *s-ar crede*[8]/ (că) *corespunde* cu al acestuia[9]/.

(Al. Odobescu)

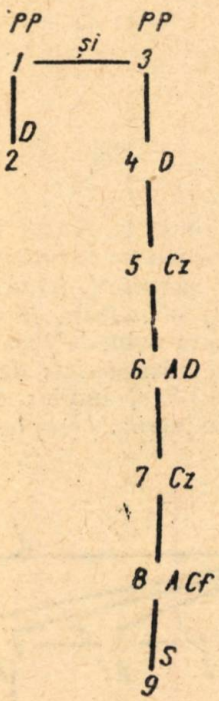

208

(Cel ce) *nu cunoaște* nevoia legii[1]/ *nu cunoaște*[2]/ *(ce)* e slobozenia[3]/, (căci) *nu poate* fi slobozenie fără lege...[4]/

(și) acel* [5]/ (ce) *nu se ține* de duhul legii[6]/ *se leapădă* de slobozenie[5]/.

(Al. Russo)

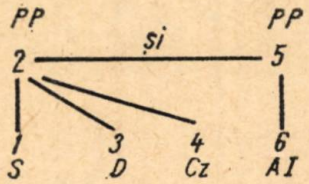

P 5 — ... și acel [...] se leapădă de slobozenie.

* Succesiunea *cel (ce) ... acel (ce)* în contexte asemenea poate constitui un argument contra acceptării în bloc a formelor pronominale compuse, de tipul *cel ce, ceea ce, cei ce, cele ce* (cf. G.L.R., I., ed. a II-a, 1963, p. 161)

209

(Dacă) *crei*[1]/ *(să)* mai *vezi* soarele cu ochii[2]/ (și) *(să)* mai *calci* pe iarbă verde[3]/, atunci *jură*-mi pe ascuțișul paloșului tău[4]/ (că) mi-*i da ascultare*[5]/ (și) V *supunere* întru toate[6]/, (chiar)[7]/ și-n foc[8]/ (de) ți-*aș zice*[7]/ *(să)* te *arunci*[8]/.

(Ion Creangă)

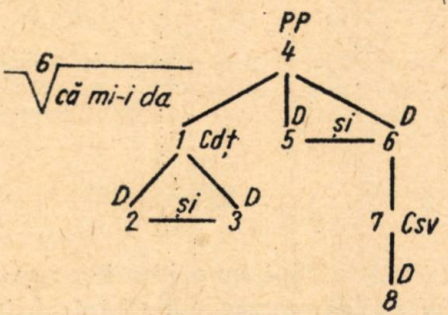

210

Să știi, Ivane[1]/, (că) de acum înainte *ai să fii bucuros** [2]/ *(să) mori*[3]/ (și) V *ai să* te *tîrîi* în brînci după mine, rugîn-

du-mă[4]/ *(să)*-ți *iau* sufletul[5]/, (dar) √ eu *am să mă fac*[6]/ (că) *te-am uitat*[7]/, (și) √ *am să* te *las*[8]/ *(să) trăiești* cît zidul Goliei și Cetatea Neamțului[9]/, (ca *să*) *vezi* și tu[10]/ (cît) *e* de *nesuferită* viața la așa de adînci bătrînețe[11]/.

(I. Creangă)

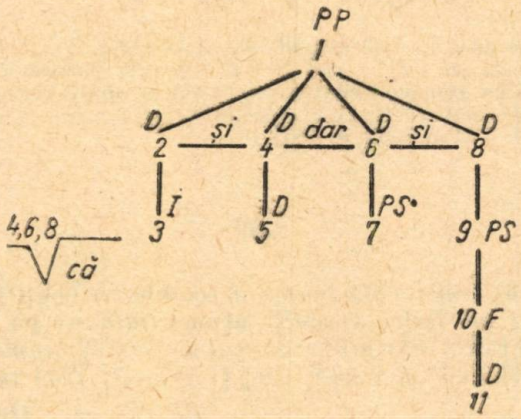

* *ai să fii bucuros* (a fi bucuros) — expresie verbală, sinonimă cu ai să te bucuri (a se bucura).

211

(Iar)[1]/, (cînd) o clipă muncitorul se *oprește* din lucru[2]/ (și) √ își *ridică* ochii spre zările depărtate[3]/, (unde) cerul se *împreună* cu pămîntul și marea[4]/, sufletul său liniștit și senin vibrînd de ritmul etern al muncii *se simte una* cu firea[1]/ (care) *vibrează* în același ritm etern în fiecare rază de soare și val de apă și frunză de copac[5]/, (și) i *se pare*[6]/ (că) *e una* cu toate[7]/, (că) de mii de ani el *e* acolo împreună

cu ele, în aceeași tovărășie senină și măreață, în același gînd de eternă pace[8]/.

(V. Pîrvan)

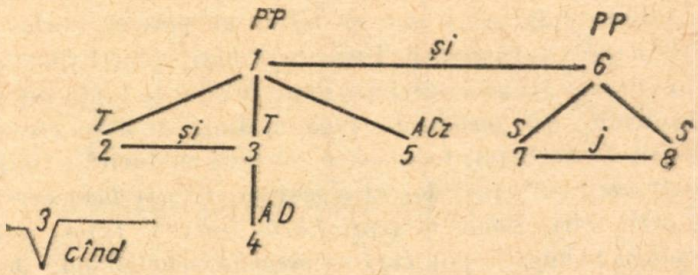

P 1 — Iar [...] sufletul său liniștit și senin vibrînd de ritmul etern al muncii se simte una cu firea...

212

Auzisem eu din oameni[1]/, (că)[2]/ (dacă) *vrei*[3]/ *(să) nu* te *muște* cîinii[4]/ (și) *(să)* te *lese în pace*[5]/, (cum) îi *vezi*[6]/ (că) *sar* la tine[7]/ *să* te *tupilezi* jos la pămînt[2]/ (și) √ *să*-i *lași*[8]/ *(să)* te *latre*[9]/ (cît) le *place*[10]/, (fără *să*) te *urnești din loc*[11]/; (căci) ei *bat*[12]/ (cît) *bat*[13]/, (și) √ de la o vreme te *părăsesc*[14]/ (și) √ *se duc*[15]/.

(Ion Creangă)

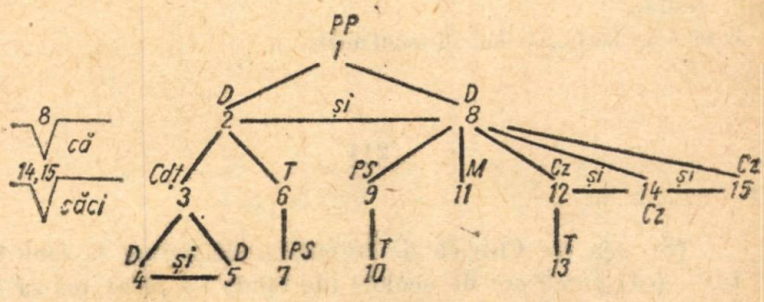

P 2 — ... că [...] să te tupilezi jos la pămînt...

(Dar) *nu* mai *era nevoie*[1]/, (căci) una din potăi, îndîrjită de sosirea stăpînului său, *se repezi* în pornire turbată[2]/ (și) /~*năzui*[3]/ *(să) apuce* pe Pisicuța de bot[4]/; (dar) Pisicuța[5]/, (care) în mișcări *avea* agerimea gîndului, iar în faptă iuțeala fulgerului[6]/, o și *înșfăcă* din fugă cu dinții de după ceafă[1]/, o *ridică* în aer[8]/ (și) *începu* a o scutura cu furie[9]/; (iar)[10]/ (cînd) *crezu* ea[11]/ (că) destul *a scuturat*-o[12]/, îi *dădu drumul* de sus[10]/ (și) cîinele *se simți foarte fericit*[13]/ *(s)*-o *poală* împunge la fugă[14]/ (și) *(să)* se *ascundă* schelălăind, după picioarele lungi ale stăpînului său[15]/.

(C. Hogaș)

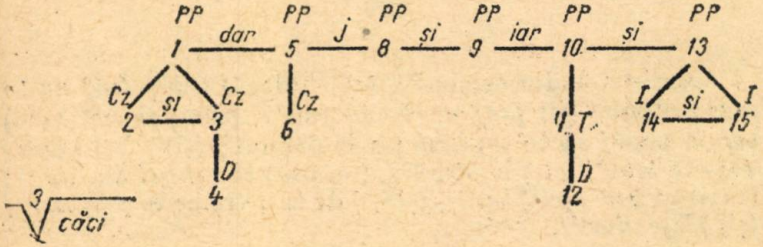

P 5 — ... dar Pisicuța [...] o și înșfăcă din fugă cu dinții de după ceafă...

P 10 — ... iar [...] îi dădu drumul de sus...

214

(Și) așa *era* Chirică de *liniștit* și de *harnic* la trebile lui[1]/, (că) parcă *era* de acolo[2]/ (de cînd) l-*a făcut* mă-sa[3]/, (și) Ipate *se îndemna* cu dînsul[4]/, *uitase* acum de urît[5]/ (și)

huzurea de bine[6]/, norocul îi *curgea* gîrlă din toate părțile[7]/, (și) *nu* mai *știa*[8]/ (ce) *are* la casa lui[9]/.

(Ion Creangă)

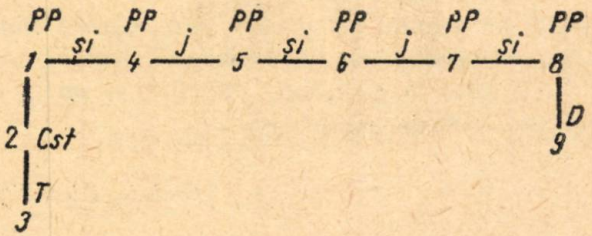

215

Acum[1]/, (cînd) el îi *răspunde*[2]/ (că) *nu*-i prea *place*[3]/ *(să) se ducă* în lume[4]/, (că) firea lui îl *îndeamnă* mai mult[5]/ *(să) stea* acasă, cu socoteli, cu jurnale[6]/, *e rîndul* ei[1]/ *(să)*-l *privească* cu dorința de a citi în fața lui[7]/ (cît) adevăr *e* în cuvinte[8]/.

(Al. Brătescu-Voinești)

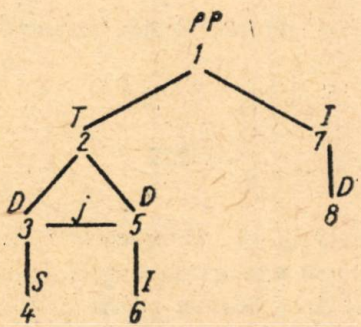

P 1 — Acum [...] e rîndul ei...

Vestea *se lăți* în tot orașul, chiar în acea seară[1]/, (că) cei trei voinici *au scăpat* lumea de groaznicul zmeu[2]/, (pe care) l-*a închis* în ostrovul său[3]/ (și), de a doua zi, *începu*[4]/ *(să) umble* pe drumul cel părăsit care, căruțe, călăreți și pedestrași, mergînd la orașele vecine, pe drumul cel drept[5]/ (care) *fusese lăsat în paragină*[6]/ (de cînd) *se pusese în calea* lor acel proclet* de zmeu[7]/.

(Balade și basme populare)

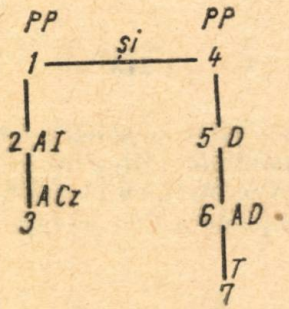

**proclet* — blestemat, afurisit, ticălos, grozav, straşnic, cumplit. (DLRM)

217

(Dar)[1]/ (cînd) *îți vei aduce aminte* de atîtea împărăţii mari, întemeiate cu vărsări de sînge[2]/, (din a căror) măreție *n-au* mai *rămas* decît cîteva pietre ştirbite[3]/ (de pe care) se *căznesc* cărturarii[4]/ *(să) silabisească* fala trecută[5]/; (cînd) *te gîndești* la atîtea credințe, atîtea adevăruri[6], (pentru

care) *s-au jertfit* mii de vieți[7]/, (și) (de care) astăzi *zîmbești* ca de-o copilărie[8]/, (cînd), privind cerul într-o noapte senină, *te vei gîndi* la miile de lumi[9]/ (care) *se nasc*[10]/ (și) √ *mor* în văzduh[11]/, *o să pricepi*[1]/ (ce) grozav de strînsă rudenie e între ocupațiile cocoanei Leonorii și frămîntările celui mai mare geniu[12]/.

(Al. Brătescu-Voinești)

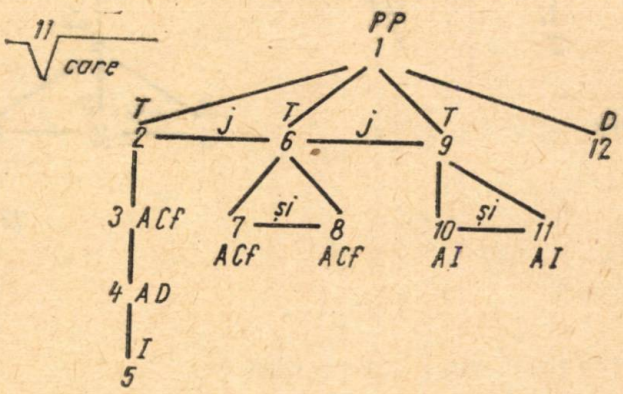

P 1 — Dar [...] o să pricepi...

218

Văd tineri culți[1]/ (ce) *muncesc* din greu, supuși de nevoile zilei[2]/ *(să) facă* cele mai ingrate meserii[3]/, minți frumoase[1]/, (care) *nu au* nici una din aceste două mari calități[4]/, (pe care) le-*am spus* mai sus[5]/, (care) se *istovesc*[6]/ (și) √ *orbecăiesc* în beznă[7]/ (pentru că) *n-au știut*[8]/ *(să)* se *multiplice*[9]/, (ori)

(să) se *furişeze*[10]/, *(să)*-şi *plece* urechea[11]/ (ca *să) prindă* un cuvînt[12]/, (din care) *va ţese* o intrigă[13]/.

(Dimitrie Anghel)

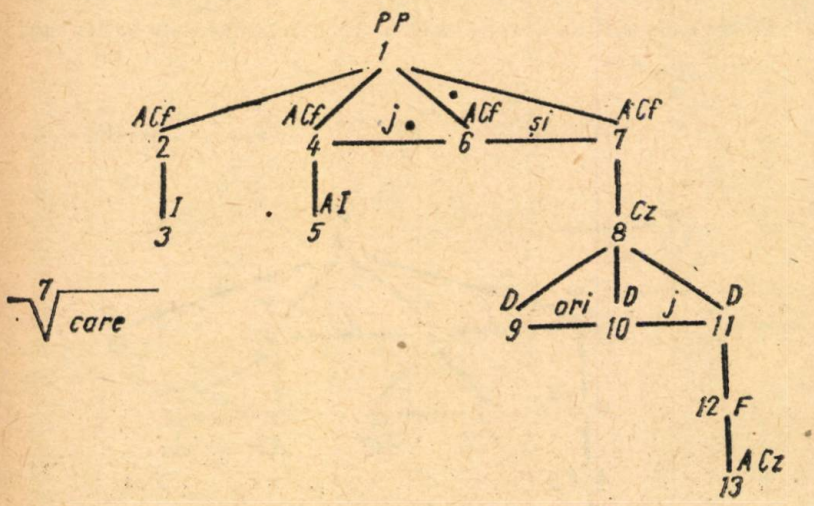

P 1 — Văd tineri culţi [...] minţi frumoase...

219

Voluptate mai mare[1]/ *nu poate** [2]/ *(să) fie*[1]/ (şi) goana aceea nebună după himera visată[3]/ (ce) *dă* strălucire ochilor[4]/ (şi) √ te *face*[5]/ *(să) nu* mai *simţi* oboseala ceasurilor[6]/ (care) *curg* peste tine[7]/, *(să) uiţi*[8]/ (cine) *eşti*[9]/ şi mizeriile[8]/ (ce) te *înconjoară*[10]/, *(să)* te *transpui* în eroii fantaziei tale[11]/, *(să) suferi* de durerile lor[12]/ (ori) *(să) te bucuri* de ferici-

* *nu poate* — (nu e posibil) formă de persoana a III-a cu valoarea impersonală a verbului *a putea* provenită din reflexivul impersonal *nu se poate* prin omiterea pronumelui reflexiv *(se)*.

rile[13]/ (ce) ţi le *dăruieşti* tu singur[14]/, *nu este dată*[3]/, *desigur*[15]/, oricui[3]/.

(Dimitrie Anghel)

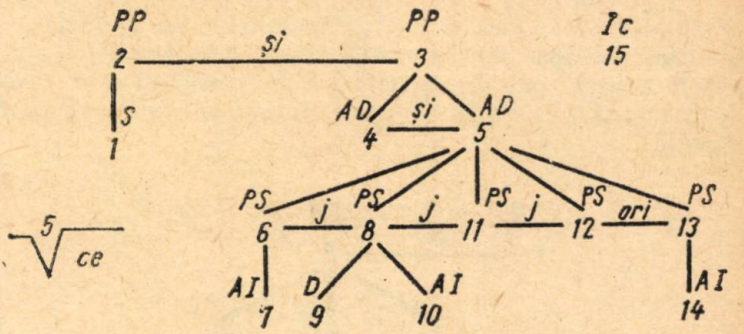

P 1 — Voluptate mai mare [...] să fie...
P 3 — ... şi goana aceea nebună după himera visată [...] nu este dată [...] oricui.

220

Frumuseţile şi minunăţiile[1]/ (ce) *văzură* cei trei fraţi născuţi într-o colibă ticăloasă[2]/ îi *făcură*[1]/ *(să) rămîie cu gura căscată*[3]/ (şi) *(să)* le *fie frică*[4]/ *(să) calce* p-acele covoare de mare preţ şi p-acele lespezi de marmură strălucitoare ca oglinda, de frică[5]/ *(să) nu fie tînjiţi* de cineva[6]/, (dar) de chiu de vai *merseră* înainte, căscînd mereu gura[7]/.

(Balade şi basme populare)

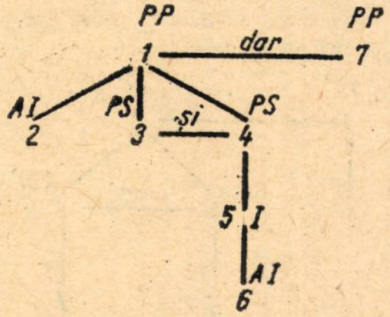

P 1 — Frumuseţile şi minunăţiile [...] îi făcură...

Acum, în afară de bufnițe și lilieci, cetatea *este pustie*[1]/ (și)[2]/ (din tot ce) *va fi fost* pe vremuri între zidurile ei[3]/ *a rămas viu* doar sentimentul[2]/ (care) îl *cuprinde*[4]/ (pe cel ce) le *privește* printre creneluri[5]/, (că) nimeni *n-ar putea* ajunge pînă sus[6]/, (cît timp) un singur om *ar* mai *face de veghe*[7]/.

(Geo Bogza)

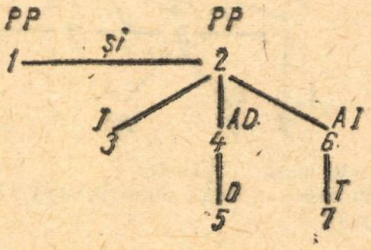

P 2 → ... și [...] a rămas viu doar sentimentul...
Creneluri — deschizături făcute din distanță în distanță în lungul parapetului unui castel, sau al unei cetăți medievale, prin care se aruncau proiectile asupra inamicului (DLRM)

222

Păsările negre *filfîiră* pe capetele lor[1]/, (pînă) *își luară avînt*[2]/ (și) *despicară* cerul dimineții, grabnice ca niște soli[3]/ (care) *se duc*[4]/ *(să) ducă* vestea[5]/, (ori) (cărora) le *este de-a scăparea*[6]/ (după ce) *au adus-o*[7]/.

(Gala Galaction)

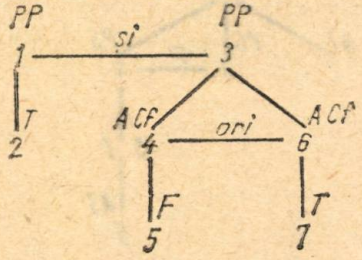

P 2 — are și nuanță de loc

223

Mama zmeului[1]/, (dacă) *văzu*[2]/ (că) *nu* se *poate* urca pe dînsul[3]/ (şi)* *(să) treacă* dincolo[4]/, nici *(să) roază* din acest zid[5]/, *nu* mai *putea* de ciudă[1]/, (şi)[6]/ (cum) *era* de *cătrănită* şi *amărîtă*[7]/, se *urcă*[6]/, (şi) *ajunse* cu gura la gaura[8]/ (ce) *lăsase* inelul[9]/ *(să) rămînă*[10]/, (şi) *suflă* văpaie din gura ei cea spurcată cale de trei ceasuri[11]/ (ca *să*)-i *ajungă*[12]/ (şi) *(să)*-i *pîrjolească*[13]/.

(Petre Ispirescu)

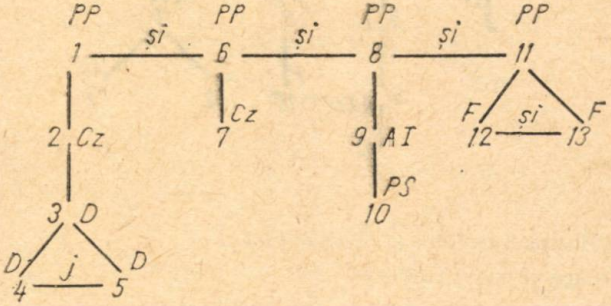

P 1 — ... Mama zmeului [...] nu mai putea de ciudă...
Cătrănit — supărat, necăjit. (DLRM)
* *şi* — conjuncţie coordonatoare copulativă, marchează raportul de coordonare între o *P* subordonată şi o parte de propoziţie cu aceeaşi funcţiune sintactică — v. a *(se) urca*.

224

Ileana Simziana[1]/, (dacă) *văzu*[2]/ (că) i *se împlini* şi astă voinţă[3]/, *se hotărî*[1]/ *(să)-şi răzbune* asupra împăratului[4]/, (pentru că) *trămise* pe Fătul ei Frumos la toate

s'ujbele cele grele[5]/, (care) *puteau*[6]/ *(să)*-l *răpună*[7]/; (căci) ea *credea*[8]/ (că) însuși împăratul *se va duce*[9]/ *(să)*-i *aducă* vasul cu botez[10]/, (fiindcă) el *putea* mai lesne[11]/ *(s)*-o *facă*[12]/, (de vreme ce) toți se *supuneau* la porunca lui[13]/.

(P. Ispirescu)

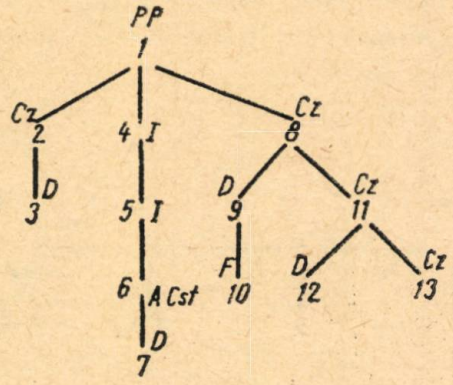

P 1 — Ileana Simziana [...] se hotărî...
P 10 — are și nuanță de loc.

225

El *simțise* de mai-nainte[1]/ (că) frații săi îi *poartă sîmbetele*[2]/ (și)[3]/, (cînd) *se* mai *lasă* frînghia[4]/ (ca *să*)-l *ridice* și pe el[5]/, dînsul *legă* o piatră[3]/ (și) *puse* căciula deasupra ei[6]/, (ca *să*)-i *cerce*[7]/, (iară) frații[8]/ (dacă) *văzură* căciula[9]/, socotind[8]/ (că) *este fratele* lor cel mic[10]/, *slăbiră* vîrtejile[8]/ (și) *dete** *drumul* frînghiei[11]/, (care) *se lăsă în jos* cu mare

* *dete* — formă de persoana a III-a plural, identică cu forma de persoana a III-a singular (formă dialectală).

iuțeală[12]/, (ceea ce) *făcu* pe frați[13]/ *(să) crează*[14]/ (că) Prislea *s-a prăpădit*[15]/.

(P. Ispirescu)

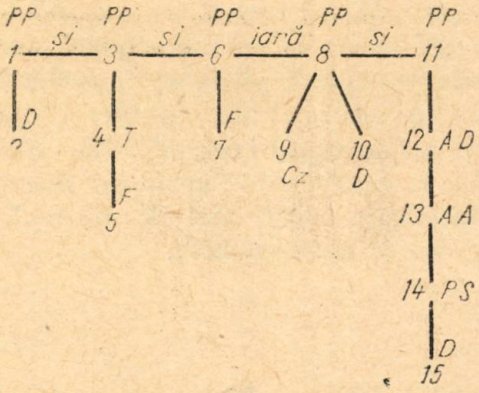

P 3 — ... și [...] dinsul legă o piatră...
P 8 — ... iară fraţii [...] socotind [...] slăbiră vîrtejile...
P 9 — are și nuanţă cauzală

226

Alexandru *zise* lui Filon[1]/ *(să) goneaască* pe indieni[2]/, (și) *(să) strige*[3]/ *(să) nu fugă*[4]/, (ci) *(să) se închine*[5]/, (și)[6]/ (dacă) *nu se vor închina*[7]/, *(să)* le *ia* caii și armele[6]/ (și) *(să)-i lase*[8]/ *(să) se întoarcă* în India[9]/.

(Alexandria)

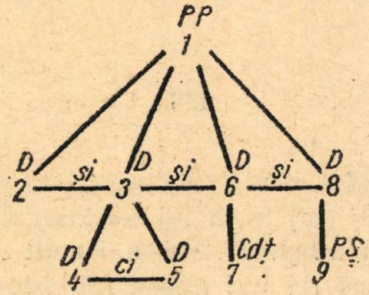

P 6 — ... și [...] să le ia caii și armele...

Ascultă-mă[1]/, *haide*[2]/ *(să) mîncăm* amîndoi smochinele acestea[3]/, (şi)[4]/ (cînd) *va întreba* stăpînul de ele[5]/, *vom mărturisi* amîndoi împotriva lui Esop[4]/, (cum că) el *a intrat* în casă[6]/ (şi) √⁻ pe ascuns el le-*a mîncat*[7]/; (şi) această minciună *va fi crezută* de stăpînul nostru[8]/, (fiindcă) cu adevărat Esop *a intrat* în casă[9]/, (şi) √⁻ apoi unul singur nimic *nu va putea* împotriva a doi[10]/, (mai ales că) nici martori *nu are*[11]/, (şi) √⁻ *nu va putea* crîcni[12]/.

(Esopia)

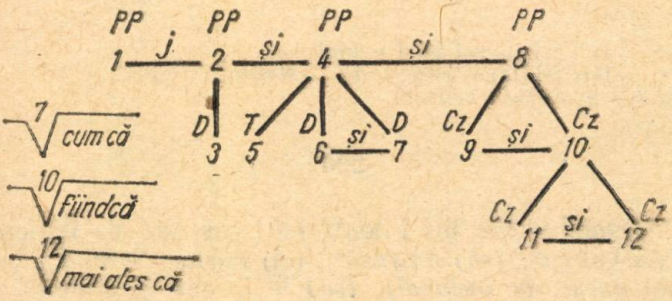

P 1 — ... şi [...] vom mărturisi amîndoi împotriva lui Esop...

228

Acum *e rîndul* meu[1]/ *(să) mă las* în prăpastie[2]/, *zise* Prislea, văzînd[3]/ (că) fraţii lui cei mari *se codesc*[4]/; (şi)[5]/ (cînd) *voi mişca* frînghia[6]/, voi mai mult *să* mă *lăsaţi în jos*[5]/; (şi)[7]/ (după ce) *veţi vedea*[8]/ (că) frînghia *nu se* mai *duce la vale*[9]/, *să puneţi* paznic[7]/ *(să) păzească*[10]/ (şi)[11]/,

(cînd) *va vedea*[12]/ (că) frînghia *se mişcă*[13]/ (de) *loveşte* marginile groapei[14]/, *să* o *trageţi* afară[11]/.

(P. Ispirescu)

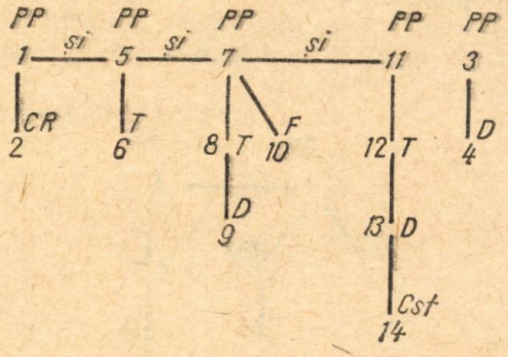

P 5 — ... şi [...] voi mai mult să mă lăsaţi în jos.
P 7 — ... şi [...] să puneţi paznic...
P 11 — ... şi [...] să o trageţi afară...
* P (3—4) — reprezintă cuvintele autorului (conţin şi cuvîntul de declaraţie), în raport cu vorbirea directă.

229

În fundul grădinii *avea* şi un măr[1]/ (care) *făcea* mere de aur[2]/ (şi)[3]/, (de cînd) îl *avea* el[4]/, *nu putuse*[3]/ *(să) mănînce* din pom mere coapte[5]/, (căci)[6]/, (după ce) le *vedea* înflorind, crescînd şi pîrguindu-se[7]/, *venea* oarecine noaptea[6]/ (şi) √ le *fura*[8]/, tocmai (cînd) *erau** [9]/ *(să) se coacă*[10]/.

(P. Ispirescu)

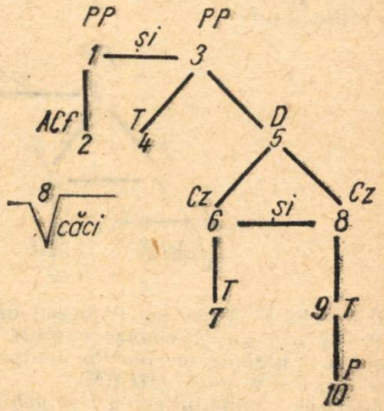

P 3 — ... şi [...] nu putuse...
P 6 — ... căci [...] venea oarecine noaptea...
* interpretăm construcţia ca provenind dintr-o sintagmă cu adjectivul *gata (erau gata)*; cealaltă soluţie: *erau să se coacă* (predicat verbal compus)

230

(Dar) prepelița *se preface* atît de bine[1]/ (că) *e rănită*[2]/, (încît) cîinele *vrea* cu orice preț[3]/ *(s)-o prindă*[4]/, (și)[5]/ (cînd) *socotește*[6]/ (că) *e* în afară de bătaia puștii[7]/, *zboară* repede spre lăstar[5]/.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

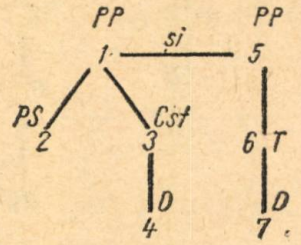

P 5 — și [...] zboară repede spre lăstar

231

(Și)[1]/ (dacă) *vedea* omul[2]/ (și) \/ *vedea*[3]/ (că) *nu* se *poate* descotorosi de mine cu vorbe[4]/, mă *lua* frumușel de bărbie cu mîna stîngă[1]/, (iar) cu cea dreaptă *muia* feleștiocul în strachina cu dohot[5]/ (și)-mi *trăgea* un pui de răbuială ca aceea pe la bot[6]/, (de)-i *bufnea* rîsul pe toți ucenicii din ciubotărie[7]/.

(I. Creangă)

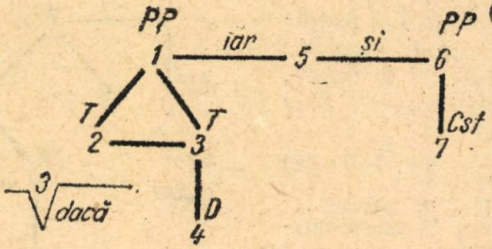

P 1 — Și [...] mă lua frumușel de bărbie cu mîna stîngă..
P 2 și 3 — au și nuanțe cauzale.
dohot — ulei de mesteacăn pentru uns cizmele. (DLRM)
a răbui — a unge (DLRM)
feleștioc — pămătuf cu care se ung osia căruței sau bocancii. (DLRM)

232

Nu-i *venea*[1]/ *(să) creadă*[2]/ (și) *nu putea*[3]/ *(să)-și dea seama*[4]/ (dacă) *e bucurie ori întristare* simțămîntul viu[5]/, (care) o *cuprinde*[6]/ (cînd) *se gîndește*[7]/ (că) tot *ar fi cu putință*[8]/ *(să) se întoarcă* la ea copilul iubit[9]/.

(I. Slavici)

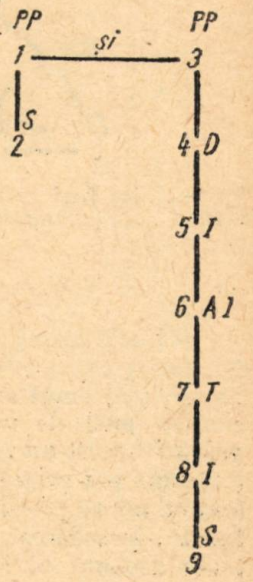

233

(Însă)[1]/ (dacă) chiar și tu mă *cei învinovăți*, cu tot dinadinsul[2]/, (că) *n-am întins* prea mult cu scrisul[3]/ (și) (că) *fac* aci prea mare *cheltuială* de citațiuni de prin autori străini[4]/, apoi îți *voi răspunde*[1]/ (că) acelea, — mai toate, nestemate culese din salbele bogaților, — le *presar* pe sărăcăcioasa mea scriere[5]/ (ca *s*)-o mai *înțolez*[6]/ (și) *(să)*-i *dau* și ei ceva *preț*[7]/; (iar)[8]/, (dacă) *nu scriu* scurt și cuprinză-

tor[9]/, *se vede*[8]/ (că)[10],/ *rău sau bine*[11]/ nici eu, ca mulți alții *nu mă pricep* a face într-altfel[10]/.

(Al. Odobescu)

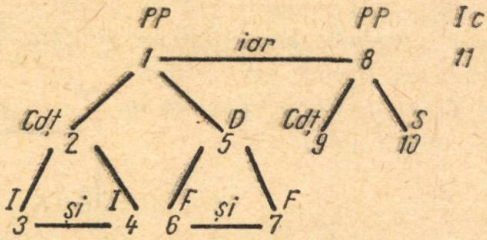

P 8 — ... iar [...] se vede...
P 10 — ... că [...] nici eu, ca mulți alții nu mă pricep a face într-altfel.

234

(Chiar) *basme* (de)-*ar fi*[1]/ (cîte) *povestește* vînătorul[2]/ (și) (cîte) *zugrăvește* artistul[3]/, tot *pare*[4]/ (că) te *scuturi* la ideea[5]/ (că) omul *se joacă* așa lesne cu viața sa, pentru un simplu gust de vînător[6]/; (dar)[7]/ (cînd) *citești*[8]/ (sau) *privești*[9]/ mult *nu trece*[7]/ (și) *afli*[10]/ (sau) cel puțin *ghicești*[11]/ (că) fiara cea primejdioasă *este* mai în pericol decît omul[12]/, (că) ea *are să pice* învinsă de al ei prigonitor[13]/ (și) atunci, îndată, încrederea, bucuria, ba chiar și mîndria se *deșteaptă* toate deodată în inima-ți, acum liniștită și mîngîiată[14]/.

(Al. Odobescu)

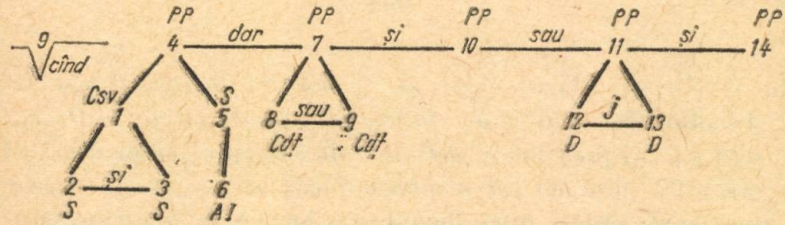

P 7 — ... dar [...] mult nu trece...
P 8 și 9 — au și nuanțe temporale

235

În Barlach, sentimentul dominant *pare*[1]/ *(să) fie o* mare *dragoste* de oameni, de cei mai aleș[2]/ (care) *suferă*[3]/ (și) √ *așteaptă* de la viitor o reparație[4]/, (dar) (pe care) *n-o cred* posibilă[5]/ (atîta vreme cît) situația politică și socială *nu se va schimba*[6]/.

(G. Oprescu)

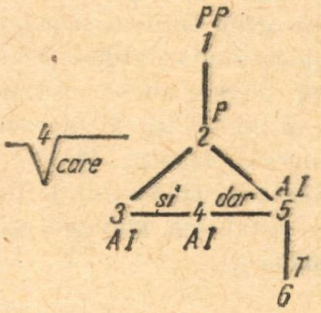

236

Se *lăsă* și cel mic din frați[1]/ (și)[2]/, (de ce) *mișca* frînghia[3]/, d-aia îl *lăsau* mai jos[2]/, și-l *lăsară*[4]/, și-l *lăsară*[5]/, (pînă ce) *văzură*[6]/ (că) frînghia *nu* mai *sta* întinsă[7]/, (cum) *este*[8]/ (cînd) *are* ceva atîrnat de capătul ei[9]/.

(P. Ispirescu)

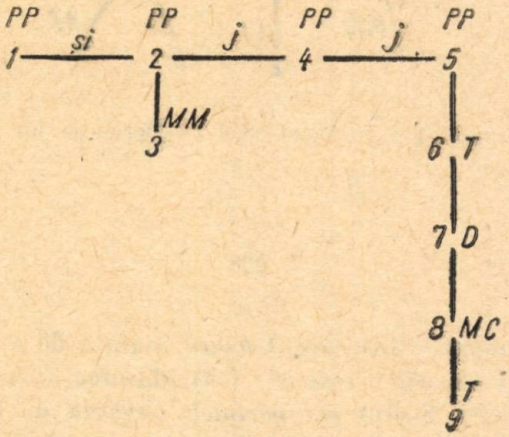

P 2 — ... și [...] d-aia îl lăsau mai jos...

(Cine) (dar), pătruns de asemenea convicțiuni, *va lua în mînă* tragedia lui Racine, Britannicu, tradusă în românește încă de la 1827[1]/, (adică) *sînt* acum treizeci și patru de ani[2]/, de d-l Ioan Văcărescul și tipărită abia mai deunăzi[1]/, *va recunoaște* negreșit într-această lucrare anevoioasă pe unul din cei mai demni părinți ai limbei și ai poeziei noastre[3]/, *va saluta* cu respect o operă[4]/, (care)[5]/, (deși) √¯ *nouă* prin publicarea sa[6]/, *a precedat* însă traducțiunile lui Mahomed și Alzirei[5]/ (și) (a cîtor) altele *au* mai *înavuțit* de atunci încoace literatura română[7]/.

(Al. Odobescu)

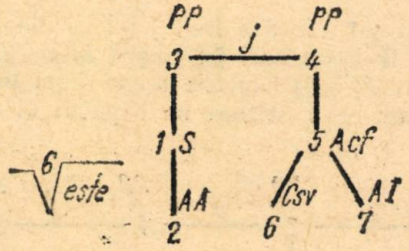

P 5 — ... care (...) a precedat însă traducțiunile lui Mahomed și Alzirei...

238

Aldămașul[1]/ (pe care)-l *băură* înainte de a se înfățișa viitorului socru[2]/ *dovedește*[1]/ (că) afacerea *fusese încheiată* prin vorbă[3]/. Socrul *era părintele Grigoriu* de la biserica Patruzeci de Sfinți[4]/, (iar) viitoarea mireasă, √¯ *o fetiță* de

14—15 ani[5]/, (care) *nu se știe*[6]/ *(cum) era*[7]/, (dacă) *plăcu*[8]/ (sau) V⁻ *nu* V⁻ clericului blond[9]/.

(G. Călinescu)

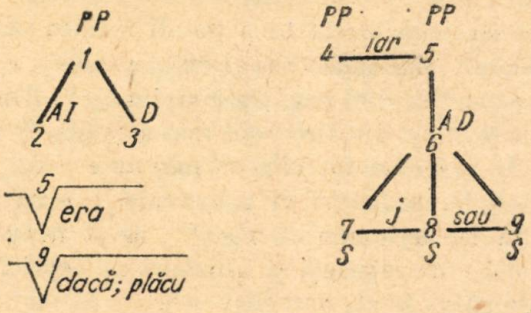

P 1 — Aldămașul (...) dovedește...
aldămaș — băutură (și gustare) oferită de cineva cu prilejul încheierii unei tranzacții. DLRM.

239

Înfățișîndu-se la împăratul, atîtea îi *povesti*[1]/, așa cuvinte bune și dulci *scoase*[2]/ (și) atîta meșteșug *puse* în vorbirea sa[3]/, (încît) împăratul *crezu*[4]/ (că) *pe nedrept ar fi*[5]/ *(să) omoare* pe acei oameni[6]/, (că) *mai de folos i-ar fi* lui[7]/ *(să) aibă* doi supuși mai mult[8]/, (și) (că) *mai mare va fi* vaza lui în lume[9]/ (de) *s-ar arăta milostiv* către popor[10]/.

(P. Ispirescu)

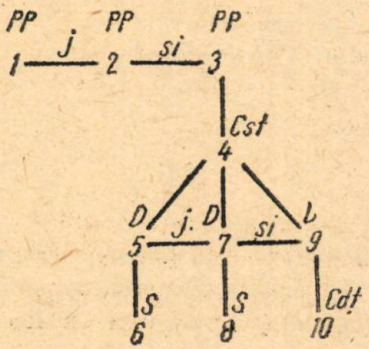

(Cînd), spre exemplu, *dai* unui om flămînd un prînz[1]/ (cu care) își *poate* foarte bine potoli foamea mîncînd tot lucruri simple, dar sănătoase și curat gătite[2]/, *e învederat*[3]/ (că) *nu se cade*[4]/ (ca) el *(să) ceară* mai mult[5]/. (Dar)[6]/ (dacă) acel om *este lacom* din fire[7]/ (și) mai ales (dacă) *are* gusturi răsfățate[8]/, el *o să se* tot *plîngă*[9]/ (că) *nu i-ai dat* mezelicuri și trufandale, prăjituri și zaharicale[9]/; *o să pretindă*[10]/ (că)[11]/, în loc de carne de vacă[12]/, *ar fi trebuit*[11]/ *(să)*-i *prezinți* dobe de mistreți și kebaburi de căprioară, în loc de pui de găină fript, prepeliți tăvălite în mălai și bicăți prăjiți în mustul lor[12]/.

(Al. Odobescu)

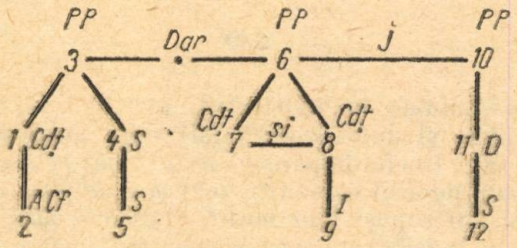

P 1 — are și nuanță temporală
P 6 — Dar (...) el o să se tot plîngă...
P 11 — ... că (...) ar fi trebuit...

241

Bătrînul le *spuse*[1]/ (că) hanurile *gem* de lume[2]/ (care) *a venit*[3]/ *(să) fie față* la alegerea împăratului[4]/, (care) *se face* mîine[5]/, (că) *nu va găsi* nici un loc de mas[6]/ (și) îi

luă la dînsul acasă[7]/, (unde) le *dete* de mîncare și un pat de odihnă[8]/.

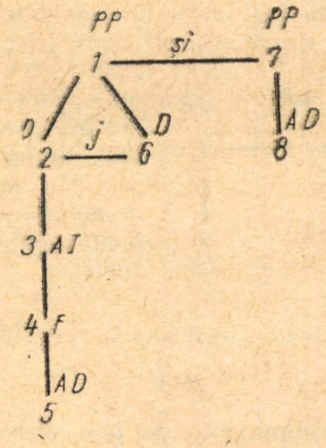

(*P. Ispirescu*)

242

Acum vulturul, neștiind[1]/ (ce) *să* mai *facă*[2]/, *s-a suit* tocmai la Jupiter[1]/ (căruia) *se zice*[3]/ (că)-i *e închinat*[4]/ (și) puindu-și ouăle între genunchii zeului l-*a rugat*[5]/ (ca *să*) i le *păzească*[6]/; (dar) rădașca făcînd gogoloși din gunoi *se suia*[7]/ (și) le *lăsa* în sînul lui Jupiter[8]/, (care), sculîndu-se[9]/ (ca *să*) *scuture* gunoiul din sîn[10]/, *uită* de ouăle vulturului[9]/, (ce) *lunecară* de pe genunchi[11]/ (și) V *se sparseră* toate[12]/.

(*Esopia*)

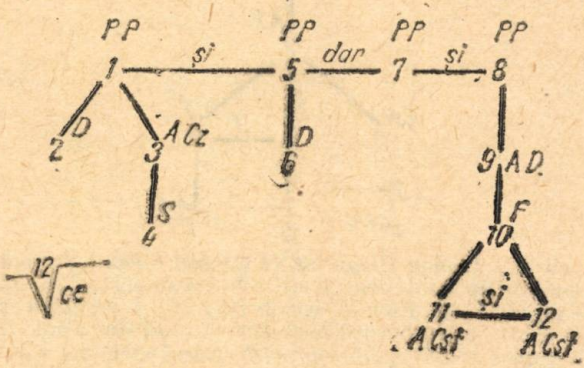

243

Leul *auzi* orăcăitul unei broaşte[1]/ (care) *ţipa* foarte tare[2]/ (şi) crezînd, după vuietul mare[3]/ (ce)-l *făcea*[4]/, (că)-*i glasul* vreunei alte dihănii mai mari decît broasca[5]/, *se întoarse* spre partea[3]/ (de unde) *venea* glasul acela[6]/ (şi) căutînd cu de-amănuntul o *găsi*[7]/, apoi o *călcă* cu piciorul[8]/ (de) o *turtì*[9]/.

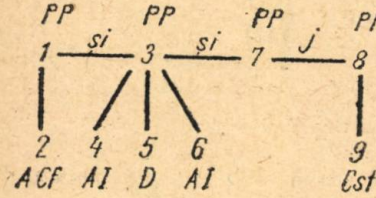

(Esopia)

P 3 — ... şi crezînd, după vuietul mare [...] se întoarse spre partea...

244

O cercetare amănunţită *va face* observabil faptul nu lipsit de importanţă[1]/(că)[2]/(deşi)√*aşezat* în această filiaţie[3]/, Lucian Blaga *nu va adopta* ideea kantiană a artei ca activitate lipsită de orice finalitate nici atunci[2]/ (cînd) *va încerca*[4]/ *(să)*-şi *explice* originile[5]/, nici atunci[2]/ (cînd) *va lua poziţie* împotriva teoriei artă pentru artă, a estetismului[6]/, (ceea ce) *dovedeşte*, într-un anumit sens depăşirea acestei influenţe[7]/.

(I. Pascadi)

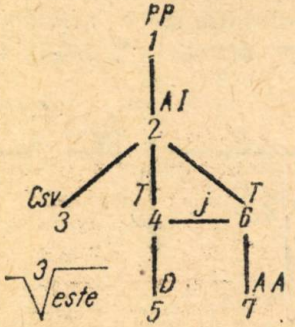

P 2 — ... că (...) Lucian Blaga nu va adopta ideea kantiană a artei ca activitate lipsită de orice finalitate nici atunci (...), nici atunci...
filiaţie — înrudire în linie descendentă. (fig.) legătură stabilită între fapte, între lucruri care derivă unul din altul. DN
kantian-ă — care aparţine filozofului german Immanuel Kant.

245

(Dar) ce rău ți-*am făcut* eu[1]/ (de) mă *pierzi* așa cu asuprire[2]/, (căci) nimeni *nu va ști* de pieirea mea[3]/, (și) încă *nu* mi-*ar fi ciudă*[4]/ (și) √ *necaz*[5]/ (de) mi-*ar fi moartea* de niscai dobitoace harnice[6]/, *(cum) sînt* caii sau boii[7]/, (ci)-mi *este pieirea* de niște dobitoace tîcăloase, de niște măgari[8]/ (care) *sînt mai urîți* decît toate dobitoacele din lume[9]/.

(Esopia)

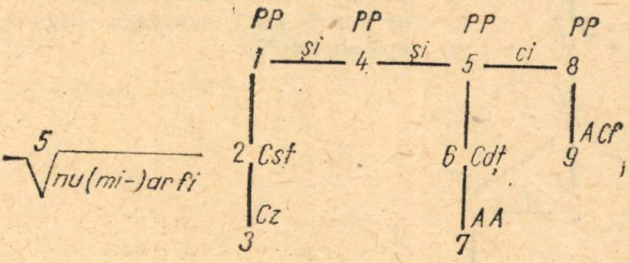

246

Un cîine *ținea* o bucățică de carne în gură[1]/ (și) *trecea* pe o punte peste o apă[2]/, (și) văzîndu-și mutra în apă *socoti*[3]/ (că) *e mai mare* bucata de carne[4]/ (ce) o *vedea* în apă[5]/ (și) lăsînd pe acea din gură *sări* în apă[6]/, (dar) *pierdu* și pe aceea[7]/ (ce) o *ținuse* în gură[8]/ (și) *cît pe ce era*[9]/ *(să)* se *înece** [10]/.

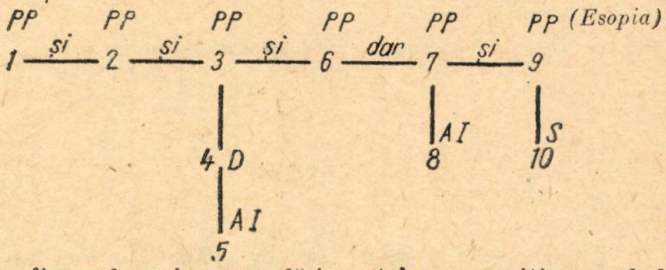

* verbul *a fi* cu valoare impersonală (urmat de o propoziție cu verbul la conjunctiv) în construcția cu adverbe de mod *(aproape, mai, mai-mai, tocmai)* sau locuțiuni adverbiale *(p-aici, p-aci — p-aci, cît p-aci, cît pe ce)* are valoare de expresie verbală impersonală cu sensul: *puțin lipsea să se întîmple...* (DLRM)

Într-o zi, zînele *au plecat* la o sărbătoare, la alte zîne[1]/, (și) *avură grijă*[2]/ *(să) poruncească* argatului[3]/ (că)[4]/, (în minut ce) *va auzi* ceva zgomot în cămăruța cu baia[5]/, *să rupă* o șindrilă din streașina casei[4]/, (ca *să*) le *dea de știre* lor[6]/ (și) *(să) se întoarcă* degrabă[7]/, (fiindcă) ele *știau*[8]/ (că) *e aproape*[9]/ *(să) înceapă* a curge această apă de aur[10]/.

(Balade și basme populare)

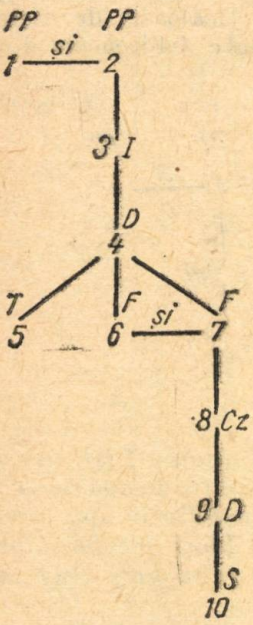

P 4 — ... că [...] să rupă o șindrilă din streașina casei...

Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzînd[1]/ (că) și grădinarul *se dusese* cu alaiul[2]/, *chemă* calul[1]/, *încăleca*[3]/, se *îmbrăcă* cu un rînd de haine zis „cîmpul de flori", din cele luate de la zîne[4]/, (și)[5]/, (după ce)-și *lăsă* părul său de aur pe spate[6]/, *începu* a alerga prin grădini în toate părțile[5]/,

(fără *să*) *fi băgat de seamă*[7]/ (că) fiica împăratului îl *vede* de pe fereastră[8]/, (căci) odaia ei *da* în grădină[9]/.

(Balade și basme populare)

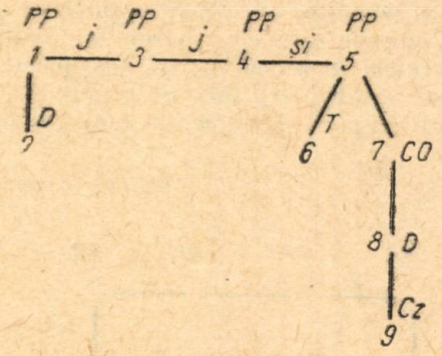

P 1 — Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzînd [...] chemă calul...
P 5 — ... și [...] începu a alerga prin grădini în toate părțile...

249

Atunci *chemă* și pe argatul cel cheleș[1]/ (și)-i *zise*[2]/ *(să) treacă* și dînsul[3]/, (dar) el *nu cuteza*[4]/; (iar)[5]/ (dacă) *fu silit*[6]/, (ca *să*) *treacă*[7]/, *trecu*[5]/, (și)[8]/ (cînd) *trecu*[9]/, fata-l *lovi* cu mărul[8]/.

(Balade și basme populare)

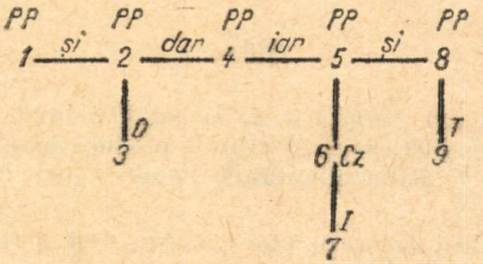

P 5 — ... iar [...] trecu...
P 6 — ... și [...] fata-l lovi cu mărul.

250

(Iară)[1]/, (după ce) *trecu* toate oastea, făcînd haz de dinsul[2]/ (cum) *se muncea*[3]/ (ca *să*)-şi *scoată* iapa din noroi[4]/ se *îmbrăcă* cu hainele cele cu „soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri"[1]/, *îşi lăsă* părul de aur pe spate[5]/, *încălecă* calul[6]/ (şi) într-un minut *fu* iarăşi pe munte[7]/, (unde) *aşteptă*[8]/ *(să) vază*[9]/ (ce) s-o întîmpla[10]./

(Balade şi basme populare)

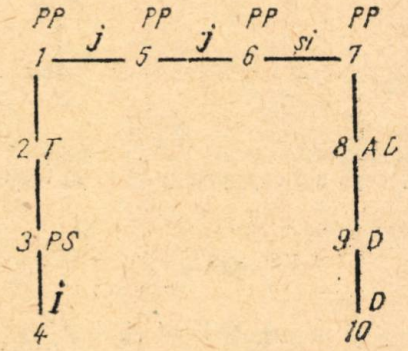

P 1 — Iară [...] se îmbrăcă cu hainele cele cu „soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri"...

251

...Omul *e o fiinţă* atît de curioasă[1]/, (încît)[2]/, (cînd) *ar ajunge** [3]/ *(să) cunoască* cauzele producătoare ale atîtor fenomene, a** atîtor admirabile lucrări[4]/ (ce) *întîlneşte* în

* *a ajunge* — aici, cu sens de *a reuşi, a izbuti*, deci cu valoare predicativă (cf. DLRM)

** *a / ale* — forme fluctuante (nefixate încă) ale articolului posesiv genitival. Inconsecvenţa formelor este determinată de inconsecvenţa termenului cu care se stabileşte acordul.

drumul său[5]/ (și), *(să)* se *convingă* pe deplin[6]/ (că) ele *sînt rezultatele* unor întîmplări[7]/, (iar) ⌐ *nu* ⌐ a unor de mai înainte întocmiri, trase de o mînă cerească[8]/ i-*ar părea rău*[2]./

(D. Zamfirescu)

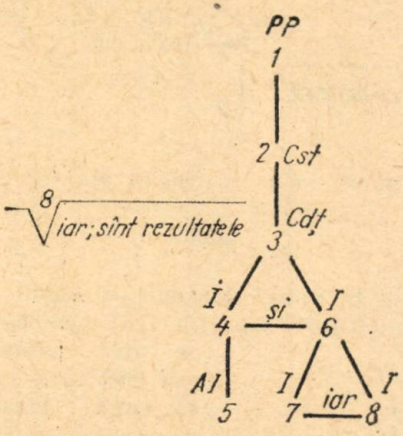

P 2 — ... încît [...] i-ar părea rău...
P 3 — are și nuanță temporală

252

Strîns în toate părțile de dealuri, *dormita* în albia apei, uitat de lume ca un schimnic[1]/, (și)[2]/, (cu toate că) primarul *știa* bine[3]/ (că)-și *reparase* casa de curînd[4]/, (iar) ⌐ comitetul comunal *botezase* bietele uliți cu pomposul nume de strade[5]/, nimic *nu se schimbase* din obrazul[2]/ (ce)-l *avusese* cu cincizeci de ani mai nainte[6]/, (și) *era* mare siguranță, pentru

conservatorii tîrgului[7]/, (că) și peste cincizeci de ani *tot așa era să rămîie* generațiilor viitoare[8]/.

(D. Zamfirescu)

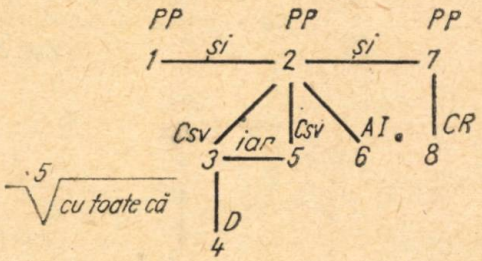

P 2 — ... și [...] nimic nu se schimbase din obrazul...

253

Pîriul *trecea* la vale, călător fără saţiu, tot înghinind cu fiecare încreţitură[1]/ *nu ştiu* (ce) neisprăvită vorbă[2]/, (pe care) *rămînea*[3]/ *(s)*-o *urmeze* creţitura viitoare[4]/; (aşa că) tîrgul *părea* totdeauna *preocupat*[5]/, (şi) √ parcă *sta* plecat spre apă[6]/ *(să) asculte* povestea[7]/ (ce)-o *aducea* unda albă din munţi[8]/.

(D. Zamfirescu)

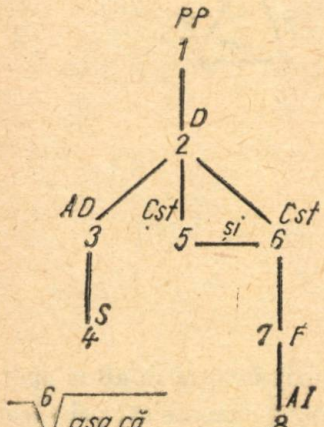

254

La vreo săptămînă după cele povestite mai sus[1]/, (pe cînd) de-abia *sosise* la prefectură, plin de praf şi ostenit,

în urma unei cercetări[2]/ (ce) *făcuse* prin comunele plăşii sale[3]/, *intră* pomojnicul la dînsul[1]/ (şi)-i *spuse* c-un aer misterios[4]/, (în care) *se amesteca* o dungă de ironie[5]/, (că) „*a aflat* boieru' despre istoria cu ciobanu"[6]/ (şi) √ i-*a tras* o sfîntă de bătaie[7]/ (de) l-*a lăsat* mai mult mort...[8]/

(D. Zamfirescu)

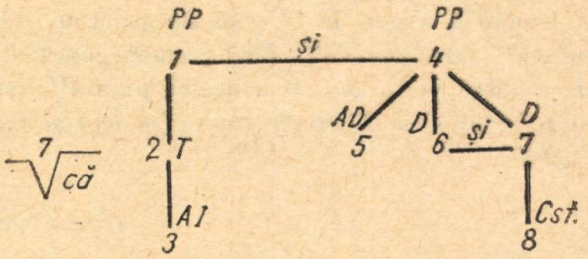

P 1 — La vreo săptămînă după cele povestite mai sus [...] intră pomojnicul la dînsul...
pomojnic — funcţionar administrativ care conducea o plasă. (DLRM)

255

(Dar) printr-o reacţiune firească[1]/, (care) *se face* în toate naturile oneste[2]/, (cînd) *au conştiinţa*[3]/ (că) *au fost* un moment *nedrepte*[4]/, subprefectul[1]/, (care) *ştia*[5]/ (că) *nu urmase* ca un funcţionar cinstit[6]/, (cînd) *silise* pe cioban[7]/ *(să)* se *mulţumească* numai cu banii[8]/ (ce)-i *dau* nişte boieri[9]/ pentru dunga de sînge de pe obraz[8]/, *se hotărî* de astă dată[1]/ (să) *nu* mai *fie slab*[10]/.

(D. Zamfirescu)

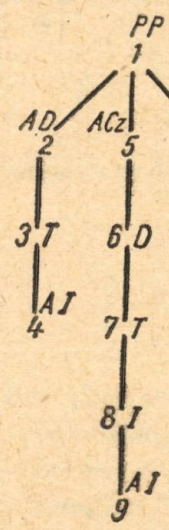

P 1 — Dar printr-o reacţiune firească [...] subprefectul... se hotărî de astă dată...

256

(Dar)[1]/ (cînd) primăvara o vijelie neașteptată *ruinează* parterul (grădina) cu flori[2]/, (și)\/ zambilele veștejite *acoper* pămîntul[3]/, (de) *ai avut* vreun fiu[4]/ (pe care) *l-ai pierdut* încă în leagăn[5]/, vreun frate, sau un prieten, sau orice ființă iubită[4]/ (care) te-*a lăsat* fără vreme[6], *găsești* o asemănare tristă între viața lor cu a acelor plante[1]/, (și) *zici*[7]/ (că) așa *piere*[8]/ \/ așa *se trece*[9]/ (tot ce) *e bun și frumos* în lumea aceasta![10]/.

(Gr. Alexandrescu)

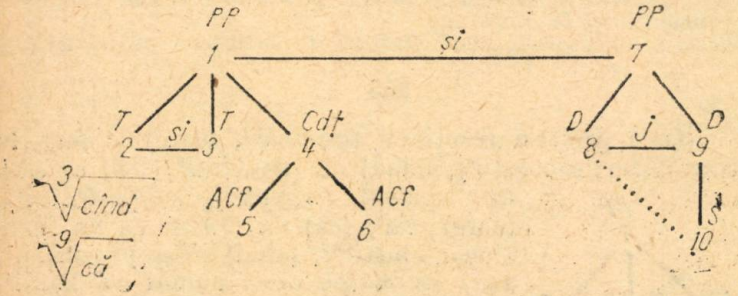

P 1 — Dar [...] găsești o asemănare tristă între viața lor cu a acelor plante...

257

Cît pentru frumusețile miresei, vă *mărturisesc*[1]/ (că) hotărîrea mea *era*[2]/ *(să)* vi le *descriu* cu de-amănuntul[3]/; (dar) fatalitatea[4]/, (care) *pune* adesea *stavilă* la execuția celor mai nevinovate planuri[5]/, mă *oprește* de a vă mulțumi[4]/,

(căci) mireasa, afară de celelalte podoabe, *purta* pe cap un lung văl de pînză[6]/ (ce) i *se pogora* pînă la picioare[7]/.

(Gr. Alexandrescu)

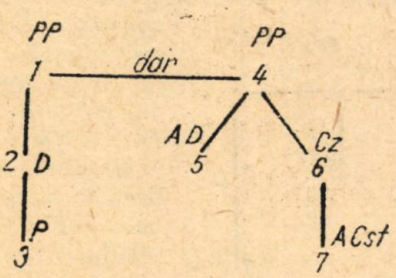

P 1 — ... dar fatalitatea [...] mă oprește de a vă mulțumi...

258

(Pe cînd) soarele *era* drept deasupra capetelor lor[1]/, (și) *săgeta* cu razele lui cele învăpăiate[2]/, ei *lăsară* lucru[3]/ (și) se *așezară* sub un copaci stufos[4]/ (ca *să*) se *adăpostească* puțin de arșița soarelui[5]/ (și) *(să) momească* cu un guleai de somn acea pustie de foame[6]/ (care)-i *muncise*[7]/ (de cînd) *se pomeniseră* și ei *oameni* în lume[8]/, (și) (care) de la moartea tatălui lor îi *chinuia* și mai cumplit[9]/.

(Balade și basme populare)

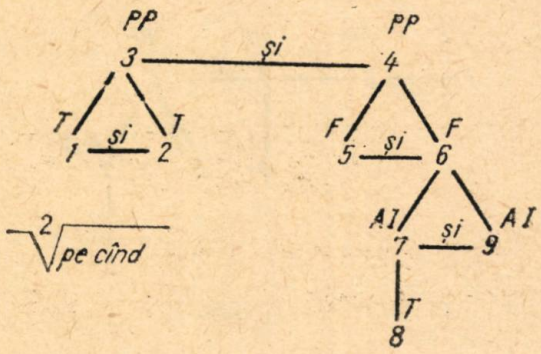

259

(După ce) *dete** puțin *ochii în gene*[1]/, se *sculară*[2]/ (și) puind iar mîinile pe coase, *începură* din nou[3]/ *(să) muncească*[4]/ (dar) deodată *se scorni* un vînt furios[5]/, (fără *să*) *fie* pe cer măcar o palmă de nor[6]/, (și) *începu*[7]/ *(să) sufle* cu așa turbare și putere[8]/, (încît) *încovoia* pînă la pămînt crăcile copaciului[9]/ (sub care) *stau* pitulați[10]/.

(Balade și basme populare)

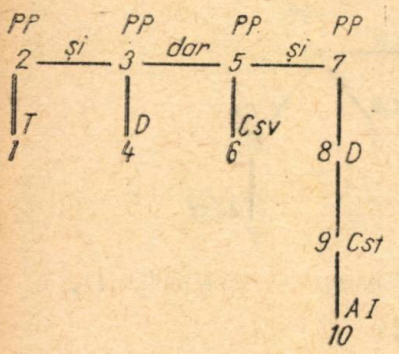

**dete* – formă dialectală (identică la pers. a III-a, singular și plural)

260

Cei trei frați *se luară* după el[1]/, *trecură* prin mai multe săli și cămări[2]/, *intrară* într-o casă[3]/ (în care) *mîncau* la o masă trei fete tinere și mîndre[4]/, (și)[5]/ (după ce) *trecu** și printr-însa[6]/, *intrară* într-altă cămară[5]/, (care) *n-avea* nici o altă ieșire decît ușa[7]/ (ce) *răspundea* în cămara fetelor [8]/.

(Balade și basme populare)

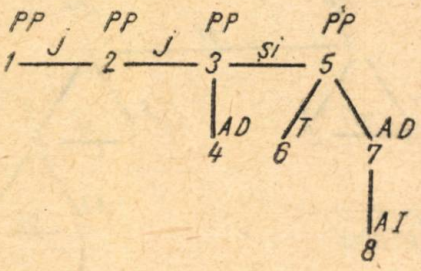

P 5 — ... și [...] intrară într-altă cămară...
* *trecu* — vezi F 259.

261

Atunci năzdrăvanul *făcu* fraților săi *semn*[1]/ (că) *să stea pe loc*[2]/ (și) *(să)-l aștepte*[3]/ (fără) *să facă zgomot*[4]/, (iar) el *intră* în cămara zmeului ușurel ca o pisică[5]/, *se apropie* de patul lui[6]/ (și), aplecîndu-se peste dînsul, *luă* binișor biciul din cui[7]/ (și)[8]/, (cînd) *să plece*[9]/, *se văzu* deodată *oprit în loc*[8]/.

(Balade și basme populare)

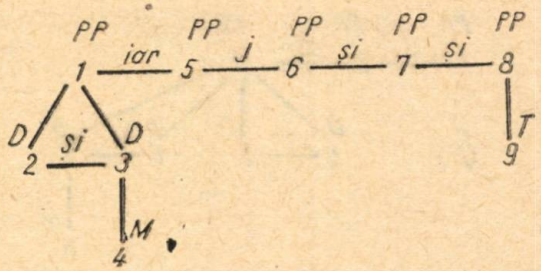

P 8 — ... și [...] se văzu deodată oprit în loc...

262

(Cînd) *ieșiră* la mal[1]/, *auziră* tunete și trăznete în urmă[2]/, *văzură* un nor gros[3]/ (din care) *ieșea** mii de fulgere[4]/; (dar)[5]/ (pînă *să*) se *spargă* el[6]/, năzdrăvanul *plesni* iarăși din bici[5]/ (și) rîul își *reveni* la loc[7]/, norul se *risipi*[8]/ (și) zmeul *se ivi* pe malul celălalt desculț și numai în cămașe, ca orice muritor neputincios, scrîșnind din dinți și silindu-se în deșert[9]/ *(să) răzbească* dincoa prin rîul de foc[10]/.

(Balade și basme populare)

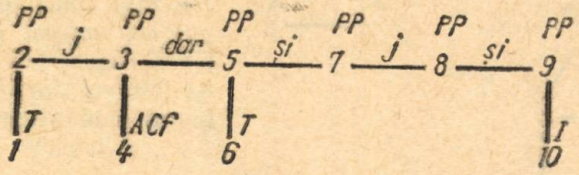

P 5 — ... dar [...] năzdrăvanul plesni iarăși din bici...
* *ieșea* — vezi F 259

263

Ei cu chiu cu vai *se supuseră*[1]/, *merseră* pînă la poarta acelor palate cu lumea duium după ei[2]/, (dar) văzînd[3]/ (că) poarta *se închide* după ei[4]/ (și) V liota de lume *rămîne* afară[5]/, *începură*[3]/ *(să) intre la grijă*[6]/ (și) *(să) se creadă* puși la popreală[7]/, (fără *să*) *știe* pentru ce[8]/.

(Balade și basme populare)

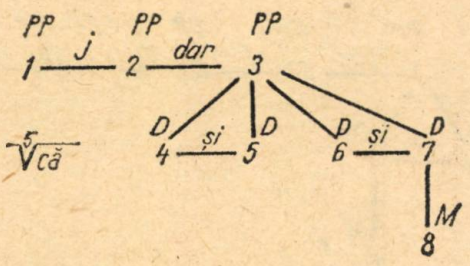

P 3 — ... dar văzînd [...] începură...

264

Nu știu[1]/ (de ce) mi *se părea* mie[2]/ (că) locul lui d-nul Tanu *era* numai în clasă[3]/, (că) strada *nu poate* încăpea un om așa de supărăcios, în stare[4]/ *(să)* te *bată* la palmă pentru cea mai mică mișcare, pentru cea mai slabă gălăgie[5]/, (și) *mă miram* grozav[6]/ (cum) zgomotul stradei *nu*-l *scoate din răbdări*[7]/, (cum) oamenii *nu*-l *ocolesc* cu frică[8]/

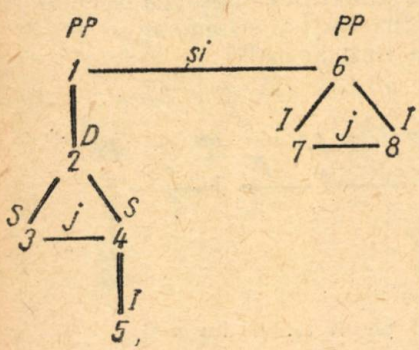

(I. A. Bassarabescu)

Tot culegînd, de la unii și de la alții, cunoștințe noi în pictură, *a aflat*[1]/ (că) Grigorescu *e* cel mai mare *pictor* al țării[2]/ (și) *s-a hotărît*[3]/ *(să) cumpere* în copie patru peisaje[4]/, (despre care) *i-a vorbit* și coanei Olimpia — reproducînd cu atîta entuziasm[5]/ (tot ce) *auzise*[6]/, (încît) aceasta de-abia *aștepta*[7]/ *(să) vie* ziua despachetării[8]/, (ca *să*) le *vadă*[9]/.

(I. A. Bassarabescu)

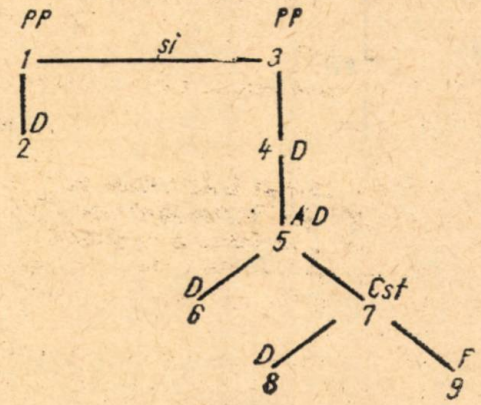

Pe Smărăndița, fata popii de la Sf. Nicolai, de sub deal, Creangă *pare a fi văzut*-o mereu cu ochi galeși[1]/, de luat *n-a luat*-o[2]/ (pentru că)[3]/ (dacă) bătrînul părinte *nu murise* chiar de acum[4]/, urmașul *fusese hotărît* de alții[3]/ (de vreme ce) botezul Ilenei de la 12 noiembrie 1858 îl *oficia* preotul Teofan Focșa[5]/.

(G. Călinescu)

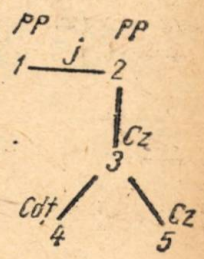

P 3 — ... pentru că (...) urmașul fusese hotărît de alții...

267

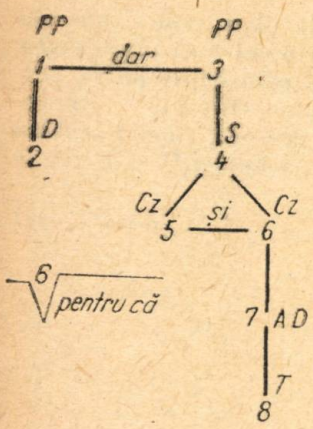

El *știa* dinainte[1]/ (ce) *are să urmeze*[2]/, (dar) *trebui*[3]/ *(să)*-l *întrebe*[4]/, (pentru că) o singură dată *nu* l-*a întrebat*[5]/(și), neprimind trăsura, *s-a ales* cu două palme[6]/, (care) îl *usturau*[7]/ (de cîte ori) *își aducea aminte* de ele[8]/.

(I. Agîrbiceanu)

268

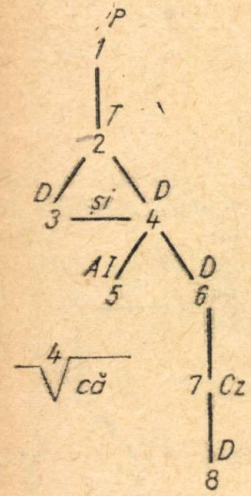

Se *tiniștiră* (însă) pe dată[1]/ (cînd) *văzură*[2]/ (că) *iese* din palat un om numai fir și catifea pe el[3]/ (și) dă *poruncă* gulerașilor[4]/ (ce)-i *tîrîse* pînă acolo[5]/ *(să)*-i *ducă* în palat[6]/ (că) *vrea*[7]/ *(să) vorbească* cu ei măria sa[8]./

(Balade și basme populare)

269

Du-te îndată[1]/ (de)*-mi *ad*-o[2]/, (și)[3]/ (dacă) *vei izbuti*[4]/, pe cinstea mea împărătească *mă jur*[3]/ (că) te *fac* cel dintîi sfetnic[5]/, (iar)[6]/ (de unde) *nu* ⌐[7]/, îți *pui* capul[6]/ (unde)-ți *stau* picioarele[8]/.

(Balade și basme populare)

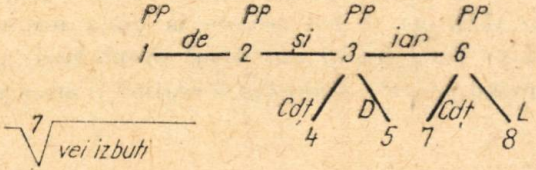

P 3 — ... și [...] pe cinstea mea împărătească mă jur...
P 6 — ... iar [...] îți pui capul...
*de** — cu valoare copulativă

270

Nu aș crea[1]/ (ca) oamenii de știință *(să) creadă* în basmul unui suflet așezat într-o hotărîtă parte a trupului, nici într-un suflet materie-eteriană[2]/ (care) *tremură*[3]/ (și) ⌐ *pătrunde*[4]/ (și) ⌐ *circulă*, deosebit de om, în tot lăuntrul omului[5]/, (dar) *aș dori*[6]/ *(să) nu se disprețuiască* cu atîta ușurință o stare psihologică[7]/ (care) *trebuie*[8]/ *(să) fie* cu mult *mai subtilă*, *mai greu* de studiat și de înțeles[9]/

(B. St. Delavrancea)

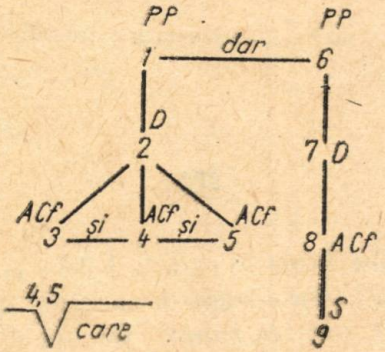

(Ceea ce) mi *s-a întîmplat* mie, considerînd evenimentul pe dinafară[1]/, *s-a întîmplat* multora[2]/, (ceea ce)[3]/ (însă)[4]/ *se petrecu* în sufletul meu[3]/, fără a fi un fenomen extraordinar, vă *va interesa* întrucîtva[4]/, (dacă) *nu credeți*[5]/ (că) nebunii și oamenii sănătoși se *pot* reduce la două formule, una cuprinzînd pe cei[6]/ (care) *iau* visul drept realitate[7]/ (și) alta cuprinzînd pe cei[6]/ (care) *neagă* realității orice părticică de vis[8]/.

(B. St. Delavrancea)

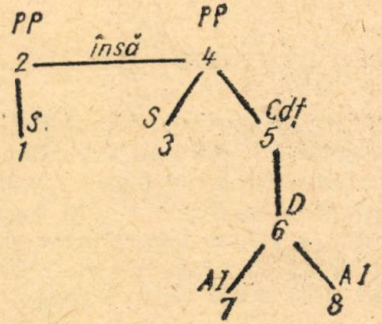

P 4 — ... însă [...] fără a fi un fenomen extraordinar, vă va interesa întrucîtva...

— Ia, *să dăm buzna* în casă la babă[1]/ (și) tu *s*-o *iei* de cînepa dracului[2]/ (și)*s*-o *trăznești* cu capul de părețele cel despre răsărit[3]/, (cît) *îi putea*[4]/, tot așa *să faci* și tu cu

capul babei de păretele cel despre apus[5]/, (ș)-apoi[6]/ (ce) *i-oiu* mai *face* și eu[7]/ *veți vedea** voi[6]/.

(I. Creangă)

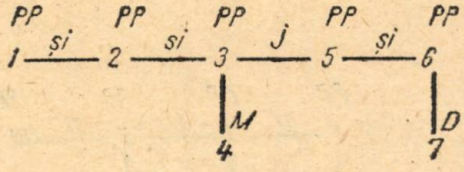

P 6 — ... ș-apoi [...] veți vedea voi.
* Toate predicatele propozițiilor principale sînt exprimate prin verbe la modul imperativ (formă de conjunctiv).

273

Cucoșul atunci se *așază* pe țol[1]/, *scutură* puternic din aripi[2]/ (și) îndată *se umple* ograda și livada moșneagului, pe lîngă paseri, și de cirezi de vite[3]/; (iară) pe țol *toarnă* o movilă de galbeni[4]/ (care) *străluceau* la soare[5]/ (de)-ți *lua ochii*[6]/.

(I. Creangă)

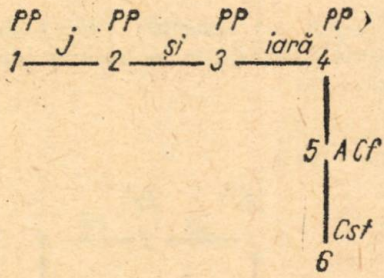

274

— Ia, mîne dimineață[1]/, (cum) *s-a amiji de ziuă*[2]/, *(să)* te *scoli*[1]/ (și) *să apuci*[3]/ (încotro)-*i vede* cu ochii[4]/; (și)[5]/

(ce) ţi-*a ieşi* înainte întâi şi-ntâi[6]/ (dar)* *a fi om*[7]/, (da') \/ *şerpe*[8]/, (dar) (în sfîrşit), orice altă *jivină a fi*[9]/, *pune*-o în traistă[5]/ (şi) o *adă* acasă[10]/.

(I. Creangă)

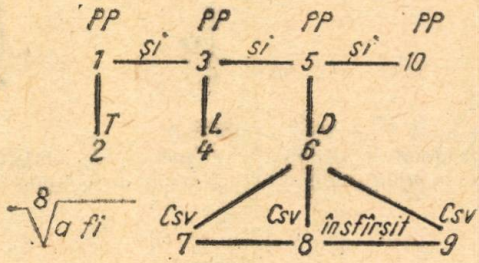

P 1 — ... Ia, mîne dimineaţă [...] să te scoli...
P 5 — ... şi [...] pune-o în traistă...
* *dar* — conjuncţie folosită, dialectal, cu valoare concesivă *(chiar dacă)*.

275

Stăpîne[1]/, (ca *să*) *cunoşti*[2]/ *(cine) sînt* eu[3]/ (şi) (cît) *pot*[4]/, *ascultă*-mă[1]/ (şi) *du-te* la boier[5]/ (de)-i *spune*[6]/ (cum) ţe-*am învăţat*.[7]/

(I. Creangă)

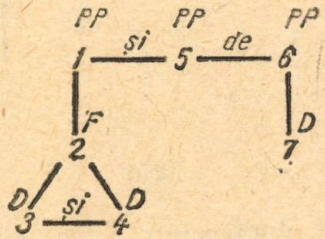

P 1 — Stăpîne [...] ascultă-mă...

276

Ia *adu-ți aminte*[1]/ (ce) *ți-am spus* odată[2]/, (că) și asta[3]/, (cît) *îi de bună și blajină*[4]/, tot *are* o coastă de drac într-însa[3]/, (care) *trebuie* scoasă numaidecît[5]/, (dacă) *ți-i voia*[6]/ *(să) ai* femeie[7]/ (cum) *trebuie*[8]/ (și) *(s)-o duci* cu dînsa pînă la adînci bătrînețe[9]/.

(I. Creangă)

P 3 — ... că și asta [...] are o coastă de drac într-însa...

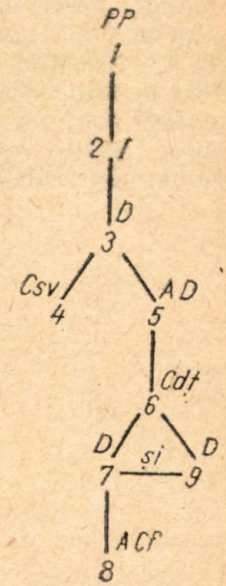

277

Hainele[1]/ (despre care) *ți-am vorbit*[2]/ *sînt vechi și ponosite*[1]/, (și) armele[1]/ *ruginite*[3]/, (iară) calul *ai să-l poți* alege punînd în mijlocul hergheliei o tavă plină cu jaratic[4]/, (și)[5]/ (care) dintre cai *a veni* la jaratic[6]/ *(să) mănînce*[7]/, acela* *are să* te *ducă* la împărăție[5]/ (și) *are să* te *scape* din multe primejdii[8]/.

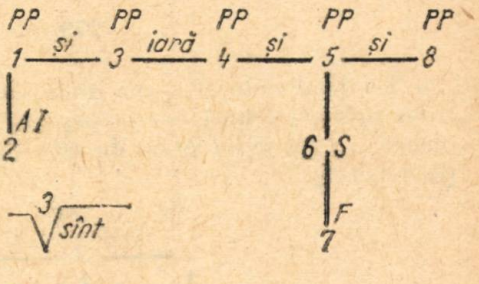

(I. Creangă)

P 1 — ... Hainele [...] sînt vechi și ponosite...
P 5 — ... și [...] acela are să te ducă la împărăție...
* *acela* — pronume de reluare a subordonatei subiective

278

Despre starea plugarilor români, *avea putința* [1]/ *(să) consulte* o serie de documente ale trecutului[2]/, (care)-i *căzuseră* în mînă[3]/, (dar) *bănuia*[4]/ (că) *ar* mai *putea* descoperi încă multe altele[5]/, (dacă) *ar avea* răgaz[6]/, (și) *nu se îndoia*[7]/ (că) în viitor cercetătorii *vor fi* mult *mai norocoși*[8]/ (decît) *putea*[9]/ *(să) fie* el într-o capitală de țară mică[10]/ (unde) *nu se aflau*[11]/, *se putea* spune[12]/, nici biblioteci, nici învățămînt, nici arhive[11]/.

(Camil Petrescu)

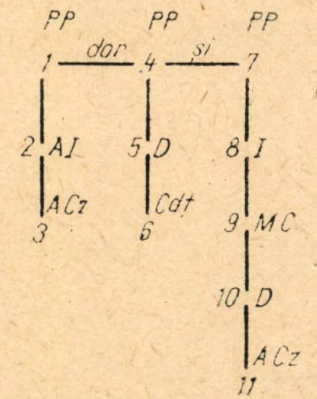

P II — ... unde nu se aflau (...) nici biblioteci, nici învățămînt, nici arhive.

279

Eu ți-*oi arăta*-o[1]/, (pe unde) se *ascunde*[2]/, (iară) tu *să* mi-o *prinzi*[3]/ (cum) ți-*i meșteșugul*[4]/ (și) *să*-i *strîmbi* gîtul oleacă[5]/, *(să)* se *învețe* ea de altă dată a mai purta lumea pe degete[6]/.

(I. Creangă)

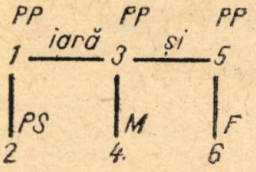

El[1]/, (cum) *a intrat* în odaia[2]/ (unde) l-*a dus* omul boierului[3]/, ş-*a pus* armele *în rînduială*[1]/, *s-a închinat* după obicei[4]/ (ş-) apoi s-*a tologit* aşa îmbrăcat[5]/, (cum) *era*[6]/*, pe un divan moale ca bumbacul, punîndu-şi turbinca cu cele două carboave sub căpătîi, şi aşternîndu-se pe somn[5]/, (căci) de-abia îl *ţineau picioarele*[7]/ de *trudit* (ce) *era*[8]/**.

(I. Creangă)

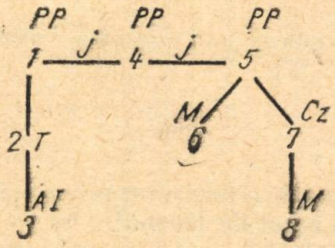

P 1 El [...] şi-a pus armele în rînduială...

P 5 ... şi apoi s-a tologit aşa, îmbrăcat [...] pe un divan moale ca bumbacul, punîndu-şi turbinca cu cele două carboave sub căpătîi şi aşternîndu-se pe scaun...

* P 6 — propoziţie subordonată circumstanţială de mod explicativă. Pentru denumire şi descriere, vezi G.L.R., II, p. 306—307.

** P 8 — propoziţie subordonată circumstanţială de mod explicativă, care se referă la o calificare (G.L.R., II, p. 307).

284

(Dar)[1]/, (cînd) *să aţipească*[2]/, deodată *se aud* prin casă o mulţime de glasuri, care de care mai uricioase[1]/; unele *miorlăiau* ca miţa[3]/, altele *covîţau* ca porcul[4]/; unele *orăcăiau* ca broasca[5]/, altele *mormăiau* ca ursul[6]/; *mă rog*[7]/,

fel de fel de glasuri schimonosite *se auzeau*[8]/, (de) *nu se* mai *ştia*[9]/ (ce) mama dracului *să fie* acolo[10]/.

(Ion Creangă)

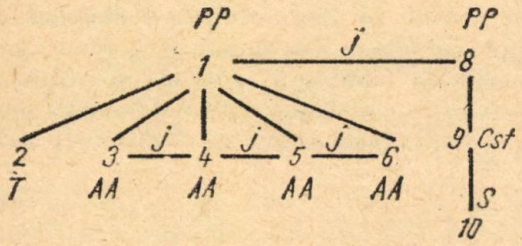

P 1 — Dar [...] deodată se aud prin casă o mulţime de glasuri...

285

Şi, scurt şi cuprinzător, *sărut* mîna mătuşei, luîndu-mî ziua bună, ca un băiet de treabă[1]/, *ies* din casă[2]/ (cu chip că) *mă duc* la scăldat[3]/*, *mă şupuresc*[4]/ (pe unde) *pot*[5]/ (şi) cînd colo, *mă trezesc* în cireşul femeii[6]/ (şi) *încep* a cărăbăni la cireşe în sîn, crude, coapte[7]/, (cum) *se găseau...*[8]/.

(I. Creangă)

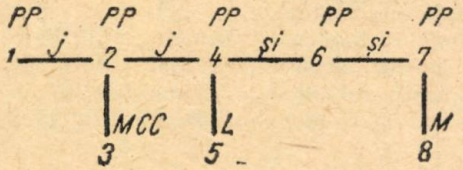

a se şupări — a se furişa, a se strecura. (DLRM)
* P 3 — analizată în G.L.R., II, § 835

286

(Dacă) *am auzit* aşa[1]/, *am zis* şi eu, în gîndul meu[2]/, (că) *are* întrucîtva *dreptate* maica desăgăriţă[3]/, (şi) *am*

lăsat-o în plata lui Dumnezeu[4]/, (pentru că) *am văzut-o*[5]/ (că) *este pidosnică*[6]/ (și) V *voiește* cu orice chip[7]/ *(să)* se *adăpe* de la un izvor[8]/.

(I. Creangă)

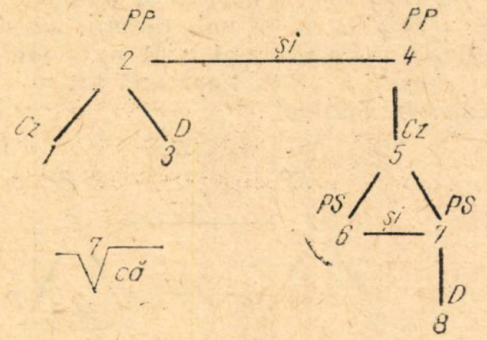

pidosnic — care face totul pe dos sau altfel decît se face de obicei; ciudat, sucit. (DLRM)
P 4 — are și nuanță temporală.

287

(Cum) *au ajuns* țăranii în Iași[1]/, boierii *au pus mînă de la mînă*[2]/, (de) *i-au ferchezuit* frumos[3]/ (și) *i-au îmbrăcat* la fel, cu cheburi albe și cușme nouă[4]/, (de) *se mirau* țăranii[5]/ (ce) berechet *i-a găsit*[6]/.

(I. Creangă)

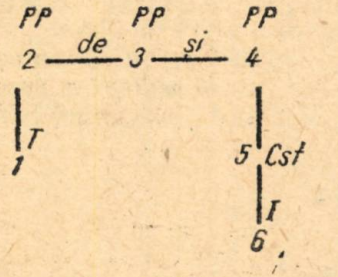

berechet — belșug, abundență. (DLRM)

288

Bine-ar fi[1]/ (dac)-*ar fi așa*, cocoane[2]/, (căci)[3]/, la război ⌐ *înapoi*[4]/ (și) la pomană ⌐ *năvală*[5]/ *, parcă *nu* prea *vine la socoteală*[3]/... (iar) de la bolovanul dumneavoastră *am înțeles așa*[6]/: (că) pînă acum noi, țăranii, *am dus* fiecare cîte-o peatră mai mare sau mai mică pe umere[7]/, (însă) ⌐ acum *sîntem chemați* a purta împreună tot noi, opinca, o stîncă pe umerele noastre[8]/.

(I. Creangă)

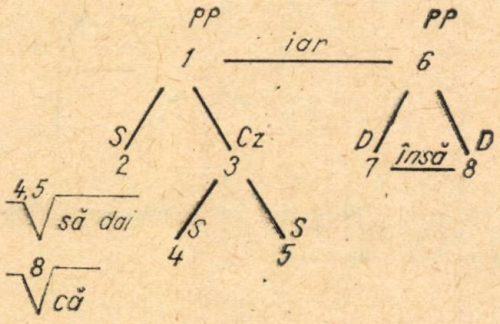

P 3 — căci [...] parcă nu prea vine la socoteală...
* ... *la război înapoi și la pomană năvală* — expresie eliptică circulînd în limba română în diverse variante.

289

Mare de inimă, iar de gură și mai mare, părintele Duhu *nu* se *învrednicise* de o viață mai bună[1]/; (dar) *se vede*[2]/ (că) nici *poftea* el una așa[3]/, (de vreme ce) *nu*-și *astîmpăra* gura către mai-marii săi[4] /(măcar *să*)-l *fi picat* cu ceară[5]/.

(I. Creangă)

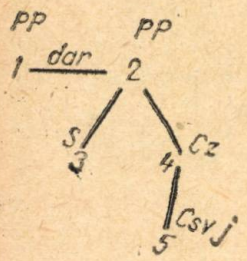

290

De copil, în seminarul Socola[1]/, (unde)-*a învățat* carte, mai mult singur decît de la profesori[2]/, își *punea* degetele pe o peatră[1]/ (și) le *bătea* cu alta de ciudă[3]/ (că) *nu scriu* frumos[4]/; se *lovea* cu pumnul peste cap[5]/, (cînd) *vedea*[6]/ (că) nici dascălul *nu putea*[7]/ *(să)*-i *tălmăcească* bine ceva[8]/, (și) *vai* de școlarii[9]/ (care)-l *sminteau* de la învățătură[10]/.

(I. Creangă)

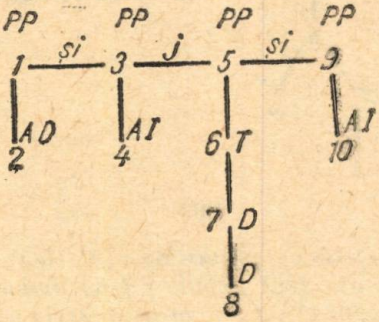

a tălmăci — a explica, a lămuri; a dezlega, a ghici o problemă, o întrebare etc. (DLRM)

291

(Și)[1]/ (cum) *ajung* într-un loc[2]/ (unde) *era* judecătorie[3]/, *se înfățoșează* judecătorului[1]/ (și) *încep* a spune împrejurarea din capăt, pe rînd fiecare[4]/; (cum) *a mîncat* drumețul cel străin la masa lor deopotrivă cu dînșii[5]/, (cum) le-*a dat* cinci lei drept mulțămită[6]/ (și) (cum) cel cu trei pîini *a găsit cu cale*[7]/ *(să)*-i *împartă*[8]/.

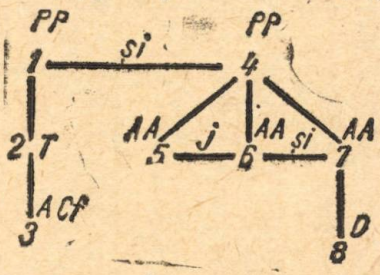

(Ion Creangă)

P 1 — Și [...] se înfățoșează judecătorului...

292

(Fiindcă) tot *a venit* până aici[1]/ (şi) /¯ pădurea *era* aproape[2]/, *se duse*[3]/ *(să) dea o raită*[4]/, chibzuind[3]/ (c)-*ar fi bine*[5]/ *(să)*-şi mai *care* cîteva sănii de lemne[6]/ (până ce) *nu începe* omătul[7]/ *(să) se topească*[8]/, cel puţin *(să) nu* mai *aibă* grija asta până în iarna viitoare[9]/.

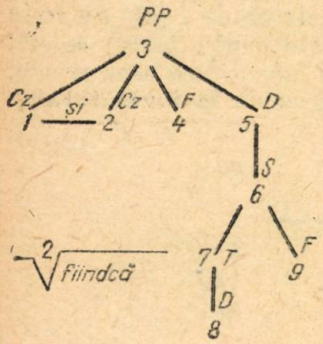

(L. Rebreanu)

293

Notarul îi *spuse* cu părere de rău[1]/ (că) *nu*-l *poate* lua cu el în Armadia[2]/, (că) *trebuie*[3]/ *(să) umble* negreşit prin comună[4]/, *(să) zorească* strîngerea birurilor[5]/ (şi) *(să) pună sechestre* celor rămaşi prea mult în urmă[6]/, (deoarece) percepţia îl *ameninţă* cu amendă[7]/ (dacă) *nu va vărsa* în trei zile, măcar sumele de pe semestrul trecut[8]/.

(L. Rebreanu)

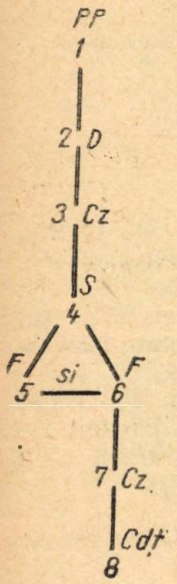

Cîteodată îi *venea*[1]/ *(să) izbucnească*[2]/, *(să) strige* în gura mare[3]/ (că) și-*a împlinit* gîndul[4]/, (că) de acum *poate* avea și pămînt și de toate[5]/, (numai *să*) *vrea* dînsul[6]/, (căci) toate numai de voința lui *atîrnă*[7]/.

(L. Rebreanu)

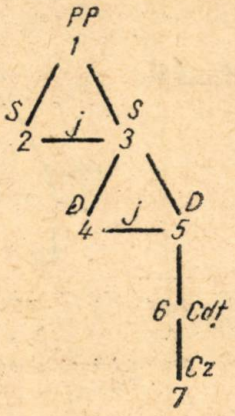

295

Tocmai (fiindcă) i-*ar fi fost ușor*[1]/ *(să) pună capăt* tuturor neînțelegerilor[2]/, *nu se îndura*[3]/, (parcă) *s-ar fi temut*[4]/ (că)[5]/, (îndată ce) *va fi dobîndit*[6]/ (ce) *a rîvnit* atît de vijelios[7]/, *vor începe* poate alte zbuciumări necunoscute și mai grele[8]/.

(L. Rebreanu)

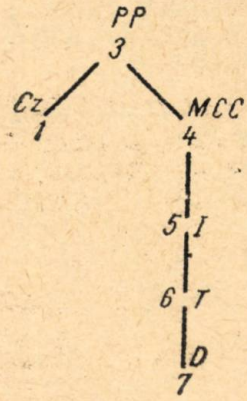

P 5 — ... că [...] vor începe poate alte zbuciumări necunoscute și mai grele.

296

Apoi[1]/ (dacă)-*i așa*[2]/, degeaba ne-*am* mai *ostenit*[1]/ (și) *am necăjit* pe domnul părinte[3]/, *zise* Ion învîrtindu-și pălăria în mîini și îndreptîndu-se spre scaun[4]/ (ca și cînd) *ar fi dat*[5]/ *(să)* se *scoale*[6]/ (și) ~~s-ar fi răzgîndit~~ înainte de a sfîrși mișcarea[7]/.

(L. Rebreanu)

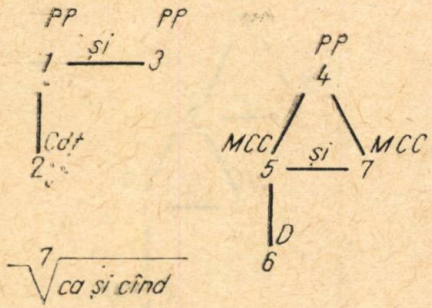

P 1 — Apoi [...] degeaba ne-am mai ostenit...

297

(Cînd) *sosiră* în fața casei lui Vasile Baciu[1]/, amîndoi *se gîndiră*[2]/ *(să) lase*[3]/ (așa cum) *era* celălalt[4]/ (și) *(să) sfîrșească*[5]/, (și) totuși *se răzgîndiră* repede nădăjduind fiecare[6]/ (că) amînarea *va aduce* apă la moară lui[7]/.

(L. Rebreanu)

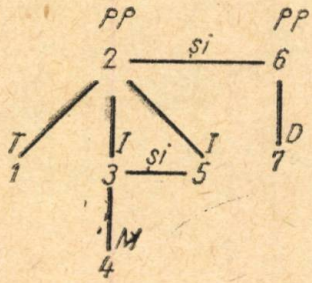

Boierul cel bătrîn *a chemat*-o atunci[1]/ (și) *a mîngîiat*-o[2]/, (și) i-*a făgăduit*[3]/ (că) *are să*-i *plătească* dumnealui boul[4]/ (și) *(să) aibă grijă* de bieții orfani[5]/, (dar) numai cu făgăduiala *s-a ales*[6]/, (căci) pe urmă[7]/, (de cîte ori) *s-a* mai *dus* la curte[8]/ (și) √ *s-a rugat*[9]/, la boierii cei mari *n-a putut* pătrunde[7]/, (iar) √ logofătul[10]/, (cînd) *a văzut*[11]/ (că) *nu* mai *scapă* de lacrimile ei[12]/, i-*a spus*[10]/ (că) boierul *s-a ținut de vorbă*[13]/ (și) √ *a dat porunci* domnului Isbășescu[14]/ *(să)*-i *plătească* paguba[15]/, (dar) (că) răposatul... *a avut* mulți bani luați înainte[16]/, (așa că)[17]/ paguba[18]/ *trebuie*[17]/ *(să)* i-o *scază* din datorii[18]/.

(L. Rebreanu)

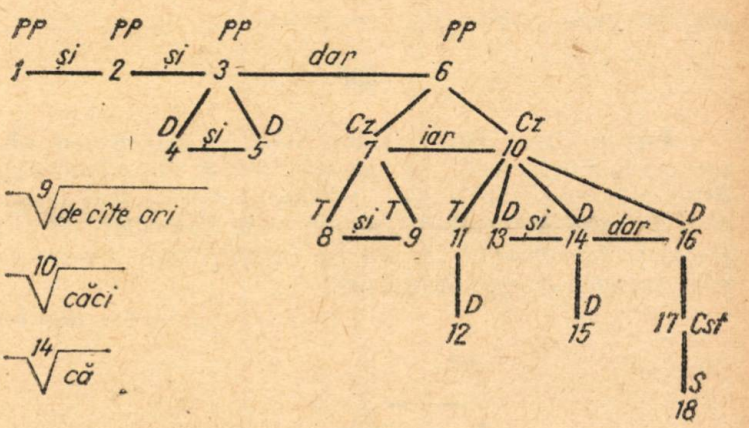

P 7 — ... căci pe urmă [...] la boierii cei mari n-a putut pătrunde...
P 10 — ... iar logofătul [...] i-a spus...

299

Cel mare *se repezi* la ceaunul gol[1]/, *își dete seama*[2]/ (c)-*a greșit*[3]/, *se strîmbă* la cățel[4]/, (care) *nimerise* mai bine[5]/ (și), negăsind ascultare de bunăvoie, îl *înșfăcă* de ceafă[6]/

(și)-l *tăvăli* puțin[7]/, (ca *să*)-l *învețe minte*[8]/, (iar) pe urmă *se apucă de mîncare*[9]/, (fără *să*) *se sinchisească* de chelălăiturile tovarășului mai mic și nici de babă[10]/, (care) îi *probozea*[11]/...

(L. Rebreanu)

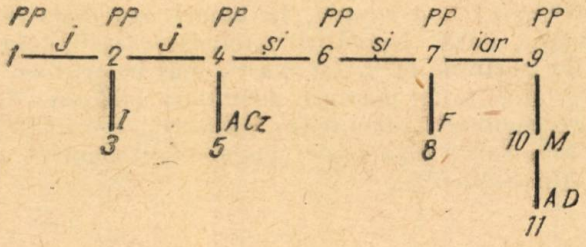

probozea — ocără, mustra, dojenea. (DLRM)

300

Într-un tîrziu, *veni* și Anton Nacu[1]/, (care) *avusese* niște treburi la Ruginoasa[2]/, (și) *povesti*[3]/ (că) și el *s-a întîlnit* pe drum cu călărețiialbi[4]/ (și) √ i-*au spus* tot așa[5]/, (că) oamenii *să-și împartă* fără zăbavă pămînturile boierilor[6]/ (și) √ [7]/ (cine) *se împotrivește*[8]/ *să nu fie cruțat*[7]/, (cum) *n-au fost* nici oamenii *cruțați* de dinșii[9]/.

(L. Rebreanu)

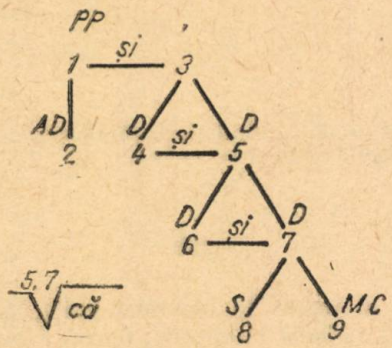

P 7 — ... și [...] să nu fie cruțat...

301

Ce *minunat ar fi*, excelență[1]/, (dacă) inima și creierul *ar fi rămas împreună, îngemănate*[2]/, *(să) nu facă* niciodată inima[3]/ (ce) *nu vrea* creierul[4]/ (și) mai cu seamă creierul *(să) nu facă*[5]/ (ce) *sfișie* inima[6]/.

(L. Rebreanu)

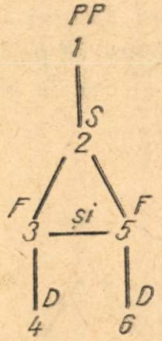

302

Pe urmă, potolindu-se cu greutate și cu o vădită rușine[1]/ (pentru că) *nu* și-*a stăpînit* rîsul[2]/, își *reluă* masca obișnuită și serioasă, povestind colonelului[1]/ (cum) i-*a cerut* Bologa[3]/ *(să) nu vie* pe frontul românesc[4]/ (și) (cum) totuși el l-*a iertat*, avînd de-a face cu un ofițer foarte capabil și conștiincios[5]/, (deși) acuma *vede*[6]/ (că) *e* și *încăpățînat*[7]/.

(L. Rebreanu)

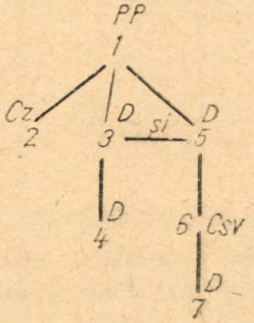

P 1 — Pe urmă, potolindu-se cu greutate și cu o vădită rușine [...] își reluă masca obișnuită și serioasă, povestind colonelului...

303

Conștiința[1]/ (că) toate năzuințele și strădaniile lui *sînt tot așa de neputincioase* și *fără rost* ca și zvîrcolirile unei rîme[2]/ îi *năpădea* din ce în ce sufletul, împreună cu constatarea amară[1]/ (că) viața omului *e insuportabilă*[3]/ (dacă) *n-are* un reazim solid[4]/ (care) *să ție* veșnic dreaptă cumpăna între lumea dinăuntru și cea de afară[5]/.

(L. Rebreanu)

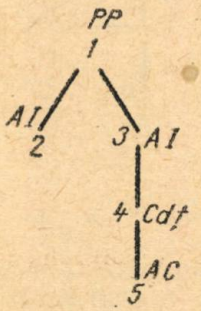

P 1 — Conștiința [...] îi năpădea din ce în ce sufletul, împreună cu constatarea amară...

304

Vru[1]/ *(să)* se *ferească* și acuma[2]/, *închise* pleoapele[3]/, (dar) atunci întrebarea îi *aprinse* în suflet o flacără albă[4]/, (în jurul căreia) se *înșiruiră* toate gîndurile vieții lui, de la crîmpeiele cele mai infime[5]/, (ce) i-*au murit* în creier înainte de a se limpezi[6]/, pînă la cugetările grele, ordonate,

mîndre[5]/, (pe care) el le *alesese* cu încredere drept călăuze de viaţă[7]/...

(L. Rebreanu)

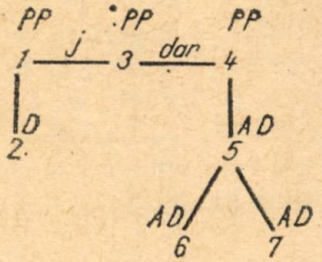

P 5 — ... în jurul căreia se înşiruiră toate gîndurile vieţii lui, de la crîmpeiele cele mai infime [...] pînă la cugetările grele, ordonate, mîndre...

305

Peliţele de pe lumina ochiului i *se roşise* ca focul[1]/ (şi) prin ele *părea*[2]/ (că) *vede*[3]/ (cum) luna se *cobora* încet, mărindu-se spre pămînt[4]/, (pînă ce) *părea ca o cetate* sfîntă şi argintie, spînzurată din cer[5]/, (ce) *tremura* strălucită[6]/...

(M. Eminescu)

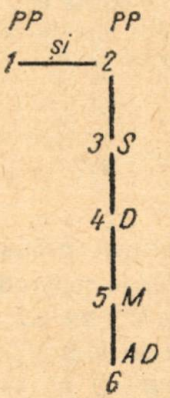

306

Lipsit de iubire[1]/ — (căci) *n-avea* pe nimeni în lume[2]/, iubitor de singurătate, în neputința sufletească de a-și crea o soartă mai fericită, el *știa*[1]/ (că) în „această ordine a realității“[3]/, (cum) o *numea* el[4]/, *nu*-l *va întîlni* nici un zîmbet și nici o lacrimă[3]/ — √ neiubit și neurît de cineva *se va stinge* asemenea unei scîntei[5]/, (după care) *nu-ntreabă* nimenea — nimenea-n lume[6]/.

(M. Eminescu)

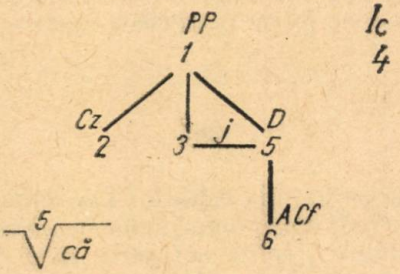

P 1 — Lipsit de iubire [...] iubitor de singurătate, în neputință sufletească de a-și crea o soartă mai fericită, el știa...
P 3 — ... că în „această ordine a realității“ [...] nu-l va întîlni nici un zîmbet și nici o lacrimă...

307

Se înțelege[1]/ (că) atunci *trebuie*[2]/ *(să) ne despărțim* pentru totdeauna[3]/, (căci) în spații dorite, ziua *va fi secol*[4]/ (și)[5]/ (cînd) te *vei întoarce*[6]/ *nu vei* mai *găsi* pe Ruben[5]/, (ci) √ un alt om, analog cu mine[7]/, (pe care) (însă) ușor îl *vei găsi*[8]/ √ — numai poate el *nu* te *va cunoaște*[9]/, √ poate

va fi pierdut tainele învățăturii tale[10]/ (și) √ *va fi om* ca toți oamenii[11]/.

(M. Eminescu)

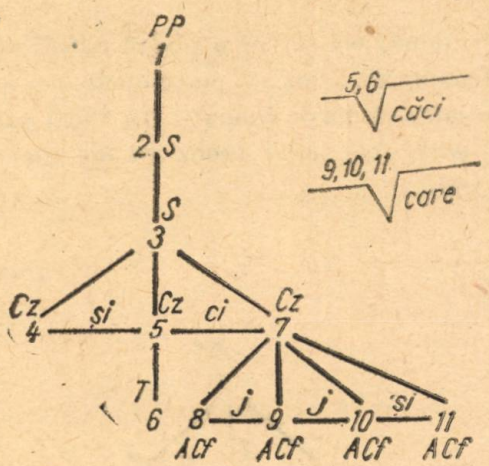

P 5 — ... și [...] nu vei mai găsi pe Ruben...
analog — la fel, asemănător. (DLRM)

308

Este o frumuseță de zi acum[1]/ (cînd) îți *scriu*[2]/ (și) *sînt* atît de *plin* de dulceața cea proaspătă a zilei, de mirosul cîmpiilor, de gurele înmiite ale naturii[3]/, (încît) *pare*[4]/ (că)-mi *vine*[5]/ *(să) spun* și eu naturii[6]/ (ce) *gîndesc*[7]/, (ce) *simt*[8]/, (ce) *trăiește* în mine[9]/.

(M. Eminescu)

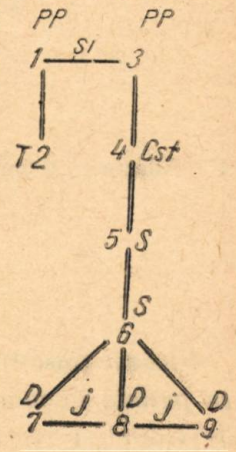

309

Adesea[1]/, (cînd) mă *sui* pe o piatră naltă[2]/, îmi *pare*[1]/ (că) în creţii mantalei, aruncate peste umăr, *am încremenit*[3]/ (şi) √⁻ *am devenit o statuă* de bronz[4]/, (pe lîngă care) *trece* o lume[5]/, (ce) *ştie*[6]/ (că) acest bronz *nu are* nici o simţire comună cu ea[7]/...

(M. Eminescu)

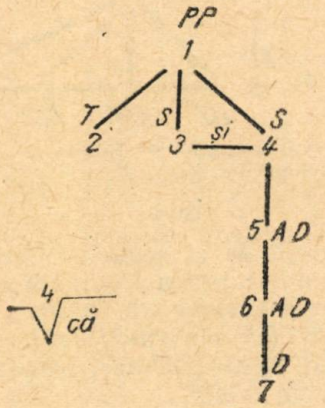

P 1 — Adesea [...] îmi pare...

310

Uitasem (însă)[1]/ (că)[2]/ (tot ce) *nu e posibil* obiectiv[3]/ *e cu putinţă* în mintea noastră[2]/ (şi) (că) în urmă toate[4]/ (cîte) *vedem*[5]/, √⁻ *auzim*[6]/, √⁻ *cugetăm*[7]/, √⁻ *judecăm*[8]/, *nu sînt*

decît creațiuni prea arbitrare a propriei noastre subiectivități[4]/, *(iar)* $\sqrt{}$ *nu lucruri* reale[9]/.

(M. Eminescu)

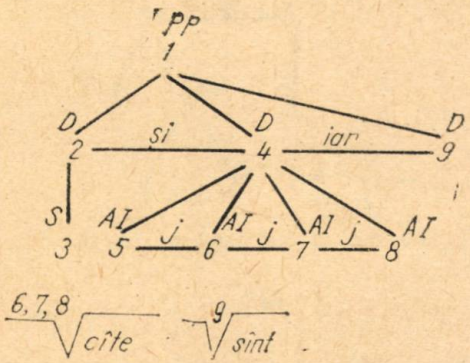

P 2 — ... că [...] e cu putință în mintea noastră...
P 4 — ... și că în urmă toate [...] nu sînt decît creațiuni prea arbitrare a propriei noastre subiectivități.
obiectiv — care există în afara conștiinței omenești și independent de ea (DLRM)
subiectivitate — însușirea de a fi subiectiv (DLRM)
subiectiv — care consideră că baza a tot ce există este conștiința individuală — care neagă faptul că îndărătul senzațiilor se află obiectele reale, independente de om (DLRM)
* *nu sînt decît creațiuni...* afirmare prin negare. Predicatul este, de fapt, la forma afirmativă — realizată prin folosirea corelativă a adverbelor *nu ... decît*, în relația cu verbul *a fi*.

311

Oricine *va crede* poate[1]/ (că) asta *nu-i cu putință*[2]/, (dar)[3]/ (cînd) *ar ști* cineva[4]/ (cum) revoluțiunea și nesiguranța vieții proprii îl *face* pe om nepăsător pentru viața sa[5]/ (și) $\sqrt{}$ *face* din omor și luptă o stare normală a omului[6]/, acela *va înțelege* nu numai starea noastră ci și secolii aceia[3]/,

(unde) ocupațiunea principală a popoarelor *consta* din bătălii și pradă[7]/.

(M. Eminescu)

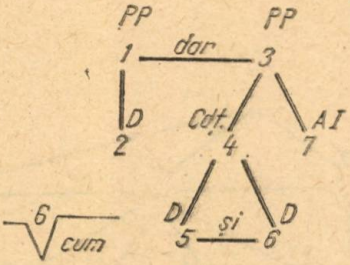

P 3 — ... dar [...] acela va înțelege nu numai starea noastră...

312

Neîncetata curgere a vremii[1]/ — (ce) *nu* se *oprește* o clipă[2]/ (și) (ce) *nu* se *întoarce* o clipă din calea[3]/ (care) *a făcut*-o[4]/ — îi *vorbea* spunîndu-i cu o neasemănată putere[1]/, (că) ziua de azi *nu e ca cea* de mîine[5]/; (că) — om sau lucru — astăzi *sînt*[6]/ (dar) √ mîine *pot*[7]/ *(să) nu* mai *fie*[8]/, (și)[9]/ (dacă) cumva tot *urmează*[10]/ *(să)* mai *stăruiască*[11]/, √ un mîine[9]/ (în care) *nu vor* mai *fi*[12]/ le *va ajunge* și pe ele[9]/.

(Al. Macedonski)

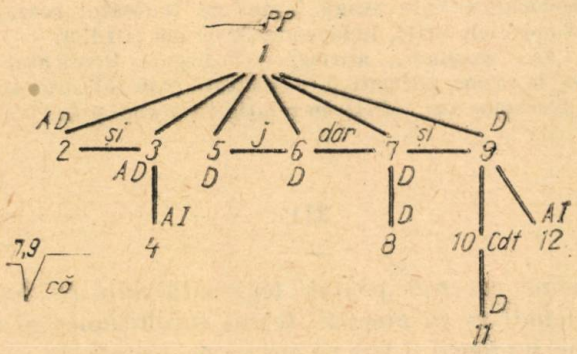

P 1 — Neîncetata curgere a vremii [...] îi vorbea spunîndu-i cu o neasemănată putere...
P 9 — ... și un mîine [...] le va ajunge și pe ele.

(Fiindcă) *nu putea*[1]/ *(să) cerşească*[2]/, (căci) *fusese* şi el *om* cu casă şi cu masă[3]/, *trăia* din ciornele[4]/ (pe care) le *scotea* pentru împricinaţi după hrisoavele scrise în slove cu trei caturi[5]/ (şi) (ce) *se aflau* cîte o dată pe la tribunale, şi cîte o dată, pe la arhivă[6]/, (dar) (pe care) nimeni, acum, *nu* mai *ştia*[7]/ nici *(să)* le *citească*[8]/, necum *(să)* le *tălmăcească*, aşternîndu-le pe hîrtie, pe înţelesul lumii noi[9]/.

(Al. Macedonski)

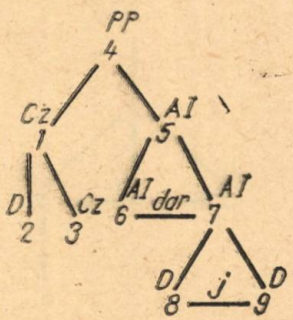

314

E-o mişcare[1]/, *e* un farmec[2]/ (care)-n veci *nu* se mai *curmă*[3]/...
(Şi)[4]/ (cînd) te *întorci*[5]/ (şi) *cugeţi*, lung privind[6]/ (ce) *laşi în urmă*[7]/.
Simţi[4]/ (că) *nu-i chip*[8]/ *(să)* te *saturi*[9]/, (c)-a trăi *e-o fericire*[10]/.

(Al. Vlahuţă)

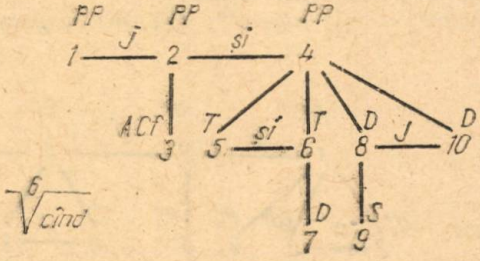

P 4 — ... şi [...] simţi...

315

Bine e[1]*/ (să) știi*, la moarte[2]/, (că) o dungă *lași* —
un nume[3]/,
(C)-*ai săpat* la zidul nopții[4]/ — (c)-*ai muncit*[5]/ *(să)*-ți
scoți în lume.
Din al creierului zbucium, ca pe-un diamant, ideea[6]/.

(Al. Vlahuță)

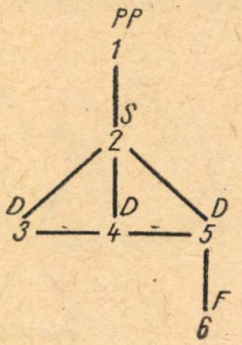

316

(Iar)[1]/ (dacă) ochii ei albaștri,
Citind, *se vor întuneca*[2]/,
(Și) pe obrazu-i trist și palid
O lacrimă *va luneca*[3]/,
Tu *fă-te*[1]/ (că) *nu vezi*[4]/, (și) *las*-o[5]/
De tine fața (să)-și ascundă[6]/,
Gîndește-te[7]/ (că) *sînt* departe[8]/,
(C)-*aștept*[9]/ — (și) *roag*-o[10]/ *(să)*-mi *răspundă*[11]/.

(Al. Vlahuță)

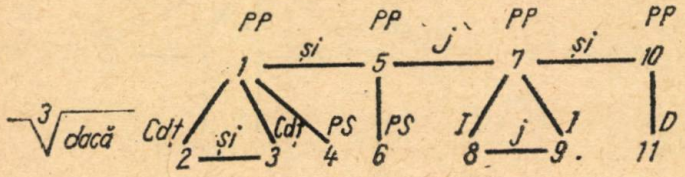

P 1 — Iar [...] tu fă-te...

317

Toată lumea-mi *spunea*[1]/ (că) *am* talent[2]/ (ş)-*am s-ajung departe*[3]* — (şi) eu[4]/, (ca *s*)-*ajung* mai departe[5]/, *am lăsat* drumul cel bun şi cunoscut[4]/, (ş)-*am luat-o* razna peste cîmpi, crezînd[6]/ (c)-aşa-*i mai de-a dreptul*[7]/, (şi)[8]/ (cînd) *am deschis* ochii[9]/ *era prea tîrziu*[8]/...

(Al. Vlahuţă)

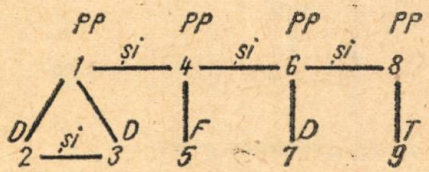

P 4 — ... şi eu [...] am lăsat drumul cel bun şi cunoscut...
P 8 — ... şi [...] era prea tîrziu...
* *a ajunge departe* — expresie avînd sensul *a dobîndi succese* (cf. DLRM). La a doua apariţie în text, poetul face un joc de cuvinte, folosind adverbul *departe* cu sens propriu.

318

(Dar)[1]/ (cînd) *m-am uitat* în juru-mi[2]/ (ş) V¯ *-am văzut*[3]/ (că) *e o boală*[4]/,
(Şi) (că) toţi începătorii, de abia scăpaţi din şcoală,
Ofiliţi în floarea vîrstei de-un dezgust molipsitor,
Îşi *zădărnicesc* puterea, focul tinereţii lor[5]/,
(Ca *să*) *legene*-n silabe, pe tiparele găsite,
Desperări de porunceală şi dureri închipuite[6]/,
(Cînd) *am înţeles*[7]/ (c)-aceasta *e o modă*[8]/ (care) *soarbe*
Seva tinereţii noastre[9]/ *am zis* gîndurilor oarbe[1]/,
(Ce)-şi *roteau* peste morminte zborul lor de lilieci[10]/
(Să) s-*abată* lăsînd morţii în odihna lor de veci[11]/

(Şi) din florile vieţii *(să) aleagă*[12]/ (şi) *(s)-adune*
În nepieritorul fagur adevăr şi-nţelepciune[13]/.

(Al. Vlahuţă)

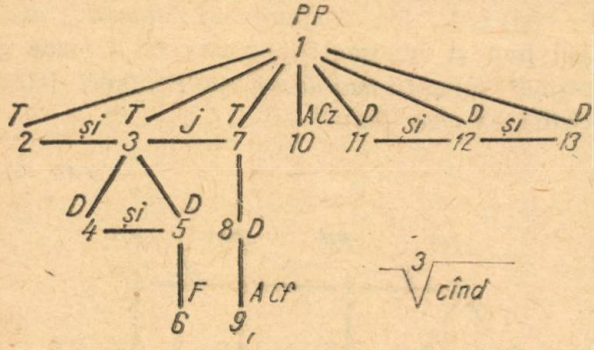

P 1 — Dar [...] am zis gîndurilor oarbe...

319

Vrea[1]/ *(să)* mai *vad*-o dată pe boier[2]/, *vrea*[3]/ *(să)*-l mai *întrebe*-o dată[4]/, *(să)*-l *roage* frumos[5]/ *(să)*-i *deschidă* şi lui capul[6]/, (că) el *e prost*[7]/ (şi) *nu se dumireşte* în nici un chip[8]/, (cum) de *nu* se *poate* el mîntui de datoria[9]/ (în care) s-*a încurcat* acum trei ani[10]/, (cînd) *a luat* de la curte doi poli şi o mierţă de păpuşoi[11]/, (ca *să*) *aibă*[12]/ (cu ce)-şi *scoate* casa din iarnă[13]/.

(Al. Vlahuţă)

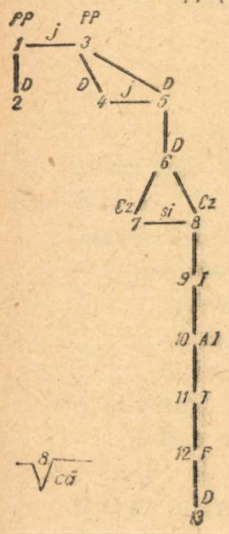

La vîrsta aceea (însă) energia sufletească, tăria emoțiunilor se *descarcă* iute[1]/, se *împrăștie* pe-atîtea căi[2]/ (care) mai tîrziu *încep* a se închide[3]/... (așa încît)[4]/, (cînd) un astfel de poet se *închide* în odăița lui[5]/, (ca *să*) *facă* și el o poezie[6]/, (chiar dacă) *e fixat* asupra subiectului[7]/, (chiar dacă) *are* de spus ceva[8]/, acest ceva de spus al lui se *va evapora*[4]/ (sau) se *va schimba* foarte lesne[9]/, (pentru că) la el *lipsește* acea acumulare și condensare a unui șir de impresii și observații[10]/, (cari) *să*-l *ardă* pe suflet[11]/, (pe cari) *să* le *fi purtat*[12]/ (și) √⁻ *să* le *fi mestecat* multă vreme în tăcere[13]/, (pînă cînd) *nu* mai *poate*[14]/ (și) √⁻ *caută*[15]/ *(să) scape* ca de o greutate[16]/ (care)-l *doare*[17]/, ca de-un păs[16]/ (care)-l *sufocă*[18]/.

(Al. Vlahuță)

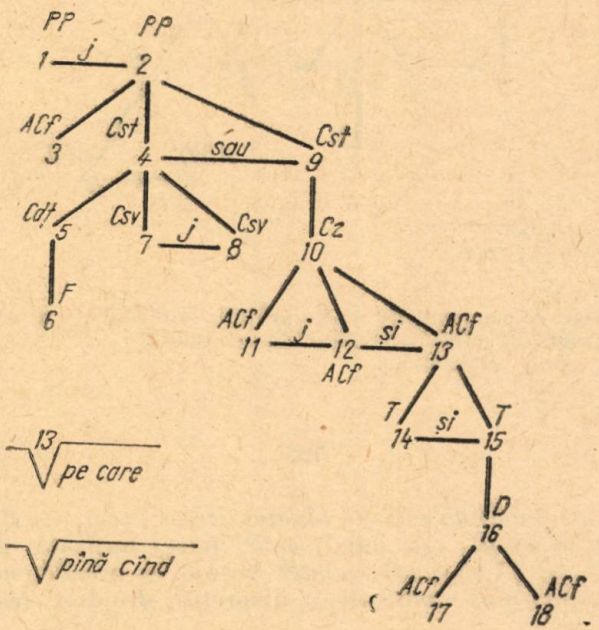

P 2 — ... se-mprăștie pe-atîtea căi [...] așa...
P 4 — ... încît [...] acest ceva de spus al lui se va evapora.
P 5 — are și nuanță temporală

321

(Dar) de neajunsurile și dezordinile vieții[1]/, (oricît) de *multe și adînci ar fi* ele[2]/, *nu* se *poate* pătrunde un suflet la o vîrstă așa de crudă[1]/ (și)[3]/, (pentru ca *să*) *cînți* o emoțiune[4]/, *trebuie*[3]/ (ca) sufletul tău *(să) fie covîrșit* de puterea acelei emoțiuni[5]/, (căci) *se știe*[6]/ (că) poetul *dă* din prisosul inimii lui[7]/; (și)[8]/ (ca *să*) *poți* turna un vers nepieritor[9]/, *trebuie*[8]/ *(să) arzi* de-un gînd, de o simțire nestăpînită[10]/, (care) *să spargă* limitele obișnuitelor expresii[11]/ (și) √ *să îmbrace* forma solemnă, haina de sărbătoare a versului[12]/.

(Al. Vlahuță)

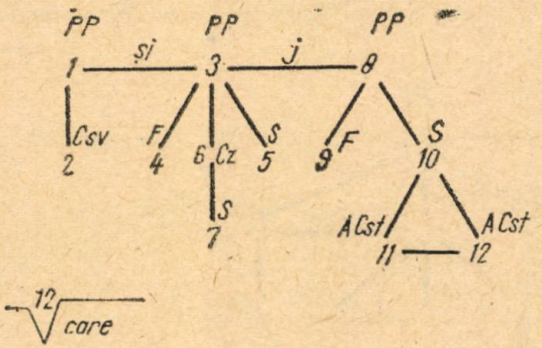

P 1 — Dar de neajunsurile și dezordinile vieții [...] nu se poate pătrunde un suflet la o vîrstă așa de crudă...
P 3 — ... și [...] trebuie...

322

(Și)[1]/ (cînd) *nu ești din aluatul* acelor[2]/ (cari) se *tîrăsc*[3]/, (ca *să*) le *aibă*[4]/, (și) (cînd) *vezi*[5]/ (cîte) nulități îți *trec înainte*[6]/ (și) √ tu *rămîi, rămîi** veșnic *în urmă*[7]/, *nu știu zău*[1]/ (ce)-ți mai *rămîne* decît disprețul, drojdia[8]/ (care) se

* *rămîi, rămîi (...) în urmă* — locuțiune verbală în care verbul se repetă, pentru a exprima caracterul durativ al acțiunii (formează un singur predicat)

pune la fundul oricărui suflet amărît și nedreptățit, în astfel de împrejurări[9]/.

(Al. Vlahuță)

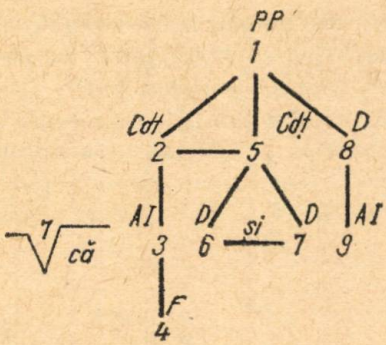

P 1 — Și ... nu știu zău.
P 2 și 5 — are și nuanță temporală

323

Or fi bănuind ei vreodată[1]/ (că), de pe monedele[2]/ (pe cari) le *găsesc*[3]/, (cînd) își *sapă* via sau ogorul[4]/, îi *privește* chipul unui împărat roman[2]/ (și) (că), sub vechile ruini[5]/, (pe care)-și *întind* năvoadele la soare[6]/, *dorm* atîtea scumpe amintiri din istoria neamului lor[5]?/...

(Al. Vlahuță)

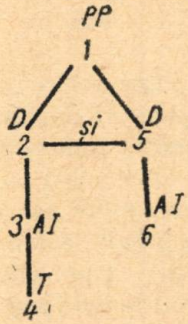

P 1 — ... că de pe monedele [...] îi privește chipul unui împărat roman.
P 4 — ... și că, sub vechile ruine [...] dorm atîtea scumpe...

De pe plută, din goană, ochii noștri *beau* cu nesaț frumusețile acestea[1]/ (care) *curg*[2]/ (și) ∨¯ *nu* se mai *sfîrșesc*[3]/, (și) ne *pare rău*[4]/ (că) *nu* le *putem* lua[5]/, *(să)* le *aducem* cu noi[6]/ (și) *(să)* le *arătăm* lumii[7]/, (așa cum) le *vedem* acum, în lumina, în măreția și liniștea asta dumnezeiască[8]/, (și) *(să) spunem* celor[9]/ (cari) *nu* le *cunosc*[10]/ (și) ∨¯ *nu* le *știu*[11]/: — *Iată* țara noastră[12]/!...

(Al. Vlahuță)

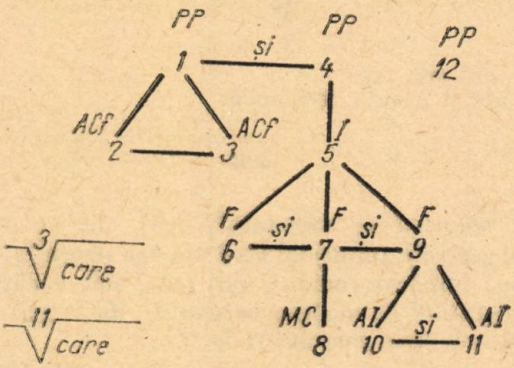

325

(Cînd) cuparul îi *aduse* potirul de aur[1]/ (din care) *bea** domnii[2]/ (și) (cînd) pahărniceii *dreseră* pe la toți prin pahare[3]/, Mihnea se *sculă*[4]/, *închină* drept mulțumită pentru darul și mila dumnezeiască[5]/ (și) *rosti*, cu glas întristat, un cuvînt[6]/ (în care) *arăta*[7]/ (cum că) „toate *sînt trecătoare* pe pămînt: tinerețe, pricopseală, sănătate, frumusețe și slavă, toate daruri ale proniii[8]/, (cum că) *se scutură* ca frunzele toate bunurile[9]/ (cîte) ni le *dăruiește*, pentru o zi, milostivirea cerească[10]/, (dar) ∨¯ mai vîrtos cum** *n-or să fie zadar*—

* *bea* — formă identică la singular și plural
***cum* — aici, pronume interogativ

nice și amăgitoare averile și bogățiile[11]/ (care) le *agonisim* noi muritorii[12]/ (și) (care) ne *vin* de la zadarnica omenire[13]/.

(Al. Odobescu)

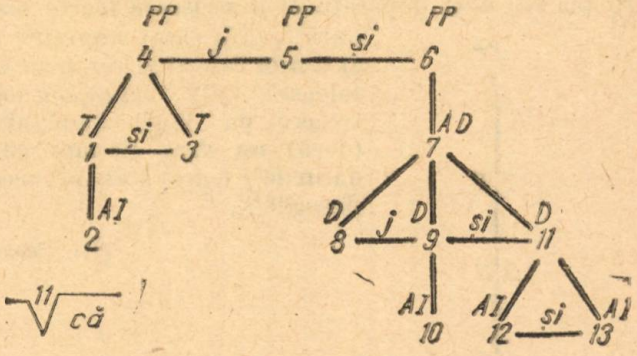

cupar — boiernaș având atribuția de ajutor al paharnicului (DLRM)
potir — cupă de metal prețios, cu gura lată (și marginile răsfrânte) din care se bea altădată vin (DLRM)
pronie — dumnezeire, Dumnezeu; providență. (DLRM)

326

El tot îl *mină cu vorba*[1]/, îl *lăudă*[2]/ (că) *e vînătorul* cel mai minunat[3]/ (și) puindu-i mîndria în joc, îl *îndeamnă* în sfîrșit[4]/ *(să) se cerce* a vîna șoareci și chițcani într-un hambar întunecos[5]/, (unde) *știa* bine[6]/ (că) *sînt întinse* lațuri[7]/ (pentru ca *să*) *se prindă* într-însele dihorii și alte lighioane stricăcioase[8]/.

(Al. Odobescu)

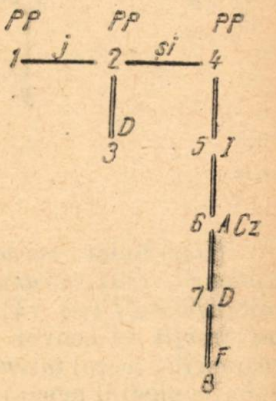

„*Ştii*, frate Berbecilă[1]/, (că) *trebuie*[2]/ îndată *(să) pleci* înapoi[3]/ (ca *să*) *duci* împăratului o scrisoare foarte însemnată[4]/, (din care) *negreşit*[5]/ (că) şi d-niei tale ţi *se vor trage* mari foloase[6]/ (şi)√ *vei căpăta* multă trecere pe lîngă împăratul[7]/, (dacă) *vei duce* cît mai curînd darurile[8]/ (care) *sînt* în această desagă[9]/...

(Al. Odobescu)

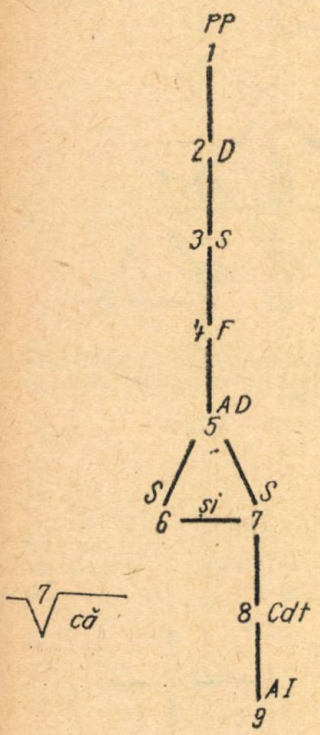

328

(Dar) îndată *mi-adusei aminte*[1]/ (că) *nu este bine*, pentru nimeni[2]/, *(să) stăruiască* cineva prea îndelung în cugetări mîhnicioase[3]/ (şi) (că) înseşi muzicele militare[4]/, (după ce) *au însoţit* un convoi funebru cu jalnice şi plîngătoare marşuri[5]/, (care) *întunecă*[6]/, √ *seacă*[7]/ (şi) √ *îngheaţă* chiar şi inimile gloatei nepăsătoare[8]/, apoi ele *se întorc* de la groapă

făcînd[4]/ *(să) răsune* aerul de cîntări vesele și zgomotoase, astfel[9]/ (încît) *să recheme* pe toți la bucuriile vieții[10]/.

(Al. Odobescu)

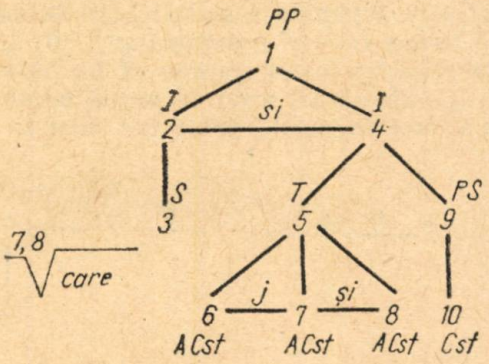

329

Trebuie (însă)[1]/ *(să) mărturisesc* totdeodată[2]/ (că)[3]/, (dacă) *am luat* această puținică parte la lucrarea măiestrului nostru Culegător[4]/, apoi *am făcut*-o cu o vie plăcere[3]/, (fiindcă) *știam* bine[5]/, (că) indicațiunile mele *vor fi folosite*[6]/ (așa cum) foarte puțini la noi *ar fi știut*[7]/ *(să)* le *întrebuințeze*[8]/.

(Al. Odobescu)

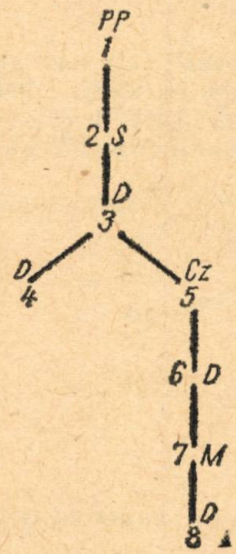

P 3 — ... că [...] apoi am făcut-o cu o vie plăcere.

330

(Dar) vremea *trecea* cu amăgele[1]/ (şi) eu *creşteam* pe nesimţite[2]/; (şi) tot alte gînduri îmi *zburau* prin cap[3]/ (şi) alte plăceri mi *se deşteptau* în suflet[4]/; (şi) în loc de înţelepciune, *mă făceam* tot *mai neastîmpărat*[5]/, (şi) dorul meu *era* acum *nemărginit*[6]/; (căci) *sprinţar şi înşelător este* gîndul omului[7]/, (pe ale cărui) aripi te *poartă* dorul necontenit[8]/ (şi)√ *nu* te *lasă în pace*[9]/, (pînă ce) *intri* în mormînt[10]/.

(I. Creangă)

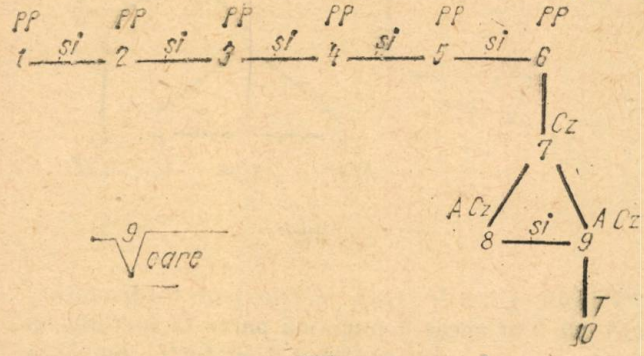

331

Acolo, gurile de marmură sau de bronz[1]/ (ale celor ce) *tac* de veacuri[2]/ (şi)√ *stau* rînduiţi faţă în faţă[3]/, (cînd) *vine* soarele ori luna la anumite ceasuri[4]/ (şi)√ le *coboară* umbra de pe socluri[5]/, (de) *se pot* ajunge unii cu alţii[6]/, cine *ştie*[7]/ (ce) poveşti triste îşi *spun*[1]/.

(D. Anghel)

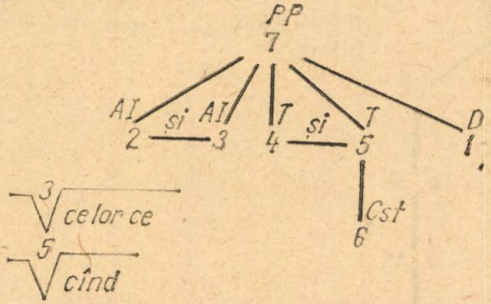

P 1 — Acolo, gurile de marmură sau de bronz [...] ce poveşti triste îşi spun

Imensul albastru[1]/, (ce) *înrămează*[2]/ (ceea ce) *n-au putut* încă[3]/ *(să) cuprindă* valurile[4]/, *e însemnat* cu toate acestea de slabe cărări negre, de puncte de cerneală aşezate unul lîngă altul, de un paianjeniş de fire încurcate[1]/, (ce)-şi *povestesc* tovărăşiile[5]/ (ce) le-*au legat* oamenii[6]/, de nevoile[1]/ (ce) *au întins* punţi mişcătoare de la uscat pînă la uscat[7]/, (pentru ca) fiecare *(să)*-şi *poată* schimba rodul[8]/ (ce) i l-*a hărăzit* darul soarelui[9]/ (şi) *(să)* se *poată* îndestula pentru a-şi perpetua progenitura[10]/.

(D. Anghel)

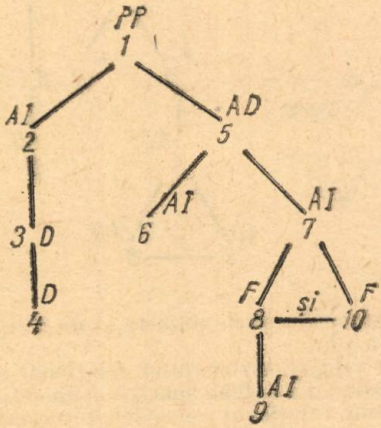

P 1 — Imensul albastru [...] e însemnat cu toate acestea de slabe cărări negre, de puncte de cerneală aşezate unul lîngă altul, de un paianjeniş de fire încurcate [...] de nevoile...

333

(Şi) cu toate acestea *stăm* deoparte[1]/, nimenea *nu întinde* o punte[2]/, nimenea *nu* se *întreabă*[3]/ (că) cernutul

mărunt de pulbere și de nisip, că* rostogolitul pietriș** [4]/ (care) *face* albia rîului[5]/ (peste care) *curge* nepăsătoare sonora melodie a apei[6]/ (care) *merge* aiurea[7]/ (și)√ *se depărtează* necontenit de noi[8]/, l-*a adus*[4]/ (de) cine știe (unde)[9]/ (și)√ l-*a lăsat* aici[10]/ (pentru că) *n-a putut*[11]/ *(să)*-l *ducă* mai departe[12]/.

(D. Anghel)

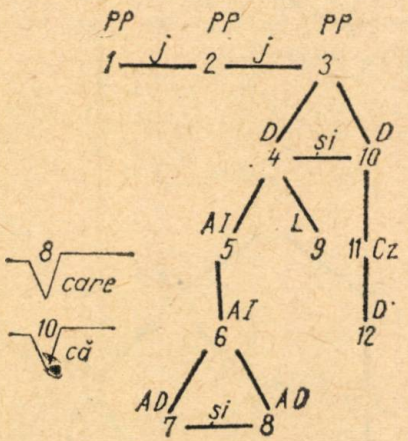

P 4 — ... că cernutul mărunt de pulbere și de nisip, că rostogolitul pietriș [...] l-a adus...

* *că* — fenomenul reluării elementului relațional subordonator, cu intenții stilistice. La a doua apariție conjuncția își pierde funcția de element relațional subordonator (nu introduce o altă propoziție).

** — Prezența fenomenului sintactic al izolării subiectului (subiect *izolat*, sau *anacolut*).

334

Avem dreptul[1]/ *(să) ne îndoim*[2]/, (chiar dacă) în stadiul prezent al documentării *nu-i ușor*[3]/ *(să) ghicim* motivele e onomice[4]/ (care) *vor fi determinat* alianța politică[5]/ (și) (care) *riscă*[6]/ *(să) rămînă neștiute*[7]/ (cîtă vreme) noi desco-

periri epigrafice *nu vor fi venit*[8]/ *(să)* ne *informeze* asupra dezvoltării comerciale a Apolloniei în perioada elenistică/[9].

(D.M. Pippidi)

epigrafic-ă — care aparţine epigrafiei (ştiinţă care se ocupă cu descifrarea şi interpretarea inscripţiilor) DN

(perioada) elenistică — care aparţine elenismului (etapă din istoria societăţii sclavagiste a popoarelor din bazinul Mării Mediterane, cuprinsă între epoca cuceririlor lui Alexandru Macedon şi căderea imperiului acestuia sub stăpînire romană) DN

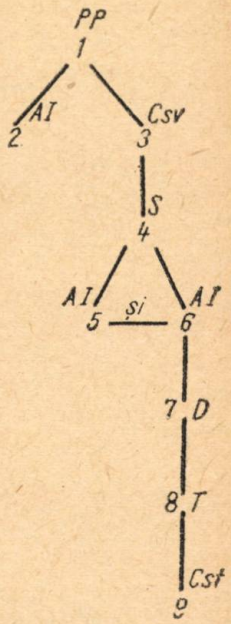

Eu *cînt* sfidînd zîmbetul lui[1]/, (şi)[2]/, (cînd) *privesc* celelalte continente[3]/, *surîd*[2]/ (şi) îmi *spun*[4]/ (că) aici[5]/ (unde) *m-am născut*[6]/, aci se *va dezbrăca* făptura mea de lut[5]/(şi)√aci *voi lăsa* schela mea de oase[7]/, (care) *se va face pulbere*[8]/ (şi)√se *va întoarce* în pămîntul[9]/ (ce) m-*a ocrotit*[10]/, în bucata aceasta infimă[9]/ (pe care) o dungă de tuş o *mărgineşte* de imensitatea sferei terestre[11]/, (ce) o *învîrt*

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA BUCUREŞTI

astă-seară între degete, gîndindu-mă numai[12]/ (ce) *va deveni* tulburatul meu suflet după moarte[13]/.

(D Anghel)

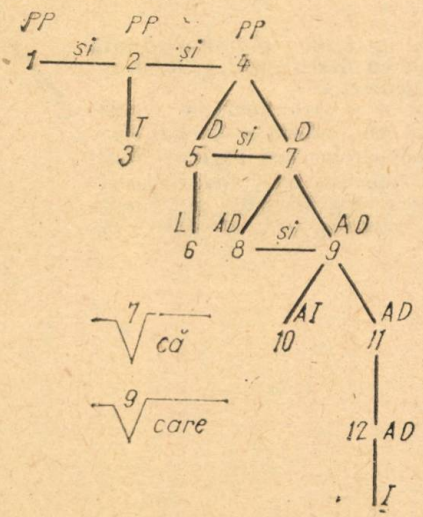

P 2 — ... și [...] surîd...
P 5 — ... că aici [...] aci se va dezbrăca făptura mea de lut, în bucata aceasta infimă...

Bucățile de lemn de atunci, primitivele pătrate de stejar[1]/, (pe care) se *zugrăveau* cele douăzeci și șase de torturi[2]/ (pe care) *nu* le *bănuiam*[3]/, cele douăzeci și șase de enigme[2]/ (ce) *trebuiau*[4]/ *(să) corespundă* tuturor simțirilor, minciunilor, patimilor, pretinselor idealuri, abstractelor idei și josnicelor orgoliuri de mai tîrziu[5]/, *puseseră* totuși *stăpînire* pe mine[1]/ (căci) nimeni *nu știe*[6]/ *(ce)-i* viața[7]/

(și) V nimeni din noi[8]/, (cînd) *este un visător*[9]/, *nu poate* ști[8]/ (ce) *are să ajungă*[10]/.

(D. Anghel)

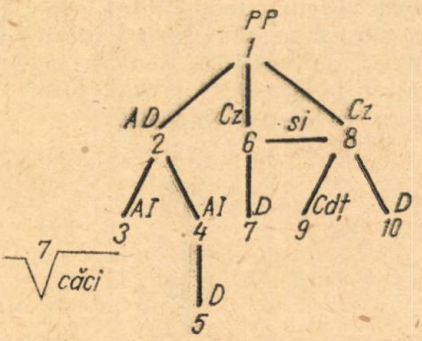

P 1 — Bucățile de lemn de atunci, primitivele pătrate de stejar... cele douăzeci și șase de enigme... puseseră totuși stăpînire pe mine...

337

Foi după foi *cad*[1]/, cu inconștiența copacului le *fac*[2]/ *(să) tremure*[3]/ (și) *(să) joace* în lumină[4]/, le *las*[5]/ *(să)* se *veștejească*[6]/ (și) *(să) cadă* nepăsător lîngă trunchiul meu[7]/, mă *acopăr* din nou[8]/ (și) *mă fac stufos*[9]/, *joc* umbre și lumini[10]/, îmi *strîng* toată seva[11]/ (cît) *ține* noaptea[12]/, (ca *să*)-mi *pot* hrăni înălțimea[13]/ *mă uit* la trunchi[14]/ (și) îmi *spun*[15]/ (că) degeaba o *fac*[16]/, (și) *urmez*, cu toate acestea, mereu, împrăștiindu-mi pretutindeni foile, pe orice vînt și pe orice vreme bună[17]/.

(D. Anghel)

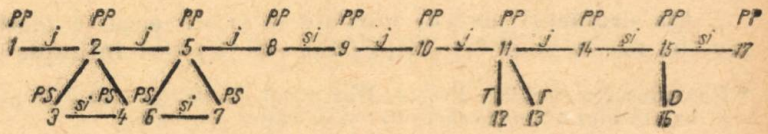

Poate[1]/ (că) prin ochii mei mai *voiau*[2]/ *(să) vadă* lumea largă părinții, moșii și strămoșii[3]/ (care) *fuseseră* prin lege domnească *prinși* de un petec de pămînt[4]/ (și) √ *siliți*[5]/ *(să)*-l *muncească* veacuri de-a rîndul, din tată în fiu[6]/, (așa cum) prin gura mea, mai curînd înrăită decît rea, dar dîrză și deopotrivă de îndîrjită, *voiau*[7]/ *(să)*-și *țipe* suferințele[8]/ (pe care) le *îndurașeră*[9]/ și nădejdile[8]/ (pe care) *nu apucașeră*[10]/ *(să)* și le *vadă împlinite*[11]/...

(Z. Stancu)

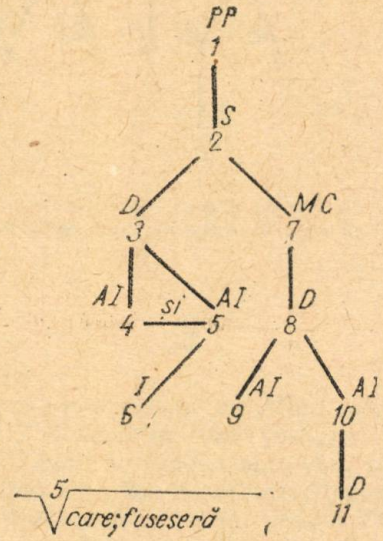

P 8 — să-și țipe suferințele... și nădejdile...

339

Așa drumețul nostru, mirîndu-se și de această mare prostie, *zise* în sine[1] */: „Mița[2]/ tot *s-ar fi putut* întîmpla[3]/

* Reproducerea vorbirii directe. Din punct de vedere sintactic nu există nici o relație între P-1 și celelalte propoziții.

(să) deie drobul de sare *jos* de pe horn[2]/, (dar)[4]/ *(să) cari* soarele în casă cu oborocul[5]/, *(să) arunci* nucile în pod cu țăpoiul[6]/ (și) *(să) tragi* vaca pe șură la fîn[7]/, *n-am* mai *gîndit*“![4]/

(Ion Creangă)

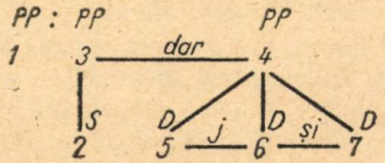

P 4 — ... dar [...] n-am mai gîndit!
oboroc — vas mare de formă cilindrică, larg la gură, făcut din scoarță de tei, care servește ca unitate de măsură pentru cereale sau pentru păstrarea și transportul acestora (DLRM)
țăpoi — furcă cu coadă lungă și cu dinți drepți de fier, cu care se ridică snopii de grîu, fînul (DLRM)

340

Această lume necruțătoare[1]/ (care) *amenință*[2]/ *(să)*-l *stivească*[3]/ (și) (care) *pătrunsese* cu sălbăticie pînă în sînul familiei[4]/ *trebuia*[5]/ *(să) aibă* undeva un înțeles[1]/, *trebuia*[6]/, *(să) existe* undeva o împletitură ascunsă, niște legături nevăzute[7]/ (care) o *susțineau*[8]/.

(M. Preda)

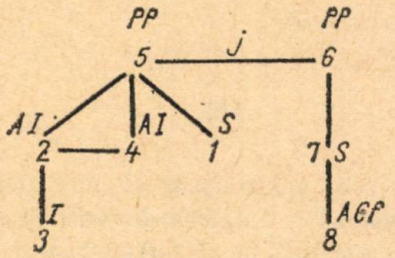

P 1 — Această lume necruțătoare [...] să aibă undeva un înțeles.

Într-o clipă mi-*a părut rău* de brutalitatea mea[1]/ (și) *am căutat* acum[2]/, (după ce) mi *se părea*[3]/ (că) *pusesem lucrurile la punct*[4]/ (și) *V stabilisem* o înțelegere tăcută între noi[5]/ (că) *nu trebuie*[6]/ *(să)* mai *vie* altă dată[7]/, *(să) repar* puțin din răul[8]/ (pe care)-l *făcusem* acestui trup cu nervi roși de suferință, ca un lemn de cari[9]/ — (și) *am chemat* servitoarea, spunînd[10]/ *(să) prepare* de ceai[11]/.

(Camil Petrescu)

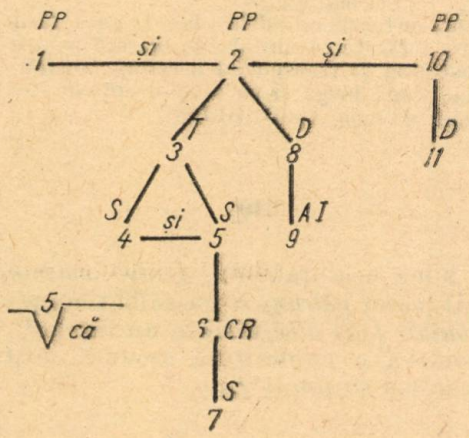

P 3 — are și nuanță cauzală

342

A așteptat[1]/ *(să)* mă *liniștesc* și eu[2]/, (iar)[3]/ (cînd) *a văzut*[4]/ (că) *sînt dispusă*[5]/ *(să) stau de vorbă* cu el[6]/, și-*a adus* un taburet lîngă căpătîiul meu[3]/ (și) mi-*a spus*[7]/ (că) afară *e* o vreme de primăvară frumoasă[8]/, (că) toată lumea *e* pe

stradă[9]/ (și) (că) *sînt o leneșă*[10]/ (dacă) *sînt* în pat la o asemenea oră[11]/, (chiar dacă) *e* sărbătoare[12]/.

(Camil Petrescu)

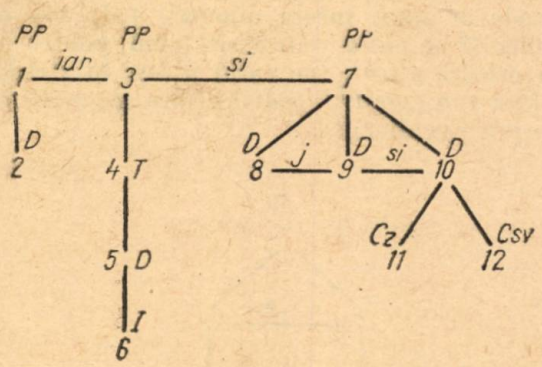

P 3 — ... iar [...] și-a adus un taburet lîngă căpătîiul meu...

343

N-aștept pe nimeni[1]/, (dar) dimineața îmi *place*[2]/ *(să) fiu singură* în toată casa[3]/, *(să) trec* în voie dintr-o cameră, într-alta[4]/, *(să) am* astfel *impresia*[5]/ (că) m-*am închis*[6]/ (ca *să*) *nu fiu tulburată*[7]/.

(Camil Petrescu)

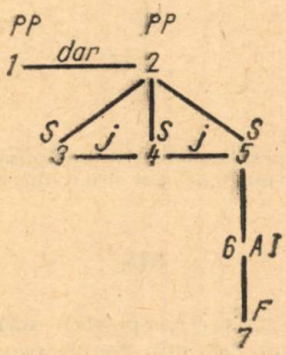

Mi *se părea*[1]/ (că) asta *ar fi* pentru mine însăm*i o do*[illegible]/ (că) într-adevăr *poate* înceta cineva[3]/ *(să)* mă *iubească*[4]/ (şi) (că) (deci)* *ar putea* veni o zi[5]/ (cînd) pentru X *aş fi o femeie* ca oricare alta[6]/, (pe care) o *laşi* în stradă[7]/, *(să) treacă*[8]/ (fără *s*)-o *opreşti*[9]/, (adică) (fără *să*) *socoţi* întîlnirea cu ea un mic eveniment[10]/.

(Camil Petrescu)

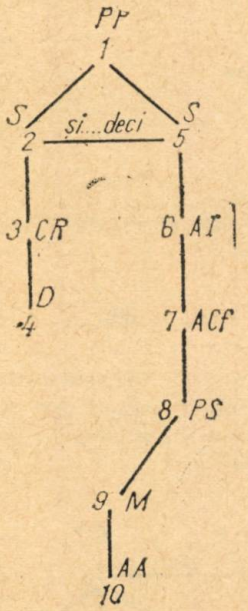

* *şi ... deci* — conjuncţie conclusivă compusă, aici între termenii conjuncţiei coordonatoare s-a intercalat conjuncţia subordonatoare *că*.

345

L-*am chemat*[1]/... iar[2]/, (pentru că) *a trebuit*[3]/ *(să) aştept* puţin[4]/ (pînă *să*) mă *poată* asculta[5]/, (căci) după

privire *simțeam*[6]/ (că) îi *vîjîie* urechile[7]/, l-*am certat*, cu intenție tare[2]/, (ca *să*) *audă* fata[8]/ (care) îl *întovărășea*[9]/, (că) m-*a uitat* cu desăvîrșire[10]/ (și) (că) *nu a venit*[11]/ *(să)* mă *vadă*[12]/.

(Camil Petrescu)

P 5 — propoziția subordonată temporală are și nuanță finală

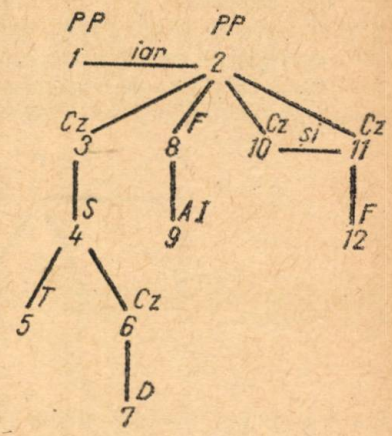

Cei cu adevărat în stare[1]/ *(să) sufere* sufletește[2]/ *au* și orgoliul de a refula totul[1]/, *au* și durerea inferiorității lor de o clipă[3]/ — (și) *poate*[4]/ (că) tocmai această comprimare *mistuie*[5]/ (și) √ *doare* mai mult[6]/, (deci) *e de presupus*[7]/ (că) tocmai cei mîndri[8]/, (care) își *ascund* simțirea[9]/, *sînt cei*[8]/ (care), și mai ales prin asta, *suferă* cu adevărat[10]/.

(Camil Petrescu)

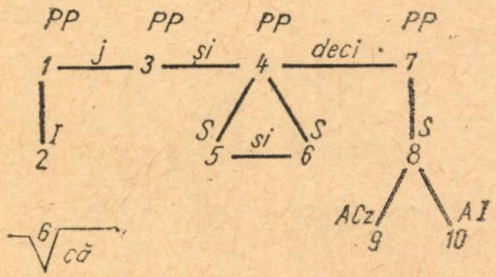

P 8 — ... că tocmai cei mîndri [...] sînt cei...
a refula — a respinge din domeniul conștientului în subconștient imagini sau tendințe neplăcute (DLRM)

347

Competența[1]/ (cu care) Valeria *vorbește* de arta culinară[2]/ *nu e de disprețuit*[1]/, (și)[3]/ (dacă) *nu izbutește*[4]/ *(să)* mă *convingă* de personalitatea ei[5]/, *bănuiesc* aci în ecuație o necunoscută[3]/ (pe care) *nu o găsesc*[6]/ (și) *las* totul nerezolvat[7]/, (cum) *facem* desigur de atîtea ori în viață[8]/.

(Camil Petrescu)

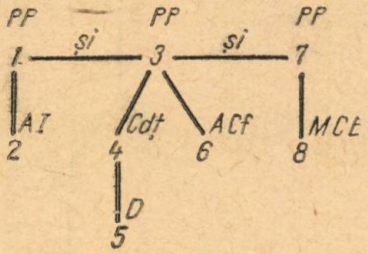

P 3 — ... și [...] bănuiesc aci în ecuație o necunoscută...
competent — bine informat, bine documentat, pe baza cunoașterii adînci a lucrurilor (DLRM)

348

(Și)[1]/ (dacă) toate aceste *există*[2]/, (și) √ mai ales *există* așa[3]/, *e*[1]/ (pentru că) în toate, în orice lucru, în orice întîmplare și neîntîmplare[4]/ (de cînd) *am cunoscut*-o[5]/, *dăinuie* ceva din existența ei, imaterial[4]/, (cum) *vibrează* în orice organ, cît de neînsemnat, energia întregului[6]/.

(Camil Petrescu)

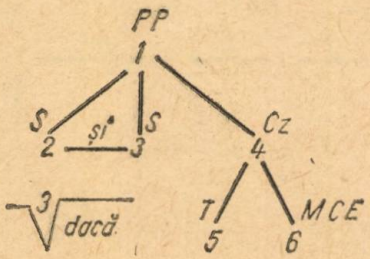

P 1 — Și [...] e...
P 4 — ... pentru că în toate, în orice lucru, în orice întîmplare și neîntîmplare [...] dăinuie ceva din existența ei, imaterial ...

349

(Cînd) *sînt* în fața cuiva[1]/, nici *nu pot*[2]/ *(să) gîndesc* ca lumea[3]/, întocmai ca în liceu[2]/, (cînd) *știam* lecția foarte bine[4]/, (dar)[5]/ (dacă) mă *scotea* la tablă[6]/, (din cauză că) *eram* în fața tuturor[7]/, V⁻ din pricina profesorului, *nu* mă *puteam* concentra[5]/ (și deci) V⁻ *nu puteam*[8]/ *(să) gîndesc*[9]/.

(Camil Petrescu)

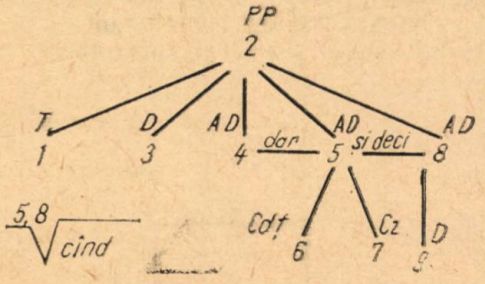

P 2 — ... nici nu pot [...] întocmai ca în liceu ...
P 6 — ... dar [...] nu mă puteam concentra ...

359

Știu bine[1]/ (că) în acest timp *se dădeau asigurări* în parlamentul țării[2]/ (că) „*sîntem* bine *pregătiți*“[3]/, (că) în doi ani de neutralitate „armamentul *a fost pus la punct*“[4]/, (iar) V⁻ anumite personaje *își luau răspunderea* afirmării[5]/ (că) *sîntem gata* „pînă la ultimul nasture, pînă la ultimul cartuș“, iar cu știința luptei pînă la cucerirea oricărei poziții[6]/, *fie* ea *socotită* inexpugnabilă[7] */.

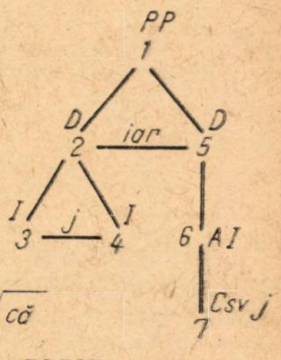

(Camil Petrescu) 5 cînd

inexpugnabilă — care nu poate fi cucerită (DLRM)
* subordonată concesivă introdusă prin juxtapunere

351

(Cum) teatrul, mai cu seamă prin dialogul lui[1]/, (care) *trebuia*[2]/ *(să) dea* „iluzia vieții" (presărat doar cu vorbe de spirit ici și colo)[3]/, se *obligase*[1]/ *(să) dea* deci imaginea exactă a publicului și a convorbirilor lui[4]/, publicul, la rîndul său, *împrumuta* din scenă fraze și formule gata[5]/ (și) astfel în baza unui principiu[6]/, (pe care) prin analogie l-*am putea* numi al mentalităților comunicante[7]/, *se stabilise* o anumită nivelare între autori și spectatori[6]/.

(Camil Petrescu)

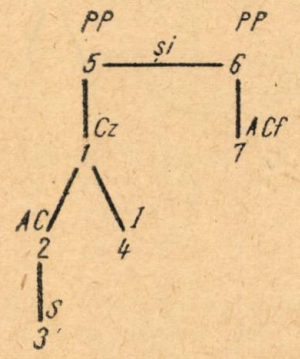

P 6 — ... și astfel în baza unui principiu [...] se stabilise o anumită nivelare între autori și spectatori.

352

(Cînd) *îmi dau seama* acum[1]/ (cît) de puțin *bănuiam*[2]/ (ce) sens profund *avea să aibă* într-o zi această afirmație pentru mine[3]/, (ce) înnebunitoare problemă fără soluție *avea să*-mi *puie*[4]/, (cît) *aveam să*-mi *repet* întrebarea la nesfîrșit[5]/, îmi *vine*[6]/ *(să) surîd* melancolic de seninătatea[7]/ (cu care) *glumeam* atunci[8]/, (cum) *ar glumi*[9]/, (fără *să*) *știe*

nimic[10]/, cei[9]/ (al căror) tren *a* şi *pornit* pe o linie[11]/ (pe care) alt tren *vine* dimpotrivă[12]/.

(Camil Petrescu)

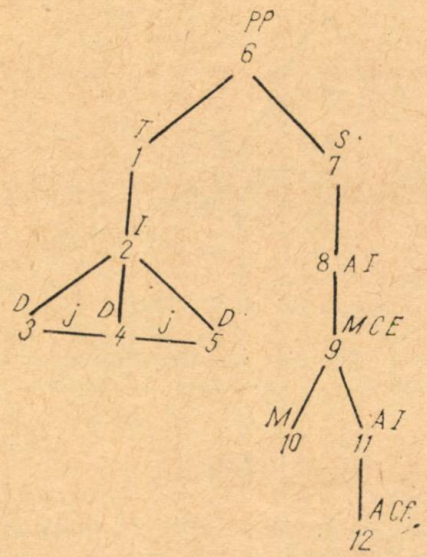

P 1 — are şi nuanţă cauzală
P 9 — ... cum ar glumi [...] cei ...

353

Mă *întreb* uneori[1]/ (dacă) eu *nu*-mi *fac* singur această suferinţă[2]/, (dacă) nu cumva, prin excepţie[3]/, (oricine) *vorbeşte* despre dragoste[4]/ *n-ar trebui*[3]/ *(să) se îndoiască*[5]/ (şi) *(să) evite*[6]/ *(să) vorbească* în numele celorlalţi...[7]/ (pentru că) sentimentele[8]/ (pe care) le *încearcă*[9]/ sînt incomunicabile[8]/, √ vorbele[10]/ (cu care) *sînt etichetate*[11]/ *nu corespund* aceluiaşi conţinut[10]/ (şi)√[12]/ (chiar dacă) *e vorba* de acelaşi

conținut[13]/, intensitatea și durata sentimentului *pot* fi nesfîrșit de felurite[12]/...

(Camil Petrescu)

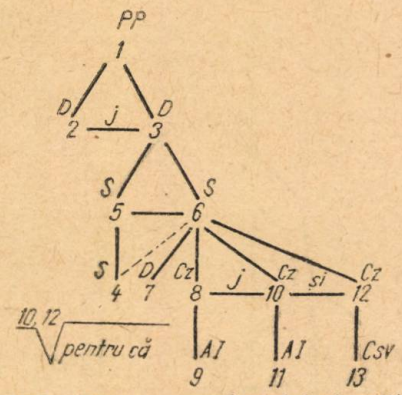

P 10 — ... vorbele [...] nu corespund aceluiași sentiment ...
P 12 — ... și [...] intensitatea și durata sentimentului pot fi nesfîrșit de felurite ...

354

Știam[1]/ (că) iubirile *sînt trecătoare*[2]/, (dar) îmi *spuneam*[3]/ (că)[4]/ sfîrșiturile[5]/ *trebuie*[4]/ *(să) fie cinstite*, ca între oameni[5]/ (care)[6]/, (după ce) *au făcut* o călătorie plăcută împreună[7]/, *se despart* elegant[6]/, *se salută* cu cordialitate și, la nevoie, cu părere de rău[8]/ (că) totul *a durat* atît de puțin[9]/.

(Camil Petrescu)

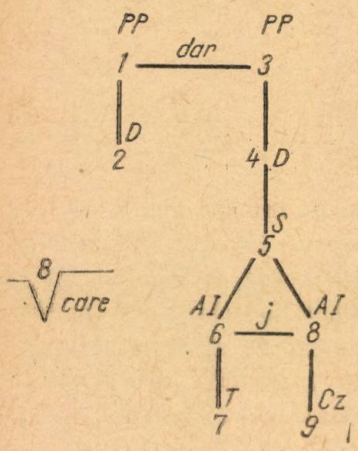

P 6 — ... care [...] se despart elegant ...

355

La asta *mă gîndeam* deunăzi seara[1]/ (cînd) răvășind prin hîrtiile mele[2]/ (ca *să*) *văd*[3]/ (ce) *se* mai *poate* găsi de ars[4]/... *am dat* peste o scrisoare[2]/ (care) mi-*a deșteptat* amintirea unei întîmplări ciudate, așa de ciudată[5]/ (că)[6]/, (de) *n-ar fi* decît șapte ani[7]/ (de cînd) *s-a petrecut*[8]/, *m-aș simți cuprins de îndoială*[6]/, *aș crede*[9]/ (că) într-adevăr *am visat* numai[10]/, (sau) (că) *am citit*-o[11]/ (ori) √ *auzit*-o demult[12]/.

(Mateiu I. Caragiale)

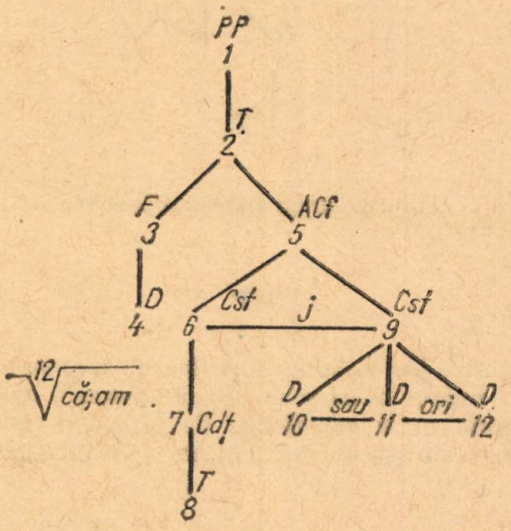

P 2 — ... cînd răvășind prin hîrtiile mele [...] am dat peste o scrisoare ...
P 6 — ... că [...] m-aș simți cuprins de îndoială ...

356

Firește[1]/ (că) *n-am să uit*[2]/, (dar)[3]/ (cum) anii *tulbură* unele din amintirile vechi, făcîndu-le[4]/ *(să) plutească* aburite la hotarul dintre realitate și închipuire[5]/, (dacă) soarta

mă *va hărăzi* cu o viață lungă[6]/, într-un tîrziu *are să*-mi *pară rău* poate[3]/ (că) toată această întîmplare trăită *a fost un vis* numai, sau vreo *istorie* citită ori auzită undeva, cîndva de mult[7]/.

(Mateiu I. Caragiale)

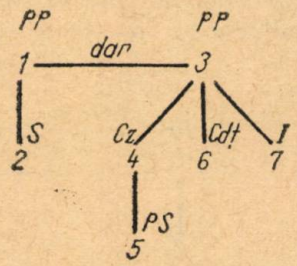

P 3 — ... dar [...] într-un tîrziu are să-mi pară rău poate ...

357

O cîntare[1]/ (ce) se *stinge*[2]/, o floare[1]/ (ce) se *scutură*[3]/, o stea[1]/ (ce) *cade*[4]/ mi-*aduc* de dînsa negreșit *aminte*[1]/ (și) atunci icoana ei *se adumbrește* de farmecul celor pieriți înainte de vreme așa duios[5]/ (că) *nu* o *pot* întregi decît prin lacrimi[6]/.

(Mateiu I. Caragiale)

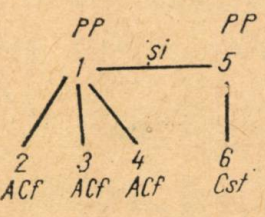

P 1 — O cîntare [...] o floare [...] o stea [...] mi-aduc de dînsa negreșit aminte ...

358

Știam[1]/ (ce) vîlvă *urma*[2]/ *(să) stîrnească* fapta mea[3]/, o *știam* prea bine[4]/, (dar) nu de judecata-celor vii mi-*era teamă* ci de a celor morți[5]/, (cărora) *nu* deopotrivă mă *puteam* scuti[6]/ (să) le *dau socoteală*[7]/ (și) *erau* nopți înfrigurate de nesomn[8]/ (cînd) îi *vedeam* aievea, înșirați ca în vechile icoane grecești pe fund de aur roșu și țepeni în caftanele lor de sarasir, pe acei trufași arhonți purtîndu-și în mîini capetele tăiete, iar privirile lor neînduplecate întorcîndu-se cu scîrbă de la mine, vînzătorul[9]/.

(Mateiu I. Caragiale)

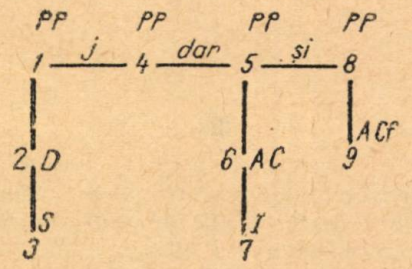

caftan — manta albă, lungă și largă, împodobită cu fire de aur sau de mătase, pe care o purtau domnitorii și demnitarii (DLRM)

arhonți — titlu acordat magistraților care conduceau republica ateniană (DLRM)

359

În spate, artileria nemțească *a devenit turbată*[1]/ (și) *pare*[2]/, (că) *a sporit* numărul gurilor de foc[3]/, (căci) *bate* în pădurea[4]/ (care) *saltă* trunchiuri întregi și așchii, fume-

gînd[5]/; (iar) unele obuze *trec* scurt peste deal[6]/ (căci) *bat*[7]/ *se vede*[8]/ și vîlceaua[7]/ (pe unde) *am venit* noi[9]/.

(Camil Petrescu)

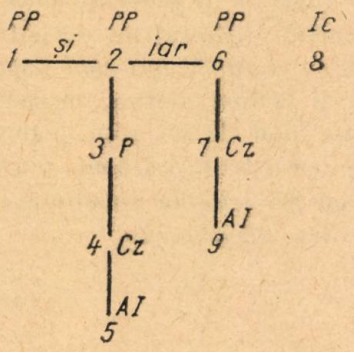

P 7 — ... căci bat [...] și vîlceaua ...

360

Strada *e pustie*[1]/, (și) înaintea mea *e*, singur drumeț, o foaie de hîrtie[2]/, (care) luată de vînt, se *tîrăște* cu pași mărunți de șoarece, încercînd întîi parcă[3]/, *(să) traverseze*[4]/, (dar) $\sqrt{}$ se *lovește* de muchea trotuarului[5]/, (cu care) *aleargă* apoi paralel departe[6]/, $\sqrt{}$ pe urmă spre capăt[7]/, (unde) strada *ocolește* puțin[8]/, *saltă* ca o gîscă, încercînd[7]/ *(să) zboare*[9]/.

(Camil Petrescu)

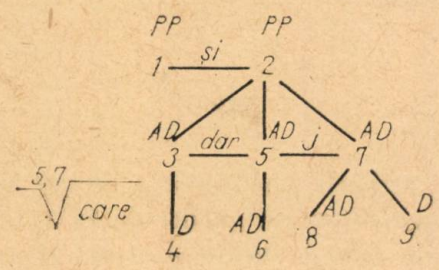

361

Chiar sarnița de dinaintea lui *era plină* cu zahăr pisat[1]/, (și) degeaba *lua* bietul împărat cu cuțitul din sarniță[2]/ (ce) *credea* el[3]/ (că) *este* V cu sare[4]/ (și) *punea* în bucate[5]/, V ele*[6]/, (în loc *să*) *se facă mai bune* de mîncare[7]/ *se făceau* și *mai dulci*[6]/ (pe cît) *erau* V[8]/, și *mai cătrănite*[6]/.

(P. Ispirescu)

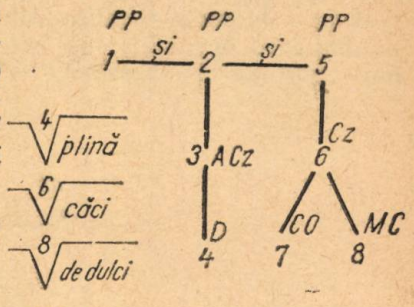

P 6 — ... ele [...] se făceau și mai dulci

* P 6 — subordonată circumstanțială de cauză cu elementul relațional subînțeles; indicii raportului cauzal devin — adverbul *degeaba* și intonația. Subordonare prin juxtapunere.

362

De sărăcie *tălhăresc* eu[1]/, (de) *ucid* cîte un om[2]/, (și) *sînt singur*[3]/, (și) oamenii îmi *zic* tălhar[4]/, (dar) *să* mă *ierți*, împărate[5]/, (că) tu *ești* mai mare *tălhar* decît mine[6]/ (că) tu *ucizi* cîte zece mii de oameni[7]/ (și) V ție *nu*-ți *zic* oamenii tălhar[8]/, (pentru că) *ai* oameni mulți[9]/, (și) V îți *zic* împărat[10]/, (iar)[11]/ (de)-*aș avea* și eu[12]/ (cum) *ai* tu[13]/, V *aș fi* și eu *ca tine*[11]/.

(Alexandria)

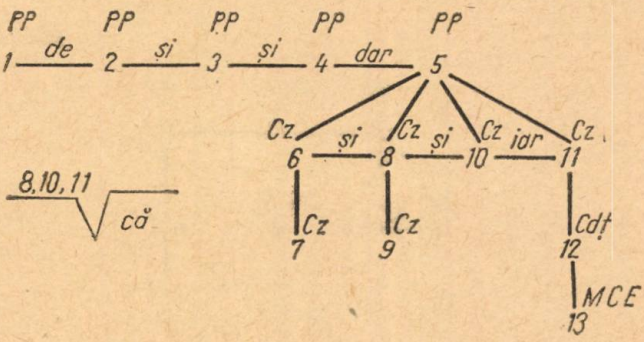

363

Toată mișcarea asta produsă de venirea mea mă *stinghereşte*[1]/ (și) mă *întristează*[2]/, (căci) *știu bine*[3]/ (că) prestigiul meu de om *n-a cîștigat* nimic[4]/, (dar) √ mi-*a descoperit*, jignind ceva în mine[5]/, (că) *există* straturi de viață normală mult mai jos decît mine[6]/.

(Camil Petrescu)

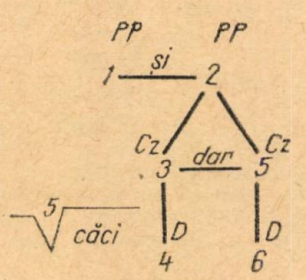

364

(Ori de cîte ori) *m-am aflat* din nou la țară[1]/, (și) √ marile întunecimi de acolo *au venit* iarăși asupra mea[2]/, încă o dată *am simțit*[3]/ (cît) de *materială* le *e* apăsarea[4]/, (și) încă o dată *mi-am dat seama*[5]/ (că) puterea lor numai electricitatea *este în stare*[6]/ *(s)*-o *învingă*[7]/.

(Geo Bogza)

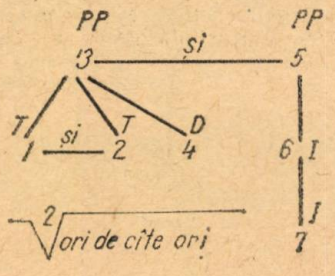

365

Abia acum *a descoperit*[1]/ (cît) rău *a putut*[2]/ *(să) facă*[3]/, (fără *să*) *vrea*[4]/ numai stăruind pe drumul[3]/ (pe care) el îl *socotea* cel drept[5]/, (însă)* (fără *să*)-i *întrebe* pe-ai lui vreodată[6]/ (dacă) şi ei *sînt de* aceeaşi *părere*[7]/, (deşi) *trebuiau*[8]/ *(să) împărtăşească* şi ei urmările faptelor lui[9]/.

(Camil Petrescu)

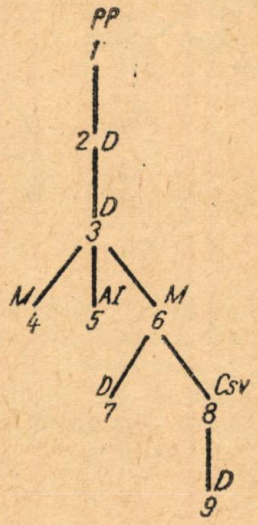

P 3 — ... să facă [...] numai stăruind pe drumul ...

* *însă* — Conjuncţie coordonatoare adversativă care, în acest context, marchează un raport de coordonare între o subordonată circumstanţială de mod (P-6) şi un complement circumstanţial de mod. Ambele unităţi sintactice subordonate au ca element regent v. *să facă*.

366

(Dacă) *trăieşti* liniştit o săptămînă, două, o lună[1]/, (dacă) *nu simţi* împrejurul dumitale nimic din toate astea[2]/,

să știi[3]/ (că) la fermă treburile *merg* prost[4]/ — (adică) *merg* bine pentru dușman[5]/ — (și) *să știi*[6]/ (că) pe harta lor[7]/, (fie că) *au* o hartă ca asta[8]/, (fie că) *n-au*[9]/, numele lui Anton Filip *e trecut* cu albastru, cu verde[7]/...

(V. Em. Galan)

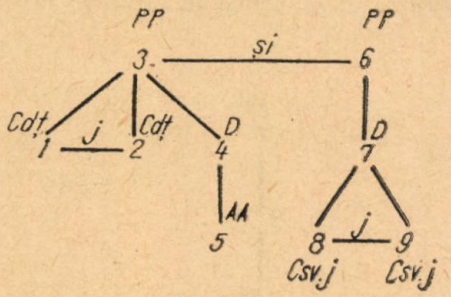

367

(Însă) *vreau*[1]/ *(să) spun*[2]/ (că)[3]/ (ori de cîte ori) *se scoate* din fabrică o mașină nouă[4]/, (cum) o *văd* pe picioarele ei adevărate[5]/, (c)-*a prins suflet*[6]/ (și) V *iese* așa ca un tigru[7]/ (ce) *dă* prima oară *de lumină*[8]/, *uit* de orice[3]/ (și) V mă *bucur*[9]/.

(Al. Sahia)

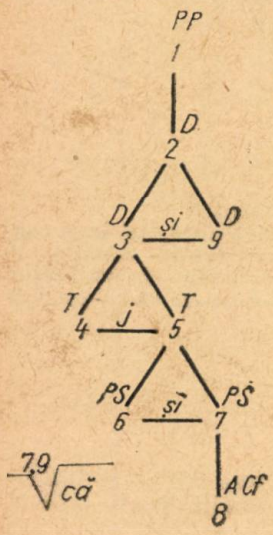

368

Niște pescari se *puseseră* într-o luntre[1]/, (de unde) *cînau* pești cu mreaja într-o baltă[2]/ (și) *prinseră* un peștișor mic[3]/ (care) *se ruga* lor[4]/ *(să)*-l *lase*[5]/, (că) *e prea mic*[6]/, zicîndu-le[4]/ (că)[7]/ (de)-l *vor lăsa* acum[8]/, îl *vor prinde*[7]/ (cînd) *va crește* mai mare[9]/ (și) √ atunci *vor avea* mai mult folos[10]/.

(Esopia)

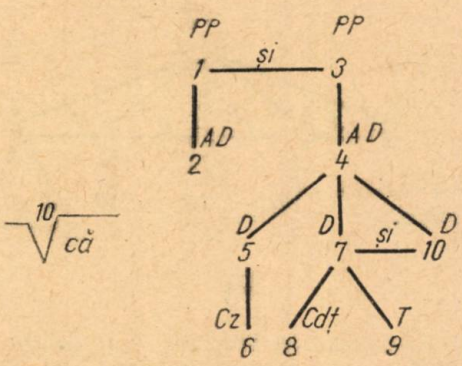

369

(Dar) drumul vieții *e plin* de răscruci[1]/, (și) la fiecare răscruce *am fost silit*[2]/ *(să)* mă *opresc*[3]/, (să) *chibzuiesc*[4]/, (și) niciodată *n-am nimerit* calea cea dreaptă[5]/, și *m-am întors* înapoi[6]/, și nici înapoi *n-am* mai *cunoscut* drumul[7]/ (pe care) *am mers*[8]/.

(L. Rebreanu)

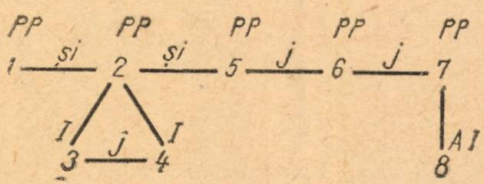

Dar *se cuvine*[1]/ *(să) se înfăţişeze*[2]/, *(să) deie samă* unei femei sărmane[3]/, (care) *umblă* prin lume ca o văduvă[4]/, *(să)*-i *arate*[5]/ (cum) *au cumpărat* oile[6]/, *(să)*-i *dovedească*[7]/ (ce) parale *au dat*[8]/, *(să)*-i *spuie*[9]/ (pe ce) drum √[10]/ (şi) (spre care) parte de lume *a apucat* acel oier cu numele de Nechifor Lipan[11]/.

(M. Sadoveanu)

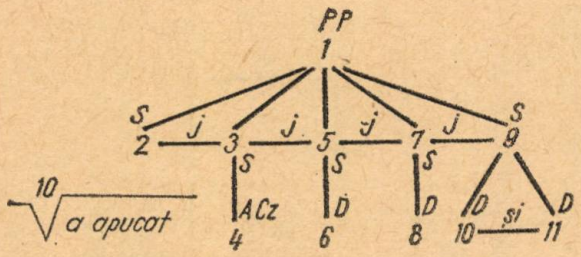

371

Fefeleaga *nu mergea* la slujbă[1]/, (şi) totuşi, văzînd pe oamenii aceştia[2]/, (care) *beau* poate chiar bănuţii[3]/ (pe care) *ar fi trebuit*[4]/ *(să)*-i *deie* ei[5]/, îi *disprețuia*[2]/ (şi) *ştia* amarul ei[6]/ (de ce) *se simţea*[7]/ (că)-*i mai mult* decît ei[8]/, (că)-*i mai bună* decît dînşii[9]/.

(I. Agîrbiceanu)

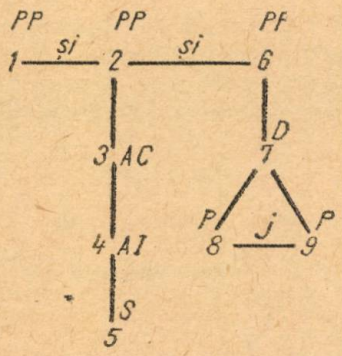

P 2 — ... şi totuşi, văzînd pe oamenii aceştia, [...] îi disprețuia...

372

(Şi)[1]/ (cînd) *ridică* zîmbind ochii spre mine[2]/, mă *izbi* deodată o amintire[1]/ (ce) brusc *izvora* ca din negură[3]/ ş-o asemănare izbitoare cu ochii şi zîmbetul celei[1]/ (care) odată, cu ani în urmă, *înflorise* ca o floare[4]/ (şi)√-mi *fermecase* cu-un zîmbet şi c-o privire un trecător ceas al vieţii[5]/.

(M. Sadoveanu).

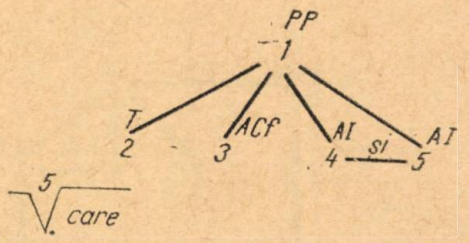

P 1 — ... şi [...] mă izbi deodată o amintire [...] ş-o asemănare izbitoare cu ochii şi zîmbetul celei ...

373

Leul *se certa* cu un gligan[1]/ (iar) vipera *stătea* deoparte[2]/ (şi) *asculta*[3]/ (şi) *căuta*[4]/ *(să) vadă*[5]/ (care) *va cădea*[6]/, (dar) ei *se mîncară*[7]/ (cît) *se mîncară*[8]/, apoi[9]/ (cînd) *fu mai la urmă*[10]/ *se împăcară*[9]/ (şi) *se făcură prieteni*[11]/, (iar) viperei părîndu-i rău[12]/ (că) ei *se împăcară*[13]/, *se umflă* de ciudă aşa de tare[12]/ (că) *era cît pe ce** [14]/ *să crape*[15]/.

(Esopia)

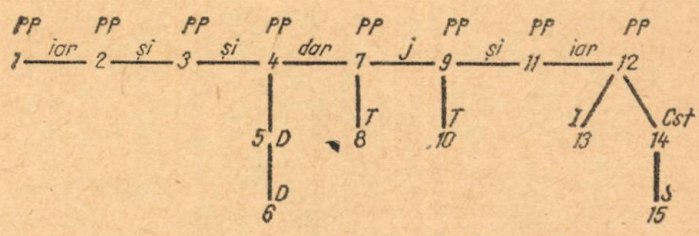

P 12 — ... iar viperei părîndu-i rău [...] se umflă de ciudă aşa de tare ...

era cît pe ce — vezi soluţia dată la F [239]

gligan — mistreţ (DLRM)

(Dar) *să nu crezi*[1]/ (că) *am să* te *aștept* mai mult de o săptămînă[2]/, (că) nici pe mine *nu* mă *așteaptă* cei mari[3]/, (și) nici *n-am să* mai *viu* pe aici[4]/ *(să)*-mi *stric* ghetele prin cele băltoace[5]/, (că) voi *nu*-mi *cumpărați* altele[6]/ (și) √ m-*ați lăsa*[7]/ *(să) umblu* desculț[8]/.

(L. Rebreanu)

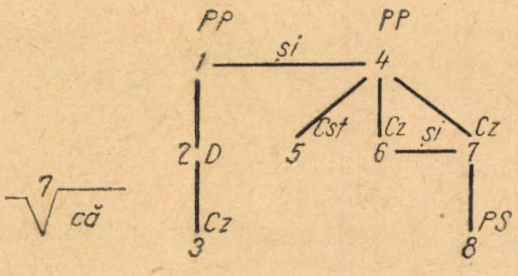

375

Acum *plutesc* între viață și moarte, între cer și pămînt, ca omul[1]/ (care) și-*a tăiat* craca de sub picioare[2]/ (și) √ *așteptă*[3]/ *(să) cadă*[4]/ (fără *să*) *știe* baremi[5]/ (unde) *va cădea*[6]/.

(L. Rebreanu)

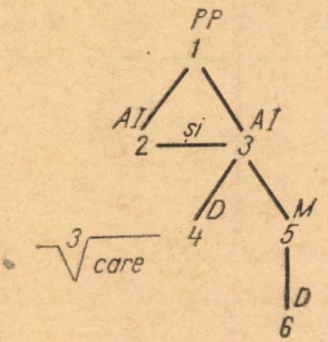

Pe noi ceştia, plăiaşi şi vînători de munte, atita *ne taie capul*[1]/, (că) omul la vînătoare, fie pe ger şi ninsoare, fie năduf de soare, nici *nu prinde veste*[2]/ (că) *ce* timp mai *este*[3]/, V⁻ nici *nu vrea*[4]/ *(să) ştie*[5]/ (cum) *are să-i fie*[6]/, V⁻ nici *nu bagă-n seamă*[7]/ la muncă (de)-l *cheamă*[8]/, nici (că) *ia aminte* de orice cuvinte[9]/, (ci) V⁻ vesel *omoară* vremea[10]/ (care) *zboară*[11]/, V⁻ fără griji *trăieşte*[12]/, V⁻ pe pămînt *domneşte*[13]/, (şi)V⁻e la vînat *ca şi împărat*[14]/.

(Al. Odobescu)

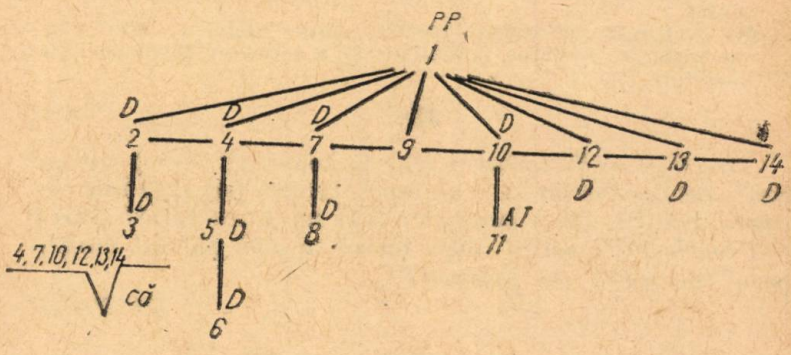

377

Adevărul *este*[1]/ (că) formarea cuvintelor *ţine* de morfologie[2]/, (în ce *priveşte*) procedeele[3]/ (de care) *se foloseşte*[4]/ şi prin faptul[2]/ (că) *operează* cel mai mult cu morfeme, adică au elemente morfologice[5]/; (dar) rolul formării cuvintelor

este[6]/ *(să) îmbogățească* vocabularul[7]/, (prin urmare) *este legată* și de aceasta[8]/.

(Al. Graur)

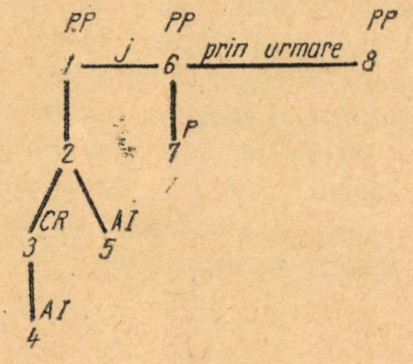

P 2 — ... că formarea cuvintelor ține de morfologie (...) și prin faptul ...

morfem — element morfologic (prefix, sufix, desinență etc.) care servește la formarea cuvintelor și a formelor flexionare ale acestora.

378

De fapt *ar fi trebuit*[1]/ (ca) în toamnă[2]/ (cum) *era* an bun[3]/ *(să)* se *însoare* și el ca orice flăcău[2]/ (și) *(să) intre în rîndul lumii*[4]/, (dar) *pesemne*[5]/ (că) *nu găsea* fata[6]/ (care) *să*-i *convie* lui[7]/, adică una[6]/ (care) *să aibă* pământ mult[8]/ (și) √ de aceea *era posomorît*[9]/.

(M. Preda)

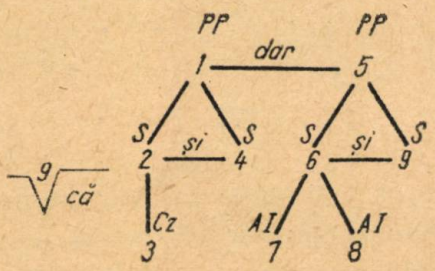

P 2 — ... ca în toamnă (...) să se însoare și el ca orice flăcău ...
P 6 — ... că nu găsea fata (...) adică una ...

Partea a II-a — Fraze cu rezolvare la sfîrșitul volumului

379

Așa ar trebui să urmez, om bun — zise fiul craiului — dar ți-oi spune drept: — tata mi-a dat în grijă, cînd am pornit de acasă, ca să mă feresc de omul roș, iară mai ales de cel spîn, cît oi putea; să n-am de-a face cu dînșii nici în clin, nici în mînecă, și dacă n-ai fi spîn, bucuros te-aș tocmi.

(I. Creangă)

380

Și dacă niciodată n-ai avut, fie bărbăția, fie fantezia de a-ți scutura de pe suflet și de pe inimă prostiile omenești, după cum un arbore, la suflarea vîntului, își scutură foile sale netrebnice și seci, atuncea desigur că n-ai rămas întotdeauna decît ceea ce ești: o păcătoasă „ființă superioară".

(C. Hogaș)

381

Noroc, că se mai găsește pe ici pe colea, cîte un om de ispravă, care — prin dreptatea și bunătatea lui — te face să nădăjduiești, dacă nu pentru tine, cel puțin pentru urmașii tăi o lume mai bună ca a de azi...

(I. Al. Brătescu-Voinești)

382

Cînd ne-am întors la prînz în casa pădurarului, mi-a cerut un briceag cu care a curățat păstrăvii; i-a învelit frumos în frunze de brusture; a alergat la izvor să ne aducă apă proaspătă și-n loc să stea să mănînce merindele pe care i le întindeam, a cerut nevestii pădurarului o donicioară cu care a alergat în pădure să ne caute fragi.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

383

N-au drept oare atîția care s-au născut ca și mine pe același pămînt, învîrtind sfera aceasta pe care se zugrăvesc atîtea uscaturi despărțite de liniile albastre ale apelor, să-și recheme și ei amintirile, să se lase legănați de farmecul lor, să-și caute în fața rîurilor icoana pe care o aveau cînd erau copii, să plîngă și să se înduioșeze de priveliștile pe care le-au văzut de cînd s-au născut; și, îmboldiți de acestea, să-și rostească durerile și bucuriile în graiul pe care l-au învățat și pe care îl găsesc mai sonor și mai apt de a se exprima cum o fac și eu?...

(D. Anghel)

384

Și cînd s-a apropiat Aghiuță de tron, l-a înhățat Dardarot de urechi și scuturâ-l, de-i trosnea junghietura — de dragoste multă ce avea pentru el, fiindcă era mititelul mucalit, și cînd se plictisea împăratul de treburile-mpărătești, pe el îl chema, să-i spuie lafuri și să-i facă ghiumbușuculi.

(I. L. Caragiale)

385

Zmeoaica suflă ce suflă și, dacă văzu că nu poate să-i prăpădească, nici să pună mîna pe dînșii, plesni fierea într-însa de necaz, căzu și crăpă cu necuratul; iară ei aștep-

tară pînă să moară bine, apoi neguțătorul bagă degetul în gaura inelului, după cum îl învățase Galben-de-soare, și zidul pieri ca și cum n-ar mai fi fost și-i rămase inelul în deget.

(P. Ispirescu)

386

Cuvintele cele blînde și înțelepte ale fetei, mîngîierile ei cele dulci și neprefăcute, smerenia ei deșteptară în inima bolnavului o simțire ce nu avusese pînă atunci; iar mai mult decît toate cum știa ea să umble de binișor cînd îi primenea rănile făcu pe fiul de împărat să o iubească ca pe o soră, căci pare că-i alina durerile cînd punea ea mîna pe rănile lui.

(P. Ispirescu)

387

Chelăreasa o văzu și dacă veni la dînsa o întrebă ce vrea, iar ea răspunse că este o fată săracă și fără părinți, și ar vrea să se bage la stăpîn dacă ar găsi vrun loc.

(P. Ispirescu)

388

Ce vină au avut, ce păcate au trebuit să-i ispășească femeile din Bilbao, cu copii în brațe și cu copii în pîntec, bătrînii de șasezeci de ani și copiii de zece ani, ca în timp ce fugeau spre Santander, la ora două noaptea, să fie urmăriți de avioane, prinși în luminile rachetelor și proiectoarelor și uciși cu focuri de mitralieră.

(Geo Bogza)

389

Păziți, să-mi prindeți pe feciorul lui Filip, și să păziți de va fugi, să-l goniți pînă îl veți prinde și să-l aduceți la mine, că am auzit că este cuminte și înțelept.

(Alexandria)

390

Iar sara și cealaltă pîine mîncînd-o, a doua zi sacul gol l-a luat, și înaintea tuturor mergea, încît celelalte slugi văzîndu-l că-i întrece pe toți, se îndoiau dacă acela este Esop sau vreun altul și, cunoscîndu-l că el este, s-a mirat, căci această secătură de om, decît toți mai înțelepțește a făcut, alegînd pîinile, care se mănîncă și se sfîrșesc, iar ei au luat alte sarcini care tot întregi rămîn.

(Esopia)

391

„Credința lui Densusianu că numai el și cei cîțiva străvezii colaboratori rămași fideli știu să facă versuri libere, consecvența lui de a le contesta la alții chiar dacă aceștia erau aliații săi cei mai fireștI, ideea de neînțeles că există un tip de, vers liber, supraindividual, care urmează să fie adoptat, cum se adoptă orice formă de vers clasic, înseamnă că exponentul noutății nesocotea noutatea în înseși temeiurile ei, deși teoretic vorbise deschis despre ritmul intern, deci personal, care legitima formele ritmice cele mai felurite".

(Vl. Streinu)

392

Mița, prinzînd un cucoș și vrînd să-l mănînce cu pricină binecuvîntată, îl învinovățea zicînd că-i de prisos oamenilor, căci strigă noaptea și nu-i lasă să se odihnească; iar el răspunse că pentru folosul lor face aceasta, ca să-i deștepte la lucrările ce au de sfîrșit.

(Esopia)

393

Lumea se înmulțea împrejurul lor și oricine venea, se minuna și se crucea și se îmbulzea ca să-i vază ca cine știe ce minune ar fi văzut, iar cei doi frați mai mari mureau de

ciudă, căci nu știau pentru ce, fiindcă ei zbenghi pe frunte n-aveau, coarne de bou nu purtau pe cap și nici unul nu era ca neoamenii.

(V. Ene)

394

— Ziua vei dormi, iar noaptea vei griji de-o iapă ce am, dar să grijești, cînd va răsări soarele să fii aici cu ea, că eu cu lapte de la iapa aceea-mi fac cafeiul, iar de nu vei avea grijă de ea, de s-ar întîmpla să fugă acasă la mînz, atunci mînzul o suge și eu neavînd cu ce-mi face cafeiul, te voi mînca pe tine, iar capul colo ți-l voi pune lîngă, cele nouăzeci și nouă și se împlinește suta.

(V. Ene)

395

În zilele mai ales cînd nu se tăia carne de vacă eram siliți să mîncăm un fel de sarmale dulci de carne de oaie, sau „frihtura" ori „cotolete", cum le zicea Kirie, care păreau a fi găsite în arca lui Noe — sau cîte un cocoș fiert, despre care nu ne-am fi mirat de loc, dacă ar fi sărit din oală, ca cocoșul lui Hristos să cînte, atît de tare îi de nejumulit era.

(D. Zamfirescu)

396

D-nu Tanu știuse să ne insufle trainic credința că tot ce face, tot ce are, chiar și slăbiciunile, sînt la el o calitate; că așa a trebuit să fie, că dacă ar face altfel, nu l-ar prinde, ar semăna cu oamenii ceilalți.

(I. A. Bassarabescu)

397

Sufletul ei se dorea în mari înălțimi de la pămînt, de la viața aceasta închegată din lăcomie, din mîndrie și prostie, și tot ce vedea era potrivit numai ca să-i frîngă aripile albe pe care sufletul său le deschise, deși nu știa anume unde va zbura.

(I. Agîrbiceanu)

398

El pricepu însă îndată că omul ăsta vrea, cu tot prețul, să se apuce de exploatarea băilor de aur și înțelese că dacă nu fata lui, apoi alta din sat va fi notărășiță.

(I. Agîrbiceanu)

399

Pescarii, trăgînd mreaja din apă și simțind că era grea, se bucurau crezînd că mulți pești vor scoate; iar dacă au tras-o la mal găsiră într-însa o piatră mare, și atunci au început a se întrista, nu atît pentru că au fost pești puțini, cît mai cu samă pentru că tocmai împotriva credinței lor s-a întîmplat.

(Esopia)

400

Iar el, deșteptîndu-se, vesel a mers în grabă la locul arătat să caute aurul, dar în loc de a găsi aur, el fu prins de tîlhari, și vrînd să-i înșele și pe aceștia cu minciuni, făgăduindu-le că le va da o mie de talanți de aur, dacă-l vor slobozi, tîlharii nu l-au crezut, ci l-au dus de l-au vîndut cu o mie de drahme.

(Esopia)

401

Un vînător de paseri se duse în pădure ca să prindă ceva paseri și, luîndu-și lațurile și alte măiestrii, mergînd în pădure, văzu în copac o pasere și îndată se duse subt acel copac spre a-și întinde mreaja, cînd, din întîmplare, călcă pe un șarpe care se întoarse și îl mușcă.

(Esopia)

402

Dară ciobanul le răspunse că laptele nu-l dă pe bani, și că, dacă voiește să aibă lapte de capră roșie, să se zică că sînt robii lui și să rabde ca să le pună pecetea pe spinarea lor, măcar că el are de gînd să se ducă și să nu mai dea pe la dînșii.

(Balade și basme populare)

403

Dumneata ai să te duci chiar la împăratul și să-i ceri fata și de ți-o dă, bine de nu ți-o dă, iar bine, nu-i nici o supărare; dar eu știu că ți-o dă, că eu am putere mai mare ca el...

(Balade și basme populare)

404

Cînd un copil rămîne nepăsător la zgomote, la ocări, la bătăi, și nu se gîndește decît la mîncare — cînd nu simte milă de cerșetori — cînd se îndoapă cu dumicatul din urmă, fiind sătul pînă în gît, mai bine decît să-l dea cuiva — cînd chinuiește pisicile și cîinii — cînd strînge lucru peste lucru, jucărie peste jucărie — acest copil a sosit cu jumătate de noroc pe lume.

(B. Șt. Delavrancea)

405

Împăratul scoase din sîn patru chei, una de aramă, alta de argint, una de aur şi alta de diamant, şi le dete sori-sei şi-i porunci să se ducă, într-ascuns, să deschiză, şi să se coboare sub talpa de la răsărit a palatului, şi să cerceteze cuvîntul înţelepciunii asupra stemei împărăteşti care uneori, creşte, se împătreşte, şi se întunecă, şi de ce se întunecă e mai grea, pînă ce-l doboară la pămînt.

(B. Şt. Delavrancea)

406

Dacă naţionalitatea este sufletul unui popor, dacă cîtă vreme el păstrează acest semn caracteristic al individualităţii sale, acest spirit de viaţă, el este învestit cu dreptul neprescriptibil d-a trăi liber, unitatea naţională este chezăşuirea libertăţii lui, este trupul lui, trebuincios ca sufletul să nu piară şi să amorţească, ci din contră, să poată creşte şi a se dezvolta.

(N. Bălcescu)

407

— Nu căuta că horăieşte, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochi neadormit, cu care vede tot ce facem, ş-apoi tu nu ştii cine-i mămuca, n-ai mîncat niciodată moarea ei.

(I. Creangă)

408

Dacă vede lupul şi vede că nu mai găseşte nimic, îşi pune în gînd una: aşază cele două capete cu dinţii rînjiţi în fereşti, de ţi se părea că rîdeau, pe urmă unge toţi pereţii cu sînge, ca să facă şi mai mult în ciuda caprei, ş-apoi iese şi-şi caută de drum.

(I. Creangă)

409

Şi nici una, nici două, haţ! pe ied de gît, îi rătează capul pe loc şi-l mănîncă aşa de iute şi cu aşa poftă, de-ţi părea că nici pe-o măsea n-are ce pune.

(I. Creangă)

410

Şi cum ospăta el, baf! cade fără sine în groapa cu jaratic, căci scăuieşul de ceară s-a topit, şi leasa de pe groapă, nu era bine sprijinită; nici mai bine, nici mai rău, ca pentru cumătru.

(I. Creangă)

411

Cînd, după ce am străbătut oraşul bombardat, m-am întors din nou pe vas cu Armando Arcega, tot ceea ce văzusem se impusese cu atîta violenţă spiritului nostru, încît aveam impresia că ne-ai fost jupuiţi creierii.

(Geo Bogza)

412

— Stăpîne, lasă să se ducă numai nevasta d-tale cu copilul, iar d-ta spune că, de-i avè vreme să te duci mai pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, să te ierte.

(I. Creangă)

413

Şi ori oiu puté izbuti ori nu, dar îţi făgăduiesc dinainte că, odată pornit din casa d-tale, înapoi nu m-oi mai întoarce, să ştiu bine că m-oi întîlni şi cu moartea în cale.

(I. Creangă)

414

Însă, dacă vrei și vrei numaidecît să te duci, eu nu te opresc, dar mi-i nu cumva să te întîlnești cu scîrba în drum și să dai și tu cinstea pe rușine, c-apoi atunci curat îți spun că nu mai ai ce căuta la casa mea.

(I. Creangă)

415

Vaca lingea într-adevăr cu lăcomie din copaie, dar cu capul dispus în așa fel încît ochiul ei mare să vadă și ce se petrece sub ugerul ei și pesemne că era ceva care nu-i plăcea fiindcă și pielea de sub burtă avea cutremurări dese și prelungiri, deși în staul nu se trezise încă nici o muscă, iar coada nu înceta să bată aerul pleznind-o din cînd în cînd și pe față pe spinare.

(M. Preda)

416

Mai merge el cît merge și cînd, la poalele unui codru, numai iaca ce vede o dihanie de om, care se pîrpălea pe lîngă un foc de douăzeci și patru de stînjini de lemne și tot striga, cît îl lua gura, că moare de frig.

(I. Creangă)

417

Rogu-te să fiu îngăduit macar trei zile, în care să-mi grijesc sufletul, să-mi lucrez racla cu mîna mea asta slăbănoagă și să mă așez singurel într-însa; și după aceste facă Moartea ce va voi cu mine, că văd eu bine că mi s-a strîns funia la par, încep a slăbi văzînd cu ochii.

(I. Creangă)

418

Şi eu fuga, şi ea fuga, şi eu fuga, şi ea fuga, pînă ce dăm cînepa toată palancă la pămînt; căci, să nu spui minciuni, erau vro zece douăsprezece prăjini de cînepă, frumoasă şi deasă cum îi peria, de care nu s-au ales nimica.

(I. Creangă)

419

— Nu mi-ar fi ciudă, încaltea, cînd ai fi şi tu ceva şi de te miri unde, îmi zice cugetul meu, dar aşa un boţ cu ochi ce te găseşti, o bucată de humă însufleţită din sat de la noi, şi nu te lasă inima să taci...

(I. Creangă)

420

Mai pune la socoteală că şi Trăsnea era înaintat în vîrstă, bucher de frunte şi tîmp în felul său, că profesorul, care şi el se mira cum au ajuns profesor, zicea: „Luaţi de ici pînă ici", cum mi se pare că se mai face pe unele locuri şi astăzi, şi poate că nu veţi aduce bănat nici gramaticului, nici profesorului, nici lui Trăsnea, ci întîmplării, care a făcut pe oameni aşa cum sînt, ori cuţite de oţel, ori de tinichea.

(I. Creangă)

421

Şi ne întoarcem noi la gazdă pe la asfinţitul soarelui, mîncăm ce mîncăm ş-apoi rugăm pe moş Bodrîngă să ne cînte; şi unde nu se adună o mulţime de dăscălime la noi, căci aici era staniştea lor; şi ne întărîtăm la joc, ştii colè, ca la vîrsta aceea, de nici simţirăm cînd a trecut noaptea.

(I. Creangă)

422

Dragi îmi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu care, în zilele geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la săniuș, iar vara, în zilele frumoase de sărbători, cîntînd și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu știoalnele, țarinile cu holdele, cîmpul cu florile și mîndrele dealuri, de după cari-mi zîmbeau zorile în zburdalnica vîrstă a tinereții.

(I. Creangă)

423

Băbătia lui, de la o vreme încoace, nu știu ce avea, că începuse a scîrțîi: ba c-o doare ceea, ba c-o doare ceea, ba i-e făcut de năjit, ba că-i e făcut pe ursită, ba că i-e făcut de plînsori, și tot umbla din babă în babă cu descîntece și oblojele, încît lui Moș Nichifor acestea nu-i prea veneau la socoteală, și de aceea nu-i erau acum mai niciodată boii acasă.

(I. Creangă)

424

Numai atîta, că moș Ion Roată, după cîte văzuse și după cîte pățise el în viața sa, nu prea punea temei pe vorbele boierești și avea gîdilici la limbă, adică spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, cînd îl scormolea ceva la inimă.

(I. Creangă)

425

După un răstimp apoi domnul străin, care vorbea stricat românește, îl întrebă dacă s-a gîndit bine ce a făcut, iar cînd dînsul răspunse că s-a gîndit, îi zise că plîngerea lui e mincinoasă și prin urmare în loc de două săptămîni, acum poate să fie închis două luni, de nu și mai mult.

(L. Rebreanu)

426

Ca să nu-i dea vreme să răsufle, Belciug îl luă repede, că face rău de-şi stîlceşte fata, c-a ajuns de rîsul lumii, că omul la nenorocire să nu-şi piardă judecata, că Ana a greşit, dar orice greşeală se poate îndrepta cu bunăvoinţă, dar încăpăţînarea e mama tuturor relelor, că doar nici Ion nu-i ţigan, ba încă-i fecior sîrguitor şi isteţ, deşi n-are avere, şi poate să fie un ginere mai de treabă ca mulţi alţii.

(L. Rebreanu)

427

Ea însăşi l-a întrebat astă primăvară dacă nu-i poate găsi un cumpărător serios şi a adăogat că vor sta de vorbă la toamnă, cînd el a observat modest că amatori ar fi dacă ea n-ar pune condiţii prea grele, fiindcă banii s-au scumpit rău în timpurile din urmă, iar pămîntul nu mai rentează ca odinioară.

(L. Rebreanu)

428

— Eu le-am spus dumnealor de la începutul începutului că boierii nu poftesc a vinde moşiile la oameni şi n-a vrut de loc să mă asculte, pînă ce m-am luat şi eu după capul lor, zise într-un rînd bătrînul Lupu vrînd să arate tuturor din vagon că nu degeaba are plete cărunte.

(L. Rebreanu)

429

Arendaşul îi spuse apoi că ţăranii între dînşii vorbesc că şi de vor face învoieli cu boierii, la muncă nu vor ieşi pînă ce nu li se va împărţi moşia Boboroaga, care nu-i face

trebuință cucoanei și umblă s-o vîndă la alți boieri, că ei nu vor mai sta fără pămînt, că ei asudă și sîngerează muncindu-l și deci al lor trebuie să fie...

(L. Rebreanu)

430

Țăranii nu voiau să-și pună mintea cu Ichim, și că era bătrîn, și că îl știau trăsnit din fire, cu toate că se credeau în drept să ia fiecare ce-i place și ce poate, că doar din munca lor s-a făcut averea boierului și deci între ei trebuie să se împartă.

(L. Rebreanu)

431

— De răpit nu mă poți răpi pînă ce nu-i avè un cal asemene cu acela ce-l are tatăl meu, pentru c-acela are două inimi, dar eu am să-l întreb în astă seară de unde-și are calul, ca să poți și tu să capeți unul ca acela.

(M. Eminescu)

432

Dacă am afla misterul prin care să ne punem în legătură cu aceste două ordini de lucruri, care sunt ascunse în noi, mister pe care l-au posedat poate magii egipteni și asirieni, atuncea, în adîncurile sufletului coborîndu-ne, am putè trăi aievea în trecut și am putè locui lumea stelelor și a soarelui.

(M. Eminescu)

433

Un băiet de țigan cu capul mic într-o pălărie a căror margini erau simbolul nimerit al nemărginirii, cu ciubote în care ar fi încăput întreg și într-un surtuc lung de-i ajungea

la călcîi și care fără îndoială nu era al lui, schinjuia cu-un arcuș ce rămăsese în cîteva fire de păr și, cu degetele uscate, mișca niște coarde false, care țîrîiau nervos, iară împrejuru-i frămînta pămîntul un ungur lung, cu picioarele goale băgate în papuci mari umpluți cu paie.

(M. Eminescu)

434

Clipele vor fi decenii și-n aceste clipe se vor face războaie, se vor încorona regi, se vor stinge și se vor naște popoare, în sfîrșit, toate prostiile de azi se vor întîmpla și-atunci, se-nțelege că-n diminuare analogă, absolut însă același lucru.

(M. Eminescu)

435

Natura-și urmărește sorțirea ne-ncetată,
Și steaua ce se stinge și frunza cea uscată,
Verdeață, flori, insecte și tot ce este viu
Se duc fără să lase o urmă cît de mică
Și-un om dacă dispare un altul se ridică
Și-n cartea vieții nume se șterg sau se înscriu.

(A. Macedonski)

436

Bălosu se așeză ca și în seara trecută pe cealaltă stănoagă dar de astă dată nu zise nimic, așteptă să înceapă vecinul vorba, fiindcă nu era plăcut să ți se strige în gura mare că ai datorii și cum Bălosu avea de gînd să-l întrebe din nou despre locul de casă nu voia să se lase să se creadă că îl urmărește pe vecin la strîmtoare.

(M. Preda)

437

Şi iată că, după multă osteneală şi multe rînduri şterse, tînărul recrut a izbutit să lege şi să aştearnă un vers, vorbele s-au aşezat la rînd şi s-au mlădiat în cadenţă după o lege de armonie, auditivă mai mult — acum poetul este angajat dar pentru el prestigiul rimei întrece cu mult prestigiul ideei, logica e sacrificată formei — şi de aci încolo sonoritatea şi succesiunea ritmică a cuvintelor dispun de mersul şi disciplina ideilor.

(Al. Vlahuţă)

438

Vorbesc undele lui de măreţia şi frumuseţile Negoiului, din coapsa căruia au izvorît, de codrii lui deşi, adînci, nestrăbătuţi, unde fiarele şed fără frică tolănite-n luminişuri ş-ascultă ca omul cîntecul privighetorilor, unde muşchiul e moale ca perna de puf, şi izvoarele albe ca spuma laptelui, şi brazii aşa de-nalţi, că-ţi cade căciula din cap cînd stai să te uiţi în vîrful lor.

(Al. Vlahuţă)

439

Vorbesc undele Argeşului de străşnicia stîncilor de la Chei, pe care le-au biruit şi le-au lăsat în urmă ca pe nişte cetăţi dărăpănate, vorbesc de comorile pămîntului acestuia îngrăşat cu sîngele atîtor viteji, de mîndreţea plaiurilor, de rodnicia păşunilor şi holdelor pe care le scaldă, de turmele pe care le-au adăpat, de chiotele ciobanilor şi de tînguirea dulce-a doinelor, pe care le-au ascultat cu drag în lunga şi zbuciumata lor călătorie.

(Al. Vlahuţă)

440

Mugeşte Bistriţa toată, năpustindu-şi valurile în năprasnicile ziduri, şi dă să le spargă, din ce în ce mai înverşunată, dar stîncile se joacă cu ea, o resping, o cheamă, o

răsucesc în loc: buimăcită, se încolăceşte ca un şarpe şi după un sfert de ceas, se pomeneşte bătînd din spate, în acelaşi zid de care s-a izbit întîi, ca şi cum ar încerca, lovindu-l din amîndouă părţile, să-l desfunde mai curînd şi să deschidă cale dreaptă valurilor viitoare.

(Al. Vlahuţă)

441

Ştia, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care şi ea adevărat că ştia a face multe şi mari minunăţii; alunga norii cei negri de pe deasupra satului nostru şi abătea grindina în alte părţi, înfigînd toporul în pămînt afară, dinaintea uşii, închega apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare, bătea pămîntul sau păretele sau vr-un lemn, de care mă păleam la cap, la mînă sau la picior zicînd: na, na şi îndată-mi trecea durerea...

(I. Creangă)

442

Triste, tăcutele guri îşi vor aduce aminte de ţările lor, de fiinţa celor ce erau, de mîinile ce le-au modelat, de simbolul ce-l întrupau, de toată trecuta lor splendoare, de multele cununi ce le-au fost aduse; şi, care plîngînd floarea de asfodelă, care galbena floare de nufăr, care verdea cunună de laur, dezrobită de pe înaltul soclurilor de rotundul disc al lunii, ce le cunoaşte şi le-a văzut întotdeauna, îşi vor ajunge umbrele, şi cît le va mai fi sortit să stea împreună, îşi vor spune mereu împietritile lor dureri.

(D. Anghel)

443

Străvechea roată pe care se arcuia trupul celui osîndit, am văzut-o, cătuşele grele ce tot ţineau înlănţuit de un zid pînă la agonie le-am văzut şi pe ele, omul de fier în

care intra de vie victima ca într-un sicriu, monstruoasele pîlnii prin care se turnau cu de-a sila lichidurile în gura celui însetat de justiție, mănușa de piele, care udată de apă se strîngea uscîndu-se pe urmă înfășurînd tot mai strîns degetele închise în tăieturile făcute și umplute cu sare, din podul palmei, am văzut-o și pe ea, și cîte altele nu le-am văzut îngrozindu-mă de multele chinuri îndurate, de nenumăratele lacrimi ce trebuie să fi curs, de nesfîrșitele picuri de sînge ce-au stropit desigur dalele de piatră și s-au scurs pe jgheaburi nevăzute de nimeni, de sfîșietoarele glasuri ce trebuie să se fi ridicat în van, fără ca nici un ecou să le poată răspunde.

(D. Anghel)

444

Fiind marele colector, maxima cloacă a acestor șerpuitoare rîuleţe care nu mai pot reflecta cerul din multa murdărie ce-o tîrăsc în ele, ce nu mai pot face valuri ca să poată aduna lumină pe crestele lor, ce nu mai pot scoate glasuri cristaline din cauza verminei ce le amuțește ca o veșnică surdină, ei se adună și se strîng cerc ca o baltă imundă în jurul mesei celui ce-a intrat, și fiecare pe rînd, precum toți locatarii unei mahalale se mișcă ducîndu-și cutia cu lături la zgomotul clopoțelului ce-l sună omul primăriei, oprindu-și odoriferantul lui vehicul la fiecare poartă, tot astfel și ei, la semnalul dat de marele lor maestru, își destupă micile lor istorioare, captatele lor zvonuri, fermentatele lor știri, ignobilele lor cancanuri ca să le verse în confidențialul suflet al marelui preot ce va face artă cu ele.

(D. Anghel)

445

Să te muți așa într-o casă străină, cu arme și bagaje, cu tabieturi și obiceiuri, cu ticuri și năravuri, și să poți să te adaptezi mediului înconjurător, să știi să respecți așezarea mobilelor ce și-au căpătat un fel de inamovibilitate,

după multele servicii făcute și după locul adecvat ce poate să-l ocupe în măsuratul spațiu, să poți prinde din curgerea traiului zilnic anumitele simpatii pe care bătrîna stăpînă a casei le-a căpătat pentru unele bibelouri și nimicuri ce o înconjoară și stau risipite pe etajere ori în prietenoase colțuri, povestind de aniversări și amintiri trecute, să fii atît de dibaci ca să dai fiecărei slugi, ce a slujit înaintea ta pe un altul, gradul de simpatie de care se bucura înainte, și care crede că i se cuvine, e într-adevăr o problemă cît se poate de greu de rezolvat.

(D. Anghel)

446

Știa că n-are să iasă, că trebuia să vină seri de-a rîndul la poarta ei pentru ca ea să aibă timp să se gîndească și abia după mai multe seri din acestea ea să iasă în sfîrșit și să-i spună — să-i dea de înțeles — că s-a gîndit la el și îi place, sau s-a gîndit și n-o lasă maică-sa.

(M. Preda)

447

Cum el nu știa în ce fel să cîștige bani mulți, atunci cînd îi trebuiau, decît împrumutînd sau vînzînd, și cum întotdeauna arunca o pădure sau o casă la repezeală, un elementar spirit de conservare îl făcea să simtă, vag, ce e drept, că sare cîte o cărămidă din așezarea temeinică a averii sale.

(I. M. Sadoveanu)

448

Pînă să-și vadă fata pornită pe drumul ăsta, pînă să fie sigur că cine îi era lui mai drag pe lume se va înfrupta din lumina, poleiala și bogăția mult rîvnite, (...), lupta din

greu, își făcea loc prin prostia sau nevrednicia boierilor, cîștiga, nădăjduia, simțind mereu locul nesigur sub picioare, căci știa ce-i lipsește.

(I. M. Sadoveanu)

449

Cînd se închideau ferestrele după o îndelungată scuturătură și rămînea în casă un aer viu și înțepător în ușorul căruia lucrurile lustruite, dichisite și descărcate de praf își risipeau parcă fiecare ființa veselă și recunoscătoare de viața ce i s-a dat și mirosea a curat din dușumele, din colțuri și din încheieturi, cînd picioarele lustruite ale mobilelor se mai ștergeau o dată, și cuțitele, furculițele, tăvile se mai frecau; cînd în geamurile bine spălate cu floarea perdelelor pe ele, stelele ce răsăreau aveau mai multe raze, mai albastre, în limpezimea sticlei clătite de mai multe ori Amelica simțea că pentru lucrurile astea, care fac bani buni, se făcuse treabă bună.

(I. M. Sadoveanu)

450

Avea credința că atît de mult îl iubesc toți, încît dacă el ar fi greșit cu ceva și ar fi stricat din așezarea asta minunată, pe care nu o înțelegea prea bine și nu știa de unde vine, ar fi sărit unul sau toți cei care îl iubeau să dreagă și să-l dojenească.

(I. M. Sadoveanu)

451

Manaru, care întorsese capul repede la primul zgomot, a avut timp să vadă gardul pe o întindere de cîțiva coți lăsîndu-se repede la pămînt, prefăcîndu-se în scînduri și stacheți, apoi rîsete bizare, pe urmă mîni fantastice ieșiră

de sub dărîmăturile de lemn, se agitară în sensuri diferite şi curioase, ca şi cînd braţe încarnate de stafii ar fi făcut semne magice; căci numaidecît ulucile căzute începură să joace ca pornite pe dedesubt de-o apă şi capete şi trupuri se încherbară de sub ele, ţîşnind brusc în sus şi zbughind-o, ferind de lumină, cu chipul întors spre bezna de cucute din care ieşiră ca să intre iarăşi.

(Gib. I. Mihăescu)

452

I se părea o păpuşoaică mişcătoare, plină de tărîţe şi cu păr de cîlţi pe care ai putea s-o întorci cum vrei, să-i aduci piciorul la cap sau să-i îndoi capul pe spate pînă în dreptul şezutului, s-o faci ghem la pămînt cu un picior pe după gît sau cu mîinile înnodate la spate ca două capete de frînghie, în sfîrşit, numai bun de jucat sub tocuri pîn-a ieşi toată tărîţa şi toţi cîlţii dintr-însul.

(Gib. I. Mihăescu)

453

Cînd îl simt, îmi pare că vremea n-a trecut, sau că a trecut atîta vreme încît eu, cea de atunci, am murit, iar eu, cea de acum, sînt alta... şi îmi pare aşa de rău, că nu mai sînt cea de atunci.

(D. Zamfirescu)

454

El, cu o şubă pînă în pămînt, peste care era încins cu cureaua de la revolver, urcă scările, intră în sală, unde îl aştepta fetiţa cu bona, pe care se făcu că nici nu le vede, apoi trecu în seră, unde răsturnă vreo două-trei glastre cu flori, după aceea în sufragerie, apoi iar înapoi, pînă ce dete cu ochii de nevastă-sa.

(D. Zamfirescu)

455

Tănase se mai lumină la chip, întrebă pe fecior dacă a venit cineva în lipsa lui, apoi, sub cuvînt că acolo nu era destul loc, ca să nu pară că ascultă de vorba nevestei, se duse la el în odaie să se schimbe.

(D. Zamfirescu)

456

Îi rugă s-o ierte, aducîndu-şi aminte de cele ce auzise din colţul dulapului, că de astă singură dată nu putea să le fie de nici un folos, deoarece apucase şi făgăduise altora... şi astfel avu aerul în faţa lor că se amestecă în treburile bărbatului său.

(D. Zamfirescu)

457

Iar conu Dinu rămase să trăiască mai departe, olog şi singur, însă stăpîn ca mai înainte pe pămînt, pe pămîntul care-i fusese atît de drag, în care se născuse, pe care trăise şi în care avea să se odihnească pe veci, cu credinţa că acolo îi va fi bine.

(D. Zamfirescu)

458

Trebuie să înţelegi că dacă ei ucid fără remuşcare, cum zici dumneata, au siguranţa absolută că vor fi ucişi şi martirizaţi; că nu ucid ca să fure; că sînt idealişti, că spiritul care neagă este o necesitate logică, într-o lume stricată pînă la măduvă, cum este o necesitate logică cuţitul într-o cangrenă.

(D. Zamfirescu)

459

Nu o dată am rămas uimit, în poartă, cînd regimentul „de linie“ pornea la paradă cu tamburul-major în frunte, un țigan cît un munte, purtînd în cap o căciulă de urs, cît o baniță de mare, haine numai aur, și-n mînă un buzdugan pe care-l zvîrlea în aer de se rotea de două ori, apoi îl prindea în palmă și-l ținea o clipă sus, pînă ce clocotea glasul de tunet al tobei celei mari.

(E. Girleanu)

460

Îl văzu că duce cornul la gură, că stă cîteva clipe fără să poată suna, apoi auzi un scîncet ce se schimba într-un hohot de plîns, și deodată, ca un strigăt de durere, cîntecul de îngropare al ostașilor străbătu aerul.

(E. Girleanu)

461

Fulgii nu putuseră acoperi toate urmele lor; călărașii care patrulau prin împrejurimi goneau de pe hoiturile cailor căzuți stolurile de corbi ce zburau croncănind, se roteau prin aer, iar cînd patrulele se ștergeau în depărtare, se lăsau iarăși, puzderii, și se alungau unii pe alții de la stîrvurile care îi îndestulau.

(E. Girleanu)

462

Unii dintre prizonieri se gîndiră poate la spăimîntătorul sfîrșit, acolo, în largul cîmpului, cînd de-abia căzut ești ciuruit, găurit, de ciocurile hrăpărețe ale păsărilor, mai îndărătnice și mai lacome decît lupii, ale păsărilor care se hrănesc din trupurile oamenilor și ai cailor căzuți în

războaie, care-și mînjesc aripile de sînge ca să ducă apoi, în adîncul senin al cerului, semnul vrajbei și nimicniciei de pe pămînt.

(E. Gîrleanu)

463

Se întorcea acasă după atîta vreme de lipsă, scăpase de la moarte, și cu toate aceste ceva parcă i se rupsese în piept; nu putea să înțeleagă în sufletul lui de creștin, cum avea să lase să se prăpădească în pustietățile asteape ofițerul tînăr care, ca și dînsul, se luptase.

(E. Gîrleanu)

464

O mireasmă neobișnuită plutea în aer, o mireasmă care se ridica de deasupra pajiștilor înverzite, care se împrăștia din tufele toporașilor ascunși în iarbă, din mugurii răsăriți într-o noapte, pe crengile pline de sevă; o mireasmă care se înălța din pămîntul umed, care izvora din cer și luneca, o dată cu razele soarelui, pînă jos la noi.

(E. Gîrleanu)

465

Iar după ce a plecat împărăteasa, cu sulițarii și săgetătorii călări, împrejurul carătei și cu cei zece slujitori cari purtau oglinda pe perne de puf, să nu cumva s-o sfarme, s-a uitat meșterul mai întîi la comoara pe care era acum stăpîn, apoi la clădirea de oglinzi minunate ce făcuse și zise: „Dacă numai pentru o singură oglindă mincinoasă am căpătat atîta aur, cît nu mi l-ați fi adus voi de v-aș fi vîndut cu zecile de mii, la ce folos m-aș munci de acum înainte să vă fac cît mai limpezi și mai poleite.

(E. Gîrleanu)

466

Cele două perechi feresc ca fulgerul în lături; dar din perechea din urmă, o turturică își curmă zborul, își adună apoi puterile, cu cel din urmă fior al vieții, se rotește în două cercuri, spre raza de soare, apoi cade rostogolindu-se în undele rîului, care o fură și o poartă mai departe.

(E. Girleanu)

467

După clipa de spaimă, iepurașul se destinse ca o coardă și o zbughi la goană, se prăvăli în vale, veni de-a dura ca un bulgăre, se sculă și iar se rostogoli, pînă jos; apoi o luă de-a dreptul tăind cîmpul.

(E. Girleanu)

468

Mama îl privește și-n sufletul ei de fugarnică, încolțește un simțimînd stăruitor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuia să se despartă chiar azi, căci vremea înțercatului venise de mult încă.

(E. Girleanu)

469

Apoi, cînd a simțit fiorul sălbatec ce i se revărsase în sînge, în largul pustietăților acestea, a deprins cele dintîi goane, și-acolo și-a ridicat capul, a lărgit nările și, cutremurîndu-și coama încîlcită de spini, răspunse la chemări necunoscute, trimițînd depărtărilor cel dintîi nechezat puternic ce-i ieșise din piept.

(E. Girleanu)

470

Pe înnoptate însă, în vreme ce în saloanele de la curtea boierească se zăreau prin ferestrele largi, aburite, umbre lungi, mișcîndu-se în vălvătaia luminilor de policandre... afară, încolo, departe, la marginea satului, pe un cîmp bătut de viscol, în fulgerul unui foc de salvă comandat de sublocotenentul Turel, se mai zări o dată chipul acela uscat cu ochii mari, scînteietori, ai lui Furtună veteranul și-n detunătura puștilor căzu trăznit, grămadă, gornistul care, singur-singurel, mai rămăsese în picioare sunînd vrăjmaș atacul... la un suiș de deal... la șaptezeci și șepte!

(I. I. Mironescu)

471

Cred că dacă vreodată țăranii ar afla că pînă în toamnă au să moară cu toții, în cine știe ce cataclism și nu vor mai avea nevoie de hrană, ei tot și-ar însămînța ogorul primăvara, tot astfel cum pomii înfloresc, chiar dacă stăpînul livezii și-a pus în gînd să-i taie.

(Geo Bogza)

472

Cînd fu să se desprindă de mare, cînd de mult ar fi trebuit să fie un disc deasupra apelor, se subție și mai mult în partea de jos și se transformă într-o ventuză, menținînd astfel mai departe contactul cu imensitatea lichidă din care ieșise, și pe care voia parcă să o tragă după el.

(Geo Bogza)

473

Un nou viitor se pregătește lumii, iar munca aceasta pe care au făcut-o părinții voștri și pe care voi o mai faceți încă, va dispare fără urme, așa cum a dispărut munca

acelora, și mai nefericiți decît voi, ce făceau să se învîrtească pietrele de moară sau să înainteze pe întinderea mării galerele.

(Geo Bogza)

474

Fiecare s-a consultat cu oamenii lui, i-a întrebat și s-a asigurat despre un anume lucru, au stat împreună de vorbă și au hotărît cum e mai bine, pentru că nenumărate probleme se pun înainte de fiecare schimb, de care depinde și producția și viața lor; dacă mai pot doborî un rînd de cărbune fără să schimbe craţărul, dacă fac răpirea acum sau o lasă pentru schimbul doi, dacă se mulţumesc cu lemnele pe care le au în abataj sau mai aduc altele și cine dintre ei, și la ce oră, să facă toate aceste treburi.

(Geo Bogza)

475

Prin urmare, minerii nu încarcă vagonetele cu cărbuni dintr-o grămadă ce s-ar afla toată strînsă la un loc, ci ei seamănă întru totul cu acei oameni care încep să demonteze o casă, scoţînd cărămidă cu cărămidă, zid cu zid, tot mai înspre temelie, cu singura deosebire, că în cazul acesta casa a fost înghiţită de pămînt, că odăile nu sînt goale și că minerul nu se poate mișca decît în spațiul scobit, înaintînd înăuntrul muntelui prin coridorul îngust din care a scos cărbunii.

(Geo Bogza)

476

Atunci veți ști că orizontul principal e unul singur, că străbate straturile pe rînd, de la nord spre sud, și că toate celelalte galerii, care din loc în loc pornesc într-o

parte și alta, merg pe lîngă un strat de cărbune, așa cum merg potecile pe sub poala unui munte, și că, dacă acum unele sînt părăsite, pline de beznă și de miros de mucegai, e că stratul a cărui bogăție au colectat-o, a fost secătuit la orizontul acesta.

(Geo Bogza)

477

Orice miner, care a stat o vreme mai îndelungată în mină, a trecut printr-o asemenea furtună subterană și seara poate povesti cum au început brazii să trosnească atunci cînd stratul a intrat în presiune, și cum, fără să mai piardă vremea, a fugit, în timp ce în urma lui pereții se prăbușeau.

(Geo Bogza)

478

Pentru cei ce străbat această țară e cum nu se poate mai interesant să constate că tineretul ei construiește cu ardoare o lume a viitorului, o lume industrială, dar că în cîntecele oamenilor cu mîna pe volan sau pe pîrghii de oțel revine tot ceea ce a fost... în trecutul patriei lor.

(Geo Bogza)

479

Se construiesc uzine, se dezvoltă industria alimentară, se mărește capacitatea fabricilor de vitamine, se ridică nivelul de viață a lucrătorilor, se produc îngrășăminte chimice, se intensifică extracția cărbunelui, se organizează industria forestieră, se îmbunătățește calitatea produselor textile.

(Geo Bogza)

480

Atunci cînd, urmînd cursul inevitabil al istoriei, toate popoarele își vor da seama cît de absurd și de primejdios e ca marile mijloace de producție să se afle doar în mîna cîtorva particulari, atunci cînd pretutindeni, o dată cu încetarea exploatării omului de către om va înceta și degradarea lui, atunci nimic nu se va mai opune ca întreaga omenire să trăiască în perspectivele măreţe pe care le oferă cea de a patra dimensiune.

(Geo Bogza)

481

Între primele date ale acestei istorii generale a omenirii, care n-au nici an, nici zi, dar care nu rămîn mai puțin memorabile, așa cum din străfundurile ei au pus în mișcare treptata și laborioasa eliberare a omului, trebuie menționată aceea în care el a smuls naturii secretul focului, aceea în care a zgîriiat prima oară scoarța pămîntului pentru a pune înăuntru o sămînță, aceea în care a început să îmblînzească animalele din jurul lui, sau aceea în adevăr epocală în care, fără nici un exemplu din afară, ci numai prin simpla forță a geniului său, a reușit să imagineze și să construiască roata.

(Geo Bogza)

482

Succesiunea erelor geologice n-ar putea fi mai spectaculoasă decît aceea a marilor cicluri istorice în care aşchiile de silex s-au transformat în tractoare, și nimic n-ar putea fi mai încurajator pentru viitorul omenirii decît felul în care geniul și munca unui lung șir de generații a reușit să transforme bucata de fier îndoit în combina zilelor noastre.

(Geo Bogza)

483

Dacă iarăși recapitulăm călătoria pe care am întreprins-o, nu se poate să nu recunoaștem că, în afară de o mică porțiune în partea de miazănoapte, am mers tot timpul în lungul unor ape-rîuri, fluvii sau mări — sau pe cîmpii netezite de valurile fostelor mări; și că de cîte ori am privit în stînga noastră, înăuntrul cercului pe care îl făceam, am zărit pămîntul urcînd în vaste terase circulare, pînă la culmile cele mai înalte ale Carpaților, dînd astfel naștere, sub bolta încăpătoare a cerului, unui mare amfiteatru cu fața întoarsă în afară.

(Geo Bogza)

484

E drept că sub cuirasa lor de granit par dintr-o dată enormi și inaccesibili, aducînd între hotarele noastre chipul unei lumi neînduplecate, dar, de îndată ce le vine la îndemînă, dau din nou la iveală domoala tălăzuire de culmi care a fost leagănul poporului român.

(Geo Bogza)

485

Priviți dinspre răsărit sau miazănoapte, Bucegii — cea dintîi formațiune cuirasată a Carpaților — se înalță deasupra celorlalți munți, din pereți verticali de piatră, aspri și tăioși, însă dacă ne dăm osteneală să ne suim pînă pe culmea lor, piciorul nostru se pierde în moliciunea pășunilor și o zi întreagă putem să mergem, pe sub acoperișul cerului, pe întinsul unui neted podiș, înconjurați de priveliști în egală măsură mărețe și încîntătoare.

(Geo Bogza)

486

Nici uneia din miile de generații care ne-au precedat, și au trecut prin atîtea nenorociri și dezastre, și au înfăptuit atîtea minuni și au făcut atîtea revoluții, nu i-a fost dat,

cum ne e dat nouă, acum, în clipa aceasta, să hotărîm, nu soarta unui oraş, nu soarta unei ţări sau a unui continent, ci însăşi soarta speţei umane, ci însăşi soarta întregei vieţi de pe pămînt, de la peştii oceanului şi pînă la păsările cerului, de la balene şi pînă la privighetori.

(Geo Bogza)

487

Într-o clipă memorabilă, aflasem că visul cel mai îndrăzneţ pe care îl nutrise vreodată mintea omenească a devenit fapt împlinit şi mi-am dat seama că declanşarea energiei atomice va avea repercusiuni de neînchipuit în ceea ce, atîta amar de vreme, fusese truda minerilor, munca lor istovitoare pentru a smulge din măruntaiele pămîntului combustibilul erei industriale.

(Geo Bogza)

488

Era primul căruia i se auzea gura şi care sărea jos din pat, în ciuda staturii lui mari, în timp ce alţii, printre care şi Niculae, se sculau nu totdeauna bine dispuşi, istoviţi de odihna care le dezgropase în timpul nopţii oboseala strînsă în timpul zilei prin comunele pe unde de cele mai adeseori treceau străbătînd zeci de kilometri pe jos.

(M. Preda)

489

Dacă toate ziarele ar vrea să sprijinească legitimele plîngeri ale autorilor dramatici; dacă din sînul Parlamentului s-ar găsi cîţiva tineri care să ia în mînă apărarea dreptului de proprietate literară, cum nici nu mai poate fi vorba de interese de partid, fiind vorba numai de o chestiune de

ordine publică, am putea spera că din stagiunea aceasta chiar am scăpa literatura dramatică de starea de lucruri actuală, care numai încurajatoare nu-i poate fi.

(I. L. Caragiale)

490

După ce doftorul Duban se ridică de la picioarele atotputernicului crai, l-a sfătuit cum ar fi de mai folos ca înălţimea lui să încalice calul şi să meargă la locul unde se joacă cuglele.

(Halima)

491

Ghiţă a stat mult la luptă cu sine, dar în cele din urmă i-a primit, ca să nu se strice cu Lică, şi tot nu i-a spus Anei, fiindcă se temea că ea va stărui să nu-i primească.

(I. Slavici)

492

De aceea le-am lăsat şi eu pe fete să rîdă, pînă li s-a duce gura la ureche; şi pîndind vreme pe cînd şed ele plecate şi dau pînza în apă la ghilit, fac ţuştl din baltă şi-o iau la sănătoasa; şi aşa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele pe care le stîrneam cu picioarele, cît mine de sus.

(I. Creangă)

493

Înţelegi tu acum că acela care ţine cu mine nu are să se teamă de nimic, iară acela care vrea să mă doboare trebuie să steie mereu cuprins de îngrijire, pentru că, de ar fi mai nevinovat decît copilul de trei zile, tot îi frîng în cele din urmă gîtul.

(I. Slavici)

494

Pe urmă își retrase deodată mîna, fiindcă i s-a părut că în acest gest firesc se afla ceva din slugărnicia argatului care se poartă evlavios cu tot ce aparține stăpînului, așa cum observase cu dezaprobare la rîndașul cu claie buhoasă de păr, singura dată cînd mai intrase la curtea Sofienilor.

(Cezar Petrescu)

495

Și se lăsă iar tăcere, care de astă dată se lungi destul pentru ca în clipa în care oricare dintre ele ar fi deschis gura să poată să spună că e tîrziu și că era timpul să se ducă fiecare la casa ei, dar nu spuse nici una nimic, ca și cînd ehe, mai era vreme destulă să rămînă Nicolae cu Ileana singuri în odaie.

(M. Preda)

496

Atîta știu numai că am auzit de pe la archeologi care au făcut și fac încă explorări însemnate în movilele din Crimeia și Rusia meridională — așa de asemănate cu ale noastre — cum că conținutul pămîntului ce constituie movila este adesea neînsemnător, de vreme ce mai totdeauna acel pămînt a fost grămădit la un loc ca să acopere un obiect oarecare, clădire sau simplu sicriu mortuar, așezate pe suprafața sau dedesubtul solului.

(Al. Odobescu)

497

Și de s-ar putea pe dînsa cineva ca să o prindă,
Cînd cu ochii mari, sălbateci, se privește în oglindă,
Subțiindu-și gura mică și chemîndu-se pe nume

Și fiindu-și sie dragă cum nu-i este nime-n lume
Atunci el cu o privire nălucirea i-ar discoasă
Cum că ea — frumoasa fată — a ghicit că e frumoasă.

(M. Eminescu)

498

Chiar dacă tu, Dunăre, te-ai face neagră cerneală, și eu, un vrăjitor dintr-o necrezută poveste, aș avea putere să strîng nesfîrșita pînză albastră a cerului și s-o schimb în fîșii de hîrtie și să mă așez aici, pe malul tău și aș ști să scriu, și aș scrie într-una o mie și mai bine de ani, întingîndu-mi pana în cerneala ta, tot n-aș izbuti să povestesc oamenilor ce am de povestit.

(Z. Stancu)

499

Și de-ai fi fost lăsat, prin lume
Să treci ca orice om de rînd,
Ce lesne-ai fi pus frîu durerii
Și răzvrătitului tău gînd!
Și cît de fără de păsare
Ai fi privit atunci la toate
Mizeriile-n care lumea
Ursită-i pururea să-noate!
Dar ți-a fost dat să fii deasupra
Acestor inimi seci și strîmte,
Și tu să-nduri toată durerea
Pe care lumea n-o mai simte.

(Al. Vlahuță)

500

Albia literaturii noastre e atît de îngustă, că, de aș zice că mai nici o scriere nouă nu posedă condițiile unei scrieri nemuritoare, aș zice un adevăr, supărător pentru

tagma literaților, și adevărul, de cînd lumea, îmblă cu capul spart; însă mărturisesc că, privind babilonia limbistică din zilele noastre, mă îngrijesc pentru viitorul nostru literar și mă mîngîi numai cu credința că acest viitor își va găsi loc de scăpare în poezia poporală.

(A. Russo)

501

În mine cine dă, lovește-n tine,
Iar de te calcă cineva-n picioare,
Pe mine mă strivește și mă doare,
Uniți sîntem pe viață-n rău și bine.

(M. Beniuc)

502

Diferitele districte sînt multiplele ocheane ale unui panopticum, făpturile și lucrurile pe care le vezi sînt la fel, sau ți se par așa, și cu toate acestea, dacă-ți fixezi bine atenția și vei avea puțină răbdare ca să privești, vei vedea că deși toată lumea aceasta ce se mișcă îndărătul ocheanelor de sticlă, pare aceeași, e totuși aparte, deși din același neam, are nuanțe deosebite, deși arată un vag aer de familie la întîia privire, e cu totul neasemănată dacă o cauți de aproape.

(D. Anghel)

503

Iute și harnic, după cum era și de mărunt, scotoci uscătivul meu călugăr printre hribii rămași în traistă și scoase la iveală o pîne oacheșă, destul de mare, cu gingini zdrențuroase de amîndouă părțile și începută la un capăt; iar cînd dădui să rup din ea, înțelesei că și o pîne poate

avea odiseea și nefericirile sale; fire de lînă sure și lungi, luate în hiolă din țăsătura moale a trăistii, stăteau acățate de colțurile uscate, țăpoase și ascuțite ale ginginilor pîinii, ca de dinții unui darac; fărmături mărunte și albe de hribi mijeau neclintite de printre adîncurile rupturii aspre a capătului început; iar cînd prinsei a o bate la spate, spre a scutura dintr-însa pulberea mărunță și albă de hribi, o sumedenie de furnici începură a curge de prin toate ascunzătorile pîinii, ca o ploaie neagră și fină și a fugi spăriete și nedumerite care încotro.

(C. Hogaș)

504

Și-atîta haz a făcut Vodă Mihai pentru răspunsul meu, că m-a bătut iar pe umăr și și-a adus aminte și de oala cu vin roș pe care i-am plătit-o patru parale — și rîzînd, a poruncit să vie slujbașul care să meargă cu mine; și sub ochii lui, pe loc s-a scris poruncă tare, — și cînd am încălecat de la han de lîngă Lozonschi și-am purces înapoi, el se uita zîmbind de la fereastra deschisă și-și mîngîia barba...

(M. Sadoveanu)

505

Astfel, gîndul ei plutise în nori și mai înalți, la care eu amețeam numai gîndindu-mă și încercînd să-i descifrez, rămăsesem cu gura puțin întredeschisă și cu stiloul înfipt în șănțulețul bărbiei, poziție din care mă corectai repede cînd Radu sfîrși și mă privi puțin mirat că pe un om drept ca mine mă pot impresiona astfel de întîmplări prea obișnuite și puțin cam încurcat că mersese prea departe cu vorba tocmai cu unul pe care destăinuirile lui păreau să-l intereseze atît de mult.

(Gib. I. Mihăescu)

506

Că diaconul Creangă s-ar fi dus pe la mănăstiri în scop de petrecere şi că ar fi putut avea chiar şi unele aventuri sentimentale, fiind atunci un tînăr plăcut la vedere, este un lucru ce poate n-a fost, dar care n-ar fi de mirare.

(G. Călinescu)

507

Pîn-acum ţi-a fost mai greu, dar de acum înainte tot aşa are să-ţi fie, pînă ce-i ieşi din slujba Spînului, de la care ai să tragi multe năcazuri, dar ai să scapi din toate cu capul teafăr, pentru că norocul te ajută.

(I. Creangă)

508

Iată pentru ce, domnilor, cînd a venit timpul să vă vorbesc despre bărbaţii cari au ilustrat epoca Renaşterei, de acei oameni cari mai presus de orice ramură de erudiţiune, sau pe lîngă orice grad de talent, au fost scrutători ai vechimei, anticari şi archeologi, iată pentru ce mă văd silit a vă prevesti că oricît aş voi să împuţinez nomenclatura numelor proprii, tot voi avea să vă înşir multe personaje de o celebritate mediocră, ale căror silinţe nepregetate, a căror activitate îmbinată au întocmit acel concert din ce în ce mai sonor şi mai armonic, care ne-a pus pe calea civilizaţiunei moderne.

(Al. Odobescu)

509

Dar fiindcă pînă acum nici prin vis piciorul nu mi-a călcat prin asemenea prăpăstioase locuri şi fiindcă însumi — o mărturisesc cu umilinţă — n-am fost niciodată la acea aspră şcoală în care după spusa anticului dascăl de vînă-

toare, cetățenii învață a fi maeștri în războaie și în toate celea unde trebuie omului să știe a cugeta, a vorbi și a lucra bine de aceea, zic, nu mă voi încumeta a spune ceea ce aievea n-am văzut cu ochii, ci, legănat în răsfățările poeziei și ale frumoaselor arte, voi cerceta numai cum alții, mai pricepuți, au cugetat, au vorbit și au lucrat descriind și reprezentînd episoade caracteristice din viața plină de neastîmpăr a vînătoarei celei mari.

(Al. Odobescu)

510

Altădată negustorul nu ar fi spus nimic, i-ar fi trîntit pachetul de tutun pe masă și l-ar fi pîndit din spatele tejghelei lui, să nu fugă, ca și cînd săracul n-avea dreptul să se împărtășească din buruiana asta scumpă, învelită în hîrtie galbenă, care la urma urmei nu făcea banii.

(E. Barbu)

511

Nu o văzuse de mult, și acum cînd o vedea așa de perită, cum era, se adună deodată în sufletul lui toată dragostea pe care o simțise din clipa cînd o văzuse pentru întîiași dată, toată dorința de a o vedea mereu ferită de rele, toată alipirea către viață a omului pătruns de iubire, și tot ce plănuise în cugetarea lungilor zile petrecute în închisoare se zădărnici în clipa cînd fața Anei se ivi în ochii lui.

(I. Slavici)

512

În dimineața plecării la seceriș, Birică pricepu în sfîrșit ce era cu Polina, la ce se gîndise ea în ziua aceea cînd întorcîndu-se de la văgăuni cu pămînt, spusese că au să-și ridice casă fără să vîndă nici un fel de jumătate de

pogon: nici mai mult nici mai puțin decît ca întreaga familie să meargă cu ea la seceriș pe locurile ei, să pună astfel mîna pe grîul de pe pămîntul care i se cuvenea de la părinți și din vînzarea lui să-și ridice casă.

(M. Preda)

513

Bineînțeles însă că Paraschiv și Nilă nu trebuiau nici ei să mai aibă pretenții la grîu, adică din vînzarea care se va face curînd pentru tîrgul de la 6 august trebuiau să-și cumpere numai fetele, urmînd ca la tîrgul de vinerea mare, cînd se va întoarce Achim cu banii, să-și cumpere ei, să-și ia numai ei de îmbrăcăminte.

(M. Preda)

514

Nilă își închipuia că e vorba de o socoteală complicată de cifre, care ținea de știința de a fi magazioner, știință care dacă nu era învățată, n-aveai cum pricepe cît punea Paraschiv pe bon și nicidecum că era vorba de hoție, încît rămase cu fața vinovată sub privirea întrebătoare a fratelui său.

(M. Preda)

515

Dacă între timp Aristide n-ar fi luat și alte hotărîri la fel de importante, de astă dată referitor la executarea bugetului comunei, la folosirea terenurilor și altor bunuri ale primăriei, și nu le-ar fi executat în același fel, adică avînd grijă să nu existe hîrtii sau să existe hîrtii care îl acopereau, afacerea cu monumentul și căminul cultural ar fi sfîrșit rău pentru el, adică așa cum i s-ar fi întîmplat oricărui om care n-ar fi fost total cinstit; dar amestecată

cu altele și întinsă pe mai mulți ani, această afacere de început se împletise într-un lanț gros, puternic și total pe care nimeni, o dată ce lanțul se formase, nu mai putea să-l desfacă.

(M. Preda)

516

Toate le știa pităreasa Zinca Petrescu de la Bălcești, numai una n-ar fi putut s-o știe, căci nimeni n-ar fi putut bănui atunci asta, anume că însuși băiețașul acela negricios, micuț și cu ochi gînditori în albul catifelat al scleroticii lor, pe care ea îl ține lipit de mijlocul ei, e cel care peste douăzeci și șapte de ani, va slăvi și va duce mai departe, în fruntea poporului, tocmai revoluția lui Tudor Vladimirescu, de care ei fug acum cu toții înspăimîntați.

(Camil Petrescu)

517

Popa Gheorghe se mai opri o dată deasupra rîpii, acum, cînd norul de praf se mai rărise, își șterse pleoapele cu basmaua, ca să vadă mai bine și, cînd înțelese că Găman ajunsese aproape de casă, sări și el pîrleazul, cu toată suta de ocale pe care o trăgea, și intră în grădină, fără să mai ocolească pe poarta de peste drum de biserică...

(Camil Petrescu)

518

Și ei încă s-au ales cu ceva, dar cei care n-au muncit și noaptea, au pierdut tot, că a început o săptămînă de ploi mari și s-a scuturat grîul pe cîmp și mai ales a mucegăit.

(Camil Petrescu)

519

Casa acestuia, casă mărișoară, cu două odăi și cu tindă, cu coșare în curte, căci omul avea opt boi zdraveni și vreo zece vaci, mai avea și oi destule, cu pătule, deși grîne nu prea avea de unde să facă, fiindcă n-avea nici el pămînt — era tot clăcaș, dar măcar vindea vite și cumpăra.

(Camil Petrescu)

520

Dar ca să înțelegeți mai bine, că noi rostim mai altfel, am să las să vi-o citească un flăcău de aci din satul vostru, care a venit întru întîmpinarea noastră... și pe care negreșit că îl cunoașteți.

(Camil Petrescu)

521

Se părea că au și obosit toți de cîntece glumețe pe seama celor din sat, mai cu seamă a logofeților de la curte, care-i îndemnau la muncă, pocnind din gîrbaci ca la vite, cînd se auzi glasul Mariei adînc și ușor înlăcrimat, începînd tărăgănarea altoită cu durere a doinei, cu un o lung, prelung, întors în inima ei ca un cuțit, răsucit apoi în vorbele pe care satul le și uitase de anul trecut de cînd le cîntase fata unchiașului de pe Argeș, cel care murise în sat la ei.

(Camil Petrescu)

522

Este treaba oamenilor de știință să culeagă, cu o tehnică riguroasă, folclorul, dar ceea ce trebuie să se știe e că nu orice produs folcloric este artă populară, care este izvorul artei de totdeauna.

(Camil Petrescu)

523

Ei știau că se îndoapă cîte zece, mai știau că îi place să vadă și pe alții mîncînd, dar știau și că, dacă l-ar fi lăsat preoteasa, ar fi dat demîncare oricui i-ar fi bătut în poartă.

(Camil Petrescu)

524

Mînia lui Ion al Firului împotriva răzmeriței venea nu numai din pricina zaherelei turcești, ci și din pricină că nu uita că Toma, care abia împlinise anul trecut douăzeci și unu de ani și se însurase doar de cîteva luni, își lăsase nevasta, pe Stanca, ca un zănatic, și se luase după panduri, ca să meargă să taie pe ciocoi și să sloboade țara de clacă.

(Camil Petrescu)

525

Fățiș, dăduse și el patru vaci și doi boi, așa zicînd ca să fie pildă la ceilalți, dar pe subt mînă gelepii, îi plătiseră întreit ceea ce dăduse, cu bani peșin, pe cînd oamenii trebuiau ca să aștepte, nu se știe cît timp, o plată nelămurită care, de obicei, nici nu mai venea și pe care de altfel nimeni nu se bizuia.

(Camil Petrescu)

526

Nu-i spunea nici basme ca ale mamei, cu Ilene Cosînzene și feți-frumoși, în care el nu credea, ci povești adevărate despre lupi, care atacă pe drum de iarnă călătorii; despre focuri mari, care ard pădurile, de fug năuce fiarele și vitele în toate părțile; cum se războiesc împărățiile; despre ape mari, ca de la Bălcești la Pitești, pe care se merge cu corăbii;

și cum înoată fără să-și piardă puterea, marinarii din corăbiile răsturnate de furtuni; cum sînt casele la Țarigrad; cum taie turcii oameni pe poduri; îi spunea că sînt în Iţiopia bărbaţi şi femei negre ca smoala, şi bei şi elefanţi.

(Camil Petrescu)

527

— Voi sînteţi mai mari decît el, dar voi să înţelegeţi, trebuie să ascultaţi de el ca de un tată, că e mai bătrîn decît voi, iar pe de altă parte el e dator să vă povăţuiască totdeauna cum trebuie. Şi ca să vedeţi voi cum îl cinstesc eu, îl numesc acum chiar baş boier al Ţării Româneşti.

(Camil Petrescu)

528

— Bine, mă, fiare ce sînteţi, nu fu destul că am arat ogoru, că l-am semănat, că l-am secerat, că l-am adus cu caru meu la schelă, astea toate socotite doar cinci zile dă clacă, atunci cînd io am făcut patruzeci?

(Camil Petrescu)

529

E drept că bătrînul îndurase multe înjurături şi gîrbace pe spinare, dar astea, deşi dureau, nu erau socotite de el drept ocară. Erau date la învălmăşeală, erau legate de soarta tuturor clăcaşilor, dar gîndul că a fost pălmuit nu îl putea îndura.

(Camil Petrescu)

530

— Vă spuneam că la Călugăreni, văzînd Mihai Viteazu că turcii dau mereu iureş peste pod şi că pedestrimea lui Novac nu mai pridideşte luptînd, chemă pe Albert Kiraly,

generalul său, comandantul rezervei formate din secui și al artileriei, hotărîndu-i locul în luptă, apoi dădu poruncă unui căpitan viteaz, Cocea, să atace cu oamenii lui din spate, iar el însuși se puse în fruntea unei cete îndrăznețe de trei sute de oameni și porni într-un iureș la atac.

(Camil Petrescu)

531

Începu să strîngă supărat foile de pe masă, apoi se răzgîndi și rămase o clipă cu privirea în gol, înainte de a spune ceea ce i se părea că trebuie spus acestor fete prea zburdalnice.

(Camil Petrescu)

532

Trebuie să arătăm acestui popor care a fost trecutul lui de luptă pentru libertate să vadă și el că poate fi mîndru de ceea ce a fost cîndva și că trebuie să năzuiască să scape de robia turcească, pentru ca să fie iar așa cum a fost în zilele lui mari din trecut.

(Camil Petrescu)

533

Trec repede prin satele fără uliță și fără curți, printre bordeie, urmînd făgașurile de roți și iar ies în cîmp, ținînd drumul cum pot, cum îl țin minte din trecut, căci, în anii aceștia, un drum mare de țară, chiar, e doar o direcție greu de ținut cînd se mai întîmplă să dai și de vreo presupusă răscruce.

(Camil Petrescu)

534

„...Intrînd cinevaș într-acele locuri, unde se numesc sate, nu va vedea nici biserică, nici casă, nici gard împrejurul casii, nici car, nici bou, nici oaie, nici pasăre, nici

pătul cu semănăturile omului pentru hrana familiei, și în scurt nimică; ci numai niște odăi în pămînt, ce le zic bordeie, unde intrînd cinevaș, nu are a vedea alt decît o gaură numai în pămînt, încît poate încăpea cu nevasta și cu copiii împrejurul vetrii, și un coș de nuiele scos afară din fața pămîntului și lipit cu balegă.

(D. Golescu)

535

Căci pe toată întinderea, cînd nu vezi chiar satele prăpădite, e într-adevăr un belșug, o binecuvîntare de aur mult, venind din acel joc nimerit al ploilor noaptea și al dogoarei de zi, dar care tocmai prin asta lovește în clăcași, în loc să-i ajute, căci ei nu au putut să-și strîngă bucatele de pe cîmp pînă acum și astfel noaptea le scutură ploaia, iar ziua umedă le încinge căldura.

(Camil Petrescu)

536

Despre cele întîmplate în pădure, cei doi aveau să mai vorbească o singură jumătate de oră, cînd iarăși se găsiră singuri și cînd Mitică Filipescu folosi prilejul ca să-i arate care e programul la care se lucrează și care acum, într-o întîie formă numai, cuprindea dezrobirea clăcașilor, abolirea rangurilor boierești, o viață parlamentară, o armată națională, libertatea presei și a cuvîntului și încă unele de interes cultural.

(Camil Petrescu)

537

Li se părea că sînt atît de aproape de Negoiu și atît de tăios i se vedeau muchiile și rîpele, deși întunecate, iar ici-colo și albitura zăpezii, încît li se părea că ar putea să încerce să-l urce numaidecît, mergînd doar un sfert de ceas dincolo de dealul Comarnicului din față.

(Camil Petrescu)

538

Ca să încep cu acestea din urmă, e poate cazul să amintesc că înnisiparea portului, care cu vremea avea să transforme colonia milesiană dintr-o așezare marinărească în capitala unui district agricol, și în care s-a văzut dintotdeauna motivul de căpetenie al treptatei ei decăderi economice, n-a început, așa cum se pretinde îndeobște, în primele veacuri ale erei noastre.

(D. M. Pippidi)

539

Ca să fiu dar drept și să te pun îndată la adăpost despre orice neajunsuri ar putea să-ți vină dupe urma cuvintelor mele, recunosc, iubite autorule, că, deși tu n-ai avut de gînd, ca liricul nostru strămoș Orațiu, să arăți poeților din viitorime poteca cea bună, însă tot ai știut, chiar și în materie de vînătorie, să urmezi părintești lui povețe, luînd drept deviză tăcută a scrierii tale faimoasele lui versuri din „Arta poetică"...

(Al. Odobescu)

540

Apoi toată lumea știe că, pe cînd marele Ulpiu biruia pe germani, pe daci și pe parți, pe cînd el umplea întinsul său imperiu de edificii sumptuoase și de lucrări de artă folositoare, senatul și poporul Romei se întreceau care de care să serbeze cu mai multă pompă binefacerile și triumfurile gloriosului împărat.

(Al. Odobescu)

541

Atunci se-nălțară în Roma Forul lui Traian cu toate edificiile decorative dimprejuru-i; portice, bibliotecă, templu; atunci, bazilica Ulpiană cu cinci rînduri de stîlpi

de granit; atunci, columna războaielor dacice cu statua învingătorului d-asupra; atunci în fine, la capătul căii Apiane, pe care el o restaurase, un arc de triumf pe care însă nu-l putură sfîrși, precît încă fu marele împărat cu zile.

(Al. Odobescu)

542

Se poate crede că diaconul, deștept, a priceput atît din manualele lui cît să-l ajute în restul vieții la dezlegarea unor rînduri franțuzești, dar, în ciuda tuturor gramaticilor și manualelor de conversație franceze și germane, nu e cu putință să fi ajuns la gustarea limbii franceze de vreme ce n-avea cărți franțuzești și nici o noțiune de literatură franceză, și cu atît mai puțin a cunoaște limba germană.

(G. Călinescu)

543

Fiind el un om cu cap sănătos care răzbate totul, era firesc ca acolo unde nu înțelegea, vina să fi fost a celuilalt care vorbea sau scria.

(G. Călinescu)

544

Cîte un căpitan sau maior din birourile statului major, traducea și tipărea astfel de broșuri, fie că-l interesau, fie că voia să arate că are de lucru, dar nimeni nu le dădea nici o importanță, și, trimise la corpurile de trupă, zăceau prăfuite în pachete, ca teancurile de broșuri patriotice prin pivnițele prefecturilor.

(Camil Petrescu)

545

Dacă ați văzut căruțele de gunoi trecînd pe străzile orașului, închipuiți-vă că s-ar putea să vă găsiți o dată într-una din ele, muribunzi, pentru a vă înfiora cum trebuie de soarta oamenilor pe care tifosul i-a secerat în Moldova.

(Geo Bogza)

546

Cît s-au luptat în primăvara aceasta țăranii moldoveni cu boala și cu lipsurile și cum în același timp s-au străduit să-și semene ogoarele dovedește că oamenii aceștia rămîn, ca totdeauna, o mare forță necunoscută și tăcută a țării.

(Geo Bogza)

547

Și că e așa o dovedește faptul că în primăvara trecută, pe cînd orășenii își părăseau casele și se refugiau, cu spaima apocalipsului, țăranii rămîneau mai departe în satele lor, arîndu-și ogoarele sub bubuitul tunurilor, fără să se îngrijească cine va culege recolta; tot astfel cum la Rdășeni, în zona pustie dintre cele două linii ale frontului, merii au înflorit și au dat rod mai mult ca niciodată.

(Geo Bogza)

548

Nicăieri ca în cuprinsul acestei umile așezări omenești, năpădite de bufnițe și de bălării, războiul n-a părut că are un obraz mai atroce și nemilos fiindcă curtea unei gospodării de țară lipsită de viață, fără oameni, fără animale, fără cîini care să latre, și în care chiar cenușa din vatră a fost spălată de apa ploilor, e tot ce poate fi mai trist, printre tristele priveliști rămase în urma războiului.

(Geo Bogza)

549

Pe acea plajă chiar, în verile de dinaintea războiului, privind nenumăratele trupuri omenești, unele tinere și armonioase ca statuile grecești, dar toate de carne și de sînge, din protoplasma care poate simți durerea și a cărei viață poate fi întreruptă printr-o intervenție dinafară, privindu-le așadar, și știind că arsenalele din Europa fabrică ziua și noaptea gloanțe de care acele trupuri n-aveau să fie ferite, o mare tristețe mă cuprindea în clipa cînd atenția mea era chemată și se concentra toată asupra unui fir de nisip, prins de marginea unghiei.

(Geo Bogza)

550

Pînă la apa mării ajungeam prin cîteva rețele de sîrmă ghimpată, stricate acum și ruginite, și erau locuri unde nu îndrăzneam să pun piciorul, fiindcă dedesubt nisipul putea face explozie; cît despre minele marine, ele erau azvîrlite din loc în loc la mal și prin forma lor rotundă și bulbucată, cu nimic nu semănau mai mult decît cu ochii unui animal uriaș, smulși din orbite și împrăștiați pe țărmul mării.

(Geo Bogza)

551

Marea părea că se urcă, el întîrzie pe cît putu, deformîndu-și circumferința, dar aceste mari eforturi geometrice avură totuși un sfîrșit: gîtul ventuzei se îngustă tot mai mult, iar în cele din urmă se rupse și atunci soarele și marea fură deodată departe, definitiv despărțiți, ca și cum îmbrățișarea lor ar fi fost un vis, din care în secunda sfîrșitului nimic nu rămîne.

(Geo Bogza)

552

Copleșit de realități imediate, în scurtă vreme îmi fu cu neputință să mai consider existența minerilor în perspectiva saltului uriaș pe care mersul înainte al lumii se pregătea să-l facă; de multe ori chiar, în timp ce străbăteam tristețea apăsătoare a coloniilor, mă rușinam de mesajul pe care li-l adresasem de pe malul mării.

(Geo Bogza)

553

Undeva, în laboratoare, se deschidea lumii o mare poartă spre viitor; însă oamenii pe care îi întîlneam în fiecare zi, a căror față și a căror nume le învățasem, duceau o existență atît de zguduitoare prin eforturile și prin lipsurile ei, încît tot ceea ce era înafară de realitatea și suferința-i imediată nu mai putea fi luat în seamă.

(Geo Bogza)

554

Dacă Achim are să stea toată vara la București, înseamnă că el va tunde oile și cine știe ce are să facă cu lîna.

(M. Preda)

555

Ceea ce îl uimise însă pe Tugurlan și îl făcuse să părăsească gîndul de a-și mai bate joc de ei, era faptul că ei pluteau pe apa aceasta a lor cu atîta seninătate, încît era cu neputință să nu-ți dai seama că acest fel de a fi era de fapt bucuria și libertatea lor.

(M. Preda)

556

Chiar dacă dă ordin să-l scot mîine din casă pe frate-meu — să zic așa, fiindcă eu n-am frate, eu trebuiește să mă supun imediat și să scot afară pe frate-meu, fiindcă altfel mă scoate conu Lascarache afară cu nevastă cu tot și cu boccelele mele și chiar cu copiii și nu mă scoate numai din han, ba mă azvîrle afară din sat, pe drumuri.

(Cezar Petrescu)

557

Avînd de multe ori la ei un singur măr, au rămas în fundul pămîntului opt ore, iar uneori șaisprezece, și au trimis afară tone de cărbune și fiecare tonă însemna că nenumărate vagoane de lemne, cu cartofi sau cu grîu puteau să se miște pe suprafața țării apropiindu-se de locurile unde erau așteptate cu înfrigurare.

(Geo Bogza)

558

Poți să lucrezi o săptămînă întreagă, dacă a fost omis ceva în registru înseamnă că n-ai lucrat, că nici nu exiști... dacă pe chitanță lipsește timbrul de 25 de bani din ziua aceea, înseamnă că mașina nu ți-a prins degetele, că nu te-a tras dedesubt, că nu te-a omorît.

(Geo Bogza)

559

Dacă în faza de trecere și în timpul ocupației romane localitățile nu au dispărut, nu s-au mutat, ci s-au schimbat ca aspect, n-au pierdut numele străvechi, în schimb populația lor indigenă a suferit anumite deplasări și modificări

importante în formele de viață și în relațiile social-economice, care au adus o substanțială modificare în ce privește antroponimia și limba sa, vorbirea cotidiană.

(I. I. Russu)

560

Același lucru se poate afirma despre partea de sud a Crimeii, ceea ce nu trebuie să ne mire, dacă ținem seama de faptul că e vorba de o regiune stîncoasă, abruptă, și nu uităm că atît cît se poate judeca, pe baza rezultatelor de pînă acum ale săpăturilor din această parte a Crimeii — Chersonesul n-a fost niciînd un centru comercial, ci o colonie în primul rînd agricolă.

(D. M. Pippidi)

561

Se pare că nimeni nu înțelegea că hotărîndu-se în sfîrșit plecarea lui Achim la București, însemna că trebuia să li se facă celor trei pe plac pînă la capăt, să nu se mai atingă nimeni de oi și cum altceva n-aveau ce vinde, salcîmul trebuia tăiat; mai ciudat era că nici cei trei în cauză nu înțelegeau; încît răspunsul lui Moromete că a tăiat salcîmul ca „să se mire proștii" nu era o batjocură întîmplătoare la adresa fiilor.

(M. Preda)

562

Părinții fierarului fuseseră lăutari, dar Iocan era un băiat urît — avea o buză peste măsură de groasă și lăsată în jos — și chiar dacă ar fi izbutit să scîrțîie la vioară, tot n-ar fi făcut nimic, fiindcă n-avea de loc glas.

(M. Preda)

563

Ajuns la închisoare el se pregătise dinainte pentru ceea ce știa toată lumea că e o închisoare, adică patru pereți întunecoși unde erai băgat și niște oameni înfricoșători la vedere, care te păzeau și erau gata să te împuște dacă ai fi încercat să fugi.

(M. Preda)

564

... de fapt socrul său avea vreo patruzeci de pogoane de pămînt, care dacă ar fi fost împărțite la toți membrii familiei, cum se făcea de obicei ca să se afle zestrea de drept a unei fete, ar fi însemnat să i se cuvină Polinei cel puțin opt pogoane, dar Birică spusese că un tată are dreptul să dea unuia mai mult și altuia mai puțin; cinci pogoane erau deci atît cît un tată părtinitor și nedrept putea să dea, mai ales că nici vite, nici unelte și nici altceva nu luaseră și Polina spusese și ea la fel, și măsuraseră și seceraseră prin urmare cinci pogoane de grîu.

(M. Preda)

565

A te retrage este, desigur, cel mai ușor lucru și dacă el a considerat că trebuie să se retragă, a făcut foarte bine fiindcă s-a scutit pe sine de greșeli mai grave și pe alții de consecințele acestor greșeli.

(M. Preda)

566

Două coșuri înalte care stricau cu fumul lor cerul, fiind prea mari și nemișcate, nu le vedea; trecînd însă peste case și străzi (peste poduri transversale ascunse vederii

ei), mașini negre cu lumini roșii, împinse de brațe mari de metal care se agitau înainte și înapoi, în timp ce aburi albaștri țîșneau pe dedesubt învăluindu-le și făcînd să dispară o parte din trupul lor sau o parte din acoperișurile lungi pe lîngă care treceau duduind, o făceau să ghicească mai curînd ce se petrece acolo înăuntru decît ceea ce i se răspundea cînd întreba.

(M. Preda)

567

Îmi dădeam totuși seama că doctorul Munteanu nu s-a schimbat deloc față de mine, că numai perspectiva mea asupra lui s-a schimbat și că de fapt aș fi vrut să fiu și eu ca el, să lucrez, ca și el, la Academie și la încă un spital, să fiu invitat la conferințele internaționale de psihiatrie, care mă interesau cum nimeni nu putea să-și imagineze, să nu se atingă nimeni de mine, și cine ar avea chef s-o facă, să se teamă.

(M. Preda)

568

Ea și-a ferit privirea și am înțeles că eram inoportun, că mă vîrîsem, fără să am nici cea mai vagă bănuială, într-o istorie din care dacă nu mă retrăgeam la timp riscam iluzii pe care nu voiam cu nici un preț să le pun la bătaie.

(M. Preda)

569

În general, cînd povestești lucruri atît de intime unui om pe care îl vezi a doua oară, înseamnă că ești dominat de nevoia de a te destăinui, că lucrurile au mereu un caracter acut și că nu te mai interesează prea mult cui povestești.

(M. Preda)

570

Ceea ce spun m-a atins exact într-un mod impersonal, ca pe orice ființă umană, și are un caracter exact obiectiv, că și cînd în văzul lumii aș cădea de pe scara aglomerată a unui tramvai, m-aș ridica, m-aș șterge pe haine senin și lucid și aș dispărea în mulțime, tot atît de anonim ca și cînd nimic nu s-ar fi petrecut, nimeni neputînd afirma că în momentul căderii am fost îngrozit de ideea morții.

(M. Preda)

571

În cele din urmă mama înțelese că era un copil care creștea greu, și începu să-i ghicească sufletul prin ochii ei mari care adesea luceau de spaimă în fața acestei lumi necruțătoare care cerea de la ea parcă prea mult și prea de timpuriu s-o cunoască.

(M. Preda)

572

Sînt lucruri foarte simple, care se impun aproape de la sine, și dacă nu simți și nu te orientezi cu hotărîre în sensul lor, devine evident pentru toată lumea că nu mai ești potrivit cu împrejurările și că trebuie să te retragi.

(M. Preda)

573

Din păcate însă, omul aleargă după fericire și fuge de dureri și cînd întîlnește fericirea devine conștient de ea și încearcă prin toate mijloacele s-o păstreze, și cînd dă de suferință încearcă prin toate mijloacele s-o alunge.

(M. Preda)

574

Se aşteptase ca lucrarea să facă o impresie bună colegului său, dar iată că acest coleg, pe care îl preţuia, nu exprimase nici o opinie şi de aici neliniştea amintirii, sentimentul că îi scapă ceva, un sentiment sau mai bine zis un presentiment că în curînd i se va întîmpla ceva grav şi primejdios, exact senzaţia care îl sperie pe om cu cîtva timp înainte de a deveni conştient că a greşit drumul şi că s-a rătăcit.

(M. Preda)

575

Dacă bucuria de atunci nu-ţi revine în ceasurile astea de oboseală înseamnă că ai lucrat prost şi să te înveţi minte altădată să mai lucrezi prost: înseamnă că nu ţi-ai cunoscut măsura şi te-ai înhămat la ce nu poţi duce.

(M. Preda)

576

Îl silise deci să schimbe ceva din forul său interior, să alunge de acolo o femeie care nu exista — sau chiar dacă exista, ea n-avea nici un chef să fie ea aceea — şi să se uite la una vie, aşa cum era, cum vroia ea să fie,...

(M. Preda)

577

Această esenţă nu i se dezvăluia şi atunci urca în conştiinţă un sentiment violent de nesiguranţă: dacă nu ştim ce sînt lucrurile şi fiinţele şi lumea în care se mişcă ele, înseamnă că nu ştim nici cine sîntem, nu ştim nici ce putem deveni, în mîna cui se află destinul nostru.

(M. Preda)

578

Las la o parte faptul că chiar și în acest caz ar fi trebuit să am de asemenea intuiția că ești atașat unor idei atît de eronate, încît o să-ți fie cu neputință să vezi proporțiile exacte ale lucrurilor și să-ți recunoști la modul cel mai firesc și mai banal greșelile făcute.

(M. Preda)

579

Fascinația unui asemenea moment expunea însă mai degrabă pe contemplator decît natura ascunsă a lucrurilor, fiindcă bătaia inimii care însoțește contemplarea aceasta unică se memorează, dar amintirea locului și împrejurărilor în care s-a produs se șterge și cine să ne mai explice mai tîrziu cauza turburării pe care această bătaie de inimă, revenind, ne-o provoacă.

(M. Preda)

580

Silueta ei morală și legile simțirii ei intime începeau să prindă contur și în forul său interior îl înveselea o anume, bizară, sau poate doar numai o prefăcută neștiință a ei față de propriile ei pretenții în prietenie: îi plăcea, nici mai mult nici mai puțin, decît să fie lăsată în voia ei, fără cea mai mică aluzie de control reciproc care apare inevitabil chiar și în cele mai platonice relații, să facă adică ce vrea, și bune și rele, să cînte sau să vorbească, sau să tacă, sau să se ducă unde are chef fără nici un obstacol, fără nici o cenzură, fără să se sinchisească dacă de pildă cîntecele ei nu cumva sînt penibile sau tăcerea ei plictisitoare, sau vorbele ei nesărate, opiniile ei grosolane.

(M. Preda)

581

După ce totul fu pus cu grijă la cale, cei ce se pregăteau de plecare ascultară totuși de sfatul lui Aristia și, într-o cramă a lui dinspre malul Dîmboviței, se lungiră pe niște pături, ca să poată dormi măcar un ceas, două, căci petrecuseră o noapte albă și plină de zbucium, fără să închidă ochii, iar acum îl aștepta pe fiecare o călătorie grea, călare.

(Camil Petrescu)

582

Șovăise mult dacă să mai vie și azi, și pînă la urmă, convins că dreptatea și logica sînt de partea lui, nădăjduind că ei în sfîrșit au înțeles, lăsase vorbă la cănțălaria comandei că se duce să vadă o fîneață, pe care urma s-o tocmească pentru cei șase cai ai companiei și pornise totuși spre crîngul acesta de lîngă drumul Cîmpinei.

(Camil Petrescu)

583

Nu cu pistolul... Străpungeți-mă cu asta, dacă socotiți că eu am jurat ceea ce îmi cereți și că mi-am călcat jurămîntul... dar eu nu văz cum aș putea ca să fac cea mai mică mișcare cu oamenii mei fără să fiu ghicit de cei care mă urmăresc bănuitori...

(Camil Petrescu)

584

Ceea ce poți să știi în privința asta e doar ce trebuie să fie faptul moral, care este în stăpînirea omului ca ființă gînditoare, dar nu înfăptuirea fizică, fiindcă aceasta poate fi, e drept, dar e numai o singură dată și deci nu se poate închipui dinainte...

(Camil Petrescu)

585

Erau tare îngrijorați, căci își dădeau seama că revoluția nu mai e joacă, așa ca pînă acum, cînd cuvîntul „revoluție" se vedea scris pe garduri, și era spus toată ziua atît de mult, că părea un cîntec de care le era de acum multora lehamite.

(Camil Petrescu)

586

Firește că tot mai venea să-și vadă copilul din cînd în cînd și iarăși nu putea să plece numaidecît, trebuia să stea la masă, ca să nu-l supere și mai rău pe ursuzul cumnat.

(Camil Petrescu)

587

Pornește în fiecare dimineață, cînd încă e întuneric, aleargă, se agită, vorbește, caută, cutreieră străzile, vîntură toate mahalalele, prinde zvonuri care îl fac să-și schimbe direcția și să alerge cu sufletul la gură în altă parte, solicită, cumpără, moaie creionul pe vîrful limbii și socotește, se încurcă, se bate cu pumnii în cap, iar la ora șapte, cînd începe forfota pe străzi, țîșnește dintr-un gang cu maldărul de ciorapi în față...

(Geo Bogza)

588

Ceea ce urmează e banal, e după cel mai ieftin clișeu și îl urăsc foarte mult că mă obligă la aceasta, totuși trebuie să vă spun despre Chitră că are acasă o mamă bătrînă pe care o întreține din vînzarea ciorapilor.

(Geo Bogza)

589

Dacă se pot petrece asemenea fapte, asemenea acțiuni, în aceeași clipă, o mînă pe un obraz de copil, o altă mînă lăsînd o bombă în același punct al pămîntului, și restul omenirii ignoră această crimă abominabilă sau e de acord cu ea; dacă asemenea fapte se pot petrece fără ca de la un capăt la altul al pămîntului omenirea să se ridice asemeni unor fluvii tumultoase pentru a-și striga revolta, e un semn sigur că sceleraţii vor prinde curaj și-și vor extinde crima.

(Geo Bogza)

590

Dar dacă se va vrea să se ţină seama de tot ceea ce s-a petrecut, atunci un lucru va trebui să se știe în primul rînd: că bascii s-au apărat cu un eroism și o demnitate în fața cărora toate popoarele lumii vor trebui să se închine.

(Geo Bogza)

591

... N-aș comite naivitatea să vă scriu într-un ziar pe care nu-l citiți și într-o limbă pe care n-o cunoașteți, dacă n-aș fi fost martorul unei scene care vă privește îndeaproape și pe care mă simt dator să v-o aduc la cunoștință cu mijloacele de care dispun, chiar dacă vorbele mele n-au să ajungă niciodată pînă la voi.

(Geo Bogza)

592

Se știe că toți marii fabuliști, cei care în veacuri trecute au scris atît de mult despre cerb, despre leu și despre măgar, nu erau niște naturaliști pe care i-ar fi pasionat viața anima-

lelor. Ci erau polemiștii timpului, posesori ai unui teribil spirit critic, pe care neputîndu-l exercita pe față împotriva tiranilor din acea vreme, îl foloseau să descrie mișelii, neghiobii și lașitățile puse pe socoteala animalelor.

(Geo Bogza)

593

Vorba e că ea nu știe cînd e clipa cea mai potrivită să se ridice, nu pune preț pe vorbe, nu se încrede așa ușor.. că a fost de atîtea ori păcălită.

(Camil Petrescu)

594

Nu izbutise să-l convingă în nici un fel că Agia, care acum știe cine sînt „complotiștii", nu o să vină și pe la locuința lui, de vreme ce el lipsise de la locul cu pricina și că prin urmare ei își pot pregăti pe îndelete, aci în grădină, plecarea la Izlaz.

(Camil Petrescu)

595

E drept că la început muntenii aceia se lăsaseră greu, iscodeau cu privirea bănuitori, căci nu aveau încredere în boieri, dar cînd au aflat că acești doi bărbați fuseseră închiși în temniță pentru popor, li se deschiseseră inimile.

(Camil Petrescu)

596

Din toate, se desfăcea o siguranță, o împăcare cu viața, un optimism temperat: oglinda unei existențe molcome și îndestulate, într-un tîrg unde ești pentru fiecare cineva,

unde te cunoaşte birjarul şi te salută sergentul de stradă, te anunţă băcanul că ţi-a rezervat o trufanda specială, iar vînzătorul de gazete ştie care ţi-e ziarul favorit.

(Cezar Petrescu)

597

Dacă ai să mai ştii că singurele proprietăţi care le-au mai rămas, casele, se învecinează, ai să înţelegi ce-au putut născoci din această împrejurare prielnică o femeie din neamul Movileştilor, care a isprăvit de judecat şi de uneltit în lume, şi o femeie din neamul acelor mazili abraşi, care gonesc trei ceasuri după o cioară cu puşca în mînă, fiindcă le-a furat o perjă din livadă.

(Cezar Petrescu)

598

Iar dacă n-au izbutit să găsească explicaţia valabilă, cum atîţia şi atîţia ani n-o găsisem nici eu, în orice caz, de cele mai multe ori au simţit, au presimţit tragedia istorică şi socială a oprimatei populaţii de aici, au participat măcar momentan la ea, s-au înduioşat şi dînşii, măcar ocazional, de paradoxele şi vitrega soartă a acestor desmoşteniţi care rămîneau locului, petrecîndu-i la plecare cu ochi mîhniţi, cum se duc în vasta lume, depărtîndu-se în spaţiu şi-n timp.

(Cezar Petrescu)

599

Oprea birja întotdeauna la colţul uliţei, deschidea portiţa uşor-uşor, să n-audă vîntul, înainta tiptil, aşa cum se întorcea acasă hoinarul de altădată în vîrful degetelor, cînd se întrecuse cu gluma şi îl apucase noaptea, zgîriia la geam. Uşa se dădea în lături şi lăsa să-i cadă bătrîna în braţe.

(Cezar Petrescu)

600

Şi încă o dată în seara aceasta, el, care rostea tuturor în faţă tot ce avea de spus, descoperi că sînt adevăruri care nu se pot spune şi nici nu pot fi vreodată înţelese; adevăruri inutile şi fără sorţi de dezlegare, chiar dacă ar fi spuse şi înţelese.

(Cezar Petrescu)

601

Adevărul e că dificultatea unei traduceri creşte în proporţiune cu diferenţa ce există între vocabularele, sintaxele şi construcţiunile bine întemeiate şi bine statornicite a două limbe ce se încearcă la lupta înfrăţitoare a traducţiunii; aşadar, ca principiu general, se poate zice că cu cît o limbă are cuvinte şi regule mai temeinic stabilite, cu cît ea a ajuns a fi mai de sineşi stătătoare, cu atît ea este mai puţin priincioasă, mai puţin înlesnitoare la translaţiuni dintr-o limbă rivală; şi din contră, limbele nu încă de tot formate, limbele încă slabe şi sărace, dar care însă aspiră la înavuţire, au şi folos de îndemînare de a se mlădia, prin mijlocul traducerilor, după chipul şi asemănarea limbelor celor mai corecte.

(Al. Odobescu)

602

Despăturise gazeta într-un tîrziu, numai ca să-şi ajunge neliniştea gîndurilor, să fugă de el, de oraşul şi oamenii acestui oraş, cică patriarhal, afurisit viespar de zvonuri şi intrigi, transportat cu litera telegramelor la alt capăt de lume, unde se ciocnesc trenuri şi se prăbuşesc bănci, se adună conferinţe economice şi escadroane de jandarmi călări şarjează manifestaţiile şomerilor.

(Cezar Petrescu)

603

Înainte de pornire, trebuie să meargă calul tău și cu turturica mea să-mi aducă trei smicele de măr dulce și apă vie, și apă moartă de unde se bat munții în capete. Și de-a veni turturica mea înainte cu smicelele și apa, ie-ți nădejdea despre mine, căci nu merg... iară de-a avea noroc, ș-a veni calul tău mai întîi, și mi-a aduce cele poroncite, să știi că merg cu tine oriunde mi-i duce.

(I. Creangă)

604

Îți mărturisesc, cînd m-am întors și l-am găsit pe Picu în cutioara lui de lemn, m-am gîndit la o mare răfuială cu mulți dintre cei cîți s-ar cuveni răfuiți.

(Cezar Petrescu)

605

Pe o cobză suna un clopot de biserică, pe alta talanga unei turme ce păștea greoaie la păscut, de pe gîtul celorlalte scripce sufla în surdină, cu freamăt de frunze, vîntul ușor al dimineații, iar undele fugătoare ale pîraielor se îngînau în murmur depărtat cu pietrele, peste care călcau...

(C. Hogaș)

606

Și totuși, multă vreme încă, trecătorul ce s-ar fi mînecat pe drumul larg și drept, ce pleacă de la foișorul înfipt în inima tîrgului și taie de-a curmezișul spre gară, ar fi văzut, de cum se crăpa de ziuă și la ceas hotărît, pe un bătrîn, ce stătea gîrbov și neclintit pe o bancă așezată la întîmplare

tocmai pe locul unde altădată fusese aleea de aluni, privind parcă mirat și străin, la lumea ce i se strecura grăbită pe dinainte în sus și în jos.

(C. Hogaș)

607

În adevăr, după ce te strecori printre două ziduri de haragi țapeni, ce se încovoaie, totuși, sub greutatea stufoasă a curpenilor puternici, fie de fasole urieșe cu frunza lată, și verde, fie de mazere încîlcită, cu foile mărunte și broticii, după ce lași în urmă și pe dreapta un codru întunecos de cartofe gigantice, iar pe stînga o pădure înaltă, străvezie și mirositoare de cimbru, mărar și petrenjel înflorit, trebuie, din nou, să-ți pleci capul, spre a te furișa pe sub bolta de crăngi pân'la pămînt a unui nuc centenar, ce geme sub greutatea roadelor sale; și, numai după ce ai scăpat la lumină, de ceea parte, răsare tupilată și sfioasă, din privazu-i de verdeață, chilia albă și curat văruită a părintelui Iovinadie, iar nucul ce străjuiește în preajma ei, privighează asupră-i cu puternica ocrotire a ramurilor sale urieș răsfirate în toate părțile.

(C. Hogaș)

608

M-aș fi putut mișca, aș fi putut tuși, m-aș fi putut scula de cum stăteam lungit, aș fi putut, în sfîrșit, vădi într-un chip oarecare supărătoarea mea mărturie și aș fi stins ca prin farmec văpaia ce ardea două suflete omenești...

(C. Hogaș)

609

Poate că fu aidoma, poate că fu numai o părere, dar un nor îmbrobodi lumina lunei și întunericul pe pămînt își îndoi umbrele sale; suflările molatice de vînt încreme-

nină, zgomotul depărtat al văilor frămîntate de vijelia Bistriței amuți, fantasmagoria fără de margini a nopții își mări farmecul său...

(C. Hogaș)

610

Eu, însă, am de gînd să scriu cum am umblat pe picioarele mele, întîi pe lumea asta și, de va fi să mai trăiesc și după ce voi muri, apoi făgăduiesc să-mi scriu isprăvile și de pe lumea cealaltă, de cum voi intra în ea și pînă la a doua venire, cînd m-am hotărît să nu mai iau parte la învierea morților și să mă astîmpăr binișor acolo unde mă voi afla.

(C. Hogaș)

611

Acolo, la școala din sat, patru ani în șir ar fi trebuit să iasă întîiul, și domnul Cops, învățătorul înalt, osos, care ciocănea copiii în moalele capului cu arătătorul întors în chip de cioc, ar fi trebuit să-i pună lui pe frunte coroana cu brăduliță. Și cum se suceau lucrurile, că întîiul ieșea totdeauna băiatul lui Darie, Darie a lui Darie...

(E. Camilar)

612

Mîine, oamenii aceștia blînzi, oamenii aceștia care primesc cu ochii întunecați sudalmele și ghionturile majurilor, vor fi zvîrliți în focul tunurilor și vor muri sau vor rămîne pe toată viața ologi, și vor avea ce umbla pe la ușile domnilor să-și ceară drepturile!

(E. Camilar)

613

Mîncînd, tot căutau cu lingurile prin gamele; apucau în linguri cartofi și bucăți de carne, dar ei parcă voiau să găsească altceva — nu știu ce talisman, în borșul acela cazon; talismanul care schimbase firea comandantului lor, care ani de ani îi izbise prin toate glodurile, făcuse nedreptățiți la împărțirea concediilor; mai cu seamă la împărțirea concediilor cînd, pentru un păduche găsit pe guler, la inspecție, tăia cu condeiul numele din tabel și tăia inima omului cu penița lui de aur care șuieră depărtat cînd scrie.

(E. Camilar)

614

Roțile pocneau din ce în ce mai sacadat, scînteile se buhoiau în lungul trenului, soldații de pe vagoane chiuiau și cîntau, suduiau și blestemau, iar cînd roțile călcau macazurile, dîrdîiau geamurile, ușile se deschideau singure, și abia se zăreau niște gări mici cu felinare chiorîte de albăstreala camuflajului — și oameni... oameni strînși unii într-alții, ridicînd pumni, bîte, pălării și cușme — răcneau către reptila neagră care trecea prin fața lor chiuind și scrîșnind, învăluindu-i într-un vînt.

(E. Camilar)

615

Dacă s-ar presupune că întreaga sau marea majoritate a populației provinciale a Moesiei și Daciei se compunea din romani „curați" (italici) ori coloniști, veterani etc. romanizați, ar fi greu, chiar imposibil de admis o influență atît de puternică din partea „barbarilor" provinciali, supuși, încît pătura cultă, suprapusă a romanilor conducători să fi primit numeroase și foarte importante cuvinte în limbă, care să înlocuiască pe de-a întregul ori parțial corespondentele latine.

(I. I. Russu)

616

Meșteri cioplitori au prins a ciopli, hîrleţele scrîșneau în rădăcini, în pîlcuri de pămînt înghețat; ferăstraie zăngăneau repede, retezînd merii, topoarele izbeau la rădăcina prunilor, niște argaţi amețiţi de somn apucau tulpinele doborîte și le tîrau spre luncuță, alţi argaţi tîrau crengile; încît, pe la răsăritul soarelui, cele două grădini nu mai aveau nici un arbore.

(E. Camilar)

617

Unul cîte unul, avînd în mîini legături mici, saci de merinde goi, desculţi sau cu picioarele învelite numai în niște zdrenţe, îmbrăcaţi numai în niște bluze vinete, mulţi din ei cu capetele goale sau înfășurate în niște rămășiţe de jambiere — unul cîte unul, prizonierii coborau în glodul rampei, se îndesau unul în altul, veneau mereu alţii și alţii, pînă ce tăpșanul tot a fost cuprins de o mulţime de capete.

(E. Camilar)

618

Totul în jurul lor arăta o putere de neînchipuit; gliile respirînd la cer pîcle puternice; dealurile și dîmburile se arătau mai dîrze și mai aspre din izbitura haotică a viforniţelor; pădurile, în miezul lor, erau negre, aveau o mînie de mii de ani; totul arăta o putere uriașă, oarbă, dar într-o zi totul se va trezi, puterea aceea, după ce va zdrobi, se va culca blîndă la picioarele pămîntenilor.

(E. Camilar)

619

Mătușa Natalia adormise cu ghemele-n poală, Măriuca dormea cu capul rezemat de horn, totul dormea sub ploile primenirii anotimpurilor: pămîntul, oamenii, vitele, totul

se așternuse somnului ca în preajma unui uriaș atac, anume spre a se îmbiba de mai multă putere, arborii să aibă mai multă vînjoșenie, oamenii mușchii mai tari, caii mai multă putere de fugă, pentru un anumit ceas al lumii cînd are să vină un răsărit, care va însemna începutul primenirii tuturor lucrurilor.

(E. Camilar)

620

Îmbrăcîndu-se din mers, Brici a dat ordin străjerului să bată toba — și toba a prins a răpăi, gemea, hîrîia sub lovitura repede a pumnilor, trecea din uliță-n uliță, din cotună-n cotună, oamenii în cămăși albe umpleau drumurile, băietanii își căutau repede, suduind, blestemînd, lucrurile pentru drum, Brici răcnea la casele cu băietani, suduia de milostenie, poruncind ca pînă la răsăritul soarelui să nu mai fie în sat nici un bărbat bun de front...

(E. Camilar)

621

Pe deal, un tanc alb, tot atît de voinic, își îndreptase tunul spre cel din vale și a tras trei obuze, a pornit scîrțîind din toate șenilele, urnind dîmburi, lăsînd în urmă un drum larg; au ajuns unul în fața celuilalt, pînă și-au izbit unul de altul țevile tunurilor; s-au tras înapoi, cu băgare de seamă, parcă încordîndu-și piepturile blindate; s-au repezit unul în altul; s-au tras iar înapoi, s-au ridicat, s-au izbit piept în piept, au rămas așa încordate, pîntece în pîntece, roțile se învîrteau, șenilele fugeau repede, arătînd ca mii de picioare ale unor reptile...

(E. Camilar)

622

A spune despre o operă că e pesimistă ori optimistă, a te ocupa dar de ea ca complex ideologic, că dezvoltă anume

teme, că suferă anume înrîuriri, că a avut anume efecte, că prezintă cutare structură psihologică sau că reprezintă în plan fictiv un anume univers este a face critică obiectivă.

(G. Călinescu)

623

E cu putință ca Maiorescu, plictisit de prea desele intervenirî în favoarea lui Constantin, să fi încercat să scape delicat de Creangă, spunînd că nu e acasă într-o zi, la București, cînd acesta l-ar fi căutat în altă zi decît miercurea literară, dar se poate să fie și o părere a lui Creangă că Maiorescu era la fereastră, ori o greșeală din partea feciorului.

(G. Călinescu)

624

De aici e adevărat doar elementul că tinerii diaconi umblau după isprăvi erotice, deoarece altă dată Creangă, mergînd cu Ienăchescu și alți prieteni la Sculeni, să facă baie în Prut, cum le era obiceiul, și rămînînd peste noapte acolo, în neputință de a dormi, merse în cămașă de noapte și înfășurat ca o nălucă în cearșaful patului să stea de vorbă cu frumoasa fată a hangiului evreu.

(G. Călinescu)

625

Ca să adune, să versifice și să transcrie artistic materialul pentru opera destinată să pedepsească o societate și să afirme drepturile unei personalități, Camil Petrescu a depus o muncă uriașă căci, să nu uităm, că talentul său nu era din familia celor care se disting prin abundență, înzestrat cu darul ușurinței, și, de asemenea, că el avea într-o mică măsură putere de invenție.

(B. Elvin)

626

Ciocîrlan nu era un om inteligent, nu citea decît jurnale, plictisindu-se repede dacă lua o carte în mînă, preferînd să-şi însemne pe foi de hîrtie, după spusele altora, ideile şi cunoştinţele ce puteau fi utile în relaţiile lui oficiale, în schimb asculta cu respect sincer pe alţii, nu contrazicea, cerea în chip măgulitor, deşi fără intenţia de a adula, explicaţii suplimentare, nu invidia pe colegii cu succese, îi felicita prin telegrame şi scrisori, nu uita niciodată să trimită scrisori de ziua onomastică a rudelor, prietenilor, superiorilor, cînd trebuia, însoţite de un dar distins.

(G. Călinescu)

627

Fie că lucrează, fie că se află la tribuna gazetarilor în parlament, fie că ascultă concertele marelui violonist Sarasate, în trecere prin Bucureşti, fie că se întîlneşte cu prieteni pe care nu i-a văzut de mult cum ar fi Epaminonda Bucevski, pictorul, venit în Bucureşti la sfîrşitul lui ianuarie pentru rezolvarea polemicii cu Haşdeu în legătură cu adevăratul chip al lui Ştefan cel Mare, gîndul îi era mereu la fericirea pe care o visează şi căreia încearcă să-i creeze condiţii prielnice de prosperare.

(Z. Dumitrescu-Buşulenga)

628

Romancierul modern nu face însă apologia eroului şi nu-l subliniază, şi dacă se ocupă de un mare căpitan, nu-l aşează pe un munte, ca să întunece orizontul, ci-l lasă să se amestece în mulţime, să fie om ca toţi oamenii, şi de aici, din existenţa comună şi adesea chiar vulgară, desprinde sensurile superioare ale individului.

(G. Călinescu)

629

Presupunînd acum că un artist ar face operă de fantazie numai în articole critice, necreînd deloc viață, fenomenul ar fi suspect, pentru că creatorul cel mai considerabil chiar în opera de ficțiune simte nevoia omenească, fie și prin eroii săi, de a se descărca de conținutul intelectului sau fără „artă", vreau să zic fără plastică, cu o imaginație numai de idei, încît un critic care fuge de cerebralități poate prea bine să nu fie nici artist, ci doar un ratat în amîndouă întreprinderile, făcînd un compromis hibrid între ideologia reflexivă și cea reflectată.

(G. Călinescu)

630

Ar fi, negreșit, a cere prea mult, dacă am pretinde ca, în lupta traducerii, el să nu intre cu altă armă decît cu acelea pe care i le dau cunoștințele sale limbistice de mai nainte dobîndite; dar însă nu e mai puțin adevărat că o traducere bazată numai pe neîncetate cătări în dicționar, pe continui răsfoiri prin gramatici, pe ajutoare mereu împrumutate de la traduceri în alte limbe moderne, acea traducțiune nu poate niciodată să fie nici o reproducere exactă a autorului tradus, nici o operă literară în limba traducătorului.

(Al. Odobescu)

631

Ea nu provine din faptul că nu admit a fi formulat judecăți critice cu oarecare succes, nici din aceea că s-ar putea să rezulte o punere pe plan secundar a ceea ce se obișnuiește a se numi „creație"... ci din motivul că se desparte creația de critică în mod arbitrar, vîrîndu-se de altfel la critică, ceea ce nu-i aparține, și pentru aceea că rar, ce-i drept, cîte unul n-a văzut (după opinia mea particulară) punctul nuclear al faptei mele literare, în jurul căruia unele activități sînt epiteliale.

(G. Călinescu)

632

Apărută îndată după primul război mondial, într-o provincie cu un orizont mai puțin luminat pînă atunci de reflexele spiritului modern al literaturii europene, poezia lui L. Blaga a izbucnit în peisajul literar românesc ca lava unui vulcan nebănuit, stîrnind entuziasta admirație a celor ce o dată cu întregirea țării așteptam și o lărgire a orizontului spiritual al poporului nostru

(E. Todoran)

633

Menirea de îndrumător al țărănimii i-a revenit intelectualității, care avea de îndeplinit o datorie morală, sfîntă față de poporul de care se îndepărtase: împrăștierea obscurității în care zăceau conștiințele, deschiderea de orizonturi prin lumina cărții, eliberarea energiilor de gîndire și acțiune.

(S. Velea)

634

Cărțile populare se pretează în cel mai înalt grad la studii comparatiste, dar lucrul acesta nu s-a făcut pînă acum decît în mică măsură, pentru că era nevoie întîi de studiul acestor cărți în fiecare literatură în parte, urmat, desigur, de lucrări de sinteză, pentru o orientare generală, țel neatins încă nici astăzi de toate literaturile naționale.

(I. C. Chițimia)

635

Dar aceasta înseamnă, implicit, că același complex sonor poate îmbrăca mai multe aspecte ale aceluiași obiect, fără ca noi să pierdem din vedere unul din ele în momentul cînd ne gîndim la altul.

(Al. Graur)

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA BUCUREȘTI

636

Nici măcar proverbialul bun simţ al lui Sancho, care ar trebui să-l dezarmeze arătîndu-i că nu s-au depărtat nici cinci stînjeni de malul pe care continua să se vadă Rocinante şi măgarul, nu are darul de a-l trezi din înalta lui reverie.

(Z. Dumitrescu-Buşulenga)

637

Eminescu era prea inteligent şi prea sobru în expresiunea generală a spiritului ca să se coboare la ieftine lamentaţiuni, iar convingerea sa că „n-ar fi putut fi fericit pe lume", sila de viaţa studenţească şi de acel Berlin „metropolă a sfîntului imperiu roman de naţiune germană", în care se căia că venise şi că rămăsese, ne fac să ne gîndim la felurite oricini.

(G. Călinescu)

638

Niciodată, în opera lui Camil Petrescu, tristeţea n-a avut o faţă mai emoţionantă ca în „Jocul ielelor" căci între Gelu Ruscanu şi umanitate e toată distanţa pe care o poate pune o inteligenţă pe cît de încrîncenată să triumfe, pe atît de neputincioasă să-şi depăşească contradicţiile şi să comunice cu viaţa, cu dreptatea concretă şi determinată de istorie.

(B. Elvin)

639

Recunoştinţa ce se datoreşte acestor foi pentru serviciile aduse cauzei politice a românilor austriaci nu ne poate scuti de datoria unei opoziţiuni energice în contra formei cu care se prezintă; căci uşor s-ar putea întîmpla ca în rezultatul final cîştigul dobîndit în politică să fie cumpănit prin pierderea suferită în limbă.

(T. Maiorescu)

640

Dacă este incontestabil faptul că, datorită condițiilor speciale ale dezvoltării ei generale, datorită saltului calitativ pe care-l efectua în epoca aceea, Serbia a dat o personalitate de talia lui Vuk, nu este mai puțin adevărat că în activitatea lui îndelungată nu rareori el a găsit sprijin moral și material, un reazem sigur în momentele cele mai critice și dincolo de hotarele țării sale, nu numai la sîrbii și croații din Austria, dar de multe ori la reprezentanții altor popoare slave și neslave, printre care la prietenii lui români, cu care a întreținut calde și îndelungate relații de prietenie.

(M. Gheorghevici)

641

Îl întîlnesc din cînd în cînd pe Tudor Arghezi și regăsesc, văzîndu-l și auzindu-l, aceleași emoții pe care le încercam, cu trei, cu patru decenii în urmă, cînd în adunările literare ale vremii îl regăseam ca pe un oaspete rar și prețios, uimitor prin fiecare cuvînt al lui, grăbit parcă să le părăsească.

(T. Vianu)

642

Viața sufletească conștientă, de toate zilele, ne relevează totuși în ritmul ei ciclic, în periodicitatea și alternanțele ei, o seamă de stări și procese, care nu sînt decît anevoie, sau de loc, explicabile în cadrul exclusiv al conștiinței: iată anume ciudate și neașteptate uitări, iată atîtea gesturi intercalate fără noimă în momentele de destindere sau de absență, iată, atîtea fapte străine de noi și totuși ale noastre, iată mai ales „visul", care dispune atît de autonom și de capricios asupra conținuturilor vieții noastre reale, încît încă din timpuri străvechi a fost socotit drept intervenție dinafară, de natură demonică sau divină.

(L. Blaga)

643

Pe plan descriptiv şi analitic, vom recurge, după împrejurări şi după natura problemelor, la toate procedeele, dovedit rodnice, care ne stau la dispoziţie, iar pe plan explicativ vom face apel îndeosebi la procedeele şi construcţiile „psihologiei abisale" sau ale psihologiei inconştientului, pe care o lărgim printr-o disciplină nouă pe care o întemeiem, numind-o „neologie abisală".

(L. Blaga)

644

Psihicul şi spiritul sînt — ca orizonturi, ca atitudini, ca iniţiative, poate chiar ca gîndire, ca memorie, ca imaginaţie — cu totul altfel structurate în regiunea inconştientului, decît în regiunea conştientului; investigaţiei i se impune în momentul de faţă un principiu în forma unei mari anticipaţii teoretice: inconştientul şi conştiinţa sunt a se considera analogic în substanţa lor psihică-spirituală, dar dizanalogie în structurile şi conţinuturile lor ca atare.

(L. Blaga)

645

Nimic altceva nu impresionează cu o putere mai neobişnuită din *Însemnările* şcolarului de la Theresianum, decît luciditatea autoscopică, modalitatea critică a inteligenţei lui, fie că se exercită sub forma supravegherii de sine din interes introspectiv, cum am văzut, sau ca metodă de edificare a caracterului propriu, fie că postulează cu mare claritate anumite principii, de care în lecturile de viitor va ţine seamă pe toată durata magistraturii sale critice; iar în amîndouă formele de manifestare critică mai este apariţia extraordinar de timpurie, în întregime, a facultăţii intelective, ceea ce rămîne cu totul în afară de comun.

(Vl. Streinu)

646

Această frumoasă lege, întru cît știu, se născu și se înrădăcină numai la romani, dovedind mai bine decît orișice alta superioritatea morală a strămbunilor noștri care cugetau cu o justețe sublimă, că un om nu poate fi rău de vreme ce o ființă atît de angelică, atît de gingașă, atît de nevinovată ca o fată fecioară primește a se uni cu el pentru toată viața.

(B. P. Hasdeu)

647

Bine Vasile, zise lipoveanul cu o voce deodată caldă, o să văd eu, bine că mi-ai spus! Dar și mai bine ar fi fost, adăugă, dacă veneai la moară și-mi spuneai, te-aș fi crezut și mai mult, pe cîtă vreme așa, ce știu eu ce mai puneți la cale

(M. Preda)

648

De bună seamă că raportul de cauză nu poate fi introdus în istoria literară, fiindcă în nici un caz nu se poate admite că purtările lui Hamlet au înrîurit istoricește pe Raskolnikoff. Dar este evident că se impune o ordine substanțială, neputîndu-se gîndi un Hamlet după Raskolnikoff, chiar dacă mai tîrziu am pierde cronologia faptelor.

(G. Călinescu)

649

Cît privește pe indivizi, din cauză că n-a existat o aristocrație ereditară, ci numai una funcțională, iar continuitatea a fost mereu zădărnicită de invazia zilnică de oameni noi, silința de reconstrucție se desfășoară mai ales în ficțiune și la proporțiile mistificației.

(G. Călinescu)

650

Portretul sufletesc ce se desprinde din întreaga creație a lui Macedonski este al unui don Quijote, înfrînt adeseori în viața personală, în aspirațiile lui intime și totuși necontenit gata, după fiecare înfrîngere să reia lupta de la capăt; prin acest suflu robust, prin optimismul său incoruptibil ca și prin capacitatea de a crea viziuni inedite, impunătoare, Macedonski a înnoit într-adevăr lirica română, a îmbogățit-o cu o sensibilitate și o forță a expresiei inedite.

(D. Micu).

651

Despre neghiobi ni se spune: se ascund de ploaie în apă, spun „tatăl nostru" al maimuțelor, se întorc la oile lor, duc oile la păscut, gonesc cîinele înaintea leului, pun căruța înaintea boilor, se scarpină unde nu-i mănîncă, mănîncă mai întîi pîinea albă, potcovesc greierii, se gîdilă să rîdă, văd musca în lapte, bat tufișurile dar nu prind păsărelele, iau bășici drept felinare, prind berzele dintr-o săritură, sar de la... la măgar.

(T. Vianu)

652

Ceea ce e aproape sigur e că la un moment dat Eminescu s-a lăsat pe Mureș la vale și a luat-o după cursul său pînă la Tîrgul-Mureșului. O astfel de călătorie făcută pe jos presupune popasuri multe și îndelungi, opriri prin satele ardelene cu case albastre din drugi de lemn, văcăluite și cu acoperișuri lunguiețe de șindrilă, cîte-o odihnă în vreo casă milostivă de țăran pe un pat înalt umplut cu otavă, într-o odaie cu grinzi afumate de care atîrnă chindeuri, bliduri și ulcele.

(G. Călinescu)

653

...se vede că este solomonit, întors de la țiță, sau dracul mai știe ce are de-i așa de primejdios. Dar cu toate aceste, trebuie să știi, nepoate, că unii oameni îs mai ai dracului decît dracul; nu se astîmpără nici în ruptul capului; măcar că au pățit multe, tot cearcă prin pădurea lui, să vadă, nu l-or puté găbui cumva?

(I. Creangă)

654

Totuși Ismail reușește să scape de acolo cîte trei luni pe an, în timpul iernii, cînd cea mai mare plăcere a lui este să se îmbrace cu o rochie de gală făcută din stofă de macat de pat cu flori mari cărămizii și apoi să se agațe de grinzi pe la diferite binale, în ziua cînd se serbează tencuitul, cu scopul unic de a fi oferit de proprietar ca recompensă și împărțit la lucrători.

(G. Călinescu)

655

Cine dorește să extragă însă tot ce conține opera analizată aci despre omul care a creat-o, trebuie să treacă dincolo de latura în care acesta își amintește sau se confesează, la fizionomia morală a caracterelor aduse de el în scenă.

(T. Vianu)

656

De trei zile, de cînd ai picat aicea, am stat și te-am lăsat să vorbești și să te frămînți, ca să mă lămuresc.

(Cezar Petrescu)

657

Am considerat însă că descrierea bazată pe un asemenea inventar are cele mai multe șanse să cuprindă flexiunea în toată diversitatea ei, deoarece: pe de o parte, dintre cuvintele cu mare frecvență și importanță, foarte multe aparțin fondului vechi al limbii, iar cuvintele vechi prezintă de obicei (și constatarea aceasta se verifică și în lucrarea de față) cele mai multe variații în paradigmă, iar, pe de altă parte, printre cuvintele frecvente se numără și multe neologisme, care, datorită istoriei lor recente în limbă, pot prezenta particularități paradigmatice care să le deosebească, măcar în oarecare măsură, de cele vechi.

(V. Guțu-Romalo)

658

Poate că Asachi ar mai fi rămas în Italia atît de dragă lui, unde, după propria-i expresie, „o singură viață nu ajunge spre observarea capodoperelor artei", dacă, în 1812 în perioada cînd Napoleon pregătea invazia împotriva Rusiei, n-ar fi cunoscut — tot după propria-i afirmație — pe un general, comandantul francez al Romei.

(Ioan Massoff)

659

Sînt ființe care-și resimt inteligența ca pe o obligație expresă și de aceea vor să-și călăuzească existența după reprezentări anticipate, prin idealuri, raportînd zilele prin care trec unei concepții despre viață, silindu-se să le imprime un sens superior, iar acest punct de vedere asupra literaturii și a eroilor ei a fost în activitatea lui Camil Petrescu o credință de la care nu s-a abătut, și dacă aceasta avea să asigure operei sale durabilitate, avea totodată să-l pună în conflict și cu cultura dominantă a vremii.

(B. Elvin)

660

Este drept a spune că metoda aceasta nu este cea mai bună, deoarece fiecare psiholog poate avea o predispoziție diferită în grad și calitate, cît privește puterea de a-și reprezenta unele imagini.

(T. Vianu)

661

În istoria lingvisticii părea să se fi deschis o lungă etapă de stabilitate a concepției și metodelor, în care cercetarea lingvistică avea rolul de a duce la cunoașterea tot mai aprofundată a limbilor și a istoriei lor, să atragă în domeniul studierii mereu alte idiomuri, oferind astfel material nou și tot mai bogat, capabil să confirme ideile fundamentale ale lingvisticii istorice și comparate.

(V. Guțu-Romalo)

662

Cîtă vreme estetica nu cunoștea decît un singur tip de artă era firesc ca singura întrebare în legătură cu el să fie aceea despre normele care îl conduc în chip exclusiv.

(T. Vianu)

663

În realitate, tocmai faptul că sensul cuvintelor nu este determinat, o dată pentru totdeauna și cu strictețe matematică, ne permite să ne înțelegem între noi, deoarece niciodată doi vorbitori nu înțeleg același proces exact în același fel, în toate aspectele lui, totdeauna este o diferență între modul lor de reflectare a realității, ceea ce ar părea că trebuie să ducă la neînțelegeri; și tocmai faptul că expri-

marea este în oarecare măsură aproximativă, că lasă un oarecare joc în potrivirea ei cu gîndirea, permite ca oamenii să se înțeleagă totuși între ei.

(Al. Graur)

664

Odăile mari aveau de altă parte în cîte un perete al lor niște mari și limpezi oglinzi în care, după o descoperire științifică industrializată și comercializată de puțină vreme, se răsfrîngeau în urma unei ușoare apăsări pe un nasture, numeroase serii de privelişti de pe diferite părți ale pămîntului, a căror înfățișare furată de electricitate era dusă în acele oglinzi, fără ca formele și culorile lor adevărate să fi suferit o cît de mică schimbare.

(Al. Macedonski)

665

Printr-un neașteptat dar al soartei, în timp ce poezia română cîștiga în Eminescu expresia ei cea mai înaltă, proza narativă și teatrul ating același nivel în I.L. Caragiale, un scriitor pe care îl înrudește cu emulul său în lirică aceeași perfecțiune a conștiinței artistice, același cult al cuvîntului românesc, pe care îl înzestrează cu noi și mari puteri expresive.

(T. Vianu)

666

El era cu trei sau patru ani mai în vîrstă decît mine; și încă, cu un an, doi mai înainte de revoluțiunea de la 1848, caracteru-i plăcut și afectuos, închipuirea sa vie și aprinsă, ajutată de o pană sprintenă în legănarea versurilor românești, făcuse dintr-însul unul din corifeii pleiadei de juni poeți ce gravitau pe atunci în jurul lui Eliad, lui

Grigore Alexandrescu și altor bărbați de litere cum mai erau, pe acea vreme, și Nicolae Bălcescu, și Ioan Voinescu al II-lea și alții.

(Al. Odobescu)

667

S-ar părea că de aci încolo toate versurile poetului cîntă dragostea pentru tînăra femeie și că numele lui Eminescu îndrăgostit este indisolubil legat de acela al Veronicăi, cum de Francesca da Rimini de Paolo Malatesta.

(G. Călinescu)

668

În clasă e dascăl și, în același timp, școlar și, cum e greu să te amesteci în viața copiilor fără să stîrnești uimire și gălăgie, Creangă găsește pricini, simulînd necesitateă pedagogică.

(G. Călinescu)

669

Mai ales de la romantici încoace modalitățile exprimării s-au încrucișat în așa fel, încît mergem la confuzii sigure încrezîndu-ne numai în arătările de suprafață ale acestora: proza face aripi cîteodată, înfierbîntîndu-se, iar versul de multe ori devine pedestraș, îndreptățind prozodiile care spun că el are și „picioare".

(Vl. Streinu)

670

Iar la conduită, deși băiatul se purta bine în școală, a căpătat notă proastă, deoarece bătrînul preot Veniamin Iliuț, care ținea un fel de exerciții religioase duminica și sărbătorile, pentru elevii români, într-una din sălile liceului, îl prinsese lipsind de cîteva ori de la aceste predici.

(Z. Dumitrescu-Bușulenga)

671

Și oricît s-ar zice că noi nu ne putem da socoteală de propria noastră figură, dar cînd ne uităm în oglindă, cu gîndul de a cerceta ce impresie a putut să facă chipul nostru asupra unei anumite persoane, se întîmplă să descoperim în figura noastră trăsături și particularități, neobservate încă de noi, ca și cînd am fi împrumutat, pentru a ne examina mai de aproape, ochii acelei persoane.

(Al. Vlahuță)

672

— Bună dimineața, zise Vasile apropiindu-și și continuă să nu zică nimic, cînd ar fi putut să răspundă, dacă ar fi fost vorbăreț că milogii vin ei la poartă, dar nu tac din gură, se milogesc de se aude din capul satului.

(M. Preda)

673

Dar pentru ca să poată scri, îi trebuia liniște, și cel puțin un an de trai între țărani, în deosebitele părți ale țării, ca să-și poată da seama bine, de viața, obiceiurile, nevoile și gîndurile lor; pentru că el nu vroia să puie în romanul lui țărani de ocazie, și de teatru, ca cei pe care-i scot subprefecții înaintea măriei sale la zile de paradă, el voia să cerceteze, să afle și să spuie tot adevărul, toată marea dramă socială care se pregătește în întunericul și mizeria bordeielor.

(Al. Vlahuță)

674

I se părea că trecuse pe lîngă o prăpastie pe care n-a văzut-o atunci, și numai acum, cînd se uita în urmă își da seamă de primejdia din care a scăpat ca prin urechile acului...

(Al. Vlahuță)

675

E curios cum găsesc oamenii rușine pentru mulțime de lucruri absolut inocente, și în schimb spun atîtea necuviinți, cu cea mai perfectă liniște, și fără să se poată zice că nu sînt „bine crescuți", în înțelesul de salon al cuvîntului.

(Al. Vlahuță)

676

Probabil că în momentele de liniște, cînd propriile noastre patimi sînt potolite, și cînd se face puțină tăcere-n noi, auzim mai mult din gălăgia vieții care ne-nconjoară; conștiința noastră o fi tresărind, ca de niște strigăte depărtate, de răsunetul suspinelor, de ecoul durerii celor pe care-i iubim, și sufăr, și se gîndesc la noi.

(Al. Vlahuță)

677

Prin cîte încercări cumplite n-ai mai trecut, și toate au încăput în inima ta largă, și vremea le-a acoperit, ș-a potrivit locul unde le-a îngropat, ca să nu mai știe lumea, ca să nu mai știi nici tu, cîte-ai îndurat, cîte doliuri mari porți în sufletul tău.

(Al. Vlahuță)

678

Ce-a fost pentru cealaltă lume, ce noutăți a spus el artei universale și cum le-a spus, și întrucît le-a spus în chip deosebit de ceilalți — aceasta se va lămuri deplin de către cei cari, uitîndu-se îndărăt, vor putea îmbrățișa cu o privire mai senină, în orice caz mai pregătită, vederea largă pe care o deschide ochiului o adevărată depărtare.

(Al. Vlahuță)

679

În vreme ce Maiorescu și cei mai mulți de la Junimea trăiau în opulență, el era protejat cu o amabilitate jignitoare, ca un „poet", hotărît prin destine să sufere martiriul din care aveau să iasă genialele cînturi și Maiorescu ar fi mers pînă acolo încît ar fi intervenit în chiar viața afectivă a poetului, împiedicîndu-l, dacă lucrul este adevărat, de a lua în căsătorie pe Veronica Micle, pentru că cele două talente literare nu ar mai fi plîns așa de frumos în versuri!

(G. Călinescu)

680

Nu știu dacă mai e pe lume vro țară al cărei pitoresc să se oglindească așa de limpede și de puternic în opera unui artist, ceea ce pot spune e că Grigorescu, înfățișînd cum a înfățișat pe pînzele lui, podoabele și sufletul patriei noastre, a făcut cu aceasta neamului nostru unul din acele prețioase daruri cari iau loc între puterile active ale unei națiuni.

(Al. Vlahuță)

681

Și cu aceasta se și ridică, făcu din brațe gesturi ca și cînd tot soiul de obstacole s-ar fi ridicat în calea lui și el le dădea la o parte cu mișcări exagerate și teatrale, porni spre ușă, o deschise larg, o lăsă așa deschisă și începu să coboare scările.

(M. Preda)

682

Bineînțeles că Moromete nu se duse, cum să se ducă chiar așa de la începutul anului, era destul timp pînă la toamnă, dar ajunse curînd să nu mai știe nici cît avea de

plată și nici dacă, așa în general, se putea plăti, dat fiind că aceste majorări la rîndul lor se majorau și ele și acestea la rîndul lor sufereau și ele de o majorare la majorare și așa mai departe.

(M. Preda)

683

La astfel de răspunsuri se vedea că Moromete se stăpînea din răsputeri să nu uite că era fiul cel care îi spunea aceste lucruri, și nu un dușman și ca urmările schimbului de cuvinte să nu ajungă acolo în adîncul lui unde totdeauna se luptase să fie liniște și nu cumva din pricina a ceea ce se întîmpla pe lume să-și îndepărteze de tot și pe acest băiat, desfăcea brațele ca și cînd s-ar fi lăsat răstignit pe aceste mari neînțelegeri ale acestor timpuri, numai să nu se supere copilul și spunea: „Nu știu! Dacă nu știu! De ce să zic că știu, cînd nu știu!".

(M. Preda)

684

Soarele cobora deasupra pădurii și părea mai puternic decît cînd era în înaltul cerului, lumina mai tare, văile mici și cîmpia îndepărtată zăceau scăldate în lumina coborîtă jos, încă albă, deși galbenul din ea putea fi ghicit în strălucirea aparte a unor ierburi, în reflexul apei, sau în umbrele sălciilor răsturnate cu capul în jos în dreptul gîldaelor adînci unde rîul își sporea adîncimea și suprafața.

(M. Preda)

685

Dar atunci de ce să dau eu cu lopata unde zici tu și să dorm într-o baracă, cînd am aici casa mea și dacă o fi să ajung să muncesc eu însumi ca să-mi cîștig o bucată de pîine, de ce să n-o cîștig aici?

(M. Preda)

686

Deși era adevărat că nu i-ar fi stricat un pogon de la maică-sa dacă rămînea la ea, totuși nu l-ar fi vrut cu prețul unei rupturi atît de adînci în familie, cu toate că unii erau în stare pentru mult mai puțin să se înstrăineze de ai lor pînă la mormînt și să trăiască învrăjbiți și singuri ca niște lupi.

(M. Preda)

687

In ultimii ani apăruse la el acest fel puțin diferit de a vorbi singur prin grădină sau pe la loturi, care nu avea un obiect precis, și nu se ferea dacă cineva din familie era pe-aproape și îl auzea, semn sigur acum de bătrînețe, cu deosebirea că expresia chipului și privirea lui rămîneau foarte vii și te fulgera din ochi reproșîndu-ți cu mișcări din cap și din umeri că ești complice într-o istorie care să crezi tu că n-a aflat-o lumea și nu vorbește...

(M. Preda)

688

Nu izbutise nici cu șeful de post, acesta negase că i s-ar fi luat arma în ziua aceea și legiunea de jandarmi n-avusese ce să-i facă. Dar ceea ce era mai îngrijorător era faptul că la întrunirile care avuseseră loc la bancă, nu veniseră decît cinsprezece-douăzeci de oameni, deși se știa că în asemenea împrejurări Aristide dădea de băut.

(M. Preda)

689

Acum, deși îl rodea gîndul la nenumăratele încurcături pe care le-ar fi putut găsi la sediul fermei după o lipsă atît de îndelungată, înțelegea că de această călătorie nu se

putea lipsi: la sediu, chiar dacă ar fi răsfoit prin dosarele lui Răghină zece ani încheiați, n-ar fi aflat nimic sigur despre nimic.

(V. Em. Galan)

690

Și ca să poată fi notate cu folos, Filip trebuí să învețe mai întîi de la Avram că privalul nu-i altceva decît o albie, uneori seacă, alteori cu apă, care străbate o bucată din pămîntul bălții și se deschide undeva în Borceă sau în Dunăre; se deschide într-un loc mai ridicat, așa că numaí uneori, cînd vine Dunărea mare, năvălesc ape în privalurí.

(V. Em. Galan)

691

Primarul, după ce-și răsturnă scaunul și-l aruncă dintr-o zvîrlitură a piciorului pînă sub fereastră, porni în fugă de la unul la altul, îmbrîncindu-i pe toți, pișcîndu-i, vîrîndu-li-se în suflet, ca să-i îndemne, se părea, ori să le dea niște sfaturi de care ei n-aveau nevoie.

(V. Em. Galan)

692

Ne vine să credem chiar că atît Maiorescu cît și ceilalți junimiști au lăsat să se întrevadă scepticismul lor în ceea ce privește capacitatea de lucru practic a lui Eminescu și că atunci cînd poetul venea cu hainele pulberificate și ghetele înnoroiate, cu fața țepoasă și pleoapele violacee de oboseală, ei exultau în taină de dulcea nădejde că o nouă floare de durere se născuse în liriça poetului.

(G. Călinescu)

693

Dac-aș intra în soborul ăstora, la primărie, poate mi-aș vîri nasul unde zic ei că nu-mi fierbe oala, le-aș aduce aminte că mai are și satul unele răfuieli cu dumnealor și... multe treburi li s-ar încurca!

(V. Em. Galan)

694

El are o așa de mare frică de a nu rămîne „pe drumuri", încît dacă și-ar pierde slujba, deși ar sta mai departe în casa lui și ar trăi aproape fără nici o schimbare, i s-ar părea că moare de foame după ce a mîncat pui de găină din ferma lui.

(G. Călinescu)

695

Pentru noi, muncitorul este un om, înainte de toate, preocupat de probleme morale: de aceea, de pildă, dacă trebuie sau nu să se dedice operei de construcție, dacă trebuie să urmărească folosul propriu sau acela al clasei, dacă, să zicem, faptul de a se evidenția cu orice chip în muncă nu-i de natură a descuraja pe tovarășii săi mai inerți temperamental.

(G. Călinescu)

696

Despărțirea face pe înțelept să descopere pricina neînțelegerii, să se corecteze pe sine, recunoscînd că nu are dreptul de a se socoti mai presus de alții, iar ceilalți își aduc aminte de el cu plăcere, și uitînd tot ce e supărător, îl doresc din nou în mijlocul lor.

(G. Călinescu)

697

Dacă ești încredințat că un munte poate fi urnit din loc, urnește-l; dacă nu izbutești, cercetează să vezi ce greșeli ai făcut și, dacă totuși nu poți, lasă această ispravă urmașilor tăi cu scrisoare despre ceea ce socotești că îndreptățește întreprinderea ta; căci sînt fapte pe care nu le poate înfăptui o singură generație.

(G. Călinescu)

698

M-am îndeletnicit și eu odată cu astfel de speculații și am ajuns la încheierea că mijlocul de a defini o noțiune stilistică rămîne în fond tot metafora și că sînt posibile mai multe formule variate, avînd în vedere pluralitatea punctelor de observație, de la care se pornește generalizarea.

(G. Călinescu)

699

El găsește că e grosolan a spune adevărul în față, că nu se cuvine, de pildă, a declara bătrînei Emilia că și-a trăit traiul, și-a mîncat mălaiul, că sulimanul pe care-l dă scandalizează pe toți și că timpul de a face pe frumoasa a trecut.

(G. Călinescu)

700

Oamenii sinceri, cînd posedă o anumită grație a naivității, care îi face inofensivi, plac prințului clasic, fiindcă aduc un aer proaspăt de sinceritate într-o atmosferă apăsătoare de adulație generală, pentru că prin ei prințul poate afla unele adevăruri despre ceilalți și exprima el însuși, indirect, unele judecăți, pe care nu vrea să le spună în calitate de prinț.

(G. Călinescu)

701

Cu timpul, legîndu-se puternic de un teritoriu și de o idee mai largă despre transmisiunea bunurilor spirituale părintești, sentimentul patriotic s-a lărgit și omul a înțeles prin patrie țara în care s-a născut, pămîntul din care își trage hrana, limba pe care a moștenit-o și care îl face să se înțeleagă cu semenii săi... Și împreună cu toate acestea, și mai presus de ele, s-a ivit un sentiment și mai larg, acela de destin comun și frățesc la popoare și fragmente de popoare trăind pe un teritoriu indivizibil, care face ca români, unguri, sași, sîrbi și alte națiuni să conlocuiască pașnic laolaltă și să-și dea seama că rostul lor e de a trăi împreună.

(G. Călinescu)

702

Cu toate că nu am ajuns încă la aceea a îmbogățirii egale a tuturor cunoștințelor, după punerea în drepturi a celor ce muncesc, nu vei tăgădui că atîția oameni ai muncii, care odihnesc acum în toate colțurile frumoase ale țării, înainte numai la îndemîna unui mic număr de privilegiați, știu cîte splendori cuprind munții și văile țării noastre și înțeleg mai adînc că trebuie s-o apere ca pe un incomparabil bun obștesc.

(G. Călinescu)

703

Se știe că, în epocile apropiate de a noastră, existența unei organizații politice centrale și autoritare ajută, ba chiar impune o unitate, fie și relativă, a limbii: deosebirile dialectale tind să se împuțineze și să-și piardă din importanță, datorită faptului că, prin organele administrative și prin diverse alte mijloace, statul urmărește și realizează, într-o măsură însemnată, unitatea lingvistică, cel puțin din punct de vedere oficial.

(I. Iordan)

704

De multă vreme nu se mai simte că verbul stă la imperativ, și aceasta din cauză că substantivul începe, foarte de timpuriu, să fie din ce în ce mai des un nume de lucru (care teoretic nu poate săvîrși acțiuni) și să dea astfel impresia că verbul are un subiect personal neexprimat, iar substantivul de după el este obiectul vizat de acțiune.

(I. Iordan)

705

Este, așadar, principial absurd să ne închipuim că Eminescu a putut să privească cu antipatie și silă pe singurul om care l-a înțeles cît putea să-l înțeleagă de la început, pe unul din puținii oameni cu care putea avea un dialog pe toată întinderea vieții sale spirituale și de aceea credem că Eminescu, om cu deosebire superior, va fi fost în stare de porniri de iritație și ură împotriva criticului său, de dispreț însă niciodată.

(G. Călinescu)

706

Germanicii au venit în imperiu ca stăpînitori, cuceritori, ceea ce le întărea enorm poziția și în afară de asta, aveau un sistem propriu de organizație social-economică, pe care au izbutit să-l impună într-o anumită măsură populațiilor cucerite de dînșii, deoarece acestea se găseau într-un stadiu de dezvoltare în parte asemănător.

(I. Iordan)

707

Am arătat și altă dată că cine vorbește, o face pentru a-și împărtăși gîndurile, sentimentele și reprezentările, dorințele sau hotărîrile, dar că în același timp comunicările

sale năzuiesc să atingă o sferă anumită a semenilor care întrebuințează același sistem de simboluri lingvistice.

(T. Vianu)

708

Cînd cineva îmi spune, cum mi se întîmplă de la o vreme destul de des, că a citit un materialul nou despre India, publicat într-o anumită revistă, înțeleg nu numai că interlocutorul meu vrea să-mi comunice o indicație bibliografică, dar și că el aparține lumii presei și a redacțiilor, unde material a început să însemne de la un timp încoace articol, reportaj, recenzie, dare de seamă etc.

(T. Vianu)

709

Cînd un cuvînt străin apare într-o limbă în forma pronunției lui originale, este un semn că transplantarea lui este recentă și că influența culturii respective a rămas superficială, deoarece n-a găsit încă mijlocul adaptării cuvintelor aduse cu sine la sistemul fonetic al limbii naționale.

(Tudor Vianu)

710

Cu toate acestea, un scriitor care se deplasează pentru a observa oameni, lucruri și împrejurări la fața locului, acela care procedează cu metodele anchetei sociale și care recompune observațiile sale, nu în sintezele fictive ale fanteziei, ci într-un fel care urmează de aproape configurațiile realității, acest scriitor este un reporter și opera sa un reportaj, mai ales atunci cînd scriitorul destinează lucrările sale presei periodice, aceleia care atinge un mare număr de cititori și poate provoca un curent de opinie publică.

(Tudor Vianu)

711

Din această limbă nu ne stă la dispoziție nici un text scris, și de altfel este sigur că nici nu a fost scrisă niciodată, pentru că cei care o vorbeau nu cunoșteau scrierea.

(Al. Graur)

712

Andrei Pietraru este, firește, ca și Julien Sorel, o voință care încearcă să triumfe asupra unor bariere sociale și mai este desigur, Andrei Pietraru, ca și eroul lui Stendhal, un suflet în care ambiția, în loc să se alieze cu cinismul sau cu perfidia, își dă mîna cu pasiunea, cu neliniștea, cu orgoliul, împiedicîndu-l să fie un ins practic, calculat și un carierist abil și triumfător; dar, dacă Julien Sorel este un tînăr în ochii căruia morala și-a pierdut sensul, Andrei Pietraru prilejuiește imaginea unei dîrzenii călăuzită de franchețe și care nu-și premeditează „loviturile", oferă spectacolul unui arivist care se ignoră.

(B. Elvin)

REZOLVĂRI

379: 1.P.P. (II), 2.S. (1), 3.P.P. (I), 4.P.P. (II), 5.D.(4), (subordonare prin juxtapunere), 6.T. (5), 7.D. (5), 8.M. (7), 9.D. (5), 10.D. (4), 11. Cdț. (10).
380: 1.P.P., 2.Cdț. (1), 3.M.C.E. (2), 4.S. (1), 5.P. (4).
381: 1.P.P., 2.S. (1), 3.A.C.F. (2), 4.P.S. (3).
382: 1.T. (2), 2.P.P., 3.A.C.F. (2), 4.P.P., 5.P.P., 6.F. (5), 7.P.P., 8.C.O. (7), 9.F. (8), 10.A.I. (9), 11.A.C.F. (7), 12.F. (11).
383: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.Cf. (1), 4.I. (1), 5.I. (1), 6.I. (1), 7.A.I. (6), 8.T. (7), 9.I. (1), 10.I. (1), 11.A.I. (10), 12.T. (11), 13.I. (1), 14.A.I. (13), 15.A.I. (13), 16.M.C.E. (13).
384: 1.P.P., 2.T. (1), 3.P.P., 4. Cst. (3), 5.A.Cf. (4), 6.Cz. (5), 7.Cz. (5), 8.T.(7), 9.F. (7), 10.F. (7).
385: 1.P.P., 2.T. (1), 3.P.P., 4.Cz. (3), 5.D. (4), 6.D. (5), 7.D. (5), 8.P.P., 9.P.P., 10.P.P., 11.T. (10), 12.P.P., 13.M.C.E. (12), 14.P.P., 15.M.C.C. (14), 16.P.P.
386: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.P.P., 4.S. (3), 5.D. (4), 6.T. (5), 7.P.S. (3), 8.Cz. (7), 9.S. (8), 10.T. (9).
387: 1.P.P., 2.P.P., 3.T. (2), 4.D. (2), 5.P.P., 6.D. (5) 7.D. (5), 8.D. (7), 9.Cdț. (8).
388: 1.P.P., 2.P.P., 3.S. (2), 4.Cst. (3), 5.T. (4), 6.Cst. (3), 7.Cst. (3).
389: 1.P.P., 2.I. (1), 3.P.P., 4. Cdț. (5), 5.I. (3), 6.T.(5), 7.I.(3), 8.Cz. (7), 9.D. (8).
390: 1.P.P., 2.P.P., 3.Cst. (2), 4.P.S. (3), 5.I. (3), 6.Cst. (2), 7.D. (6), 8.Cz. (6), 9.A.Cz. (8), 10.A.Cz. (8), 11.Cz. (6), 12.A.Cf. (11).
391: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.T. (2), 4.Csv. (1), 5.A.I. (1), 6.A.D. (5), 7.S. (6), 8.M.C.E. (7), 9.P. (1), 10.Csv. (9), 11.A.D. (10).
392: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (1), 4.Cz. (3), 5.Cz. (3), 6.P.S. (5), 7.P.P., 8.D. (7), 9.F. (8), 10.A.I. (9).
393: 1.P.P., 2.P.P., 3.S. (2), 4.P.P., 5.P.P., 6.F. (5), 7.M.C.C. (6), 8.P.P., 9.Cz. (8), 10.D. (9), 11.Cz. (9), 12.Cz. (9), 13.Cz. (9).
394: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.Cf. (2), 4.P.P., 5.T. (6), 6.I. (4), 7.Cz. (4), 8.Cz. (4), 9.Cdț. (8), 10.Cdț. (8), 11.S. (10), 12.Cz. (4), 13.D. (12), 14.Cz. (4), 15.Cz. (4).
395: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.I. (1), 4.M. (3), 5.A.D. (3), 6.A.D. (3), 7.Cdț. (6), 8.F. (7), 9.Cz. (juxtapunere) (6).
396: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.I. (2), 4.S. (3), 5.S. (3), 6.A.I. (2), 7.S. (6), 8.A.I. (2), 9.S. (8), 10.Cz. (juxtapunere) (8).
397: 1.P.P., 2.P.P., 3.S. (2), 4.I. (2), 5.A.I. (4), 6.Csv. (5), 7.D. (6).
398: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (2), 4.P.P., 5.D. (4), 6.Cdț. (5).

399: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (1), 4.P.P., 5.T. (4), 6.P.P., 7.Cz. (6), 8.Cz. (6).
400: 1.P.P., 2.F. (1), 3.P.P., 4.P.P., 5.D. (4), 6.D. (5), 7.Cdț. (6), 8.P.P., 9.P.P. (de=și)
401: 1.P.P., 2.F. (1), 3.P.P., 4.T. (5), 5.P.P. (temporală inversă), 6.A.Cst. (5), 7.A.Cst. (5).
402: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (1), 4.Cdț. (3), 5.D. (4), 6.D. (3), 7.D. (1), 8.D. (7), 9.Csv. (8), 10.D. (9), 11.D. (9).
403: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P.4.S. (3), 5.S. (6), 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.D. (8), 10.Cz. (9).
404: 1.Cdț. (8), 2.Cdț. (8), 3.Cdț. (8), 4.Cdț. 8(), 5.M.C.I. (cu nuanță opozițională) (4), 6.Cdț. (8), 7.Cdț. (8), 8.P.P.
405: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.D. (3), 5.D. (4), 6.D. (4), 7.D. (4), 8.A.Cz. (7), 9.A.Cz. (7), 10.A.Cz. (7), 11.A.Cz. (7), 12.M.M. (11), 13.Cst/T. (11).
406: 1.Cdț. (4), 2.Cdț. (4), 3.T. (2), 4.P.P., 5.P.P., 6.I. (5), 7.I. (5), 8.I. (5).
407: 1.P.P., (II), 2.I. (1), 3.P.P. (I), 4.Cz. (1), 5.A.Cst. (4), 6.D. (5), 7.Cz. (1), 8.D. (7), 9.Cz. (subordonare realizată prin juxtapunere) (7).
408: 1.Cz. (4), 2.Cz. (4), 3.D. (2), 4.P.P., 5.A.A. (4), 6.Cst. (5), 7.S. (6), 8.A.A. (4), 9.F. (8), 10.A.A. (4), 11.A.A. (4).
409: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.Cst. (3), 5.S. (4).
410: 1.P.P., 2.T. (1), 3.Cz. (1), 4.Cz. (1).
411: 1.P.P., 2.F. (1), 3.D. (2), 4.D. (2), 5.P.P., 6.P.P., 7.D. (6).
412: 1.P.P., 2.D. (1), 3.P.P., 4.D. (3), 5.S. (4), 6.I. (5), 7.D. (3), 8.Cdț. (7).
413: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.D. (3), 5.Csv. j. (4), 6.D. (5).
414: 1.P.P., 2. Cdț.(1), 3. Cdț. (1), 4.D. (3), 5.P.P., 6.S.(5), 7.S. (5), 8.Cz. (7), 9.D. (8).
415: 1.P.P., 2.Cst. (1), 3.D. (2), 4.P.P., 5.S. (4), 6.A.Cf. (5), 7.Cz. (5), 8.Csv. (7), 9.Cz. (5), 10.D. (9).
416: 1.P.P., 2.T. (1), 3.P.P., (*cînd* reliefant, sau al surprizei, nu funcționează ca element relațional), 4.D. (3), 5.A.D. (4), 6.A.D. (4), 7.M. (6), 8.D. (6).
417: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.C.F. (2), 4.A.C.F. (2), 5.A.C.F. (2), 6.P.P., 7.D. (6), 8.Cz. (6), 9.D. (8), 10.Cz. (juxtapunere) (9).
418: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.T/Cst. (4), 6.Cz. (5), 7.Ic., 8.M.C.E. (6), 9.A.D. (6).
419: 1.P.P. (II), 2.Cdț. (1), 3.P. (2), 4.P.P. (I), 5.P.P. (II), 6.A.I. (5), 7.P.P. (II), 8.I. (7).
420: 1.P.P. (I), 2.D. (1), 3.D. (1), 4.A.Cz. (3), 5.I. (4), 6.P.P. (II), 7.M.c.(6),8.S. (7), 9.P.P. (I), 10.S. (9), 11.P.P. (I), 12.A.Cz. (11), 13.P.S. (12).
421: 1.P.P., 2.P.P., 3.D. (2), 4.P.P. (*unde* are valoarea adverbială, exprimă surpriza), 5.D. (4), 6.P.P., 7.Cz. (6), 8.P.P., 9.Ic., 10.Cst. (8), 11.D.(10).
422: 1.P.P., 2.A.Cz. (1), 3.A.Cz. (1), 4.A.I. (3).
423: 1.D. (2), 2.P.P., 3.Cst. (1), 4.A.A. (3), 5.A.A. (3), 6.A.A. (3), 7.A.A. (3), 8.A.A. (3), 9.Cst. (1), 10. Cst. (9), 11.Cst. (9).

424: 1.P.P., 2.S. (1), 3.Cz. (2), 4.Cz. (2), 5.S. (1), 6.A.A. (5), 7.Csv.j. (*fiecine — a fi* — expresie sinonimă cu *oricine ar fi fost*, analizabilă în: (fie) Csv.j. + (cine — a fi)) P. (6), 8.T. (6).

425: 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.D. (1), 4.I. (3), 5.P.P., 6.T. (5), 7.D. (6), 8.D. (5), 9.D. (5), 10.S. (9).

426: 1.F. (3), 2.I. (1), 3.P.P., 4.D. (3), 5.D. (4), 6.D. (3), 7.D. (3), 8.D. (3), 9.D. (3), 10.D. (3), 11.D. (3), 12.D. (3), 13.Csv. (12), 14.D. (3), 15.S. (14).

427: 1.P.P., 2.D. (1), 3.P.P., 4.D. (3), 5.T. (3), 6.D. (5), 7.Cdț. (6), 8.Cz. (7), 9.Cz. (7).

428: 1.P.P. (II), 2.D. (1), 3.P.P. (II), 4. D (3), 5.T/Cst. (3)6. P.P. 7.D. (6)., 8.D.(7).

429: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (2), 4.Csv. (3), 5.T. (3), 6.A.Cz. (5), 7.A.Cz. (5), 8.F. (7), 9.D. (2), 10.Cz. (9), 11.Cz. (9), 12.Cz. (9), 13.S. (12).

430: 1.P.P., 2.D. (1), 3.Cz. (2), 4.Cz. (2), 5.Csv. (1), 6.I. (5), 7.D. (6), 8.D. (6), 9.Cz. (6), 10.Cz. (6), 11.S. (10).

431: 1.P.P., 2.T. (1), 3.A.I. (2), 4.Cz. (3), 5.P.P., 6.D. (5), 7.F. (5), 8.D. (7).

432: 1.Cdț. (5), 2.A.I. (1), 3.A.Cf. (2), 4.A.Cf. (1), 5.P.P., 6.P.P.

433: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.A.Cf. (1), 4.Cst. (1), 5.A.Cf. (1), 6.A.Cf. (1), 7.P.P., 8.A.D. (7), 9.P.P.

434: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.Ic., 8.S. (7), 9.P.P.

435: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.S. (2), 5.M. (2), 6.P.P., 7.Cdț. (6), 8.P.P., 9.P.P.

436: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.D. (3), 5.Cz. (3), 6.S. (5), 7.S.(6), 8.Cz. (3), 9.Cz. (8), 10.D. (9), 11.D. (8), 12.S. (11), 13.S. (12).

437: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (2), 4.D. (2), 5.D. (1), 6.D. (1), 7.P.P., 8.P.P., 9.P.P., 10.P.P.

438: 1.P.P., 2.A.Cz. (1), 3.A.D. (1), 4.A.D. (1), 5.A.D. (1), 6.A.D. (1), 7.A.D. (1), 8.Cst. (7), 9.T. (8), 10.F. (9).

439: 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.A.D. (1), 4.P.P., 5.A.I. (4), 6.A.I. (4), 7.A.I. (4).

440: 1.P.P., 2.P.P., 3.D. (2), 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.P.P., 10.A.I. (9), 11, M.C.C. (9), 12.D. (11), 13.D. (11).

441: 1.P.P. (I), 2.Ic., 3.D. (1), 4.Cz. (3), 5.A.D. (4), 6.S. (5), 7.A.A. (6), 8.A.A. (6), 9.A.A. (6), 10.Cst. (9), 11.A.A. (6), 12.A.I. (11), 13.P.P. (II), 14.A.A. (6).

442: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.I. (1), 4.A.I. (1), 5.A.I. (1), 6.P.P., 7.A.D. (6), 8.A.D. (6), 9.P.P., 10.T. (9), 11.S. (10).

443: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.P.P., 4.A.I. (3), 5.P.P. (aici se produce anacolutul. Primele două complemente directe rămîn izolate, fiind reluat prin pronume personal numai al treilea complement direct), 6.A.I. (5), 7.A.I. (5), 8.A.I. (5), 9.P.P., 10.A.I. (9), 11.S. (10), 12.A.I. (9), 13.A.I. (19), 14.A.I. (9), 15.S. (14), 16.M. (15).

444: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.A.I. (2), 4.A.Cf. (1), 5.F. (4), 6.A.Cf.(1), 7.A.I. (6), 8.P.P., 9.A.I. (8), 10.P.P., 11.M.C.E. (10), 12.A.I. (11), 13.F. (12), 14 A.C.F. (13).

445: 1.S. (19), 2.S. (19), 3.D. (2), 4.S. (19), 5.D. (4), 6.A.I. (5), 7.A.I. (6), 8.D. (7), 9.S. (19), 10.A.I. (9), 11.A.I. (10), 12.A.I. (10), 13.S. (19), 14.Cst. (13), 15.A.I. (14), 16.A.I. (14), 17.A.I. (14), 18.D. (17), 19.P.P., 20.A.Cf. (19).

446: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (1), 4.S. (3), 5.F. (4), 6.I. (5), 7.F. (4), 8.F. (4), 9.Ic., 10.D. (8), 11.D. (8), 12.D. (8), 13.D. (8).

447: 1.Cz. (5), 2.D. (1), 3.T. (2), 4.Cz. (5), 5.P.P., 6.P.S. (4), 7.Ic., 8.D. (6).

448: 1.T. (5), 2.T. (5), 3.I. (2), 4.S. (5), 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.Cz. (8), 10.D. (9).

449: 1.T. (10), 2.T. (10), 3.A.Cf. (2), 4.A.I. (3), 5.T. (10), 6.T. (10), 7.T. (10), 8.T. (10), 9.A.I. (8), 10.P.P., 11.D. (10), 12.A.Cz. (11).

450: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.Cst. (2), 4.Cdț. (3), 5.Cdț. (3), 6.A.D. (5), 7.A.D. (5), 8.D. (7), 9.A.I. (3), 10.F. (3), 11.F. (9).

451: 1.P.P., 2.A.Cz. (1), 3.I. (1), 4.P.P., 5.P.P., 6.M.C.C. (5) 7.Cz. (6), 8.D. (7), 9.Cz. (6). 10.A.I. (9), 11.C.O. (10).

452: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.D. (2), 4.M. (3), 5.D. (2), 6.D. (2), 7.D. (2), 8.T/Cst. (7).

453: 1.T. (2), 2.P.P., 3.S. (2), 4.S. (2), 5.Cst. (4), 6.Cst. (4), 7.P.P., 8.I. (7).

454: 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.P.P., 4.A.D. (3), 5.A.D. (4), 6.P.S. (5), 7.P.P., 8.A.D. (7), 9.P.P. (*pînă ce*, aici locuțiune adverbială exprimînd surpriza. De fapt P9 este principală, iar P1, P3, P7 sînt temporale).

455: 1.P.P., 2.P.P., 3.D. (2), 4.P.P., 5.Cz. (4), 6.F. (4), 7.P. (6), 8.F. (4).

456: 1.P.P., 2.D. (1), 3.I. (1), 4.I. (2), 5.D. (4), 6.Cz. (5), 7.Cz. (5), 8.P.P., 9.A.I. (8).

457: 1.P.P., 2.P. (1), 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.A.I. (2), 6.A.I. (2), 7.A.I. (6).

458: 1.P.P., 2.S. (1), 3.D. (2), 4.Cdț. (3), 5.Ic., 6.A.I. (3), 7.A.I. (3), 8.D. (2), 9.F. (8), 10.D. (2), 11.D. (2), 12.A.I. (11), 13.M.C.E. (12).

459: 1.P.P., 2.T. (1), 3.A.D. (2), 4.Cst. (3), 5.A.D. (2), 6.A.D. (2), 7.T (6).

460: 1.P.P., 2.P.S. (1), 3.P.S. (1), 4.M. (3), 5.P.P., 6.A.Cf. (5), 7.P.P.

461: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.A.D. (2), 5.A.D. (2), 6.A.D. (2), 7.T. (6), 8.A.D. (2), 9.A.I. (3).

462: 1.P.P., 2.A.F. (1), 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.F. (4).

463: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.D. (4), 6.D. (5), 7.P.S. (6), 8.A.I. (6).

464: 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.A.D. (1), 4.A.D. (1), 5.A.D. (1), 6.A.D. (1).

465: 1.P.(I), 2.T. (1), 3.A.Cf. (2), 4.F. (3), 5.A.I. (1), 6.A.I. (1), 7.P.P., 8.Cz. (11), 9.M.C. (8), 10.Csv. (9), 11.P.P., 12.F. (11).

466: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.A.D. (5), 7.A.D. (5).

467: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P.

468: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.A.I. (2), 6.S. (5), 7.Cz. (6).

469: 1.P.P., 2.T. (1), 3.A.I. (2), 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.A.I. (6).

470: 1.P.P., 2.T. (1), 3.P.P., 4.A.I. (3).

471: 1.P.P., 2.D. (1), 3.Csv. (2), 4.D. (3), 5.M/Cz. (4), 6.D. (3), 7.M.C. (2), 8.Csv. (7), 9.D. (8).
472: 1.T. (5), 2.P. (1), 3.T. (5), 4.S. (3), 5.P.P., 6.P.P., 7.A.I. (6), 8.A.I. (6), 9.D. (8).
473: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.M.C.E. (2), 6.A.I. (5), 7.P.S. (6), 8.P.S. (6).
474: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.D. (5), 7.Cz. (5), 8.A.Cf. (7), 9.A.A. (7), 10.M. (9), 11.A.A. (7), 12.A.A. (7), 13.A.A. (7), 14.A.I. (13), 15.A.A. (7), 16.A.A. (7), 17.A.A. (7).
475: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.P.P., 4.A.I. (3), 5.D. (4), 6.A.I. (3), 7.A.I. (3), 8.A.I. (3), 9.A.I. (8).
476: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (1), 4.D. (1), 5.A.D. (4), 6.M.C.E. (4), 7.D. (1), 8.S. (7), 9.Cz. (7), 10.A.I. (9).
477: 1.P.P., 2.A.Cdț. (1), 3.P.P., 4.D. (3), 5.D. (4), 6.T. (5), 7.D. (3), 8.M. (7), 9.T. (7).
478: 1.C.R. (2), 2.P.P., 3.M. (2), 4.S. (2), 5.D. (4), 6.D. (4), 7.S. (6).
479: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P.
480: 1.P.P., 2.T. (1), 3.I. (2), 4.I.(2), 5.S. (3/4), 6.T.(1), 7.I. (1),
481: 8.A.I.) 7). 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.A.D. (1), 4.Cz. (3), 5.A.I. (1), 6.A.I. (1), 7.A.I. (1), 8.D. (7), 9.A.I. (1), 10.D. (9), 11.D. (9).
482: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.P.P., 4.A.I. (3), 5.D. (4).
483: 1.Cdț. (3), 2.A.I. (1), 3.P.P., 4.S. (3), 5.D. (4), 6.D. (4), 7.T. (6), 8.A.I. (7).
484: 1.P.P., 2.S. (1), 3.P.P., 4.T. (3), 5.A.I. (4).
485: 1.P.P., 2.P.P., 3.Cdț. (2), 4.I. (3), 5.P.P., 6.D. (5).
486: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.I. (1), 4.A.I. (1), 5.A.I. (1), 6.M.C. (1), 7.S. (6).
487: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.I. (2), 4.P.P., 5.I. (4), 6.I. (5).
488: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.A.Cf. (1), 4.C.O. (3), 5.A.D. (4), 6.A.I. (4), 7.A.I. (6).
489: 1.Cdț. (6), 2.D. (1), 3.Cdț. (6), 4.A.Cf. (3), 5.Cz. (6), 6.P.P., 7.D. (6), 8.A.Cz. (7).
490: 1.T. (2), 2.P.P., 3.D. (2), 4.S. (3), 5.S (3), 6.A.I. (5).
491: 1.P.P., 2.P.P., 3.F. (2), 4.P.P., 5.Cz. (4), 6.I. (5), 7.I. (6).
492: 1.P.P., 2.P.S. (1), 3.T/Cst. (2), 4.P.P., 5.A.I. (4), 6.A.I. (4), 7.P.P., 8.P.P., 9.Cst. (8), 10.A.I. (9).
493: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.I. (2), 4.D. (1), 5.A.(4), 6.D. (5), 7.D.(4), 8.Cz.. (7), 9.Csv.(8).
494: 1.P.P., 2.Cz. (1), 3.S. (2), 4.A.I. (3), 6.I. (4), 6.M.C. (5), 7.A.I. (6).
495: 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.C.R. (2), 4.A.I. (3), 5.D. (4), 6.D. (5), 7.D. (5), 8.I. (7), 9.P.P., 10.M.C.C. (9), 11.C.R. (10).
496: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.D. (2), 6.A.I. (5), 7.Cz. (5), 8.F. (7).
497: 1.P.P., 2.Cdț. (1), 3.S. (2), 4.T. (3), 5.M.C.E. (4), 6.A.I. (5), 7.D. (6).
498: 1.Csv. (9), 2.Csv. (9), 3.I. (2), 4.I. (2), 5.I. (2), 6.Csv. (9), 7.D. (6), 8.Csv. (9), 9.P.P., 10.D. (9), 11.D. (10).
499: 1.P.P., 2.Cdț. (1), 3.S. (2), 4.P.P., 5.A.I. (4), 6.I. (5), 7.P.P., 8.S. (7), 9.S.(A), 10.A.I. (9).

500: 1.P.P., 2.Cst. (1), 3.Cdț. (2), 4.D. (3), 5.Ic., 6.T. (3), 7.P.P., 8.D. (7), 9.D. (7), 10.A.I. (9).
501: 1.S. (2), 2.P.P., 3.P.P., 4.Cdț. (3), 5.P.P., 6.Cz. (juxtapunere) (5/3).
502: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.P.P., 5.P.P., 6.Cdț. (5), 7.Cdț. (5), 8.I. (7), 9.D. (5), 10.Csv. (9), 11.A.I. (10), 12.Csv. (13), 13.D. (5), 14.Csv. (15), 15.P.P., 16.Cdț. (15).
503: 1.P.P., 2.M.C.E. (1), 3.P.P., 4.P.P., 5.T. (4), 6.D. (5), 7.D. (4), 8.A.A. (7), 9.A.A. (7), 10.A.A. (7), 11.T. (10).
504: 1.P.P., 2.Cst. (1), 3.P.P., 4.A.I. (3), 5.P.P., 6.D. (5), 7.A.I. (6), 8.P.P., 9.P.P., 10.T. (9), 11.T. (9), 12.P.P.
505: 1.P.P., 2.A.Cst. (1), 3.P.P., 4.D. (3), 5.A.Cf. (3), 6.T. (5), 7.T.(5), 8.I. (7), 9.I. (7), 10.A.I. (9), 11.P. (10).
506: 1.S. (3), 2.S. (3), 3.P.P., 4.A.I. (3), 5.A.I. (3).
507: 1.P.P., 2.P.P., 3.T. (2), 4.A.Cz. (3), 5.P.P., 6.Cz. (5).
508: 1.P.P., 2.D. (1), 3.T. (2), 4.A.I. (3), 5.A.I. (4), 6.A.Cf. (4), 7.D. (2), 8.Csv. (7), 9.D. (8), 10.D. (7), 11.A.Cf. (10), 12.A.Cf. (11).
509: 1.P.P., 2.Cz. (1), 3.Cz. (1), 4.Ic., 5.A.Cf. (3), 6.A.I. (5), 7.S. (6), 8.Ic., 9.D. (1), 10.P.P., 11.D. (10), 12.D. (10), 13.D. (10).
510: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.F. (3), 5.M.C.C. (3), 6.A.I. (5), 7.A. Csv. (6).
511: 1.P.P., 2.P.P., 3.T/Cz. (2), 4.M.C. (3), 5.A.I. (2), 6.A.I. (5), 7.P.P., 8.S. (7), 9.A.I. (8).
512: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (2), 4.A.I. (3) 5.D. (4), 6.M. (5), 7.A.A. (3), 8.A.A. (3), 9.A.I. (8), 10.A.A. (3).
513: 1.P.P., 2.S. (1), 3.S. (2), 4.A.A. (3) 5.A.I. (4), 6.S. (4), 7.A.A. (3), 8.A.Cz. (7), 9.A.A. (3).
514: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.D. (2), 4.A.Cf. (anacolut) (3), 5.Cdț. (4), 6.D. (4), 7.D. (1), 8.Cst. (7).
515: 1.Cdț. (6), 2.Cdț. (6), 3.I. (2), 4.I. (2), 5.A.Cf. (4), 6.P.P., 7.A.A. (6), 8.A.Cf. (7), 9.P.P., 10.A.Cf. (9), 11.T. (10), 12.D. (10).
516: 1.P.P., 2.P.P., 3.D. (2), 4.Cz. (2), 5.A.A. (2), 6.A.D. (5), 7.A.I. (5), 8.A.I. (5), 9.A.Csv. (8).
517: 1.P.P., 2.T. (1), 3.P.P., 4.F. (3), 5.P.P., 6.T. (5), 7.D. (6), 8.A.I. (5), 9.P.P., 10.M. (9).
518: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.Cz. (2), 5.Cz. (2), 6.Cz. (2).
519: 1.P.P., 2.Cz. (1), 3.Cz. (1), 4.Csv. (1), 5.D. (4), 6.Cz. (4), 7.Ic., 8.Cz. (4), 9.Cz. (4).
520: 1.P.P., 2.F. (1), 3.Cz. (1), 4.D. (1), 5.A.D. (4), 6.A.D. (4), 7.S. (6).
521: 1.T. (4 — aici temporală inversă, *cînd* reliefant sau al surprizei), 2.S. (1), 3.A.D. (2), 4.P.P., 5.A.I. (4), 6.T. (5), 7.A.I. (6).
522: 1.P.P., 2.S. (1), 3.P.P., 4.S. (3), 5.S. (4), 6.P. (3), 7.A.Cf. (6).
523: 1.P.P., 2.D. (1), 3.P.P., 4.D. (3), 5.S. (4), 6.P.P., 7.D. (6), 8.Cdț. (7), 9.I. (7).
524: 1.P.P., 2.Cz. (1), 3.D. (2), 4.A.Csv. (3), 5.A.Csv. (3), 6.D. (2), 7.F. (6), 8.F/L. (7), 9.F/L.(7).
525: 1.P.P., 2.F. (1), 3.P.P., 4.D. (3), 5.C.O. (3), 6.S. (5), 7.T. (6), 8.A.Cf. (6), 9.A.Cf. (6).

526: 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.P.P., 4.A.Cf. (3), 5.A.Cf. (3), 6.Cst. (5), 7.D. (3), 8.A.D. (3), 9.D. (3), 10.M. (9), 11.D. (3), 12.D. (3), 13.P.P., 14.D. (13).
527: 1.P.P., 2.P.P., 3.D. (izolarea subordonatei prin virgulă și prin orientarea elementului conjuncțional de contextul regentei) (2), 4.S. (3), 5.Cz. (4), 6.P.P., 7.I. (6), 8.M. (7), 9.P.P., 10.F. (9), 11.D. (10).
528: 1.P.P., 2.P.P., 3.S. (2), 4.S. (2), 5.S. (2), 6.S. (2), 7.P.P., 8.C.O. (7).
529: 1.P.P., 2.S. (1), 3.P.P., 4.Csv. (3), 5.Cz. (izolarea subordonatei de regentă prin punct (.) și orientarea elementului conjuncțional) (4), 6.Cz. (4), 7.P.P., 8.A.I. (7).
530: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (2), 4.D. (2), 5.D. (1), 6.D. (5), 7.D. (1), 8.D. (1).
531: 1.P.P., 2.D. (1), 3.P.P., 4.P.P., 5.D. (4), 6.S. (5).
532: 1.P.P., 2.S. (1), 3.D. (2), 4.F. (2), 5.D. (4), 6.I. (5), 7.D. (4), 8.S. (7), 9.I. (2), 10.F. (9), 11.P. (10).
533: 1.P.P., 2.P.P., 3.M. (2), 4.M. (2), 5.Cz. (2), 6.T/Cdț. (5), 7.S. (6).
534: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.P.P., 4.A.Cf. (4), 5.A.D. (3), 7.A.Cf. (6 — funcție preluată de fapt de la consecutivă prin omiterea adjectivului atît de mică etc.)
535: 1.Cz. (— izolată de regentă prin punct. Regenta se află în fraza precedentă). 2.Cdț/T. (1), 3.A.Cf. (1), 4.C.O. (3), 5.Cz. (3), 6.D. (5), 7.Cz. (3), 8.Cz. (3).
536: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.I. (1), 4.I. (3), 5.D. (4), 6.A.I. (5), 7.A.I. (5).
537: 1.P.P., 2.S. (1), 3.P.P., 4.Csv. (3), 5.P.P., 6.Cst. (5), 7.S. (6), 8.D. (7), 9.D. (8).
538: 1.F. (2), 2.P.P., 3.S. (2), 4.D. (3), 5.A.Csv. (3), 6.A.Cst. (3), 7.Ic.
539: 1.F. (5), 2.F. (5), 3.I. (2), 4.D. (3), 5.P.P., 6.D. (5), 7.Csv. (6), 8.D.(7), 9.D. (6).
540: 1.P.P., 2.D. (1), 3.T. (2), 4.T. (2), 5.I. (2).
541: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.A.D. (4), 6.A.D. (4), 7.T. (6).
542: 1.P.P., 2.D. (1), 3.M. (2), 4.P.P., 5.S. (4), 6.Cz. (5).
543: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.S. (1), 4.L. (3), 5.A.I. (3), 6.A.I. (3).
544: 1.P.P., 2.P.P., 3.Cz. (2), 4.Cz. (2), 5.D. (4), 6.D. (5), 7.P.P., 8.P.P.
545: 1.Cdț. (2), 2.P.P., 3.D. (2), 4.S. (3), 5.M. (2), 6.A.I. (2).
546: 1.S. (4), 2.S. (4), 3.I. (2), 4.P.P., 5.D. (2).
547: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.I. (1), 4.C.O. (3), 5.C.O. (3), 6.M. (3), 7.I. (6), 8.M.C.E. (3), 9.M.C.E. (3).
548: 1.P.P., 2.P. (1), 3.Cz. (1), 4.A.Cf. (3), 5.A.Cf. (3), 6.P. (3).
549: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.I. (1), 4.D. (1), 5.A.Cf. (4), 6.A.I. (1), 7.A.I. (1).
550: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.Cf. (2), 4.D. (3), 5.Cz. (4), 6.P.P., 7.P.P.
551: 1.P.P., 2.P. (1), 3.P.P., 4.T. (3), 5.P.P., 6.A.A. (5), 7.A.A. (5), 8.A.A. (5), 9.M.C.C. (8), 10.A.Cz. (9).
552: 1.P.P., 2.S. (1), 3.A.I. (2), 4.I. (3), 5.P.P., 6.T. (5), 7.A.I. (5).
553: 1.P.P , 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.Cst. (2), 6.S. (5).
554: 1.S. (2), 2.P.P., 3.P. (2), 4.P. (2), 5.D. (4).

555: 1.S. (2), 2.P.P., 3.S. (2), 4.P.S. (3), 5.A.I. (1), 6.Cst. (5), 7.S. (6), 8.I. (7).
556: 1.Csv. (5), 2.D. (1), 3.Ic., 4.Cz. (3), 5.S. (6), 6.P.P., 7.S. (6), 8.Cz. (7), 9.Cz. (7), 10.Cz. (7).
557: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P. (3), 5.D. (4), 6.A.I. (5).
558: 1.P.P., 2.D. (1), 3.S. (4), 4.P.P., 5.P. (4), 6.P. (4), 7.S. (8), 8.P.P., 9.P. (8), 10.P. (8), 11.P. (8).
559: 1.C.O. (5), 2.C.O. (5), 3.C.O. (5), 4.C.O. (5), 5.P.P., 6.A.A. (5), 7.C.R. (6).
560: 1.P.P., 2.A.A. (1), 3.S. (2), 4.Cdț. (2), 5.A.I. (4), 6.Cdț. (2), 7.D. (6), 8.C.R. (7), 9.C.R. (7).
561: 1.P.P., 2.S. (1), 3.D. (2), 4.P. (3), 5.S. (4), 6.S. (4), 7.P. (3), 8.Cz. (7), 9.P.P., 10.S. (9), 11.Cst. (9), 12.A.I. (11), 13.F. (12).
562: 1.P.P., 2.P.P., 3.Ic., 4.P.P., 5.Csv.j.(4), 6.D. (5), 7.Cz. (4).
563: 1.P.P., 2.I. (2), 3.D. (2), 4.A.D. (3), 5.A.D. (3), 6.A.D. (3), 7.I. (6), 8.Cdț. (7), 9.D. (8).
564: 1.P.P., 2.A.D. (anacolut) (1), 3.Cdț. (2), 4.M.C. (3), 5.F. (4), 6.P. (5), 7.P.P., 8.D. (7), 9.A.I. (8), 10.D. (7), 11.P. (10), 12.D. (11), 13.Cz. (11), 14.P.P., 15.P.P., 16.P.P.
565: 1.P.P., 2.Ic., 3.P.P., 4.Cdț. (3), 5.D.(4), 6.S. (5), 7.Cz. (3), 8.Cz. (3).
566: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.P.P., 4.A.Cf. (3), 5.T. (4), 6.D. (5), 7.A.I. (6), 8.P.S. (3), 9.D. (8), 10.M.C.I. (8), 11.T. (10).
567: 1.P.P., 2.I. (1), 3.I. (1), 4.I. (1), 5.D. (4), 6.D. (4), 7.D. (4), 8.A.Cz. (7), 9.M. (8), 10.D. (9), 11.D. (4), 12.D. (4), 13.S (12), 14.I. (13).
568: 1.P.P., 2.P.P., 3.D. (2), 4.D. (2), 5.M. (4), 6.A.Cf. (4), 7.Cdț. (6), 8.A.Cf. (6), 9.D. (8).
569: 1.P.P., 2.S. (1), 3.A.Cf. (2), 4.P. (1), 5.P. (1), 6.P. (1), 7.S. (6).
570: 1.S. (2), 2.P.P., 3.P.P., 4.M.C.C. (3), 5.M.C.C. (3), 6.M.C.C. (3), 7.M.C.C. (3), 8.M.C.C. (7), 9.D. (7).
571: 1.P.P., 2.D. (1),3.A. Cf. (2), 4.P.P., 5.D. (4), 6.A.D. (5), 7.A.Cz. (6), 8.D. (7).
572: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.P.P., 4.Cdț. (3), 5.Cdț. (3), 6.S. (3), 7.S. (3), 8.S. (7).
573: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.T. (3), 5.P.P., 6.D. (5), 7.P.P., 8.T. (7), 9.D. (7).
574: 1.P.P., 2.I. (1), 3.P.P., 4.D. (3), 5.A.Cf. (4), 6.P.P., 7.A.I. (6), 8.A.I. (6), 9.A.I. (6), 10.I. (9), 11.I. (9).
575: 1.S. (2), 2.P.P., 3.P. (2), 4.P.P., 5.D. (4), 6.P.P., 7.P. (6), 8.P. (6), 9.I. (8).
576: 1.P.P., 2.I. (1), 3.I. (1), 4.A.Cf. (3), 5.A.Cf. (3), 6.Csv. (5), 7.I. (6), 8.I. (1), 9.P.S. (8), 10.P.S. (8), 11.D. (10).
577: 1.P.P., 2.P.P., 3.S. (6), 4.D. (3), 5.A.I. (4), 6.A.A. (2), 7.P. (6), 8.D. (7), 9.P. (6), 10.D. (9), 11.D. (9).
578: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.S. (2), 4.A.I. (3), 5.Cst. (4), 6.S. (5), 7.S. (5).
579: 1.P.P., 2.Cz. (1), 3.A.I. (2), 4.Cz. (1), 5.A.I. (4), 6.Cz. (1), 7.A.I. (6).
580: 1.P.P., 2.D. (1), 3.P.P., 4.A.A. (3), 5.S. (4), 6.A.Csv. (5), 7.A.A. (5), 8.D. (7), 9.A.A. (8), 10.A.A. (8), 11.A.A. (8), 12.A.A. (8), 13.L. (12), 14.M. (12), 15.I. (14), 16.I. (14), 17.I. (14), 18.I. (14).

581: 1.T. (3), 2.S. (3), 3.P.P., 4.P.P., 5.F. (4), 6.Cz. (5), 7.M. (6), 8.Cz. (5).
582: 1.P.P., 2.I. (1), 3.P.P., 4.I. (3), 5.D. (3), 6.D. (3), 7.L/F. (6), 8.A.Cz. (7), 9.S. (8), 10.P.P.
583: 1.P.P., 2.P.P., 3.Cdț. (2), 4.D. (3), 5.D. (4), 6.D. (3), 7.P.P., 8.D. (7), 9.D. (8), 10.M. (9), 11.A.I. (10).
584: 1.S. (3), 2.D. (1), 3.P.P., 4.P. (3), 5.S. (4), 6.A.Cz. (5), 7.P. (3), 8.Cz. (7), 9.Ic., 10.Cz. (7), 11.Cz. (7).
585: 1.P.P., 2.Cz. (1), 3.I. (2), 4.T. (3), 5.T. (3), 6.Cst. (5), 7.A.Cf. (6).
586: 1.P.P., 2.S. (1), 3.F. (2), 4.P.P., 5.D. (4), 6.P.P., 7.S. (6), 8.F. (7).
587: 1.P.P., 2.T. (1), 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.P.P., 10.A.Cf. (9), 11.P.S. (10), 12.P.S. (10), 13.P.P., 14.P.P., 15.P.P., 16.P.P., 17.P.P., 18.P.P., 19.P.P., 20.A.Cz. (19).
588: 1.S. (2), 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.Cz. (4), 6.P.P., 7.S. (6), 8.D. (7), 9.A.D. (8).
589: 1.S. (6), 2.S. (6), 3.S. (6), 4.S. (6), 5.M. (4), 6.P.P., 7.I. (6), 8.I. (6).
590: 1.P.P., 2.Cdț. (1), 3.S. (2), 4.I. (3), 5.S. (1), 6.A.A. (1), 7.A.Cf. (6), 8.S. (7).
591: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.Cf. (2), 4.A.Cf. (2), 5.Cdț. (1), 6.A.Cf. (5), 7.A.Cf. (5), 8.I. (7), 9.A.I. (8), 10.Csv. (8).
592: 1.P.P., 2.S. (1), 3.A.I. (2), 4.A.D. (2), 5.S. (izolarea subordonatei prin punct și subînțelegerea conjuncției) (1), 6.A.D. (5), 7.I. (6).
593: 1.P.P., 2.S. (1), 3.D. (2), 4.I. (3), 5.S. (1), 6.S. (1), 7.Cz. (6).
594: 1.P.P., 2.D. (1), 3.I. (2), 4.A.C. (3), 5.D. (4), 6.Cz. (3), 7.I. (2).
595: 1.P.P., 2.S. (1), 3.S. (1), 4.Cz. (3), 5.P.P., 6.T. (5), 7.D. (6).
596: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.A.Cf. (1), 4.A.Cf. (1), 5.A.Cf. (1), 6.D. (5), 7.A.C. (1), 8.D. (7).
597: 1.Cdț. (4), 2.D. (1), 3.A.Cf. (2), 4.P.P., 5.D. (4), 6.A.D. (5), 7.A.Cf. (5), 8.Cz. (7).
598: 1.P.P., 2.C.O. (1), 3.D. (2), 4.M.C. (2), 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.A.Cf. (7), 9.P.S. (8).
599: 1.P.P., 2.P.P., 3.F. (2), 4.P.P., 5.M.C.E. (4), 6.T. (5), 7.T. (5), 8.P.P., 9.P.P., 10.P.P., 11.D. (10).
600: 1.P.P., 2.A.Csv. (1), 3.D. (2), 4.D. (1), 5.A.Cf. (4), 6.A.Cf. (4), 7.Csv. (4), 8.Csv. (4).
601: 1.P.P., 2.P. (1), 3.A.I. (2), 4.A.I. (3), 5.P.P., 6.S. (5), 7.M.M. (6), 8.M.M. (6), 9.S. (5), 10.A.Cf. (9).
602: 1.P.P., 2.F. (1), 3.F. (1), 4.A.D. (3), 5.A.D. (3), 6.A.D. (3), 7.A.D. (3).
603: 1.P.P., 2.S. (1), 3.L/F. (2), 4.L. (3), 5.P.P., 6.Cdț. (5), 7.Cz. (5), 8.P.P., 9.Cdț. (8), 10.Cdț. (8), 11.Cdț. (8), 12.D. (8), 13.L. (12).
604: 1.P.P., 2.T. (4), 3.T. (4), 4.D. (juxtapunere) (1), 5.A.I. (4).
605: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.Cf. (2), 4.P.P., 5.P.P., 6.A.I. (5).
606: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.T. (1), 6.A.Cf. (4), 7.A.I. (6), 8.A.I. (6).
607: 1.P.P., 2.T. (1), 3.A.D. (2), 4.T. (1), 5.S. (1), 6.A.Cf. (5), 7.P.P., 8.T. (7), 9.P.P., 10.A.I. (9).

608: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.L. (3), 5.P.P., 6.P.P., 7.A.I. (6).
609: 1.P.P., 2.S. (1), 3.P.P., 4.S. (3), 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.P.P.
610: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (2), 4.P.P., 3.Cdț. (4), 6.S. (5), 7.T. (6), 8.D. (4), 9.T. (8), 10.A.Cz. (9), 11.I. (10), 12.I. (10), 13.L. (12).
611: 1.P.P., 2.S. (1), 3.P.P., 4.S.M. (3), 5.A.D. (3), 6.P.P. (*și* — marcă a unei propoziții subînțelese — *nu se știe* — aici fenomenul de *elipsă* — sarcina exprimării acestei propoziții trece asupra intonației), 7.S. (6), 8.Cst. (7).
612: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.F. (5).
613: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.D. (3), 5.A.A. (4), 6.A.I. (5), 7.A.C. (6), 8.A.C. (6), 9.A.C. (8), 10.A.C. (8), 11.A.Cf. (10), 12.T. (11).
614: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.T (7), 9.P.P., 10.P.P., 11.P.P., 12.A.I. (11).
615: 1.Cdț. (3), 2.S. (1), 3.P.P., 4.P.P., 5.Cst. (4), 6.A.Cst. (5).
616: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.Cst. (7).
617: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.T/Cst. (3).
618: 1.P.P., 2.A.A. (1), 3.A.A. (1), 4.A.A. (1), 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.T. (7).
619: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.A.A. (3), 5.A.A. (4), 6.A.A. (4), 7.A.A. (4), 8.A.Cz. (7), 9.A.D. (8).
620: 1.P.P., 2.D. (1), 3.P.P., 4.P.P., 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.P.P., 10.P.P., 11.D. (10).
621: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.Cst. (4), 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.P.P., 10.P.P., 11.P.P., 12.P.P., 13.P.P.
622: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.A. (1), 4.A.A. (1), 5.A.A. (1), 6.A.A. (1), 7.A.A. (1).
623: 1.P.P., 2.S. (1), 3.D. (2), 4.D. (3), 5.A.Cz. (3), 6.P.P., 7.S. (6), 8.S. (7).
624: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.Cz. (1), 4.F. (3), 5.M.C. (4), 6.L/F. (3).
625: 1.F. (6), 2.F. (6), 3.F. (6), 4.I. (3), 5.I. (3), 6.P.P., 7.Cz. (se subînțelege o expresie impersonală de tipul *e necesar*) (6), 8.S. (7), 9.D. (8), 10.A.I. (9), 11.D. (8).
626: 1.P.P., 2.P.P., 3.Cdț. (2), 4.D. (2), 5.A.I. (4), 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.Csv. (8), 10.P.P., 11.P.P., 12.P.P., 13.D. (12), 14.T. (13).
627: 1.Csv. (7), 2.Csv. (7), 3.Csv. (7), 4.Csv. (7), 5.A.Cf., 6.A.I. (5), 7.P.P., 8.A.I. (7), 9.A.I. (7), 10.D. (9).
628: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.Cdț. (3), 5.F. (3), 6.P.P., 7.P.S. (6), 8.P.S. (6), 9.P.P.
629: 1.P.P., 2.D. (1), 3.Cz. (2), 4.Ic., 5.D. (4), 6.Cst. (5), 7.A.Cf. (6), 8.D. (7), 9.D. (7).
630: 1.P.P., 2.Ic., 3.S. (1), 4.D. (3), 5.A.I. (4), 6.P.P., 7.S. (6), 8.D. (7).
631: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.I. (1), 4.S. (3), 5.A.I. (4), 6.P.P., 7.A.I. (6), 8.S. (vezi la gerunziu reflexivul impersonal) (7), 9.A.I. (6), 10.Ic., 11.A.D. (10).
632: 1.P.P., 2.A.I. (1).
633: 1.P.P., 2.A.Cz. (1), 3.A.I. (2), 4.A.I. (3).
634: 1.P.P., 2.P.P., 3.Cz. (2), 4.Ic.
635: 1.P.P., 2.P. (1), 3.M. (2), 4.A.I. (3).
636: 1.P.P., 2.A.C. (1), 3.S. (2), 4.D. (3), 5.A.I. (4), 6.D. (5).

637: 1.P.P., 2.Cst. (1), 3.P.P., 4.A.I. (3), 5.A.D. (3), 6.I. (5), 7.I. (5), 8.P.S. (3).
638: 1.P.P., 2.Cz. (1), 3.A.I. (2), 4.C.R. (3), 5.C.R. (3), 6.C.R. (3).
639: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.I. (2), 4.Cz. (1), 5.S. (4).
640: 1.C.O. (4), 2.A.I. (1), 3.A.I. (2), 4.P.P., 5.S. (4), 6.A.D. (5), 7.A.C. (6).
641: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.T.M. (3), 5.C.R. (4).
642: 1.P.P., 2.A.Cf., 3.A.A. (2), 4.A.A. (2), 5.A.A. (2), 6.A.A. (2), 7.A.Cz. (6), 8.Cst. (7).
643: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.P.P., 4.A.D. (3), 5.A.Cf. (4).
644: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.A. (2).
645: 1.P.P., 2.Csv. (1), 3.M. (incid.), 4.Csv. (1), 5.A.Cf. (4), 6.P.P., 7.A.A. (6).
646: 1.P.P., 2.C.R. (1), 3.P.P., 4.A.Cz. (3), 5.D. (4), 6.Cz. (5).
647: 1.P.P. (II), 2.P.P. (I), 3.P.P. (II), 4.P.P. (II), 5.S. (4), 6.P.P. (II), 7.P.P. (I), 8.S. (6), 9.S. (6), 10.Cz. (9), (prin juxtapunere), 11.C.O. (10), 12.S. (11).
648: 1.P.P., 2.S. (1), 3.Cz. (2), 4.S. (3), 5.P.P., 6.S. (5), 7.Csv. (6).
649: 1.C.R. (5), 2.Cz. (5), 3.Cz. (5), 4.Cz. (5), 5.P.P.
650: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.I. (2), 4.P.P., 5.P.P.
651: 1.P.P. (I), 2.P.P. (II), 3.P.P. (II), 4.P.P. (II), 5.P.P. (II), 6.P.P. (II), 7.P.P. (II), 8.P.P. (II), 9.L. (8), 10.P.P. (II), 11.P.P. (II), 12.P.P. (II), 13.F. (12), 14.P.P. (II), 15.P.P. (II), 16.P.P. (II), 17.P.P. (II), 18.P.P. (II), 19.P.P.
652: 1.S. (2), 2.P.P., 3.P. (2), 4.P. (2), 5.P.P., 6.A.D. (5).
653: 1.P.P., 2.S. (1), 3.S. (2), 4.D. (3), 5.Cst. (4), 6.P.P., 7.S. (6), 8.D. (7), 9.Cz. (8), 10.Cvs. (11), 11.Cz. (8), 12.F. (11), 13.D. (12).
654: 1.P.P., 2.D. (1), 3.T. (2), 4.P. (3), 5.P. (3), 6.A.I. (5).
655: 1.S. (6), 2.D. (1), 3.P.P., 4.D. (2), 5.A.I. (4), 6.S. (3), 7.A.I. (6), 8.A.I. (6).
656: 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.P.P., 4.P.S. (3), 5.P.S. (3), 6.F. (5).
657: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.I. (2), 4.Cz. (2), 5.Cz. (2), 6.Ic., 7.Cz. (6), 8.A.Cf. (7), 9.A.Cf. (8).
658: 1.P.P., 2.S. (1), 3.A.Cz. (2), 5.A.I. (4).
659: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.A.Cf. (1), 4.D. (3), 5.A.I. (4), 6.I. (5), 7.P.P., 8.A.Cf. (7), 9.A.Cf. (8), 10.C.O. (9).
660: 1.P.P., 2.D. (1), 3.Cz. (2), 4.C.R. (3).
661: 1.P.P., 2.S. (1), 3.A.D. (2), 4.A.D. (3), 5.I. (4).
662: 1.Cz. (2), 2.P.P., 3.S. (2), 4.A.I. (3).
663: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.D. (1), 4.Cz. (1), 5.Cz. (1), 6.A.A. (5), 7.P. (6), 8.S. (7), 9.P.P., 10.A.I. (9), 11.A.I. (9), 12.D. (9).
664: 1.P.P., 2.A.D. (1), 3.A.D. (2), 4.M. (3).
665: 1.P.P., 2.T. (1), 3.A.Cf. (1), 4.A.Cst. (3).
666: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.Cf. (2), 4.A.I. (3).
667: 1.P.P., 2.S. (1), 3.S. (1), 4.M.C. (3).
668: 1.P.P., 2.P.P., 3.Cz. (2), 4.S. (3), 5.M. (4).
669: 1.P.P., 2.Cst., 3.Cz. (juxtapunere) (2), 4.Cz. (2), 5.A.I. (4), 6.D. (5).
670: 1.P.P., 2.Csv. (1), 3.Cz. (1), 4.A.D. (3).
671: 1.P.P., 3.Csv. (1), 3.S. (2), 4.T/Cdț. (1), 5.D. (4), 6.D. (5), 7.S. (1), 8.M.C.C. (7).

672: 1.P.P. (II), 2.P.P. (I), 3.P.P. (I), 4.D. (3), 5.C.O. (4), 6.D.(5), 7.Cdț. (6), 8.D. (6), 9.D. (6), 10.D. (6), 11.Cst. (10).
673: 1.P.P., 2.I. (1), 3.F. (1), 4.Cz. (1), 5.D. (4), 6.A.I. (5), 7.Cz. (1), 8.D. (7), 9.D. (7), 10.D. (7), 11.A.I. (10).
674: 1.P.P., 2.S. (1), 3.A.Cf. (2), 4.P.P., 5.T. (4), 6.A.I. (4).
675: 1.P.P., 2.S. (1), 3.S. (1), 4.M. (3), 5.S. (4).
676: 1.P.P., 2.S. (1), 3.A.Cz. (2), 4.A.Cz. (2), 5.A.I. (2), 6.P.P., 7.A.I. (6), 8.A.I. (6), 9.A.I. (6).
677: 1.P.P., 2.P.P., 3.P.P., 4.P.P., 5.A.I. (4), 6.F. (5), 7.F. (5), 8.D. (7), 9.D. (7).
678: 1.S. (5), 2.S. (5), 3.S. (5), 4.S. (5), 5.P.P., 6.A.I. (5), 7.A.I. (6).
679: 1.C.O. (2), 2.P.P., 3.I. (2), 4.A.I. (3), 5.P.P., 6.Cst. (5), 7.Cdț. (6), 8.Cz. (6).
680: 1.P.P., 2.D. (1), 3.A.Cf. (2), 4.S. (5), 5.P.P., 6.P. (5), 7.M.C.E. (6), 8.A.Cf. (7).
681: 1.P.P., 2.P.P., 3.M.C.C. (2), 4.M.C.C. (2), 5.P.P., 6.P.P., 7.P.P., 8.P.P., 9.D. (7).
682: 1.P.P., 2.S. (1), 3.Cz. (interogativă indirectă) (2), 4.Cz. (2), 5.P.P., 6.P. (5), 7.D. (6), 8.D. (6), 9.Cz. (8), 10.Cz.(8), 11.Cz. (8).
683: 1.P.P., 2.S. (1), 3.F. (2), 4.D. (3), 5.A.I. (4), 6.D. (3), 7.F. (2), 8.A.Cz. (7), 9.F. (8), 10.F. (8), 11.Cz. (10), 12.P.P., 13.M.C.C. (12), 14.F. (13), 15.P.P., 16.P.Id., 17.P.Id., 18.P.P., 19.D. (18), 20.T/Cdț. (18).
684: 1.P.P., 2.P.P., 3.M.C., (2), 4.P.P., 5.P.P., 6.Csv. (5), 7.A.D. (6).
685: 1.P.P., 2.L. (1), 3.P.P., 4.T/Cdț. (3), 5.P.P., 6.Cdț. (5), 7.S. (6), 8.P. (7), 9.F. (8).
686: 1.Csv. (4), 2.S. (1), 3.Cdț. (2), 4.P.P., 5.Csv. (4), 6.I. (5), 7.I. (5).
687: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.P.P., 4.I. (3), 5.I. (3), 6.A.I. (5), 7.A.I. (5), 8.D. (7), 9.A.Cf. (8), 10.D. (9), 11.D. (9).
688: 1.P.P., 2.Cz. (1) (subordonată introdusă prin juxtapunere), 3.D. (2), 4.Cz. (1), 5.D. (4), 6.P.P., 7.S. (6), 8.A.I. (6), 9.A.I. (8), 10.Csv. (8), 11.S. (10).
689: 1.P.P., 2.Csv. (11), 3.A.I. (2), 4.D. (1), 5.Cz. (4), 6.Csv. (5).
690: 1.P.P., 2.F. (1), 3.S. (1), 4.D. (3), 5.A.Cf. (4), 6.A.Cf. (4), 7.A.A. (6), 8.Cst. (7), 9.T. (8).
691: 1.P.P., 2.T. (1), 3.T. (1), 4.F. (1), 5.Ic., 6.F. (1), 7.A.Cf. (6).
692: 1.P.P., 2.S. (1), 3.D. (2), 4.D. (3), 5.C.R. (4), A.D. (2), 7.T. (6), 8.A.I. (7).
693: 1.Cdț. (2), 2.P.P., 3.S. (2), 4.L. (3), 5.D. (4), 6.S. (5), 7.I. (6), 8.P.P.
694: 1.P.P., 2.Cst. (1), 3.Cdț. (2), 4.Csv. (2), 5.Csv. (2), 6.S. (2), 7.T. (6).
695: 1.P.P., 2.A.I. (1), 3.A.I. (1), 4.S. (2/3), 5.A.I. (1), 6.S. (5), 7.A.I. (1), 8.Ic.
696: 1.P.P., 2.P.S. (1), 3.P.S. (1), 4.D. (3), 5.P.P., 6.P.P., 7.D. (6).
697: 1.Cdț. (3), 2.I. (1), 3.P.P., 4.Cdț. (5), 5.P.P., 6.F. (5), 7.D. (6), 8.P.P., 9.Cdț. (8), 10.A.Cf. (9), 11.D. (10), 12.Cz. (8), 13.A.Cf. (12).
698: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.A.I. (4).

699: 1.P.P., 2.D. (1), 3.D. (1), 4.D. (3), 5.D. (3), 6.D. (3), 7.A.I. (6), 8.D. (3).
700: 1.P.P., 2.Cdt. (1), 3.A.Cst. (2), 4.Cz. (1), 5.Cz. (1), 6.Cz(1), 7.A.Cf.(6) 8.D. (7).
701: 1.P.P., 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.A.I. (2), 6.A.I. (2), 7.P.S. (6), 8.P.P., 9.A.D. (8), 10.P.S. (9), 11.P.S. (9), 12.I. (11).
702: 1.Csv. (2), 2.P.P., 3.D. (2), 4.A.Cz. (4), 5.D. (3), 6.D.(3), 7.D. (6), 8.S. (7).
703: 1.P.P., 2.S. (1), 3.S. (1), 4.A.A. (3), 5.I. (4), 6.I. (4), 7.A.I. (4), 8.A.I. (4).
704: 1.P.P., 2.S. (1), 3.P.P. (cu subînțelegerea predicatului),4.Cz. (3), 5.D. (4), 6.A.D. (5), 7.D. (4), 8.A.I. (7), 9.A.I. (7).
705: 1.P.P., 2.S. (1), 3.D. (2), 4.D. (3), 5.A.Cf. (4), 6.M. (5), 7.D. (6), 8.A.Cf. (7), 9.P.P., 10.D. (9), 11.D. (9).
706: 1.P.P., 2.A.A. (1), 3.P.P., 4.A.D. (3), 5.D. (4), 6.Cz. (5).
707: 1.P.P., 2.D. (1), 3.S. (2), 4.D. (1), 5.I. (4), 6.A.I. (5).
708: 1.T. (4), 2.Ic., 3.D. (1), 4.P.P., 5.D. (4), 6.D. (5), 7.S. (4), 8.A.Cz. (7), 9.D. (8).
709: 1.S. (2), 2.P.P., 3.A.I. (2), 4.A.I. (2), 5.Cz. (4).
710: 1.P.P., 2.A.Cf. (1), 3.A.I. (1), 4.A.I. (1), 5.A.Cf. (4), 6.P.P., 7.T. (6), 8.A.I. (7), 9.A.I. (7).
711: 1.P.P., 2.P.P., 3.S. (2), 4.Cz. (3), 5.A.I. (4).
712: 1.P.P., 2.Ic., 3.A.Cf. (1), 4.D. (3), 5.P.P., 6.Ic., 7.A.Cf. (5), 8.C.O. (7), 9.I. (7), 10.P.P., 11.C.O (10), 12.A.Cf. (11), 13.A.Cf. (10), 14.P.P., 15.A.Cf. (14).

INDICE ALFABETIC

A

A aşteptat să mă liniştesc (342)
Abia acum a descoperit (365)
Această esenţă nu i se dezvăluia (577)
Această frumoasă lege (646)
Această întîlnire cu colonelul (176)
Această lume necruţătoare (340)
Acelaşi lucru se poate spune (560)
Acolo gurile de marmoră (331)
Acolo, la şcoala din sat (611)
Acolo unde nu e lege (98)
Acolo vom poposi puţin (131)
Acum, ca să scăpăm (26)
Acum, cînd el îi răspunde (215)
Acum, cînd va sfîrşi scrisoarea (132)
Acum, deşi îl rodea (689)
Acum e rîndul meu (228)
Acum, în afară de bufniţe (221)
Acum plutesc între viaţă şi moarte (375)
Acum vulturul, neştiind (242)
Adesea, cînd mă sui (309)
Adevărul e că de cînd Moldova (201)
Adevărul e că dificultatea (601)
Adevărul e că toate popoarele (180)
Adevărul este că formarea (377)
Adevărul este că la acea oră (50)
A doua zi, dimineaţă (25)
Aici ţin să adaug (175)
Ajuns la închisoare (563)
Albia literaturii noastre (500)
Aldămaşul pe care (238)
Alexandru zise lui Filon (226)
Altădată negustorul (510)

Am ajuns să cred (42)
Am arătat şi altă dată (707)
Am considerat însă (657)
Am înţeles ce (134)
A, nu mă mir (92)
Apărută îndată (632)
Apoi cea mai tînără (146)
Apoi cînd a simţit (469)
Apoi dacă-i aşa (296)
Apoi mă dau jos (14)
Apoi seara (144)
Apoi, sprintenă (10)
Apoi toată lumea ştie (540)
Arendaşul îi spuse (429)
Ar fi, negreşit, a cere (630)
Ar fi putut face (188)
Ascultă-mă, haide (227)
A spune despre o operă (622)
Astfel de dimineaţă (47)
Astfel, gîndul ei (505)
Astfel pîndi (202)
Aşa am venit (89)
Aşa ar trebui să urmez (379)
Aşa credea el (165)
Aşadar, gazda avea (22)
Aşadar omul (182)
Aşa, drumeţul nostru (339)
Aşa pătimesc (27)
Aşezat bine în cojoc (41)
Aş fi vrut (37)
Aş vrea (86)
A te retrage (565)
Atîta concentrare (148)
Atîta ştiu numai (496)
Atunci chemă (249)
Atunci cînd, urmînd (480)
Atunci el dete o săgeată (111)
Atunci i se păru (23)
Atunci năzdrăvanul (261)
Atunci se-nălţară (541)
Atunci sîngele (77)
Atunci veţi şti (476)
Aţîţat de această aşteptare (187)
Auzisem eu (212)
Avea credinţa (450)
Avea impresia (66)
Avem dreptul (334)
Avînd de multe ori (557)

B

Baba, care se culcase (28)
Băbăția lui (423)
Bărbaților le-a plăcut (18)
Bătrînul le spuse (241)
Bălosu se așează (436)
Bine-ar fi, dacă-ar fi (288)
Bine ar fi să poată (140)
Bine e să știi (315)
Bineînțeles că Moromete (682)
Bineînțeles însă că Paraschiv (513)
Bine, mă, fiare (528)
Bine Vasile (647)
Boierul cel bătrîn (298)
Budulea își netezi (5)
Bucățele de lemn (336)
Bună dimineața, zise Vasile (672)

C

Casa acestuia (519)
Ca să adune (625)
Ca să fiu dar drept (539)
Ca să încep cu acestea (538)
Ca să nu-i dea vreme (426)
Ca întotdeauna (40)
Ca altă dată (33)
Căci pe toată întinderea (535)
Că diaconul Creangă (506)
Cărțile populare (634)
Ce-a fi zis (204)
Ce-a fost pentru cealaltă (678)
Ceea ce e aproape sigur (652)
Ceea ce este deprimant (53)
Ceea ce îl uimise (555)
Ceea ce mi s-a întîmplat (271)
Ceea ce poți (584)
Ceea ce spun (570)
Ceea ce urmează (588)
Cei cu adevărat în stare (346)
Cei puși deodată (74)
Cei trei frați (260)
Cel ce dezrobise (117)
Cel ce nu cunoaște (208)
Cel ce umblă (32)
Cele două perechi (466)

Cel mare se repezi (299)
Ce minunat (301)
Ce vină au avut (388)
Cine dar, pătruns (237)
Cine dorește (655)
Cocîrlan nu era (626)
Ciinii lătrau (149)
Cînd cineva îmi spune (708)
Cînd cuparul (325)
Cînd, după ce (411)
Cînd fu să se desprindă (472)
Cînd ieșiră la mal (262)
Cînd îl simt (453)
Cînd îmi dau seama (352)
Cînd ne-am întors (382)
Cînd ocheam (73)
Cînd se închideau (449)
Cînd sînt în fața cuiva (349)
Cînd spre exemplu (240)
Cînd un copil (404)
Cînd un cuvînt (709)
Cîtă vreme estetica (662)
Cîte focuri (168)
Cîteodată îi venea (294)
Cîte un căpitan (544)
Cît pentru frumusețe (257)
Cît privește diversele legi (179)
Cît privește pe indivizi (649)
Cît s-au luptat (546)
Chelăreasa o văzu (387)
Chiar basme (234)
Chiar dacă dă ordin (556)
Chiar dacă tu (498)
Chiar dacă valea (143)
Chiar sarnița (360)
Clipele vor fi decenii (434)
Competența cu care Valeria (347)
Conștiința că toate năzuințele (303)
Copleșit de realități (552)
Cred că dacă (471)
Credința lui Densusianu (391)
Creierii mei părea (67)
Cu această piatră (82)
Cucoșul atunci (273)
Cum au ajuns (287)
Cum el nu știa (447)
Cum i-ar putea (51)
Cum să dai (156)
Cum teatrul (351)

Cu o răbdare ciudată (95)
Cu timpul (701)
Cu toate acestea (710)
Cu toate că nu am ajuns (702)
Cuvintele cele blînde (386)

D

Dacă Achim (554)
Dacă am afla (432)
Dacă am auzit (286)
Dac-aş intra (693)
Dacă ai să mai ştii (597)
Dacă ar exista diavoli (97)
Dacă aţi văzut (545)
Dacă bucuria (575)
Dacă Ceahlăul (200)
Dacă din contra, ochii (183)
Dacă el s-ar fi gîndit (36)
Dacă este incontestabil (640)
Dacă eşti încredinţat (697)
Dacă iarăşi recapitulăm (483)
Dacă-i să vorbim (169)
Dacă în faza de trecere (559)
Dacă între timp (515)
Dacă n-ar fi fost miriştea (34)
Dacă naţionalitatea (406)
Dacă s-ar presupune (615)
Dacă se pot petrece (589)
Dacă studiul (162)
Dacă toate ziarele (489)
Dacă trăieşte liniştit (368)
Dacă vede lupul (408)
Dacă văzu (181)
Dacă vrei să mai vezi (209)
Dar aceasta (635)
Dar atunci (685)
Dară ciobanul (402)
Dar ca să înţelegi (520)
Dacă revoluţia (44)
Dar ca o istorie (21)
Dar ceea ce voiam (39)
Dar ce rău (245)
Dar cînd aţinteşte (12)
Dar cînd îţi vei aduce aminte (217)
Dar cînd m-am uitat (318)
Dar cînd primăvara (256)
Dar cînd să aţipească (284)

Dar dacă se va vrea (590)
Dar deodată (150)
Dar de neajunsurile (321)
Dar drumul (368)
Dar fiindcă pînă acum (509)
Dar îndată mi-adusei aminte (328)
Dar nu mai era nevoie (213)
Dar pentru ca să poată scri (673)
Dar prepeliţa (230)
Dar printr-o reacţiune (255)
Dar să nu crezi (374)
Dar se cuvine (369)
Dar vremea trecea (330)
De aceea le-am lăsat (492)
De aceea nici nu-i de mirare (52)
De aceea „Sămădăul" (76)
De aici e adevărat (624)
De astă dată el (109)
De bună seamă (648)
De copil (290)
De fapt ar fi trebuit (378)
De fapt socrul său (56)
De la şase dimineaţa (194)
De la Ulmi (103)
De multă vreme (704)
De pe plută (324)
De răpit (431)
De sărăcie (361)
De silă de milă (126)
Despărţirea face (696)
Despăturise (602)
Despre cele întîmplate (536)
Despre neghiobi (651)
Despre starea plugarilor (278)
Deşi era adevărat (686)
De trei zile (656)
De va şedea (136)
De vor fi atăcaţi (154)
Diferitele districte (502)
Din această limbă (711)
Din astă bătaie (285)
Din norocire bisoceanul (113)
Din norocire tatăl meu (80)
Din păcate însă, omul (573)
Din şosea (64)
Din toate se desfăcea (596)
Dintr-o vatră (9)
Dintr-un lucru (135)
Dragi îmi erau (422)
Domnule (115)
Domnul nostru (60)

Două coşuri (566)
D-nu Tanu (396)
Dumneata (403)
După ce dete (259)
După ce doftorul (490)
După ce Huţu (108)
După un moment (3)
După ce pleca (104)
După ce totul (581)
După clipa (467)
După un răstimp (425)
Du-te îndată (269)

E

E adevărat că cititul (20)
Ea însăşi l-a întrebat (427)
Ea îşi dă seama (205)
Ea nu provine (631)
Ea şi-a ferit (568)
E cu putinţă ca Maioreseu (623)
E curios (675)
E drept că bătrînul (529)
E drept că la început (595)
E drept că sub cuirasă (484)
Ei cu chiu cu vai (263)
Ei ştiau că se îndoapă (523)
El are o aşa (694)
El, cu o şubă (454)
El, cum a intrat (283)
El era cu trei sau patru ani (666)
El găseşte (699)
El îl tot amînă (319)
El pricepu (398)
El simţise (225)
El ştia dinainte (267)
Eminescu era (637)
E o mişcare (314)
Era în cîntecul ei (56)
Era în mine (158)
Era primul (488)
Era unul (163)
Erau tare îngrijoraţi (585)
Este, aşadar (705)
Este drept (660)
Este o frumuseţe (308)
Este treaba oamenilor (522)

Eu cînt (335)
Eu le-am spus (428)
Eu, însă, am de gînd (610)
Eu ţi-oi arăta-o (279)

F

Familia d-lui Sterie (61)
Fascinaţia (579)
Fata atunci (24)
Fata însă întîrzia (186)
Fata se aşează (65)
Făt-Frumos, argatul (248)
Făţiş, dăduse (525)
Feciorul (114)
Fefeleaga (370)
Fiecare s-a consultat (474)
Fie că lucrează (627)
Figurile create (166)
Fiindcă nu putea (313)
Fiindcă tot ai venit (292)
Fiindcă turcii (130)
Fiind el om (543)
Fiind marele colector (444)
Filă albă (69)
Fireşte că n-am să uit (356)
Fireşte că tot mai venea (586)
Fîntînă se smulse (160)
Foi după foi (337)
Frumuseţile (220)
Fulgii nu putuseră (461)

G

Germanicii (706)
Ghemuitul şi micul (129)
Ghiţă a stat (491)

H

Hainele (277)
Harap-Alb (189)

I

Ia adu-ți aminte (276)
Iară dacă auzi (133)
Iar, cînd o clipă (211)
Iar conu Dinu (457)
Iar dacă n-au izbutit (598)
Iar dacă ochii (316)
Iar după ce a plecat (465)
Iară, după ce trecu (250)
Iar el așteptîndu-se (400)
Iar la conduită (670)
Ia, mîne dimineață (274)
Ian stai (121)
Iar seara (390)
Ia să dăm buzna (272)
Ia stați nițel (128)
Iată de ce (185)
Iată pentru ce (508)
Îi rugă (456)
Ileana Sîmziana (224)
Imensul albastru (332)
Intrînd cinevaș (534)
Iute și harnic (503)

Î

Îl întîlnesc (641)
Îl silise (576)
Îl văzu (460)
Îmbrăcîndu-se (620)
Îmi dădeam totuși seama (567)
Împăratul scoase din sîn (405)
Împăratul se cruci (88)
Împrejurarea (161)
În aceeași clipă (90)
În adevăr, acest fel (57)
În adevăr după ce (607)
Înainte de pornire (603)
În Barlach (235)
În cele din urmă (571)
Începu să strîngă (531)
În clasă (668)
În dimineața (512)
Înfățișîndu-se (239)
În fiece colț (75)
În formă (203)

În fundul grădinii (229)
În general, cînd (569)
În istoria lingvisticii (661)
În loc să ni să spună (167)
În mine cine dă (501)
În realitate (663)
Însă chiar dacă știu (233)
Însă dacă vrei (414)
Însă vreau (366)
În spate, artileria (359)
În stînca (62)
În structura (49)
În școală la ele (79)
Între primele date (481)
Într-o clipă memorabilă (487)
Într-o clipă mi-a părut (341)
Într-o zi zînele (247)
Într-un tîrziu (300)
Înțelegi tu acum (493)
În ultimii ani (687)
În vreme ce (679)
În zilele (395)
I se părea că trecuse (674)
I se părea o păpușoaică (462)
Își alese (152)
Îți mărturisesc (604)

L

L-am chemat (345)
La asta mă gîndeam (355)
La astfel de răspunsuri (683)
La Bilbao (107)
La romani (72)
Lăsase acasă (157)
Las'că nici la celelalte (192)
Las la o parte (578)
La ușa cancelariei (2)
La vîrsta aceea (320)
La vreo săptămînă (254)
Leul auzi (243)
Leul se certa (373)
Lipsit de iubire (306)
Li se părea (537)
Lua de multe ori (178)
Lumea se înmulțea (393)

M

Mai ales (669)
Mai întîi (30)
Mai merge (416)
Mai pune (420)
Mama îl priveşte (468)
M-am îndeletnicit (698)
Manaru (451)
Mare de inimă (289)
Marea părea (551)
M-aş fi putut mişca (608)
Mă întreb uneori (353)
Mătuşa Natalia (619)
Menirea de îndrumător (633)
Menirea mea este (45)
Meşteri cioplitori (616)
Minusculul (83)
Mi se părea (344)
Mîine, oamenii (612)
Mîncînd tot căutau (613)
Mînia lui Ion (524)
Miţa, prinzînd (392)
Mugeşte Bistriţa (440)
Munca zmeului (223)
Murgul nu voia (16)

N

N-aş comite (591)
N-aştept (343)
Natura (435)
Natural şi evident (38)
N-au drept (383)
Ne bălăceam (14)
Ne gîndeam (96)
Neîncetata scurgere a vremii (312)
Ne vine să credem (692)
Nicăieri ca în cuprinsul (548)
Nici măcar (636)
Nici o pasăre (59)
Nici uneia din generaţiile (486)
Niciodată (638)
Nilă îşi închipuia (514)
Nimeni nu suflase (172)
Nimic altceva (645)
Nişte pescari (867)

Noroc (381)
Notarul îi spuse (293)
Nu aș vrea (270)
Nu căuta (407)
Nu cu pistolul (583)
Nu e rău (199)
Nu-i venea lui să creadă (173)
Nu-i venea că creadă (232)
Nu izbutise să-l convingă (594)
Nu izbutise nici cu șeful (688)
Nu mi-ar fi ciudă (419)
Nu-i spunea (526)
Nu o dată (459)
Nu o văzuse (511)
Nu știu dacă (680)
Nu știu de ce (264)
Nu știu însă (207)
Numai atîta (424)
Numai scriitor (142)
Nu vreau să spun (184)

O

Oaia e deprinsă (127)
Oamenii sinceri (700)
O cercetare (244)
O cîntare (357)
O consecință (54)
Odaia (191)
Odăile (664)
O mireasmă (464)
Omul e o ființă (254)
Oprea birja (599)
Or fi bănuind (326)
Ori de cître ori (364)
Orice miner (477)
Oricine va crede (314)

P

Părinții (562)
Păsările (222)
Păziți (389)
Pe această plajă (549)

Pe cînd soarele (258)
Pe deal (621)
Pe înnoptate (470)
Peliţele de pe lumina ochiului (305)
Pe lîngă desişuri (198)
Pentru a sfîrşi (177)
Pentru cei ce străbat (478)
Pentru ce legumele (138)
Pentru noi, muncitorul (695)
Pe noi ceştia (376)
Pe o cobză (605)
Pe plan descriptiv (643)
Pescarii, trăgînd mreaja (399)
Pesemne că (55)
Pesemne că vor (193)
Pe Smărăndiţa (266)
Pe urmă îşi retrase mîna (494)
Pe urmă potolindu-se (302)
Piatra luată (68)
Pîn-acum (507)
Pînă la apa mării (550)
Pînă s-adune (99)
Pînă să-şi vadă (448)
Pîrîul trece (253)
Plecînd către oraşul (87)
Poate că Asachi (658)
Poate că fu aidoma (609)
Poate că prin ochii (338)
Poetul e posedat (15)
Popa Gheorghe (517)
Porneşte (587)
Portretul sufletesc (650)
Poţi să lucrezi (548)
Povestea mi-a rămas (110)
Presupunînd (629)
Primarul (691)
Primeşte, te rog (125)
Prin cîte încercări (677)
Printre oamenii (58)
Printr-un neaşteptat dor (665)
Prin urmare, minerii (475)
Priviţi dinspre răsărit (485)
Probabil că în momentele (676)
Psihicul şi spiritul (644)
Puîndu-şi toate puterile (145)

R

Recunoştinţa (639)
Rogu-te (417)
Romancierul (628)
Roţile (614)

S

S-ar părea că de aci (667)
S-ar părea că dîndu-şi (164)
S-a posomorît (197)
S-aude (112)
Să nu te obişnuieşti (119)
Să spui lui Alexandru (197)
Să ştii Ivane (210)
Să te muţi (445)
Seara (170)
Se aşezară (7)
Se aşteptase (574)
Se construiesc (479)
Se întorcea (463)
Se înţelege (307)
Se lăsă (236)
Se liniştiră (268)
Se pare că nimeni (561)
Se părea că au şi obosit (521)
Se poate crede (442)
Se propti (84)
Se ştie că în epocile (705)
Se ştie că toţi (502)
Se vede că (653)
Se zice că (29)
Silueta ei (580)
Sînt fiinţe (609)
Sînt lucruri (572)
Soarele cobora (684)
Soarele era (8)
Soarele se ivise (43)
Stăm noi (35)
Stăpîne, ca să cunoşti (275)
Stăpîne, lasă să se ducă (412)
Stelele izvorăsc (6)
Străvechea roată (443)
Strîns în toate părţile (252)
Succesiunea orelor (482)
Sufletul ei (397)

Ş

Şeful însă se plimba (151)
Şezu şi spuse (85)
Ş-apoi mai aveau (153)
Şi aşa era Chirică (214)
Şi-atîta haz (504)
Ş-atunci s-au ridicat (31)
Şi ca să poată (690)
Şi că e aşa (547)
Şi cînd nu eşti (322)
Şi cînd ridică (371)
Şi cînd s-a apropiat (384)
Şi cu această (681)
Şi cu cît mă cufund (118)
Şi cu toate acestea (333)
Şi cum ajung (291)
Şi cum le-am văzut (116)
Şi cum ospăta (410)
Şi cum seara (105)
Şi dacă toate (348)
Şi dacă niciodată (380)
Şi dacă vedea omul (231)
Şi de-ar fi fost lăsat (499)
Şi de n-ar fi bătut (139)
Şi de s-ar putea pe dînsa (497)
Şi ei încă s-au ales (518)
Şi eu fuga, şi ea fuga (418)
Şi hîrleţul (1)
Şi iată că (437)
Şi în ceasurile (206)
Şi încă o dată (600)
Şi îndată se apucă (78)
Şi mai stă din băut (107)
Şi ne întoarcem noi (421)
Şi nici nu-şi da bine seama (94)
Şi nici una, nici două (409)
Şi odată se duce Ivan (100)
Şi ori oiu pute' (413)
Şi oricît s-ar zice (671)
Şi pe acei care cred (81)
Şi pe la noi (122)
Şi, scurt şi cuprinzător (285)
Şi se lasă iar tăcere (495)
Şi totuşi, multă vreme (606)
Şi viind iarăşi (63)
Şi voi o să fiţi (70)
Şovăise mult (582)
Ştia că n-are să iasă (446)

Ştia, vezi bine, (441)
Ştiam că iubirile (354)
Ştiam ce vîlvă (538)
Ştii frate Berbecilă (327)
Ştiu bine că în acest timp (350)
Ştiu că ţi-e greu (19)

T

Taina (48)
Tănase (455)
Te crede, moşul (280)
Toată lumea (320)
Toată mişcarea (365)
Toată vremea (190)
Toţi şi toate (171)
Toate le ştia (516)
Tocmai fiindcă (295)
Tot culegînd (265)
Tot drumul (137)
Totul din jurul lor (618)
Totuşi fără a se gîndi (91)
Totuşi Ismail (654)
Toţi şase se mirară (195)
Trebuie însă să mărturisesc (329)
Trebuie să arătăm (532)
Trebuie să înţelegi (458)
Trec repede (533)
Triste, tăcutele guri (442)
Tu ai o judecată rece (71)

Ţ

Ţăranii ascultau (101)
Ţăranii nu voiau (430)

U

Uitasem (310)
Un an întreg (46)
Un băiet de ţigan (433)
Un cîine (246)

Un cîine se întovărăşise (155)
Un delfin din mare (124)
Un erete văzînd-o (159)
Un grădinar hrănea (123)
Un înger hain (93)
Un nou viitor (473)
Un surîs dăruit (141)
Un vînător de paseri (401)
Una fără braţ (102)
Undeva, în laboratoare (553)
Unii dintre prizionieri (462)
Unul cîte unul (617)

V

Vaca lingea într-adevăr (505)
Val cu val se ridică (4)
Vă spuneam că (530)
Văd tineri culţi (218)
Văile şi munţii se uimeau (120)
Văzîndu-i (11)
Vestea se lăţi (216)
Viaţa sufletească (642)
Viaţa poporului (17)
Voi sînteţi mai mari (527)
Voinicul drept răspuns (281)
Voluptate mai mare (222)
Vorba e că (593)
Vorbesc undele Arşeşului (439)
Vorbesc undele lui (438)
Vrea să mai vadă (319)
Vru să se ferească (304)
Vru să se întoarcă (174)

Z

Zecile de perechi (147)
Ziua vei dormi (394)
Zmeoaica suflă (385)

BIBLIOGRAFIE LINGVISTICĂ

1. * * * — Dicționarul limbii române moderne, București, *EA, 1958*
2. * * * — Dicționar de expresii și locuțiuni, *Buc. ES, 1969*
3. **Florin Marcu**
   Constant Maneca — Dicționar de neologisme, *București, ES, 1966*
3. * * * — Gramatica limbii române, vol. I—II, *București, ES, 1966*
4. **Avram Mioara** — În legătură cu discuția asupra „numelui predicativ-circumstanțial" LR, X, 1961, *6, p. 539—552*
5. **Bulgăr Gheorghe** — Limba română. Sintaxă și stilistică, *București, EDP, 1968*
6. **Caragiu Matilda** — Sintaxa gerunziului românesc, SG, București, *EA, 1957, vol. II, p. 121—131*
7. **Dron Virgiliu** și **Constantinescu Gh. S.** — Culegere de texte literare pentru analize gramaticale, București, *EDP, 1969*
8. **Graur Alexandru** — Tendințele actuale ale limbii române, *București, ES, 1968*
9. **Graur Alexandru** — Pentru o sintaxă a propozițiilor principale, *SG, I, 1956*
10. **Iordan Iorgu, Guțu Romalo Valeria** și **Niculescu Alexandru**—Structura morfologică a limbii române contemporane, *București, ES, 1967*
11. **Nicolescu Aurel** — Analize gramaticale, București, *Editura Ion Creangă, 1971*
12. **Novac Alexandrina** — Cîteva reguli privitoare la segmentarea frazei în constituenții ei ultimi și relațiile dintre aceștia. (În volumul „Lucrări științifice") *Constanța, 1970*
13. **Rădulescu Maria** — Numele predicativ circumstanțial, SG, *București, EA, 1957, vol. II, p. 121—131*
14. **Rădulescu Maria** — Tot despre numele predicativ circumstanțial, LR, VII, *1958, 6, p. 76—81*

15. **Robu Vladimir** — Structuri sintactice cu inserţiuni incidente (în volumul „Lucrări ştiinţifice"), *Constanţa, 1970, p. 73—82*
16. **Robu Vladimir** — Criteriul cîmpului funcţional în tipologia elementelor conjuncţionale (în volumul „Lucrări ştiinţifice"), *Constanţa, 1970, p. 83—88*
17. **Stati Sorin** şi **Bulgăr Gheorghe** — Analize sintactice şi stilistice, *Bucureşti, EDP, 1970*
18. **Şerban Vasile** — Sintaxa limbii române (curs practic), *ediţia a II-a revizuită, Bucureşti, 1970*

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA BUCUREŞTI

LISTA DE AUTORI

1. **Alexandrescu Grigore** — Poezii, Memorial de călătorie, *ESPLA*, *1961*
2. **Alecsandri Vasile** — Istoria unui galbîn, *ET*, *1965*
3. * * * — Alexandria — Esopia, *ESPLA*, *1960*
4. **Agîrbiceanu Ion** — Arhanghelii — vol. I—II, *ESPLA*, *1962*
5. **Agîrbiceanu Ion** — Opere, vol. II, *EPL*, *1962*
6. **Anghel Dimitrie** — În grădină (poezii și proză), *ET*, *1963*
7. **Arghezi Tudor** — Scrieri, vol. VII, *EPL*, *1965*
8. **Barbu Eugen** — Oaie și ai săi (nuvele), *ESPLA*, *1958*
9. **Bassarabescu I. A.** — Pe drezină (nuvele, schiță, amintiri), *ESPLA*, *1963*
10. **Bălcescu Nicolae** — Românii supt Mihai-Voevod Viteazul, *ET*, *1963*
11. **Bălcescu Nicolae** — Scrieri alese, *ESPLA*, *1955*
12. **Beniuc Mihai** — Mărul de lîngă drum, *ET*, *1962*
13. **Bogza Geo** — Pagini contemporane, *ET*, *1957*
14. **Bogza Geo** — Scrieri în proză, vol. III (Cartea Oltului), *ESPLA*, *1958*
15. **Blaga Lucian** — Trilogia culturii, *EPLU* , *1969*
16. **Brătescu-Voinești I. Al.** — Întuneric și lumină (nuvele și schițe), *EPL*, *1963*
17. **Dumitrescu-Bușulenga Zoe** — Mihai Eminescu, *ET*, *1963*
18. **Dumitrescu-Bușulenga Zoe** — Sinteză spaniolă și europeană (în sec. XX, *1964*, *4*)
19. **Camilar Eusebiu** — Negura, *ESPLA*, *1961*
20. **Caragiale I. L.** — Nuvele și povestiri, *ET*, *1963*
21. **Caragiale I. L.** — Momente și schițe, *ET*, *1968*
22. **Caragiale I. L.** — Opere, vol. IV, *EPL*, *1965*
23. **Caragiale M. I.** — Craii de curte veche, *EPL*, *1965*
24. **Călinescu George** — Enigma Otiliei, vol. I—II, *ET*, *1965*
25. **Călinescu George** — Cronicile optimistului, *EPL*, *1964*
26. **Călinescu George** — Scrinul negru, *EPL*, *1963*
27. **Călinescu George** — Viața lui M. Eminescu, *EPL*, *1964*
28. **Călinescu George** — Ion Creangă, *EPL*, *1964*
29. **Călinescu George** — Principii de estetică, *EPL*, *1968*
30. **Călinescu George** — Studii și cercetări de istorie literară
31. **Coșovei Traian** — Semnul din larg, *ET*, *1960*
32. **Creangă Ion** — Amintiri din copilărie, povești și povestiri, *ET*, *1962*

33. **Delavrancea B. Şt.** — Nuvele şi povestiri, *ET, 1955*
34. **Densusianu Aron** — Istoria limbii şi literaturii române, *Iaşi, 1885*
35. **Elvin B.** — Camil Petrescu, *EPL, 1962*
36. **Eminescu Mihai** — Proză literară, *EPL, 1964*
37. **Ene Virgiliu** — Făt-Frumos cu părul de aur (culegere de balade şi basme populare), *ET, 1963*
38. **Filimon Nicolae** — Ciocoii vechi şi noi, *ESPLA, 1961*
39. **Galaction Gala** — La vulturi, *ET, 1962*
40. **Galan Em. V.** — Bărăgan, vol. I—II, *ET, 1963*
41. **Gheorghevici M.** — Vuk Stefanović Karadžic şi românii (în LL, 13)
42. **Gîrleanu Emil** — Cea dintîi durere, *ET, 1963*
43. **Ghilia Alecu Ivan** — Cîntece de drumeţie, *ESPLA, 1958*
44. **Golescu Dinicu** — Însemnare a călătoriei mele, *ET, 1963*
45. **Graur Alexandru** — Studii de lingvistică generală, *EA, 1960*
46. **Graur Alexandru** — Introducere în lingvistică (de un colectiv sub conducerea Acad. Al. Graur), *ES, 1958*
47. **Guţu-Romalo Valeria** — Morfologia structurală a limbii române, *EA, 1968*
48. **Haşdeu Bogdan Petriceicu** — Pagini alese, *ET, 1968*
49. **Hogaş Calistrat** — Pe drumuri de munte, *ESPLA, 1960*
50. **Ispirescu Petre** — Basme, *ET, 1965*
51. **Iordan Iorgu, Manoliu M.** — Introducere în lingvistica romanică, *EDP, 1965*
52. **Iorga Nicolae** — Oameni care au fost, vol. I—III, *FPLA, 1934 — 1936*
53. **Macedonski Alexandru** — Poezie şi proză, *ET, 1960*
54. **Maiorescu Titu** — Critice, vol. I, *EPL, 1967*
55. **Micu Dumitru** — Istoria literaturii române, vol. II, *EDP, 1965*
56. **Mihăescu Gib. I.** — Dona Alba (roman) *EPL, 1969*
57. **Mironescu I. I.** — Furtună veteranul, *ET, 1965*
58. **Odobescu Al. I.** — Pseudokineghetikos sau Fals tratat de vînătoare, *ESPLA, 1961*
59. **Odobescu Al. I.** — Opere, vol. I, II, *ESPLA, 1955*
60. **Oprescu George** — Consideraţii asupra artei moderne, *EM, Bucureşti, 1966*
61. **Pascadi Ion** — Esteticieni români, *EA, 1969*
62. **Pîrvan Vasile** — Memoriale, Buc., Cultura Naţională, *1923*
63. **Petrescu Camil** — Patul lui Procust, *EPL, 1963*
64. **Petrescu Camil** — Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război, *EPL, 1962*
65. **Petrescu Camil** — Un om între oameni, *EPL, 1962*
66. **Petrescu Cezar** — Apostol (roman), *EPL, 1963*
67. **Petrescu Cezar** — Oraş patriarhal, *EPL, 1961*
68. **Pippidi D. M.** — Contribuţii la istoria veche a României, *ES, 1967*
69. **Preda Marin** — Moromeţii, vol. I, *ESPLA, 1955*
70. **Preda Marin** — Moromeţii, vol. II, *EPL, 1967*

71. **Preda Marin** — Risipitorii, *EPL, 1969*
72. **Rebreanu Liviu** — Răfuiala (nuvele), *ET, 1961*
73. **Rebreanu Liviu** — Ion, vol. I—II, *EPL, 1963*
74. **Rebreanu Liviu** — Pădurea spînzuraților, *EPL, 1963*
75. **Rebreanu Liviu** — Răscoala, vol. I—II, *ESPLA, 1960*
76. **Russo Alecu** — Piatra Teiului, *EPL, 1963*
77. **Russu Ion Iosif** — Illirii, *EA, 1969*
78. **Russu Ion Iosif** — Elemente autohtone în limba română, *EA, 1970*
79. **Sadoveanu Ion Marin** — Sfîrșit de veac în București, *EPL, 1963*
80. **Sadoveanu Mihail** — Județ al sărmanilor, *ET, 1962*
81. **Sadoveanu Mihail** — Baltagul (roman), *EPL, 1967*
82. **Sadoveanu Mihail** — Hanu Ancuței și alte povestiri, *EPL, 1963*
83. **Sadoveanu Mihail** — Opere vol. VI, 1956 — *ESPLA*
84. **Sadoveanu Mihail** — Opere vol. III, *ESPLA, 1955*
85. **Sahia Alexandru** — Uzina vie (nuvele), *ET, 1961*
86. **Slavici Ioan** — Moara cu noroc (nuvele), *ESPLA, 1960*
87. **Slavici Ioan** — Budulea Taichii, *ET, 1963*
88. **Slavici Ioan** — Mara (roman), *EPL, 1961*
89. **Slavici Ioan** — Pagini alese, *ET, 1959*
90. **Stancu Zaharia** — Desculț (roman) *EPL, 1962*
91. **Streinu Vladimir** — Pagini de critică literară, vol. I., *EPL, 1968*
92. **Vianu Tudor** — Studii de stilistică, *EDP, 1968*.
93. **Vianu Tudor** — Estetica, *EPL, 1968*
94. **Vianu Tudor** — Studii de literatură română, *EDP, 1965*
95. **Vlahuță Alexandru** — În vîltoare, *ET, 1960*
96. **Vlahuță Alexandru** — Dan (roman), *ET, 1960*
97. **Zamfirescu Duiliu** — Poezii și nuvele, *ET, 1961*
98. **Zamfirescu Duiliu** — Viața la țară, Tănase Scatiu, vol. I—II, *ESPLA, 1956*
99. *** * *** — Prîslea (basme, legende, snoave), *ESPLA, 1960*

SIGLE

DEL	— Dicționar de expresii și locuțiuni
DLRM	— Dicționarul limbii române moderne
DN	— Dicționar de neologisme
EA	— Editura Academiei
EDP	— Editura didactică și pedagogică
EM	— Editura Meridiane
EPL	— Editura pentru literatură
EPLU	— Editura pentru literatură universală
ESPLA	— Editura de stat pentru literatură și artă
EȘ	— Editura științifică
ET	— Editura tineretului
FPLA	— Fundația pentru literatură și artă
LL	— Limbă și literatură
LR	— Limba română
SG	— Studii de gramatică

CUPRINS

Cuvînt înainte 3
Îndrumări 5
Listă de abrevieri 16
Partea I — **Fraze analizate** 19
1. Raportul de coordonare 19
2. Raportul de subordonare 29
2.1. Subordonata subiectivă 29
2.2. Subordonata predicativă 42
2.3. Subordonata atributivă 50
2.4. Subordonata completivă directă 61
2.5. Subordonata completivă indirectă 71
2.6. Subordonata circumstanțială de loc 76
2.7. Subordonata circumstanțială de timp 79
2.8. Subordonata circumstanțială de mod 83
2.9. Subordonata circumstanțială finală 88
2.10. Subordonata circumstanțială de cauză 93
2.11. Subordonata circumstanțială concesivă 97
2.12. Subordonata circumstanțială consecutivă 101
2.13. Subordonata circumstanțială condițională 106
2.14. Subordonata circumstanțială opozițională 110
2.15. Subordonata circumstanțială de excepție 116
2.16. Subordonata circumstanțială de relație 120
2.17. Subordonate cu frecvență relativ mică în limbă 126
2.17.1. Subordonata completivă de agent 126
2.17.2. Subordonata circumstanțială instrumentală 128
2.17.3. Subordonata circumstanțială cumulativă 129
2.17.4. Subordonata circumstanțială sociativă 129
2.17.5. Subordonata predicativă suplimentară 131
3. Fraze cu relații sintactice complexe 133
Partea a II-a — **Fraze cu rezolvare la sfîrșitul volumului** 205
Rezolvări 309
Indice alfabetic 353
Bibliografie lingvistică 369
Lista de autori 372
Sigle 375
Cuprins 376

Numărul colilor de tipar 23,5
Tiraj : 101 120 ex. broșate.

Combinatul Poligrafic
„CASA SCÎNTEII"
București — R.S.R.
Com. nr. 20 710/6 652

Lei 9,05

EDITURA DIDACTICĂ
ŞI PEDAGOGICĂ
BUCUREŞTI